proză umoristică engleză

În lunile următoare vor apărea în «Biblioteca pentru toți»:

A. Malraux	— Condiția umană, *roman*
D. Bolintineanu	— Legende istorice
Ch. Brontë	— Jane Eyre, *roman* (2 vol.)
M. Eminescu	— Geniu pustiu, *proză*
B. Björnson	— Fata pescarului, *povestiri*
R. Kipling	— Cărțile junglei (2 vol.)
Victor Eftimiu	— Cocoșul negru, *teatru*
L. Feuchtwanger	— Vulpile în vie, *roman* (3 vol.)
* * *	— Proverbele românilor
* * *	— Kalevala (2 vol.)
La Bruyère	— Caracterele (2 vol.)
Ovidiu	— Scrisori din exil (Tristele și Ponticele)
H. Wells	— Omul invizibil * Primii oameni în lună, *romane*

«Biblioteca pentru toți» vă oferă la un preț modest și într-o prezentare grafică elegantă cele mai de seamă creații ale literaturii române și universale. Nu uitați! Săptămînal apare un nou volum în «Biblioteca pentru toți».

biblioteca bpt pentru toți
Vol. I și II lei 10
editura pentru literatură

315

proză umoristică engleză

biblioteca bpt pentru toți

stafia familiei canterville

proză umoristică engleză

★★

Ilustrația copertei : *N. Claudiu*

stafia familiei canterville

proză umoristică engleză

★ ★

ANTOLOGIE DE
VERA CĂLIN
ȘI SILVIAN IOSIFESCU

1965

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

SAMUEL BUTLER

(1835—1902)

Satira compromisului victorian, a ipocriziei religioase și sociale, a justiției fără dreptate străbate toată opera lui Samuel Butler, fie că e vorba de un roman scris cu gravitate, ca Soarta trupului, *sau de utopiile fantastice,* Erewhon *și* O nouă vizită în Erewhon. *Erewhon este o țară închipuită, țara de dincolo de munți (cuvîntul Erewhon este anagrama cuvîntului englez* nowhere — *nicăieri, deci țara de nicăieri). Călătorul englez Higgs, care se pripășește pe meleagurile fantastice ale Erewhonului, trăiește experiențe demne de cele ale lui Gulliver. În Erewhon totul se întîmplă invers decît în țările civilizate ale Europei. Procedeul satiric folosit este cel al „lumii pe dos". În utopia lui Butler, civilizația cunoaște drumul de la forme tehnice superioare spre primitivismul tehnic. Scara valorilor este de asemenea inversată: oamenii sînt judecați și pedepsiți de tribunale pentru culpa de a fi bolnavi, și internați în spitale pentru delicte penale. E transparent atacul la adresa justiției britanice. Erewhonienii nu cred în viața de apoi, ci în viața dinaintea nașterii. În*

ţara aceasta de nicăieri există „colegii ale neraţiunii", unde se predă „ştiinţa ipotetică". Mai puţin utopie decît satiră, cartea lui Butler ne dezvăluie o minte raţională şi pătrunsă de spirit ştiinţific şi un critic lipsit de iluzii.

EREWHON

(Fragmente)

OPINII CURENTE

Iată ce-am aflat. Că în ţara aceasta, dacă un om îşi pierde sănătatea, sau e lovit de boală, sau decade trupeşte în orice fel, înainte de a fi împlinit şaptezeci de ani, e judecat în faţa unui juriu de concetăţeni, şi dacă e găsit vinovat, ajunge de batjocura lumii şi e osîndit, cu mai multă sau mai puţină asprime, după caz. Bolile se împart în crime şi delicte, aşa cum se împart şi la noi nelegiuirile, un om fiind pedepsit foarte aspru pentru o boală serioasă, în timp ce slăbiciunea ochilor sau a auzului la unul trecut de şaizeci şi cinci de ani, care pînă atunci a avut parte de o sănătate mulţumitoare, e pedepsită numai cu amendă sau, în caz eă vinovatul nu plăteşte, cu închisoarea. Dar dacă un om falsifică un cec sau dă foc casei, sau jefuieşte pe altul, sau comite orice altă faptă dintre cele socotite criminale în ţara noastră, e dus la un spital şi îngrijit cu dragoste pe socoteala statului, sau, dacă e înstărit, îşi înştiinţează toţi prietenii că are o criză gravă de imoralitate, întocmai cum facem noi cînd ne îmbolnăvim, şi prietenii vin grijulii şi întreabă, interesaţi, cum s-a întîmplat, ce simptome s-au ivit mai întîi, şi aşa mai departe — întrebări la care omul răspunde fără nici o ruşine; căci, deşi nu sînt socotite mai puţin

vrednice de plîns decît bolile la noi, fiindcă dovedesc fără putinţă de tăgadă că e ceva serios deranjat în individul care calcă strîmb, totuşi proastele purtări sînt privite la ei ca rezultatul unei nenorociri întîmplate înainte sau după naşterea omului.

Cu toate acestea, partea cea mai ciudată a istoriei este că, deşi cusururile morale sînt puse pe seama nenorocirilor întîmplate în caracterul omului sau în jurul lui, cei de aci sînt surzi faţă de acest argument în cazuri care în Anglia întîmpină doar înţelegere şi compătimire. Ghinionul de orice fel sau faptul de a fi prost tratat de către altul sînt socotite jignire aduse societăţii, în aşa măsură încît oamenii se simt stînjeniţi cînd aud vorbindu-se de asemenea fapte. De aceea, pierderea averii sau pierderea unui prieten scump de care cel rămas era foarte legat sînt pedepsite aproape la fel de aspru ca şi delictele fizice.

. . . . . .

CÎTEVA PROCESE ÎN EREWHON

În Erewhon, ca şi în alte ţări, există cîteva curţi de justiţie care se îndeletnicesc cu probleme speciale. Nenorocirea, în general, după cîte am lămurit mai sus, e socotită mai mult sau mai puţin criminală, dar clasificările sînt îngăduite, şi pentru fiecare din categoriile principale în care o putem împărţi funcţionează cîte o curte. Puţin timp după ce ajunsesem în capitală, am păşit în Curtea de Pierderi Personale şi am fost deopotrivă interesat şi îndurerat cînd am asistat la judecarea unui om învinuit de a-şi fi pierdut de curînd soţia, de care era foarte legat şi care-l lăsase văduv cu trei copilaşi, cel mai mare în vîrstă de trei ani.

Argumentul apărării era că acuzatul nu-şi iubise niciodată cu adevărat soţia ; dar argumentul a căzut definitiv cînd procurorul a chemat martor după martor, care au depus cu toţii în sensul că soţii se iubeau, iar acuzatul plîngea adeseori cînd se pomeneau fapte ce-i aminteau de caracterul definitiv al pierderii încercate. După foarte scurtă deliberare juriul l-a declarat vinovat, cerînd totuşi îndurare pentru acuzat, pe motivul că, de curînd, asigurase viaţa soţiei pentru o sumă foarte mare şi ar fi putut fi socotit norocos, deoarece primise fără întîrziere banii de la societatea de asigurare, deşi nu plătise decît două rate.

Am spus adineauri că juriul l-a găsit pe acuzat vinovat. Cînd judecătorul a rostit sentinţa a izbit felul în care a fost mustrat avocatul apărării, fiindcă în pledoaria lui se referise la o lucrare în care păcatul de a fi nenorocit era tratat cu o îngăduinţă ce stîrnise indignarea curţii.

— Vor mai apărea din cînd în cînd — spuse judecătorul — cărţi dintre acestea necoapte şi subversive, pînă cînd se va recunoaşte ca o axiomă de morală că norocul este singurul lucru demn de veneraţia omenească. În ce măsură are un om dreptul să fie mai norocos şi, prin urmare, mai venerabil decît semenii lui, aceasta este o problemă care a fost şi va fi întotdeauna rezolvată aproximativ şi chiar prin tocmeală şi în cele din urmă prin forţa brută ; dar, oricum ar fi, e la mintea omului că nu putem îngădui nimănui să fie nenorocit dincolo de orice măsură.

Apoi, întorcîndu-se către acuzat, judecătorul vorbi mai departe :

— Ai suferit o mare pierdere. Natura pedepseşte grav astfel de delicte, iar legea omenească trebuie să întărească în practică decretele naturii. Dacă n-ar

fi fost stăruința juriului, ți-aș fi dat șase luni de muncă grea. Îți voi reduce totuși pedeapsa la trei luni, sau la plata unei amenzi reprezentînd douăzeci și cinci la sută din banii pe care i-ai primit de la societatea de asigurare.

Acuzatul mulțumi judecătorului și spuse că, deoarece n-avea cine să îngrijească de copii în timpul cît el ar sta la închisoare, va alege cu recunoștință plata sumei hotărîte de domnia-sa. După aceea, a fost scos din boxă.

Procesul următor a fost cel al unui tînăr care intrase de curînd în stăpînirea averii sale și era acuzat de a fi fost lipsit, prin fraudă, în timpul cît era minor, de o mare proprietate, de către tutorele său, care-i era rudă apropiată. Tatăl băiatului murise de mult, și din această pricină delictul trebuia să fie judecat la Curtea de Pierderi Personale. Tînărul, care n-avea avocat, s-a apărat singur, spunînd că era tînăr, fără experiență, foarte înfricoșat de tutorele său și lipsit de un sfat profesional dezinteresat.

— Tinere, îi spuse judecătorul cu asprime, nu vorbi prostii. Oamenii n-au dreptul să fie tineri, neexperimentați, înfricoșați de tutorii lor și lipsiți de sfaturi profesionale dezinteresate. Dacă prin astfel de nesăbuințe jignesc simțul moral al semenilor lor, trebuie să-și primească pedeapsa meritată.

După aceea, l-a silit pe acuzat să ceară scuze tutorelui și l-a condamnat la douăsprezece lovituri cu pisica cu nouă cozi.

Dar poate că voi împărtăși cititorului o impresie și mai puternică despre perversiunea de gînduri ce domnește în mijlocul acestui neam neobișnuit, dacă-i voi înfățișa judecata publică a unui om învinuit de tuberculoză pulmonară — o crimă pedepsită, pînă de curînd, cu moartea. Lucrul s-a întîmplat de-abia după ce petrecusem cîteva luni în țară, dar mă abat

de la ordinea cronologică şi-l descriu acum ; poate că e mai bine să fac aşa, ca să mîntui cu subiectul ăsta înainte de a trece la altele. În afară de asta, n-aş ajunge niciodată la capăt dacă m-aş ţine de forma strict narativă şi aş istorisi cu de-amănuntul toate ciudăţeniile pe care le vedeam zilnic.

Acuzatul a fost adus în boxă, iar juraţii au depus jurămînt cam cum se face şi în Europa ; am regăsit aproape toată procedura noastră, pînă şi întrebarea pusă acuzatului dacă se consideră vinovat sau nevinovat. Omul a zis că se declară nevinovat, şi procesul a început. Cuvîntul acuzării a fost foarte puternic ; dar, trebuie să recunosc, curtea a fost cu totul nepărtinitoare.

Avocatul a avut voie să se folosească de tot ceea ce putea spune în apărarea acuzatului ; argumentul lui a fost că acuzatul simula tuberculoza pentru a frauda o societate de asigurare, unde avea de gînd să se asigure, şi spera, în felul acesta, să obţină condiţii mai avantajoase. Dacă ar fi putut dovedi că lucrurile stau aşa, omul ar fi scăpat de urmărire şi ar fi fost trimis la spital, ca bolnav moral. Totuşi, punctul acesta de vedere nu putea fi susţinut, în ciuda priceperii şi elocinţei unuia dintre cei mai vestiţi avocaţi din ţară. Cazul era cum nu se poate mai limpede, căci acuzatul aproape că trăgea să moară şi era de mirare că nu fusese judecat şi osîndit de mult. În tot timpul procesului tuşea fără încetare, şi gardienii care-l păzeau fură siliţi să se lupte din răsputeri ca să-l ţină în picioare pînă la sfîrşit.

Concluzia judecătorului a fost minunată. A stăruit asupra fiecărui punct ce putea fi susţinut în favoarea acuzatului, dar pe măsură ce înainta devenea limpede că dovezile erau prea copleşitoare ca să mai lase loc îndoielii, iar curtea întreagă avea

o singură părere cu privire la verdict în clipa în care juriul s-a retras. Juriul a lipsit vreo zece minute, iar la întoarcere președintele a declarat că acuzatul e vinovat. S-a stîrnit un murmur slab de aprobare, care a fost însă numaidecît potolit. Apoi judecătorul a pronunțat sentința, în cuvinte pe care nu le pot uita și pe care le-am copiat a doua zi într-un carnețel, după darea de seamă publicată în ziarul principal. Trebuie să restrîng puțin cuvîntarea lui, dar tot ce-aș putea spune n-ar da decît o slabă idee despre asprimea solemnă, ca să nu zic maiestuoasă, cu care a rostit-o. Iată sentința :

— Acuzat, ai fost învinuit de marea crimă de a suferi de tuberculoză pulmonară și, după o judecată nepărtinitoare în fața juriului, alcătuit din concetățenii dumitale, ai fost găsit vinovat. Nu pot spune nimic împotriva dreptății verdictului ; dovezile împotriva dumitale au fost concludente, și mie nu-mi rămîne decît să rostesc o sentință care să corespundă legii. Această sentință trebuie să fie aspră. Mă îndurerează să văd un om atît de tînăr și ale cărui planuri de viitor erau atît de minunate, adus în starea aceasta jalnică datorită unei constituții pe care eu nu pot s-o socotesc decît radical vicioasă ; dar cazul dumitale nu poate stîrni milă ; nu ești la prima abatere ; ai dus o viață de crime și n-ai făcut decît să profiți de îngăduința ce ți s-a arătat în împrejurări trecute și să încalci mai tare legea și instituțiile țării noastre. Anul trecut ai fost condamnat pentru bronșită gravă și iată că, deși n-ai mai mult de douăzeci și trei de ani, ai fost închis nu mai puțin decît de paisprezece ori pentru boli mai mult sau mai puțin dezgustătoare ; adevărul e că nu greșesc cînd spun că ai petrecut cea mai mare parte a vieții în temniță.

Desigur, ai afirmat că ai părinți cu sănătatea șubredă și că în copilărie ai suferit un accident grav, care ți-a ruinat fără încetare organismul; astfel de scuze sînt refugiul obișnuit al oricărui criminal; dar justiția nu poate să plece urechea la astfel de scuze nici măcar o clipă. Nu e rostul meu să discut chestiuni metafizice, ca de pildă cauza unui lucru sau a altuia, chestiuni cu care n-am mai sfîrși dacă am îngădui să fie atinse; rezultatul ar fi că am arunca vina pe țesuturile celulei primordiale sau pe gazele elementare. Nu se pune chestiunea cum ai ajuns să te ticăloșești, ci doar dacă ești sau nu ticălos. Acestei întrebări i s-a dat un răspuns afirmativ, și eu nu pot șovăi nici o clipă cînd spun că hotărîrea e dreaptă. Ești un om rău și primejdios și ai fost înfierat, în fața concetățenilor dumitale, ca vinovat de una dintre cele mai cumplite crime din cîte se cunosc.

Nu e treaba mea să justific legea; în unele cazuri, ea poate dovedi o asprime inevitabilă, și uneori mi se poate întîmpla să regret că nu am libertatea de a rosti o sentință mai puțin aspră decît aceea pe care sînt silit s-o dau. Dar nu acesta este cazul dumitale; dimpotrivă, dacă pedeapsa capitală pentru tuberculoză n-ar fi fost desființată, cu siguranță că aș fi dat-o acum.

E de neîngăduit ca pilda vie a unei asemenea grozăvii să umble în libertate și să rămînă nepedepsită. Prezența dumitale în societatea oamenilor respectabili i-ar îndemna pe cei mai slabi dintre ei să judece cu ușurință toate înfățișările bolii; și nici nu ți se poate îngădui să corupi ființe încă nenăscute, care ar putea să te tortureze de aici înainte. Nenăscuților nu trebuie să li se îngăduie să apară în preajma ta, și asta nu atît pentru protecția lor (căci ei sînt dușmanii noștri firești), cît pentru a noastră; fiindcă,

de vreme ce nu-i putem desființa cu totul, trebuie să avem grijă măcar să-i încartiruim pe cei care-i vor corupe cel mai puțin.

Dar, lăsînd la o parte aceste considerații și vina fizică ce se leagă de o crimă atît de mare ca a dumitale, mai este un motiv pentru care nu sîntem în măsură să-ți arătăm îndurare, chiar de-am fi îndemnați s-o facem. Mă gîndesc la categoria de oameni ascunși în mijlocul nostru și care se numesc medici. Dacă asprimea legii și simțămintele obișnuite ale oamenilor din țara asta s-ar muia cît de cît, acești pezevenghi, care sînt siliți acum să lucreze pe ascuns și pot fi consultați numai cu mari riscuri, ar deveni oaspeți obișnuiți ai fiecărei case; felul cum sînt organizați și faptul că ei cunosc îndeaproape toate tainele de familie le-ar hărăzi o mare putere atît socială, cît și politică, o putere căreia nimic nu i s-ar putea împotrivi. Capul familiei ar deveni un supus al medicului de familie, care s-ar amesteca între bărbat și nevastă, între stăpîn și slugă, pînă cînd medicii ar ajunge singurii deținători ai puterii în întreaga națiune și ar stăpîni tot ce ne este mai scump. Ar urma o epocă de totală decădere; vînzătorii de leacuri ar mișuna pe străzi și și-ar face reclamă prin ziare. Nu există decît un leac pentru toate astea, unul singur. Acela pe care legea acestei țări și l-a însușit și pe temeiul căruia funcționează legea, și el constă în reprimarea aspră a oricărei boli de îndată ce ea se arată în ochii legii. Bine-ar fi dacă ochii aceștia ar fi mai departe văzători decît sînt!

Dar nu vreau să mă mai întind cu privire la lucruri care grăiesc de la sine. Dumneata poți spune că n-ai nici o vină. Răspunsul la asta e simplu, anume: dacă ai fi fost născut din părinți sănătoși și cu stare, dacă ai fi fost bine îngrijit cînd erai copil, n-ai fi ajuns în situația jalnică de azi. Dacă-mi spui că n-ai avut nici

un cuvînt de spus în sănătatea părinților și în educația primită și că, prin urmare, e nedrept să te învinovățim pentru aceste lucruri, îți răspund că indiferent dacă tuberculoza de care suferi este sau nu din vina dumitale, vina sălășluiește în dumneata și e de datoria mea să am grijă ca republica să fie păzită de astfel de neajunsuri. Îmi poți spune că e nenorocirea dumitale să fii criminal ; eu îți răspund că e crima dumitale să fii nenorocit.

În sfîrșit, trebuie să subliniez că și în cazul cînd juriul te-ar fi achitat — o presupunere la care nu mă pot gîndi serios — aș fi socotit de datoria mea să-ți dau o sentință aproape la fel de aspră ca aceea pe care trebuie s-o rostesc acum ; căci cu cît ai fi fost socotit mai nevinovat de crima ce ți se impută, cu atît ai fi fost mai vinovat de o crimă tot atît de groaznică — crima de a fi fost nedreptățit.

De aceea, nu șovăi să te condamn la închisoare și muncă grea pentru tot restul nenorocitei dumitale existențe. În acest timp, te sfătuiesc serios să te căiești pentru relele înfăptuite și să-ți îmbunătățești constituția trupească. Nu trag nădejde că-mi vei lua în seamă sfatul, deoarece ești mult prea ticălos.

Dac-ar sta numai în puterea mea, n-aș mai adăuga nimic spre îndulcirea sentinței rostite, dar legea prevede cu mărinimie că și cel mai înrăit criminal are îngăduința de a primi unul dintre cele trei leacuri oficiale, leac ce i se va prescrie în timpul îndeplinirii osîndei. Drept care, voi porunci să primești două linguri de ulei de ricină, pînă la noi hotărîri ale curții.

După ce și-a auzit osînda, acuzatul a recunoscut în cîteva cuvinte de-abia auzite că este pe drept pedepsit și că judecata a fost nepărtinitoare. După aceea, a fost dus la închisoare, de unde nu avea să se mai întoarcă niciodată. După ce judecătorul și-a

sfîrşit cuvîntarea, s-au mai auzit aplauze, dar şi acestea au fost potolite ; şi deşi sentimentele curţii erau potrivnice acuzatului, totuşi nu s-a înregistrat nici un act de violenţă împotriva lui, dacă trecem cu vederea cîteva huiduieli din partea celor de faţă în clipa cînd omul a fost băgat în dubă. Într-adevăr, nimic nu m-a izbit atît, în tot timpul petrecut în ţară, ca respectul general faţă de lege şi ordine.

În româneşte de *Vera Călin*

OSCAR WILDE

(1854—1900)

În istoriile literare, scriitorul de origine irlandeză Oscar Wilde este caracterizat drept părintele estetismului englez. O seamă de lucrări artistice și programatice și mai ales povestirea Portretul lui Dorian Gray *justifică această caracterizare. Într-adevăr, dacă descifrăm simbolul conținut în povestea tînărului Dorian Gray, descoperim ideea superiorității artei asupra vieții, ideea autonomiei estetice. Iar cinicul lord Henry, magistrul întru estetism al lui Dorian Gray, nu este decît autoportretul literar al autorului.*

Oscar Wilde cunoaște celebritatea în înaltele cercuri londoneze prin dandysmul lui extravagant, prin conversația sa strălucită, plină de paradoxuri, butade și bizarerii. Învinuirea de imoralitate și un proces răsunător îl aduc, vreme de doi ani, între zidurile închisorii Reading. Scriitorul trăiește acolo o evoluție lentă și anevoioasă, la capătul căreia estetismul său îngust și neuman va fi, în parte, revizuit. Despre această evoluție vorbesc mărturisirea De profundis *și* Balada închisorii Reading.

Vestit pentru spiritul său scăpărător, Oscar Wilde s-a dovedit umorist și satiric în multe din scrierile sale. În poveștile reunite în volumele

Prinţul fericit şi Casa cu rodii *circulă un umor fără iluzii, reîmprospătat de poezie. În comedii ca* Evantaiul doamnei Windermere, O femeie fără importanţă, Soţul ideal, Ce înseamnă să fii onest *descoperim ironia scînteietoare, satira prejudecăţilor nobiliare, înclinarea spre caricatură şi şarjă. E drept că această satiră nu vizează racilele grave ale unei categorii sociale, nu pune în mişcare sentimente profunde, ci se menţine la suprafaţă manevrînd mai ales comicul verbal (butade, calambururi). Alteori, Oscar Wilde ştie să împletească umorul fantastic cu cel absurd, dovedindu-se continuatorul unei vechi tradiţii engleze, ca în povestirea* Stafia familiei Canterville, *inclusă în această antologie.*

STAFIA FAMILIEI CANTERVILLE

Cînd domnul Hiram B. Otis, ministrul Statelor Unite în Anglia, a cumpărat castelul de vînătoare al familiei Canterville, toată lumea i-a spus că face o mare prostie, întrucît nu încăpea nici o umbră de îndoială că acest castel era bîntuit de fantome. Într-adevăr, însuşi lordul Canterville, un om de o cinste exagerată, mergînd pînă la manie, se simţise obligat să-i arate acest lucru domnului Otis cînd au ajuns să discute condiţiile vînzării.

— Familia noastră s-a ferit să mai locuiască în castelul ăsta — îi spuse lordul Canterville — de cînd mama mătuşii mele, ducesa de Bolton, îmbrăcîndu-se într-o seară pentru cină, a simţit pe umeri mîinile unui schelet şi a înnebunit de groază, fără să mai poată vreodată să-şi vină cu totul în fire. Mi se pare de datoria mea să vă spun, domnule Otis, că fantoma a fost văzută de mai mulţi membri ai familiei mele, care sînt încă în viaţă, precum şi de protopopul parohiei noastre, reverendul Augustus Dampier, membru al Colegiului Regal din Cambridge. După nefericita întîmplare prin care a trecut ducesa, nici unul dintre slujitorii mai tineri n-a mai vrut să rămînă la noi, şi foarte adesea *Lady* Canterville nu putea închide ochii

toată noaptea din cauza zgomotelor misterioase care veneau de pe coridor și din bibliotecă.

— *Mylord*, i-a răspuns ministrul, voi lua atît mobila, cît și fantoma în prețul castelului. Vin dintr-o țară modernă, în care cumpărăm tot ce se poate cumpăra cu bani; și cum băieții noștri de viață au speriat lumea veche cu chefurile lor deșucheate, luînd cu ei pe cele mai bune artiste și primadone ale dumneavoastră, cred că dacă ar exista cu adevărat vreo fantomă în Europa, în foarte scurtă vreme ar aduce-o și pe ea și ar pune-o într-un muzeu sau la drumul mare, ca să caște gura la ea toți trecătorii.

— Tare mă tem că stafia există totuși, spuse lordul Canterville zîmbind, deși se prea poate să nu fi rezistat ofertelor impresarilor dumneavoastră atît de îndrăzneți. Stafia este bine cunoscută de vreo trei secole, mai exact din 1584, și se arată întotdeauna înainte de moartea vreunui membru al familiei noastre.

— Dacă-i vorba pe-așa, și doctorul face la fel, Lord Canterville. Dar nu există fantome, domnul meu, și cred că legile naturale nu vor fi ținute în loc de dragul aristocrației britanice.

— Fără îndoială, dumneavoastră americanii sînteți foarte „naturali", răspunse lordul Canterville, care nu înțelesese prea bine ultima remarcă a domnului Otis, și dacă n-aveți nimic împotriva menținerii unei stafii în casă, atunci totul e în ordine. Vă rog numai să nu uitați că eu v-am prevenit.

La cîteva săptămîni după aceea, actul de vînzare fu încheiat, și către sfîrșitul sezonului, ministrul și familia sa plecară la castelul de vînătoare Canterville. Doamna Otis, o frumusețe celebră a New Yorkului pe vremea cînd se numea domnișoara

Lucreţia R. Tappan şi locuia pe Strada 53 din Cartierul de Vest, era acum o femeie între două vîrste, foarte graţioasă, cu ochi fermecători şi un profil superb. Multe americane arborează la plecarea din ţara lor de baştină o mină de bolnave cronice, avînd impresia că aceasta constituie o formă a rafinamentului european. Doamna Otis însă nu căzuse niciodată în această greşeală. Avea o constituţie minunată şi o admirabilă vitalitate. Ba chiar, în multe privinţe, era cît se poate de englezoaică şi constituia o ilustraţie grăitoare a faptului că astăzi toate sînt aidoma în Anglia şi în America, în afară, bineînţeles, de limbă. Fiul ei cel mai mare, botezat de părinţii săi Washington — într-un moment de elan patriotic, pe care el nu înceta să-l regrete —, era un tînăr blond, destul de chipeş. Se calificase pentru intrarea în diplomaţia americană, conducînd cotilioanele la cazinoul din Newport trei ani de-a rîndul, şi se făcuse cunoscut chiar la Londra ca un dansator desăvîrşit. Singurele lui slăbiciuni erau gardeniile şi arhondologia. Altfel, era un băiat cu scaun la cap. Domnişoara Virginia E. Otis era o fetişcană de cincisprezece ani, mlădioasă şi gingaşă ca un pui de căprioară. Ochii ei mari, albaştri trădau o deosebită independenţă. Era o amazoană fără pereche şi o dată se luase la întrecere cu bătrînul lord Bilton, dînd de două ori roată parcului pe poneiul ei. A cîştigat cu aproape două lungimi, oprindu-se chiar în faţa statuii lui Ahile, spre neţărmurita încîntare a tînărului duce de Cheshire, care i-a cerut pe dată mîna şi în aceeaşi seară a fost trimis de către tutorii săi înapoi la Eton, cu ochii scăldaţi în lacrimi. După Virginia veneau cei doi gemeni porecliţi „Dungile şi Stelele" — după numele steagului american — pentru că mîncau mereu bătaie cu nuiaua. Erau nişte

băieți încîntători și — cu excepția vrednicului nostru ministru — singurii adevărați republicani din familie.

Întrucît casa de vînătoare de la Canterville se afla la vreo șapte mile de Ascot, cea mai apropiată stație de cale ferată, domnul Otis telegrafiase să-l aștepte un landou la gară. Au pornit cu toții la drum, plini de voie bună. În seara aceea splendidă de iulie, aerul era îmbălsămat de parfumul delicat al codrilor de brad. Din cînd în cînd se auzea cîte-o turturică sălbatică ce-și încînta singură auzul cu glasu-i dulce, sau se ivea printre ferigile foșnitoare pieptul strălucitor al vreunui fazan. Veveriţele mărunțele îi iscodeau din înaltul fagilor pe lîngă care treceau, iar iepurii de casă o luau la sănătoasa, săltînd lin peste mușuroaiele cu mușchi, cu codița albă în vînt. Dar cînd să intre pe aleea ce ducea la castel, cerul se întunecă deodată, aerul se înfioră de o liniște nefirească, un stol de ciori trecu în tăcere pe deasupra capetelor lor și nici n-apucară noii-sosiți să se oprească în fața casei, că începură să cadă picuri mari de ploaie.

În capul scării fură întîmpinați de o bătrînă îmbrăcată curățel, în mătase neagră, cu bonetă și șorț alb. Era menajera, doamna Umney, pe care doamna Otis acceptase s-o țină mai departe în slujbă la insistențele Lady-ei Canterville. Cînd îi văzu coborînd din trăsură, le făcu cîte-o plecăciune adîncă la fiecare în parte și le spuse cu un glas ciudat și după moda veche :

— Fiți bineveniți la castelul Canterville !

Lăsîndu-se conduși de ea, trecură prin splendidul hol în stil Tudor [1], intrară în bibliotecă, o sală lungă,

[1] Stilul caracteristic perioadei dinastiei Tudor (1485—1603) ; ultima variantă a goticului englez, caracterizat prin ornamente de suprafață, ziduri acoperite cu paneluri și arcade cu patru deschideri.

cu tavanul jos şi cu pereţii acoperiţi de lambriuri de stejar negru, avînd la celălalt capăt o fereastră cu vitralii. Aici găsiră ceaiul gata pregătit şi, după ce-şi scoaseră şalurile în care se înveliseră pe drum, se aşezară şi începură să se uite în jurul lor, în timp ce doamna Umney îi servea.

Deodată, doamna Otis dădu cu ochii de o pată roşie, cam ştearsă, pe podeaua de lîngă cămin şi, fără să-şi închipuie ce putea să însemne, îi spuse doamnei Umney :

— Mă tem că s-a vărsat ceva în locul ăsta.

— Da, coniţă, răspunse bătrîna menajeră cu glas scăzut. În locul ăsta s-a vărsat sînge.

— Îngrozitor ! strigă doamna Otis. Nu-mi place să am pete de sînge într-o cameră de primire. Trebuie neapărat scoasă, chiar acum.

Bătrîna zîmbi şi răspunse cu acelaşi glas scăzut şi misterios :

— E sîngele *Lady*-ei Eleanore de Canterville, care a fost ucisă chiar în locul acesta de propriul ei bărbat, *Sir* Simon de Canterville, în anul 1575. *Sir* Simon a mai trăit nouă ani după moartea ei, şi apoi a dispărut dintr-o dată, în împrejurări cu totul misterioase. Nu s-a dat de urma trupului său, dar duhul lui vinovat mai bîntuie încă acest castel. Pata de sînge a fost foarte mult admirată de turişti şi de alte persoane şi nu poate fi scoasă cu nimic.

— Prostii ! strigă Washington Otis. O curăţ eu în doi timpi şi trei mişcări cu Solventul Pinkerton, campion la scos petele şi detergent ideal.

Şi înainte ca îngrijitoarea, înspăimîntată, să poată face ceva, el şi îngenunche, începînd să frece podeaua cu un beţişor ce părea un fel de cosmetic negru. În cîteva clipe nu se mai văzu nici urmă de pată.

— Eram sigur că solventul Pinkerton o s-o scoată ! exclamă el triumfător, întorcîndu-se către familia înmărmurită de admiraţie.

Dar nici nu apucase bine să spună aceste cuvinte, că un fulger cumplit lumină camera scufundată în întuneric şi un tunet înspăimîntător îi făcu pe americani să sară în picioare, iar pe doamna Umney să cadă leşinată.

— Ce climă nesuferită ! spuse calm ministrul Americii, aprinzîndu-şi un trabuc lung. Probabil ţara asta veche e aşa de suprapopulată, încît nu se mai găseşte vreme bună pentru toată lumea. Întotdeauna am fost de părere că singura soluţie pentru Anglia este emigraţia.

— Dragă Hiram, strigă doamna Otis, ce-i de făcut cu o femeie care leşină ?

— Pune-i leşinul în socoteală, ca orice altă pagubă făcută, răspunse ministrul, şi atunci să vezi că nu mai leşină.

Şi într-adevăr, peste cîteva minute, doamna Umney îşi veni în fire. Dar, fără îndoială, era din cale-afară de tulburată şi îl preveni severă pe domnul Otis să se ferească de nenorocirile care aveau să se abată asupra casei.

— Am văzut cu ochii mei, conaşule, spuse ea, grozăvii care i-ar face părul măciucă oricărui creştin, şi multe nopţi de-a rîndul n-am putut aţipi o clipită de spaima lucrurilor cumplite care se petrec aici.

Domnul Otis însă, împreună cu soţia lui, o asigurară călduros pe femeia asta de treabă că ei nu se tem de stafii. După ce-l rugă pe Cel-de-Sus să binecuvînteze pe noii ei stăpîni, cerînd totodată şi o sporire a simbriei, bătrîna menajeră plecă şontîc-şontîc spre camera ei.

II

Toată noaptea, vijelia sălbatică își făcu mendrele, dar înafară de asta nu se întîmplă nimic deosebit. A doua zi dimineață însă, cînd coborîră la micul dejun, găsiră din nou pe podea pata aceea îngrozitoare.

— Nu cred să fie de vină detergentul ideal, spuse Washington, pentru că eu unul l-am încercat la pete de orice fel. Aici trebuie să fie mîna fantomei.

Și șterse încă o dată pata, care totuși se ivi din nou a doua zi dimineață. Și în a treia dimineață era acolo, cu toate că de cu seară domnul Otis încuiase biblioteca cu mîna lui și luase cheia la el în dormitor.

Acum, toată familia era pusă pe jăratic; domnul Otis începu să se întrebe dacă nu cumva a fost prea dogmatic negînd existența strigoilor. Doamna Otis își exprimă intenția de a intra în Societatea Metafizică, iar Washington pregăti o lungă scrisoare adresată domnilor Myers și Podmore, în privința „Persistenței petelor sanguine produse de o crimă". În noaptea aceea s-au spulberat pentru totdeauna îndoielile cu privire la existența obiectivă a fantasmelor.

Ziua fusese călduroasă și însorită, iar în răcoarea serii, întreaga familie a ieșit să facă o plimbare cu trăsura. Nu s-au întors acasă decît pe la nouă, cînd au luat o cină frugală. Nu s-a vorbit nici o clipă de strigoi, așa că n-au existat nici măcar aceste prime condiții de așteptare receptivă, care preced atît de des ivirea fenomenelor psihice. Subiectele discutate, după cîte am aflat mai tîrziu de la domnul Otis, au fost pur și simplu dintre acelea care formează conversația obișnuită a americanilor culți și de bună condiție, ca de pildă imensa superioritate actoricească a domni-

şoarei Fanny Davenport [1] faţă de Sarah Bernhardt [2]; dificultatea de a obţine porumb fiert, plăcinte de hrişcă şi mămăligă chiar şi în cele mai bune case din Anglia; importanţa oraşului Boston în dezvoltarea spiritului universal; avantajele sistemului de predare a bagajelor cu recipisă cînd călătoreşti cu trenul şi dulceaţa accentului newyorkez faţă de vorbirea tărăgănată a londonezilor. Nu s-a pomenit un cuvîntel despre lucruri supranaturale şi nici nu s-a făcut vreo aluzie la *Sir* Simon de Canterville. La ceasurile unsprezece, familia s-a retras, iar peste o jumătate de oră toate luminile erau stinse. Puţină vreme după aceea, domnul Otis fu trezit de un zgomot ciudat pe coridor, chiar în faţa uşii sale. Era un zornăit de metal, ce părea că se apropie cu fiecare clipă. Domnul Otis se sculă imediat din pat, aprinse un chibrit şi se uită la ceas. Era unu fix. Domnul Otis era perfect calm. Îşi luă pulsul — care nu era cîtuşi de puţin agitat. Zgomotul ciudat continua încă, şi o dată cu el răsunau desluşit paşii cuiva. Domnul Otis îşi puse atunci papucii în picioare, scoase din valiză o sticluţă lunguiaţă şi deschise uşa. Drept în faţa lui, în lumina palidă a lunii, văzu un bătrîn cu o înfăţişare înspăimîntătoare. Avea ochii roşii ca jăraticul; părul lung şi cărunt îi cădea pe umeri în plete încîlcite; hainele, de modă veche, erau soioase şi zdrenţuite, iar de încheieturile mîinilor şi picioarelor îi atîrnau cătuşe grele şi lanţuri ruginite.

— Scumpul meu domn, îi spuse domnul Otis, mă văd silit să stărui să vă ungeţi lanţurile acestea, în care scop v-am şi adus o sticluţă cu ulei Tammany, marca La răsăritul soarelui. Se zice că e foarte eficace, chiar de la prima aplicare, şi există mai

[1] Fanny Lily Gypsy Davenport (1850—1898), actriţă americană.

[2] Mare tragediană franceză (1844—1923).

multe mărturii în acest sens pe învelitoarea sticluţei, pe care le-au scris unii dintre cei mai de seamă teologi ai noştri. V-o las aici lîngă lumînările pentru camerele de dormit şi voi fi încîntat să vă ofer o nouă cantitate, dacă veţi mai avea nevoie.

Cu aceste cuvinte, ministrul Statelor Unite lăsă sticluţa pe o masă de marmură şi, închizînd uşa, se retrase iar să se odihnească.

O clipă, stafia familiei Canterville rămase ţintuită locului de indignare, apoi, trîntind sticla cît colo pe podeaua lustruită, se îndepărtă în fugă pe coridor, scoţînd gemete cavernoase şi răspîndind o lumină verzuie, spectrală. Însă tocmai cînd ajunse în capul scărilor mari de stejar, o uşă se dădu de perete, şi în cadrul ei se iviră două trupuri mărunţele, îmbrăcate în alb, după care o pernă mare zbură şuierîndu-i pe lîngă ureche. Evident, nu mai era o clipă de pierdut, aşa că, adoptînd în pripă, ca mijloc de scăpare, Cea de-a Patra Dimensiune a Spaţiului, fantoma se făcu nevăzută printre lambriuri, şi castelul se cufundă din nou într-o linişte desăvîrşită.

Ajungînd într-o cămăruţă secretă din aripa stîngă, strigoiul se rezemă de o rază de lună, ca să-şi mai tragă sufletul, încercînd totodată să cîntărească bine situaţia în care se afla. Niciodată în tot cursul carierei sale strălucite şi neîntrerupte, de trei sute de ani, nu fusese insultat atît de grosolan. Îşi aminti de ducesa bătrînă pe care o înnebunise de groază, pe cînd stătea în faţa oglinzii, gătită cu dantele şi diamante ; se gîndi la cele patru slujnice pe care le apucaseră istericalele doar pentru că s-a rînjit la ele printre perdelele unuia din dormitoarele pentru oaspeţi ; la protopopul parohiei, căruia îi stinsese lumînarea cînd se întorsese într-o seară tîrziu din bibliotecă şi care de atunci încoace nu s-a mai putut lipsi de îngrijirea lui *Sir* William Gúll, suferind ca

un martir de tot felul de tulburări nervoase ; se mai gîndi şi la bătrîna *madame* de Tremouillac, care, trezindu-se într-o bună dimineaţă şi văzînd în fotoliul de lîngă cămin un schelet ce-i citea jurnalul intim, a rămas ţintuită la pat de un atac de meningită, timp de şase săptămîni, iar după vindecare s-a împăcat cu biserica şi a rupt legăturile cu faimosul sceptic *monsieur* de Voltaire. Îi veni în minte noaptea de groază în care ticălosul lord Canterville a fost găsit în camera lui de toaletă, gata să se înece cu valetul de caro, pe care-l înghiţise aproape de tot ; lordul a mărturisit cu puţin înainte de moarte că-l trăsese pe sfoară pe Charles James Fox[1] luîndu-i cincizeci de mii de lire la Crockford, chiar cu ajutorul acelei cărţi pe care jura că fantoma îl silise s-o înghită. Îşi aminti atunci de toate marile sale isprăvi, începînd cu servitorul care se împuşcase în cămară pentru că văzuse o mînă verde ce bătea uşurel în fereastră şi pînă la frumoasa *Lady* Stutfield, obligată să poarte necontenit o panglică de catifea neagră în jurul gîtului, pentru a ascunde urma celor cinci degete care-i arseseră pielea albă ; în cele din urmă, *Lady* Stutfield se înecase în eleşteul de la capătul aleii regale. Plin de încrederea şi entuziasmul adevăratului artist, strigoiul îşi trecu în revistă întruchipările cele mai răsunătoare şi zîmbi cu amărăciune în sinea lui, amintindu-şi de ultima sa apariţie ca Ruben cel Roşu sau Sugaciul strangulat, de debutul său ca Gibeon cel firav sau Lipitoarea din mlaştina Bexley şi de furorile pe care le făcuse într-o splendidă seară de iunie, jucînd pur şi simplu popice cu propriile lui oase pe terenul de tenis.

Şi după toate acestea, nişte pîrliţi de americani moderni vin să-i ofere lui uleiul La răsăritul soarelui

[1] Charles James Fox (1749—1806), orator şi om de stat englez.

şi să-i arunce cu perne în cap. Aşa ceva era insuportabil. Şi pe urmă, nicicînd în istorie nu se mai pomenise ca o stafie să fi fost tratată în felul acesta. Prin urmare, se hotărî să se răzbune şi rămase pe gînduri pînă la revărsatul zorilor.

III

A doua zi dimineaţa, cînd familia Otis se reuni la micul dejun, discutară cu toţii o bună bucată de vreme despre stafie. Ministrul Americii era, firește, puţin supărat văzînd că darul său nu fusese acceptat.

— Nu vreau cîtuşi de puţin — spuse el — să-i fac vreun rău fantomei şi trebuie să recunosc că, dată fiind vremea îndelungată pe care a petrecut-o aici în casă, nu mi se pare de loc politicos să i se arunce cu perne-n cap (o remarcă foarte îndreptăţită, la care, trebuie s-o spun cu tot regretul, gemenii au izbucnit în hohote de rîs). Pe de altă parte, continuă el, dacă refuză cu tot dinadinsul să folosească uleiul La răsăritul soarelui, va trebui să-i luăm lanţurile, căci altfel ar fi de-a dreptul cu neputinţă să dormim cu atîta larmă la uşa dormitoarelor noastre.

Dar pînă la sfîrşitul săptămînii nu mai fură de loc tulburaţi. Singurul lucru care merita oarecare atenţie era apariţia neîncetată a petei de sînge pe podeaua bibliotecii. Era, fără îndoială, deosebit de straniu, întrucît domnul Otis încuia întotdeauna uşa noaptea, iar obloanele de la ferestre erau bine ferecate. De asemenea, culoarea schimbătoare ca un cameleon pe care o avea pata stîrnea multe comentarii. În unele dimineţi era de un roşu şters (aproape indian), altă dată era stacojie, uneori purpurie, şi o dată, coborînd cu toţii să-şi facă rugăciunea de familie, după ritualul simplu al bisericii libere episco-

pale a reformaților din America, văzură pata strălucind într-un verde de smaragd. Bineînțeles că aceste schimbări de caleidoscop îi amuzau pe locatari, și în fiecare seară se puneau rămășaguri în privința lor. Singura persoană care stătea deoparte și nu participa la glumele lor era micuța Virginia, care, pentru cine știe ce pricini necunoscute, se mîhnea mereu la vederea petei de sînge, iar în dimineața în care pata se făcuse verde ca smaragdul fusese gata-gata să izbucnească în plîns.

Stafia se ivi pentru a doua oară duminică noaptea. Curînd după ce se duseră la culcare, fură alarmați deodată de o trosnitură înspăimîntătoare ce venea din hol. Repezindu-se pe scări în jos, descoperiră că o armură veche fusese desprinsă din locul unde era atîrnată și căzuse pe pardoseala de piatră, iar într-un jilț cu speteaza înaltă stătea strigoiul din Canterville, care-și freca genunchii, cu o expresie de cumplită durere pe față. Gemenii care-și aduseseră pușcoacele de soc își descărcară deodată boabele de mazăre asupra stafiei, țintind cu o precizie care nu putuse fi atinsă decît printr-un antrenament îndelungat și perseverent asupra profesorului de caligrafie. Totodată, ministrul Statelor Unite își îndreptă pistolul asupra ei, adresîndu-i, conform etichetei californiene, invitația : „Sus mîinile !“ Fantoma tresări cu un țipăt sălbatic de furie și se strecură ca negura printre ei, stingînd în trecere lumînarea lui Washington Otis și lăsîndu-i astfel în beznă adîncă. Cînd ajunse în capul scărilor, stafia își mai veni puțin în fire și se hotărî să dea drumul celebrului hohot de rîs drăcesc, pe care îl găsise de-atîtea ori deosebit de folositor. Se spunea că acest rîs încărunțise peste noapte peruca lordului Raker și e sigur că silise trei guvernante franțuzoaice ale *Lady*-ei Canterville să plece din serviciu, înainte

măcar de a fi împlinit luna. Prin urmare, se întrecu pe sine, scoţînd cel mai înspăimîntător rîset, pînă ce hohotele răsunară de mai multe ori, izbindu-se de bolţile acoperişului ; dar abia se stinsese ecoul lor, cînd se deschise o uşă şi se ivi doamna Otis, îmbrăcată într-un halat albastru-deschis.

— Tare mă tem că nu vă simţiţi de loc bine, spuse ea, şi de aceea v-am adus o sticluţă din tinctura doctorului Dobell. Să ştiţi că dacă aveţi o indigestie e un leac fără pereche.

Strigoiul se holbă furios la ea şi începu de îndată să-şi pregătească transformarea într-un dulău negru — artă pentru care se bucura de o faimă binemeritată şi pe seama căreia medicul curant al familiei punea întotdeauna tîmpenia fără leac de care suferea unchiul lordului Canterville, venerabilul Thomas Horton. Dar un zgomot de paşi care se apropiau îl făcu să şovăie, înainte de a-şi pune în aplicare fiorosul plan, aşa că se mulţumi să devină uşor fosforescent şi se făcu nevăzut, cu un geamăt adînc, de criptă mortuară, tocmai în clipa în care cei doi gemeni se apropiau de el.

Ajungînd în odaia lui, se prăbuşi, lăsîndu-se pradă celei mai violente tulburări. Grosolănia gemenilor şi materialismul vulgar al doamnei Otis erau, fireşte, cum nu se poate mai supărătoare, dar ceea ce-l mîhnea mai mult era faptul că nu putuse să îmbrace costumul de zale. Nădăjduise că pînă şi americanii moderni vor fi cuprinşi de fiori la vederea unui spectru îmbrăcat în armură, dacă nu pentru vreun motiv mai înţelept, cel puţin din respect pentru bardul lor naţional, Longfellow [1], ale cărui poezii graţioase şi atrăgătoare îi alungaseră şi lui de multe ori plictiseala atunci cînd familia Canterville se

[1] Henry Wadsworth Longfellow (1807—1882), mare poet american.

afla plecată la oraș. Și pe urmă, era chiar armura lui. O purtase cu mult succes la turnirul de la castelul Kenilworth și însăși Regina Fecioară[1] îi adusese laude pentru ea. Și totuși, cînd o pusese acum pe el îl copleșise greutatea platoșei uriașe și a coifului de oțel și se prăbușise grămadă pe pardoseala de piatră, julindu-și groaznic amîndoi genunchii și zdrelindu-și încheieturile degetelor de la mîna dreaptă.

Cîteva zile după aceea, strigoiul se simți foarte bolnav și abia dacă mai ieși din camera lui, numai și numai ca să întrețină pata de sînge de pe podea. Cu toate acestea, îngrijindu-se foarte atent, se însănătoși și se hotărî să facă a treia încercare de a-l înspăimînta pe ministrul Statelor Unite și familia sa. Alese data de vineri 17 august pentru a-și face apariția și-și petrecu mai toată ziua cercetîndu-și garderoba. În cele din urmă își alese o pălărie mare de pîslă, cu pană roșie, un giulgiu cu horbote la mîneci și la gît și un pumnal ruginit. Spre seară se stîrni o furtună turbată. Ploua cu găleata, și vîntul șuiera atît de tare, încît toate ferestrele și ușile vechiului castel se zguduiau cu un zgomot cumplit. De fapt, tocmai asta era vremea care-i plăcea lui. Închipuise un plan de acțiune. Avea să se strecoare tiptil în odaia lui Washington Otis, să-i sporovăiască, stînd la picioarele patului, și să-i înfigă de trei ori pumnalul în beregată, în sunetele unei muzici lente. Avea pică mai ales pe Washington, pentru că-și dădea seama că el are obiceiul să scoată faimoasa pată de sînge a familiei Canterville cu ajutorul de-

[1] Elisabeta, regină a Angliei între 1558—1603; denumirea provine de la însești cuvintele reginei, rostite la 10 februarie 1559, ca răspuns la cererea adresată de o delegație care, în numele națiunii, îi cerea să se căsătorească.

tergentului ideal Pinkerton. După ce-l va fi adus pe tînărul acesta cutezător şi nesăbuit într-o stare de groază fără margini, avea să se îndrepte spre camera locuită de ministrul Americii şi de soţia lui, cu gîndul de a-şi lipi mîna umedă şi îngheţată de fruntea doamnei Otis, şoptind totodată în urechea bărbatului ei tainele înspăimîntătoare ale criptelor cu schelete. În privinţa micuţei Virginia nu se hotărîse încă ce avea să facă. Ea nu-l insultase nicicînd în vreun fel şi era drăguţă şi blîndă. Socotea că vreo cîteva gemete cavernoase, izvorînd din garderob, ar fi fost mai mult decît de ajuns, iar dacă aşa nu izbutea s-o trezească, putea să-i înşface plapuma de pe ea, cu degetele tremurînd, ca apucat de dambla. Cît despre gemeni, era absolut hotărît să le dea o lecţie usturătoare. Primul lucru de făcut era, bineînţeles, să li se aşeze pe piept, ca să le dea senzaţia de sufocare, a coşmarului. Apoi, întrucît paturile lor erau foarte apropiate, avea să stea între ei cu înfăţişarea unui cadavru verde, rece ca gheaţa, pînă vor înţepeni de spaimă. În cele din urmă voia să-şi arunce de pe el giulgiul şi să se tîrască prin cameră, mişcîndu-şi oasele înălbite şi rostogolindu-şi un singur ochi în orbită, cu înfăţişarea lui Daniel cel mut sau Scheletul sinucigaşului, un rol de mare efect în repetate ocazii, pe care-l punea pe acelaşi plan cu vestita sa întruchipare Martin Maniacul sau Taina măştii.

La zece şi jumătate auzi familia ducîndu-se la culcare. Cîtăva vreme îl mai tulburară hohotele şi ţipetele vesele ale gemenilor, care, nepăsători şi zburdalnici ca toţi băieţii de şcoală, se zbenguiau, fără îndoială, înainte de a adormi. Dar la unsprezece şi un sfert domnea pretutindeni liniştea, şi cînd orologiul bătu miezul nopţii, stafia ieşi din ascunzătoare, pornind la treabă. Bufniţa se izbea de sticla

ferestrelor, corbul croncănea din tisa străveche, și vîntul dădea roată casei, gemînd ca un suflet pierdut; numai că familia Otis dormea, neavînd habar de soarta ce-i era hărăzită, iar sforăitul netulburat al ministrului Statelor Unite acoperea zgomotul ploii și al vijeliei. Tiptil-tiptil, strigoiul se strecură printre lambriurile în care erau îmbrăcați pereții, cu gura-i smochinită, strîmbată de un rînjet ticălos și sălbatic. Luna își ascunse fața după un nor cînd strigoiul se furișă pe lîngă geamlîcul cel mare, pe care era pictat în azur și aur blazonul lui și al soției asasinate. Se strecură mai departe, ca o umbră prevestitoare de rău, și însăși bezna părea că se trage înapoi cu silă la trecerea lui. La un moment dat i se păru că aude un strigăt, și se opri. Dar nu era decît lătratul unui cîine de la Ferma Roșie, așa că el își continuă drumul prin beznă, mormăind blesteme ciudate din secolul al XVI-lea și din cînd în cînd spintecînd cu jungherul ruginit văzduhul întunecat al miezului de noapte. În cele din urmă, ajunse în colțul coridorului care ducea spre camera nefericitului Washington. O clipă, se opri acolo. Vîntul îi flutura pletele cărunte în jurul capului, iar giulgiul înfricoșător al mortului unduia în falduri grotești și fantastice. Apoi, orologiul bătu sfertul de ceas, și el simți că sosise vremea să purceadă la treabă. Chicoti în sinea lui și trecu după colț. Dar chiar în clipa aceea se trase înapoi cu un jalnic răcnet de groază și-și ascunse fața albă ca varul în mîinile lungi și osoase. Drept în fața lui se afla un spectru înspăimîntător, încremenit ca un chip cioplit și monstruos ca un coșmar de nebun! Crâniul îi era chel și lucios, fața rotundă, grasă și albă, iar un rîs hidos părea că-i strîmbase trăsăturile într-un rînjet. Din ochi îi țîșneau raze de lumină purpurie, gura era un adevărat izvor de foc, și un veșmînt urîcios ca și al lui înfășura

asemenea unei mantii tăcute de nea formele titanului. Pe piept îi atîrna un carton, scris ciudat cu litere de demult. Un fel de pecete a rușinii, după cîte se vedea, vreo însemnare de ticăloșii nesăbuite, vreo înșiruire de nelegiuiri cumplite. În mîna dreaptă ținea falnic un iatagan de oțel scînteietor.

Întrucît nu mai văzuse pînă atunci nicio stafie, firește că îngheță de spaimă, și după ce mai aruncă o privire pripită groaznicei fantome o luă la sănătoasa pe coridor, spre camera lui, împiedicîndu-se în poalele lungi ale giulgiului și scăpînd, în cele din urmă, jungherul ruginit în cizmele ministrului (unde-l găsi a doua zi de dimineață valetul). O dată ajuns în singurătatea odăii lui, se trînti pe un culcuș de paie și-și ascunse fața în veșminte. După un timp însă, curajul strămoșesc al familiei Canterville ieși iar biruitor, așa că se hotărî să se ducă să-i vorbească celuilalt strigoi, de îndată ce se va fi luminat de ziuă. Prin urmare, cînd zorile se revărsau atingînd cu degete de argint coamele dealurilor, strigoiul se întoarse spre locul unde dăduse mai întîi cu ochii de fantoma sinistră, socotind că, la urma urmei, două stafii sînt mai bune decît una singură și că tovarășul său i-ar putea ajuta să se războiască cu cei doi gemeni fără să mai pățească ceva. Ajungînd însă la locul cu pricina, îi fu dat să vadă un lucru înspăimîntător. Spectrului i se întîmplase de bună seamă ceva, pentru că lumina din orbite i se stinsese cu totul, îi scăpase iataganul strălucitor din mînă și stătea rezemat de perete, într-o poziție încordată și peste măsură de incomodă. Se repezi la el și-l cuprinse în brațe, cînd, spre marea lui spaimă, capul căzu rostogolindu-se pe podea, trupul se lăsă pe o parte, și el se pomeni strîngînd în brațe perdeaua de creton alb de la un baldachin, iar la picioare îi zăcea o mătură cu coadă, un satîr de bu-

cătărie și un nap scobit pe dinăuntru! Nefiind în stare să înțeleagă această ciudată transformare, apucă cu o grabă nestăpînită cartonul și, la lumina slabă a zorilor, citi următoarele cuvinte înfiorătoare:

STAFIEA OTIS

Singurulŭ vĕrcolacŭ adevĕratŭ ce se aflĕ
Feriți-vĕ de imitațiuni
Tóte celelalte stafii sĕnt prefĕcute

Atunci i se lumină deodată mintea. Fusese tras pe sfoară, păcălit și înșelat! În ochi i se ivi din nou scînteia străvechii familii Canterville; scrîșni din gingiile fără dinți și, ridicînd mîinile zbîrcite mult deasupra capului, jură, după ritualul plin de farmec al școlii antice, că atunci cînd cocoșul Chanticler va fi cîntat de două ori din cornul lui vesel, faptele sîngeroase fi-vor săvîrșite, și Omorul păși-va tiptil prin preajmă.

Abia sfîrșise acest jurămînt îngrozitor, cînd din depărtare se auzi un cocoș cîntînd pe acoperișul de țiglă roșie al unei căsuțe. Atunci scoase un hohot prelung, amarnic și înăbușit, după care așteptă. Ceasuri după ceasuri așteptă, dar, din cine știe ce pricini neînțelese, cocoșul nu mai cîntă a doua oară. În cele din urmă, la șapte și jumătate, sosirea slujnicelor îl făcu să renunțe la veghea lui de groază și să se retragă semeț în camera lui, neputîndu-și lua gîndul de la speranțele zadarnice care-i fuseseră atît de ușor spulberate. Apoi, răsfoind mai multe cărți cu privire la cavalerismul vremurilor trecute — cărți la care ținea nespus de mult —, află că, întotdeauna cînd fusese rostit un jurămînt, cocoșul Chanticler cîntase de două ori.

— Blestemul s-o ajungă pe pasărea asta ticăloasă ! mormăi el. În zilele mele de fală i-aş fi străpuns gîtlejul cu suliţa mea neînfricată şi aş fi făcut-o să cînte pentru mine, şi moartă fiind.

Apoi se retrase într-un confortabil sicriu de plumb şi rămase acolo pînă seara.

IV

A doua zi, strigoiul era tare slăbit şi istovit. Emoţiile puternice din ultimele patru săptămîni începuseră să se facă simţite. Nervii îi erau zdruncinaţi de tot şi tresărea la cel mai mic zgomot. Cinci zile nu s-a clintit din cameră, şi în cele din urmă a renunţat la ambiţia de a mai înnoi pata de sînge de pe podeaua bibliotecii. Dacă familia Otis nu dorea să vadă această pată, atunci de bună seamă că nici n-o merita. Erau fără doar şi poate oameni care se aflau pe o treaptă inferioară, materială a existenţei, cu totul incapabili de a aprecia valoarea simbolică a fenomenelor senzoriale. Nu încăpea îndoială că apariţiile fantastice şi dezvoltarea corpurilor astrale erau cu totul altă chestiune şi nu stătea în puterea lui să le împiedice. El unul trebuia neapărat să se ivească pe coridor o dată pe săptămînă şi să trăncănească de la fereastra geamlîcului, în prima şi a treia miercuri a fiecărei luni, şi nu vedea cum ar fi putut scăpa cu obraz curat de aceste îndatoriri. E perfect adevărat că viaţa lui fusese nelegiuită, dar pe de altă parte îşi îndeplinise cu conştiinciozitate îndatoririle de fiinţă supranaturală. De aceea, în cele trei sîmbete care urmară străbătu coridorul ca de obicei între miezul nopţii şi ora trei dimineaţa, luînd toate precauţiile posibile ca să nu fie auzit sau văzut. Îşi scotea ghetele, păşea în vîrful picioa-

relor pe scîndurile roase de carii, purta o mantie mare de catifea neagră şi avea grijă să-şi ungă lanţurile cu unsoarea La răsăritul soarelui. Sînt silit să recunosc că-i veni foarte greu să adopte această ultimă precauţie. Şi totuşi, într-o seară cînd familia stătea la masă, se furişă în dormitorul domnului Otis şi-i şterpeli sticla. La început se simţi puţin umilit, dar după aceea se dovedi destul de înţelept să-şi dea seama că unsoarea are multe calităţi şi în oarecare măsură îi e de folos. Dar, în ciuda tuturor acestor lucruri, nu fu lăsat în voia lui. Mereu se împiedica prin întuneric de sforile întinse de-a curmezişul coridorului şi o dată cînd era costumat în Isac cel negru sau Vînătorul din codrii Hogley era cît pe ce să-şi rupă gîtul, alunecînd pe podeaua pe care gemenii o unseseră cu unt, de la intrarea camerei tapisate pînă în capul scărilor de stejar. Acest din urmă afront îl înfurie atît de rău, încît se hotărî să-şi afirme demnitatea şi rangul făcînd chiar în seara următoare o vizită tinerilor elevi de la Eton, travestit în Rupert cel îndrăzneţ sau Contele decapitat.

Nu se înfăţişase în acest rol — care stîrnise atîta vîlvă — de mai bine de şaptezeci de ani, de cînd o speriase aşa de tare pe drăgălaşa *Lady* Barbara Modish, încît o făcuse să rupă pe neaşteptate logodna cu bunicul actualului lord Canterville şi să fugă la Gretna Green cu frumosul Jack Castleton, declarînd că nimeni pe lume n-o va face să ia de bărbat un tînăr dintr-o familie care permite unei fantome atît de îngrozitoare să se plimbe nestînjenită pe terasă la apusul soarelui. Bietul Jack fusese apoi ucis în duel de lordul Canterville pe izlazul de la Wandsworth, iar înainte de a se împlini anul, *Lady* Barbara murise de inimă rea la Tumbridge Wells, aşa că din toate punctele de vedere costumul se dovedise un mare succes. Era însă un „machiaj" foarte dificil,

dacă mi se permite să mă slujesc de o expresie atît de teatrală în legătură cu unul dintre cele mai mari mistere ale lumii supranaturale — sau, ca să folosesc un termen mai ştiinţific, ale lumii supernaturale — şi i-au trebuit trei ore bune ca să-şi desăvîrşească pregătirile. În cele din urmă, totul era pus la punct, şi strigoiul se arătă foarte încîntat de înfăţişarea lui. Cizmele mari de călărie, potrivite la acest costum, îi erau puţin cam largi şi nu putu să-şi găsească decît unul din cele două pistoale ce se purtau la oblîncul calului, dar în general era foarte mulţumit, şi la unu şi un sfert ieşi printre lambriuri şi se strecură de-a lungul coridorului. Ajungînd la camera celor doi gemeni, despre care ar fi bine să pomenesc că se numea camera cu baldachin albastru, din cauza draperiilor care înconjurau culcuşul, găsi uşa întredeschisă. Dorind ca apariţia lui să fie cît mai impresionantă, dădu uşa de perete, cînd deodată o cană mare cu apă căzu drept peste el, făcîndu-l ciuciulete, cît p-aci să-l lovească şi la umărul stîng. În acelaşi moment auzi rîsete înfundate venind din patul cu baldachin. Şocul fu atît de puternic, încît fugi în camera lui, cît îl ţinură picioarele, şi a doua zi zăcu la pat, cu o răceală zdravănă. Singurul lucru care îl mai mîngîia puţin în toată afacerea cu pricina era faptul că nu-şi luase cu el şi capul, ceea ce ar fi putut să aibă urmări foarte grave.

Acum lăsă baltă orice nădejde de a mai putea înfricoşa vreodată această familie de americani neciopliţi şi se mulţumi îndeobşte să se strecoare pe sală în cipici de pîslă, înfofolit cu un fular roşu, gros, ca să nu-l tragă curentul, şi purtînd la el o mică flintă, pentru cazul cînd ar fi fost atacat de cei doi gemeni.

Lovitura hotărîtoare însă o primi în ziua de 19 septembrie. Coborîse în holul de la intrare, fiind sigur că cel puțin aici va fi lăsat în pace, și se distra făcînd observații usturătoare la adresa fotografiilor mari ce înfățișau pe ministrul Statelor Unite și pe soția sa, atîrnate acum în locul portretelor familiei Canterville. Era îmbrăcat simplu dar corect, într-un lințoliu lung, pătat de mucegai de mormînt; își legase falca cu o fîșie de pînză galbenă și ducea în mînă un mic felinar, precum și o cazma de gropar. De fapt, era costumat pentru rolul lui Jonas cel fără de mormînt sau Hoțul de cadavre de la Chertsey Barn, una dintre cele mai remarcabile întruchipări ale sale, pe care familia Canterville avea atîtea motive să n-o dea uitării, întrucît fusese pricina adevărată a gîlcevii cu lordul Rufford, vecinul lor. Era pe la două și un sfert dimineața și, după cît își putuse da el seama, nimeni nu se trezise încă. În timp ce se îndrepta spre bibliotecă ca să vadă dacă a mai rămas vreo urmă din pata de sînge, deodată săriră asupra lui dintr-un cotlon întunecos două trupuri care își agitau sălbatic brațele deasupra capetelor, strigîndu-i în ureche: „Bau!" Cuprins de o panică cu totul firească, date fiind împrejurările, se repezi spre scări, dar acolo îl găsi pe Washington Otis, așteptîndu-l cu furtunul de grădină în mînă. Fiind astfel împresurat de dușmani, ca o fiară hăituită, se făcu nevăzut prin soba mare de fier, în care, spre marele lui noroc, nu se făcuse focul — și trebui să-și croiască drum spre casă prin hornuri și hogeacuri, ajungînd în camera lui într-un hal fără de hal de murdărie, dezordine și deznădejde.

După asta nu l-a mai văzut nimeni în vreo expediție nocturnă. Gemenii l-au pîndit de mai multe ori, presărînd seara coji de nucă pe toate coridoarele, spre marea supărare a părinților lor și a slugilor;

dar degeaba. Era cum nu se poate mai limpede că simțămintele lui fuseseră jignite într-atîta, încît nu mai voia să se arate. Așa că domnul Otis și-a reluat marea lucrare cu privire la istoria partidului democrat, de care se ocupa de cîțiva ani încoace ; doamna Otis a dat o serată splendidă, care a lăsat tot ținutul cu gura căscată ; băieții au început să joace mingea, ba chiar și cărți — euchre[1], pocher și alte jocuri naționale americane ; iar Virginia cutreiera aleile proprietății pe poneiul ei, însoțită de tînărul duce de Cheshire, care venise să-și petreacă ultima săptămînă de vacanță la castelul de vînătoare Canterville. Mai toată lumea presupunea că stafia și-a luat tălpășița, și adevărul e că domnul Otis se și apucase să scrie o scrisoare în acest sens lordului Canterville, care i-a răspuns că se bucură nespus de această veste și transmite felicitări vrednicei soții a ministrului.

Numai că familia Otis se înșela, pentru că stafia rămăsese încă în casă și, cu toate că era aproape sfîrșită de boală, nu se arăta cîtuși de puțin dispusă a lăsa lucrurile în voia soartei, mai ales întrucît auzise că printre oaspeți se află și tînărul duce de Cheshire, al cărui strămoș — lordul Francis Stilton, tatăl unchiului său — pusese rămășag pe o sută de lire cu colonelul Carbury că va juca barbut cu stafia din Canterville și fusese găsit a doua zi dimineață zăcînd neputincios pe podeaua sălii. Atît de rău îl lovise damblaua, încît, deși a mai trăit pînă la adînci bătrînețe, n-a mai fost în stare să îngăime alte cuvinte decît „șase-șase". Povestea făcuse multă vîlvă la vremea ei, deși, din respect pentru simțămintele celor două nobile familii, s-au făcut, bineînțeles, toate sforțările ca ea să fie trecută sub tăcere ; o relatare amplă a tuturor împrejurărilor legate de ea poate

[1] Joc de cărți la care cartea cea mai mică este șeptarul.

fi găsită în cel de-al treilea volum al cărții lordului Tattle *Amintiri despre principele regent și prietenii săi.*

Prin urmare, strigoiul era firește nerăbdător să arate că nu-și pierduse influența asupra familiei Stilton, cu care de fapt se înrudea de departe, întrucît vara lui se măritase *en secondes noces*[1] cu nobilul domn de Bulkeley, din care, după cum știe toată lumea, coborau în linie directă ducii de Cheshire. Drept care, se pregăti să se înfățișeze tînărului iubit al Virginiei, travestit în celebrul său personaj Călugărul vampir sau Benedictinul supt de sînge, întruchipare atît de îngrozitoare, încît bătrîna *Lady* Startup, care a avut nenorocul s-o vadă în seara de Anul nou 1764, a fugit scoțînd țipete înfiorătoare, și în trei zile, lovită de apoplexie, și-a dat sufletul, după ce mai întîi și-a dezmoștenit rudele cele mai apropiate din familia Canterville și și-a lăsat toată averea farmacistului ei din Londra.

În ultimul moment însă, groaza de a da iarăși ochii cu cei doi gemeni a ținut stafia în odaie, așa că ducele cel mititel a dormit în pace în dormitorul regal, sub marele baldachin împodobit cu pene, visînd-o pe Virginia.

V

La cîteva zile după aceea, Virginia și cavalerul ei cu părul creț ieșiră călare prin luncile de la Brockley, unde ea, trecînd printr-un mărăciniș, își sfîșie atît de rău hainele, încît la întoarcerea acasă își puse în gînd să se urce pe scara din dos, ca să n-o vadă nimeni. În timp ce trecea în fugă pe lîngă

[1] A doua căsătorie (fr.).

camera tapisată, a cărei uşă se întîmpla să fie deschisă, i se păru că vede pe cineva înăuntru şi, crezînd că e camerista mamei ei, care îşi aducea uneori de lucru acolo, îşi băgă capul pe uşă ca s-o roage să-i coasă rochia. Dar, spre nemărginita ei surprindere, ce-i fu dat să vadă : strigoiul în persoană ! Stătea lîngă fereastră, privind la aurul ruginiu al frunzelor purtate de vînt prin văzduh, la frunzele roşii dănţuind bezmetic de-a lungul aleii. Îşi rezemase capul într-o mînă şi părea cum nu se poate mai abătut. Într-adevăr, era aşa de distrus şi prăpădit, că micuţa Virginia, al cărei prim gînd fusese să dea bir cu fugiţii şi să se încuie în camera ei, fu cuprinsă de milă şi se hotărî să încerce a-i aduce o alinare. Păşi atît de uşor, încît strigoiul, dus pe gînduri, nu-şi dădu seama de prezenţa ei pînă cînd n-o auzi vorbindu-i.

— Îmi pare tare rău de dumneata, îi spuse ea, dar să ştii că fraţii mei se întorc mîine la Eton, şi atunci, dacă te porţi cum se cuvine, nimeni n-o să te mai supere.

— Ce rost are să-mi ceri mie să mă port cum se cuvine ? răspunse strigoiul, întorcînd privirile mirate spre micuţa care cutezase să-i vorbească. N-are nici un rost. Eu n-am încotro, trebuie să-mi zornăi lanţurile, să strecor gemete pe gaura cheii şi să umblu noaptea de colo-colo — dacă asta socoţi că e purtarea mea rea. E singura mea raţiune de a exista.

— Ba asta nu poate fi o raţiune de a exista, şi ştii bine cît ai fost de ticălos. Doamna Umney ne-a spus chiar din prima zi cînd am sosit aici că ţi-ai ucis nevasta.

— Bine, recunosc, spuse strigoiul, ţîfnos, dar a fost o simplă chestiune de familie, care nu interesează pe nimeni altcineva.

— E o mare nelegiuire să ucizi un om, spuse Virginia, care uneori căpăta o dulce gravitate puritană, moştenită de la vreun străbun din Noua Anglie.

— A, nu pot să sufăr severitatea ieftină a eticii abstracte. Nevasta mea era tare urîtă, niciodată nu-mi scrobea jabourile cum trebuie şi nu se pricepea de loc la bucătărie. Ascultă numai: o dată am adus un cerb de doi ani, pe care îl împuşcasem în codrii Hogley, un animal splendid. Ei bine, ştii cum l-a trimis la masă? Dar să lăsăm asta, nu mai are nici o importanţă acum, că tot a trecut mult de atunci şi nu cred că a fost prea frumos din partea fraţilor ei să mă lase să mor de foame, măcar că i-am luat viaţa.

— Să te lase să mori de foame? O, domnule strigoi... adică *Sir* Simon, ţi-e foame? Am un sandviş în taşcă. Vrei să ţi-l dau?

— Nu, mulţumesc, de mult nu mai pun nimic în gură, dar în orice caz e tare drăguţ din partea ta şi să ştii că eşti mult mai simpatică decît restul familiei tale, care e nesuferită, necioplită, vulgară şi necinstită.

— Opreşte-te! strigă Virginia, bătînd din picior. Dumneata eşti necioplit, nesuferit şi vulgar; cît despre necinste, ştii bine că mi-ai furat vopselele din cutie ca să încerci să refaci pata aia ridicolă din bibliotecă. Întîi mi-ai luat toate culorile roşii, printre care şi cea stacojie, aşa că n-am mai putut desena nici un apus de soare, pe urmă mi-ai luat şi verdele de smaragd, şi galbenul de crom, şi pînă la urmă nu mi-a mai rămas decît indigoul şi albul de China, aşa că n-am mai putut desena decît scene cu clar de lună, care sînt întotdeauna triste şi greu de pictat. Dar nu te-am pîrît niciodată, măcar că m-ai supărat foarte tare; şi toată povestea era din cale-

afară de caraghioasă, pentru că, spune și dumneata, cine a mai văzut sînge verde ca smaragdul ?

— Ei, da, zău, spuse strigoiul mai smerit, dar ce era să fac ? În ziua de azi e foarte greu să obții sînge adevărat, și cum fratele tău a stîrnit toată povestea cu detergentul lui ideal, n-am văzut nici un motiv pentru care să nu mă folosesc de vopselele tale. Cît despre culoare, asta-i întotdeauna o chestiune de gust : de pildă, familia Canterville are sînge albastru, cel mai albastru din toată Anglia. A, dar știu că voi americanii nu țineți la așa ceva.

— Habar n-ai de asta, și ai face mai bine să emigrezi ca să-ți mai luminezi puțin mintea. Tata ar fi prea fericit să-ți dea o viză de intrare, și măcar că taxele vamale pe tot ce-i volatil — fie spirt, fie spirit — sînt ridicate, n-o să întîmpini greutăți, întrucît toți vameșii sînt democrați. O dată ajuns la New York, vei avea fără îndoială un mare succes. Cunosc acolo o sumedenie de oameni care ar fi în stare să dea o sută de mii de dolari ca să-și găsească un bunic și chiar mai mult ca să aibă o stafie în familie.

— Nu cred că mi-ar plăcea America.

— Asta probabil pentru că nu avem ruine și curiozități, spuse Virginia, ironică.

— N-aveți ruine și nici curiozități ? reluă stafia. Cum asta ? Dar marina și manierele voastre ce sînt ?

— La revedere. Eu mă duc să-l rog pe *papa* să mai ceară o săptămînă de vacanță pentru frații mei gemeni.

— Te rog, nu te duce, domnișoară Virginia ! strigă el ; sînt atît de singur, părăsit, nefericit, că, zău, nu știu ce să mă fac. Aș vrea să dorm și nu pot.

— Asta-i bună ! Dar n-ai decît să te lungești în pat și să sufli în lumînare. Uneori e foarte greu să ții ochii deschiși, mai ales la biserică, dar să dormi,

nu văd care e greutatea. Auzi vorbă, cînd pînă şi sugacii, care nu sînt cine ştie ce deştepţi, ştiu s-o facă !

— N-am mai dormit de trei sute de ani, zise strigoiul cu tristeţe, şi ochii frumoşi, albaştri ai Virginiei se deschiseră uimiţi. De trei sute de ani n-am dormit şi sînt din cale-afară de istovit.

Virginia deveni foarte gravă, şi buzele prinseră a-i tremura ca petalele de trandafir.

Se apropie de strigoi şi, îngenunchind lîngă el, îşi înălţă privirile spre faţa lui bătrînă şi zbîrcită.

— Oh, biată, sărmană stafie, murmură ea, nu ai oare nici un locuşor unde să poţi aţipi ?

— Departe, hăt-dincolo de codrii de brad, răspunse el şoptind cu glas de vis, se află o grădiniţă. Acolo, iarba creşte deasă şi înaltă, acolo răsar ca steluţe albe florile de cucută, acolo îşi spune privighetoarea viersul din amurg şi pînă-n zori. Din amurg pînă-n zori cîntă ea, şi luna rece de cleştar priveşte în jos, iar tisa îşi întinde ocrotitor crengile uriaşe asupra fiinţelor adormite.

O pînză de lacrimi se ţesu peste ochii Virginiei şi ea îşi ascunse faţa în mîini.

— Vorbeşti, dar, de Grădina Morţii ? grăi ea în şoaptă.

— Da, de Grădina Morţii. Moartea trebuie să fie nespus de frumoasă. Să zaci în ţărîna moale şi întunecată, să asculţi tăcerea firii cînd ierburile se înfioară de vînt deasupra ta. Să nu cunoşti nici mîine, nici ieri, să dai uitării scurgerea vremii, să ierţi vieţii tot, să dormi în tihnă. Tu mă poţi ajuta. Tu-mi poţi deschide porţile ce dau în Casa Morţii, pentru că Dragostea e veşnic alături de tine, şi Dragostea e mai tare ca Moartea.

Virginia se cutremură, străbătută de un fior de gheață, și un răstimp se făcu tăcere. Se simțea ca purtată pe aripile unui vis cumplit.

Apoi stafia grăi iar, și glasu-i suspina ca tînguirea vîntului :

— Ai citit vreodată străvechea prorocire de pe fereastra bibliotecii ?

— Oho, și încă de cîte ori ! strigă fetița ridicînd ochii. O știu pe de rost. Literele negre au forme ciudate și sînt greu de citit. Sînt numai șase versuri :

„Cînd fata bălaie putea-va să smulgă
Chiar buzelor prea ticăloase o rugă,
Migdalul cel sterp va fi tot numai floare.
Cînd plînge-vor ochii micuței fecioare,
Atunci și stafia găsi-va odihna,
Redîndu-i de-a pururi castelului tihna."

Numai că nu știu ce înseamnă.

— Înseamnă — șopti fantoma cu glasul trist — că trebuie să plîngi pentru mine și pentru păcatele mele, deoarece mie mi-a secat izvorul lacrimilor, și să te rogi, împreună cu mine, pentru sufletul meu, deoarece eu mi-am pierdut credința, și atunci, dacă ai fost întotdeauna blîndă și bună și dulce, Îngerul Morții se va îndura de mine. Vei deslușI prin beznă chipuri înspăimîntătoare, și glasuri mîrșave îți vor turna venin în ureche, dar nu-ți vor putea face nici un rău, căci în fața unei copile neprihănite puterile iadului se istovesc.

Virginia nu răspunse, și strigoiul își frînse mîinile de nețărmurită deznădejde, privind cum își înclinase fata capul bălai. Deodată, Virginia se ridică în picioare, albă ca hîrtia la față și cu ochii aprinși de o licărire stranie.

— Nu mi-e frică, spuse ea hotărîtă, şi-l voi ruga pe Îngerul Morţii să se îndure de dumneata.

Strigoiul se ridică de pe scaun, cu un strigăt slab de bucurie, şi, luîndu-i mîna într-a lui, se aplecă cu graţie demodată şi i-o sărută. Degetele lui erau reci ca gheaţa, iar buzele îi frigeau ca focul. Dar Virginia nu se pierdu cu firea şi se lăsă condusă spre celălalt capăt al odăii întunecoase. Pe tapiseria verde, ieşită de soare, erau brodate siluete mici de vînători ce suflau din cornurile împodobite cu ciucuri şi franjuri, şi-i făceau semne cu mînuţele să se întoarcă.

— Întoarce-te, micuţă Virginia, strigau ei, întoarce-te !

Dar strigoiul îi strînse mai tare mîna într-a lui, iar ea închise ochii, să nu-i mai vadă pe vînători. Animale înspăimîntătoare, holbate, cu cozi de şopîrlă, îi făceau cu ochiul şi-i şopteau de pe căminul sculptat :

— Păzeşte-te ! Păzeşte-te, micuţă Virginia ! S-ar putea să nu te mai vedem niciodată !

Stafia aluneca însă tot mai repede, iar Virginia nu asculta glasurile animalelor. Cînd ajunseră la capătul celălalt al odăii, strigoiul se opri şi îndrugă cîteva cuvinte neînţelese. Deschizînd ochii, Virginia văzu peretele risipindu-se domol ca o ceaţă, şi în faţa ei se căscă o peşteră mare şi neagră. Din toate părţile îi învălui un vînt îngheţat şi aspru, şi fetiţa simţi că o trage cineva de rochie.

— Repede, repede ! strigă stafia, că altfel o să fie prea tîrziu.

Peste o clipă, lambriurile se închiseră la loc în urma lor, şi camera tapisată rămase goală.

VI

Peste vreo zece minute sună clopoţelul pentru ceai şi, cum Virginia nu cobora, doamna Otis trimise pe unul dintre lachei s-o cheme. Puţin după aceea, lacheul se întoarse spunînd că n-o găseşte nicăieri pe domnişoara Virginia. Întrucît ea avea obiceiul să iasă în grădină în fiecare după-amiază, ca să culeagă flori pentru cină, doamna Otis nu se îngrijoră de fel la început, însă cînd pendula bătu şase şi Virginia nu se ivi de nicăieri, o cuprinse neliniştea şi-i trimise pe băieţi s-o caute, iar ea cu domnul Otis scotociră toate încăperile castelului. La şase şi jumătate, băieţii se întoarseră spunînd că nu e nicăieri nici urmă de Virginia. Tulburarea lor ajunsese la culme şi nu ştiau ce să mai facă, cînd domnul Otis îşi aminti deodată că îngăduise, cu vreo cîteva zile în urmă, unei şatre de ţigani să aşeze tabăra în parcul castelului. De aceea, porni îndată către locul acela, Blackfell Hollow, însoţit fiind de fiul mai mare şi de doi slujitori de la fermă. Tînărul duce de Cheshire, care-şi pierduse de tot cumpătul şi nu-şi mai găsea locul de nelinişte, se rugă în genunchi să-l lase să-i însoţească, dar domnul Otis nu-i dădu voie, pentru că se temea să nu se iţte vreo încăierare. Ajungînd însă la locul cu pricina, ia ţiganii de unde nu-s ! Era limpede că plecaseră în mare grabă, întrucît focul nu se stinsese încă, şi pe iarbă se mai aflau răspîndite nişte blide. Trimiţîndu-l pe Washington cu cei doi servitori să cutreiere ţinutul, domnul Otis făcu în goană cale-ntoarsă şi trimise telegrame tuturor inspectorilor de poliţie din regiune, cerîndu-le să caute o fetiţă care fusese răpită de vagabonzi sau de ţigani. Porunci apoi să i se aducă armăsarul şi, stăruind ca nevasta şi cei trei băieţi să se aşeze liniştiţi la cină, porni în galop pe şoseaua

spre Ascot, însoţit de grăjdar. Dar nici nu apucase să străbată două mile, cînd auzi un cal galopînd în urma lui, şi întorcîndu-se îl văzu pe micul duce venind călare pe ponei, îmbujorat la faţă şi fără pălărie.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule Otis, gîfîi băiatul, dar nu pot lua nici o îmbucătură cîtă vreme n-o găsim pe Virginia. Vă rog să nu vă supăraţi pe mine ; dacă ne-aţi fi lăsat să ne logodim anul trecut, nu s-ar fi întîmplat una ca asta. Nu-i aşa că nu mă trimiteţi înapoi ? Nu pot să mă întorc. Nu vreau să mă întorc !

Ministrul nu se putu opri să nu-i zîmbească tînărului, fiind tare înduioşat de ataşamentul băiatului ăstuia chipeş pentru Virginia, aşa că, aplecîndu-se puţin, îl bătu cu blîndeţe pe umeri şi-i spuse :

— Ei, Cecil, de vreme ce nu vrei să te întorci, se vede că trebuie să te iau cu mine, însă la Ascot ne oprim neapărat să-ţi cumpăr o pălărie.

— O, dă-o-ncolo de pălărie ! Pe Virginia o vreau ! strigă rîzînd ducele cel mititel, şi plecară cu toţi în galop spre gară.

O dată ajunşi, domnul Otis îl întrebă pe şeful gării dacă nu cumva văzuse pe peron vreo fetiţă cu semnalmentele Virginiei, însă nu putu afla nimic despre ea. Funcţionarul telegrafie totuşi în sus şi-n jos de-a lungul căii ferate, după care îl asigură pe domnul Otis că se vor lua măsuri de supraveghere a liniei. Aşa că, după ce-i cumpără tînărului duce o pălărie de la un negustor care tocmai închidea obloanele prăvăliei, domnul Otis plecă călare spre Bexley, un sat aşezat la vreo patru mile de acolo, despre care aflase că e locul de întîlnire al mai tuturor ţiganilor din ţinut, avînd un izlaz mare în preajmă. Aici îl puseră pe jăratic pe jandarm, dar nu putură căpăta nici o veste de la el, şi după ce străbătură izlazul călare struniră caii spre casă şi pe la unsprezece ajunseră la castel, rupţi de

oboseală și cu inima frîntă. Îi găsiră pe Washington și pe cei doi gemeni așteptînd-l la poartă cu felinarul, pentru că pe alee era întuneric beznă. N-aveau nici cea mai mică veste despre Virginia. Țiganii fuseseră prinși pe luncile de la Bexley, dar fata nu era la ei ; i-au lămurit că ridicaseră corturile pe nepusă masă, pentru că încurcaseră data bîlciului de la Chorton și plecaseră în goană, de teamă să nu ajungă prea tîrziu. Ba mai mult încă, s-au arătat mîhniți tare cînd au auzit de dispariția Virginiei, întrucît îi păstrau domnului Otis recunoștință pentru faptul că le îngăduise să-și așeze corturile în parcul lui ; patru dintre ei s-au despărțit de șatră, rămînînd să dea o mînă de ajutor. Au scormonit fundul eleșteului, au cutreierat tot parcul de vînătoare, dar fără nici un rezultat. Era limpede că cel puțin pentru noaptea aceea o pierduseră pe Virginia ; domnul Otis și cu băieții se îndreptară spre casă, abătuți ca vai de ei, lăsîndu-l pe grăjdar să vină în urma lor, cu caii și poneiul. În hol fură întîmpinați de cîțiva slujitori înspăimîntați, iar pe un divan din bibliotecă zăcea biata doamnă Otis, aproape înnebunită de groază și zbucium. Bătrîna menajeră îi uda fruntea cu apă de colonie. Domnul Otis stărui de îndată pe lîngă soția lui să mănînce ceva și porunci să se servească cina, pentru toți ceilalți. Mîncară păstrînd o tăcere melancolică ; rareori scotea cineva o vorbă. Pînă și gemenii erau speriați și cuminți, pentru că le era foarte dragă sora lor. Cînd masa luă sfîrșit, domnul Otis, în ciuda rugăminților tînărului duce, îi trimise pe toți la culcare, spunînd că în noaptea aceea tot nu mai era nimic de făcut, dar că a doua zi dimineață avea să telefoneze la Scotland Yard să li se trimită de îndată cîțiva detectivi. Tocmai cînd ieșeau din sufragerie, ceasul din turn

începu să bată miezul nopții, și cînd răsună ultima bătaie, se auzi fără veste o pocnitură și un țipăt sfîșietor. Un înspăimîntător bubuit de tunet zgudui toată casa, acordurile unei muzici din altă lume împînziră văzduhul, lambriurile din capul scărilor se dădură în lături cu zgomot, lăsînd-o pe Virginia să pășească pe palier — albă ca varul la față și purtînd în mîini o casetă. Într-o clipă, se repeziră cu toții la ea. Doamna Otis o strînse cu patimă în brațe, ducele o înăbuși cu sărutările sale înflăcărate, în timp ce gemenii țopăiau în jurul lor, într-un sălbatic dans războinic.

— Doamne-Dumnezeule, unde ai fost, copila mea? strigă domnul Otis cam mîniat, gîndind că fata le jucase o festă. Am cutreierat tot ținutul cu Cecil căutîndu-te, iar maică-ta s-a speriat de moarte. Să nu mai faci niciodată farse dintr-astea!

— Doar stafiei să-i faci! Doar stafiei să-i faci! țipară cei doi gemeni, care nu mai conteneau cu giumbușlucurile.

— Draga mea, slavă Domnului că te-am găsit! Să nu mai pleci niciodată de lîngă mine, șopti doamna Otis sărutîndu-și copila, care tremura toată, și netezindu-i părul bălai, atît de încîlcit acum.

— Papa, spuse liniștită Virginia, am fost cu strigoiul. E mort acum și trebuie să veniți să-l vedeți. A fost tare ticălos, dar s-a căit pentru tot ce a făcut, și înainte de a muri mi-a dăruit cutia asta cu giuvaeruri frumoase.

Toată familia o privea mută de uimire, dar ea era gravă și serioasă; se întoarse și porni prin deschizătura dintre lambriuri, conducîndu-i pe un coridor tainic, foarte îngust. În urma tuturor venea Washington cu o lumînare aprinsă, luată de pe masă, într-un tîrziu ajunseră la o ușă mare de stejar, bătută

toată în cuie ruginite. Virginia o atinse ușor, și ușa se dădu în lături cu scîrțîit de balamale grele, lăsîndu-i să pătrundă într-o cămăruță joasă cu o ferăstruică zăbrelită. Pe pardoseala de piatră zăcea, întins cît era de lung, un schelet prăpădit, țintuit cu lanțuri de un inel mare de fier, prins în perete. Părea că încearcă să apuce cu degetele-i lungi, descărnate, un fund vechi de tăiat carne și un urcior — așezate destul de departe ca să nu le poată ajunge. Se vedea bine că în vremuri străvechi urciorul fusese plin cu apă, deoarece prinsese mucegai verde pe dinăuntru. Pe fundul de lemn nu era decît o moviliță de praf. Virginia îngenunche lîngă schelet și, împreunîndu-și mînuțele, începu să se roage în tăcere, pe cînd ceilalți priveau uimiți la groaznica tragedie a cărei taină li se dezvăluia acum.

— Hei ! strigă deodată unul dintre gemeni, care privea pe fereastră încercînd să descopere în ce aripă a castelului se află încăperea. Ia te uită, migdalul cel bătrîn și uscat a înflorit. Îi zăresc deslușit florile în lumina lunii.

— Dumnezeu l-a mîntuit, spuse Virginia cu gravitate, ridicîndu-se în picioare, cu fața inundată de o lumină feerică.

— Ești un înger ! strigă tînărul duce petrecîndu-și brațul pe după gîtul ei și sărutînd-o.

VII

La patru zile după aceste ciudate întîmplări a pornit de la castelul Canterville, noaptea, pe la ceasurile unsprezece, un alai de înmormîntare. Dricul era tras de opt cai negri, purtînd pe cap pompoane de pene de struț, ce se înclinau într-o parte și-n alta, iar

sicriul de plumb fusese acoperit cu un linţoliu bogat de purpură, pe care era brodat în fir de aur blazonul familiei Canterville. Slujitorii, cu făclii aprinse, mergeau de o parte şi de alta a dricului şi pe lîngă trăsuri, întregul alai fiind cum nu se poate mai impresionant. Primul bocitor era lordul Canterville, care venise din Ţara Galilor, anume ca să fie de faţă la înmormîntare, şi se afla acum în prima trăsură, alături de micuţa Virginia. Apoi veneau ministrul Statelor Unite şi soţia lui, pe urmă Washington cu cei trei băieţi, şi în ultima trăsură — doamna Umney. Toată lumea încuviinţase că, întrucît fusese terorizată de fantomă mai bine de cincizeci de ani din viaţă, avea tot dreptul s-o însoţească pe ultimul ei drum. Într-un colţ al cimitirului, chiar sub tisa cea bătrînă, fusese săpată o groapă adîncă, şi reverendul Augustus Dampier a ţinut o slujbă deosebit de înduioşătoare. La sfîrşitul ceremoniei, după un vechi obicei păstrat de familia Canterville, slugile şi-au stins torţele şi, în clipa în care sicriul era coborît în mormînt, Virginia păşi înainte, aşezînd pe coşciug o cruce mare, împletită din flori albe şi roz de migdal. Chiar atunci luna ieşi de după un nor, scăldînd în argint tăcerea ţintirimului de ţară, şi într-un crîng îndepărtat începu să cînte o privighetoare. Virginia îşi aminti cum îi zugrăvise stafia Grădina Morţii, ochii i se împăienjeniră de lacrimi, şi în drum spre casă nu mai rosti nici o vorbă.

A doua zi dimineaţă, înainte ca lordul Canterville să plece la oraş, domnul Otis stătu de vorbă cu el în privinţa giuvaerurilor pe care fantoma le dăruise Virginiei. Erau toate de-a dreptul minunate, mai cu seamă însă un colier de rubine în montură veneţiană — un exemplar superb, lucrat în stilul secolului al XVI-lea. Valoarea giuvaericalelor era atît de

mare, încît nenumărate scrupule îl împiedicau pe domnul Otis să-i îngăduie fiicei sale să le primească.

— *Mylord,* spuse el, știu că, după legile din țara asta, atît bijuteriile, cît și pămînturile se moștenesc din moși-strămoși, și pentru mine e absolut limpede că aceste giuvaeruri nu trebuie să fie înstrăinate. Mă văd deci silit să vă rog să le luați dumneavoastră la Londra și să le considerați pur și simplu bunuri ce v-au aparținut și v-au fost înapoiate în împrejurări cu totul ciudate. Cît despre fiica mea, ea e încă un copil și deocamdată pot să spun cu bucurie că prea puțin o interesează gătelile de prisos. Sînt de asemenea informat de doamna Otis — care, pot să zic, se pricepe destul de bine la artă, întrucît ca domnișoară a avut prilejul de a petrece cîteva ierni la Boston — că aceste nestemate au o mare valoare și ar putea să fie vîndute pe un preț grozav. În aceste împrejurări, lord Canterville, veți recunoaște, sînt sigur, că mi-e cu neputință să admit ca giuvaericalele să rămînă în posesia vreunui membru al familiei mele ; de fapt, toate aceste jucării și nimicuri, oricît de potrivite sau necesare ar fi pentru demnitatea aristocrației britanice, nu și-ar găsi cîtuși de puțin locul printre cei care au fost crescuți conform principiilor severe și, sper, nemuritoare ale simplității republicane. Poate ar trebui să mai pomenesc de faptul că Virginia ține foarte mult să-i permiteți să păstreze cutia ca suvenir de la strămoșul vostru nefericit și rătăcit de pe calea cea bună. Întrucît e o cutie foarte veche și destul de stricată, poate nu vă e greu să-i îndepliniți rugămintea. Cît despre mine, mărturisesc că sînt tare surprins să-mi văd unul dintre copii arătînd înțelegere și dragoste pentru feudalism, sub orice formă ; lucru pe care nu-l pot explica decît prin aceea că Virginia s-a născut într-o suburbie a capitalei dumneavoastră,

scurt timp după ce doamna Otis s-a întors dintr-o călătorie în Grecia.

Lordul Canterville ascultă cu multă gravitate discursul vrednicului ministru, trăgîndu-se din cînd în cînd de mustața căruntă, ca să-și ascundă un zîmbet ce-i înflorea fără voie pe buze, și cînd domnul Otis isprăvi de vorbit, lordul îi strînse cordial mîna, spunînd :

— Dragul meu domn, fermecătoarea dumitale fetiță i-a făcut un serviciu nepreţuit nefericitului meu strămoș, *Sir* Simon, și atît eu, cît și familia mea îi rămînem profund îndatorați pentru admirabila ei îndrăzneală și bravură. Bijuteriile sînt fără îndoială ale ei, și, pe legea mea, cred că dacă aș fi atît de hapsîn să i le iau, nici n-ar trece două săptămîni, și bătrînul ticălos s-ar scula din mormînt să-mi facă viața de nesuferit. Cît despre faptul că ar fi bijuterii de familie, rămase din moși strămoși, nimic nu poate fi socotit ca atare dacă nu e menționat într-un testament sau document legal. Or, existența acestor giuvaeruri a fost cu totul necunoscută. Te asigur, nu am mai multe drepturi asupra lor decît valetul dumitale, și cînd domnișoara Virginia va crește mare sper că-i va face plăcere să aibă podoabe frumoase. Pe urmă, nu uita, domnule Otis, că ai luat mobila și fantoma în prețul castelului, și tot ce a aparținut fantomei a trecut de îndată în posesia dumitale, întrucît, indiferent ce activitate a mai depus *Sir* Simon noaptea pe coridor, din punct de vedere legal el era mort de-a binelea, și dumneata ai dobîndit bunurile lui prin cumpărare.

Domnul Otis fu foarte mîhnit de refuzul lordului Canterville și îl rugă să-și cîntărească bine hotărîrea. Dar bunul lord era de neclintit, și în cele din urmă îl convinse pe ministru să-i permită fiicei sale să păstreze darul primit de la stafie. Așa că în primăvara

anului 1890, cînd tînăra ducesă de Cheshire fu prezentată în primul salonaş al reginei, în preajma căsătoriei ei, giuvaerurile pe care le purta constituiau obiectul admiraţiei generale. Virginia primi coroniţa care răsplăteşte toate tinerele americane cuminţi şi se mărită cu iubitul ei de îndată ce ajunse la majorat. Erau atît de fermecători amîndoi şi se iubeau atît de mult, încît toată lumea era încîntată de căsătorie, afară doar de bătrîna marchisă de Dumbleton, care se străduise să pună mîna pe duce pentru una dintre cele şapte fiice nemăritate ale ei şi dăduse nici mai mult, nici mai puţin decît trei banchete costisitoare în acest scop. Şi, oricît de ciudat s-ar părea, domnul Otis nu era mulţumit. El ţinea foarte mult la tînărul duce ca om, dar principial era împotriva titlurilor şi ca să folosim propriile dumisale cuvinte „păstra o oarecare temere că în mijlocul influenţelor moleşitoare ale aristocraţiei veşnic în căutare de plăceri adevăratele principii ale simplităţii republicane ar putea fi date uitării". Dar nimeni n-a ţinut seamă de obiecţiile lui şi cred că atunci cînd şi-a condus fiica spre altarul bisericii Sfîntul Gheorghe din Hanover-Square nu era bărbat mai mîndru ca el pe tot cuprinsul Angliei.

După ce-şi sfîrşiră luna de miere, ducele şi ducesa plecară la castelul Canterville, şi în după-amiaza zilei ce urmă sosirii lor se duseră la cimitirul singuratic de la poalele codrilor de brad. La început, inscripţia de pe piatra funerară a lui *Sir* Simon le dăduse multă bătaie de cap, dar în cele din urmă se hotărîseră să sape pe ea iniţialele bătrînului *gentleman* şi versurile de pe fereastra bibliotecii. Ducesa adusese un buchet de trandafiri gingaşi, pe care îi răsfiră pe mormînt şi după ce mai zăboviră cîtăva vreme în preajmă, îşi purtară paşii printre ruinele sanctuarului bătrînei mînăstiri. Acolo, ducesa se aşeză pe un pilas-

tru căzut, iar bărbatul ei se întinse la picioare, fumînd o ţigară şi pierzîndu-şi privirile în ochii ei frumoşi. Deodată îşi aruncă ţigara, îi luă mîna într-a sa şi-i spuse :

— Virginia, soţia nu trebuie să aibă taine faţă de bărbatul ei.

— Dar, dragă Cecil, eu n-am nici o taină faţă de tine.

— Ba da, ai, răspunse el zîmbind. Nu mi-ai mărturisit niciodată ce ţi s-a întîmplat cînd ai rămas închisă cu strigoiul.

— Dar n-am mărturisit nimănui, Cecil dragă, spuse grav Virginia.

— Ştiu asta, dar mie ai putea să-mi spui.

— Te rog nu mă întreba, Cecil, că nu-ţi pot spune. Bietul *Sir* Simon ! Ii datorez atît de mult ! Da, Cecil, nu rîde, fiindcă aşa e. El m-a făcut să înţeleg ce este Viaţa şi ce înseamnă Moartea şi de ce Dragostea e mai puternică decît amîndouă.

Ducele se ridică şi-şi sărută cu dragoste nevasta.

— Poţi să-ţi păstrezi taina atîta vreme cît inima ta îmi aparţine, murmură el.

— Dar inima mea ţi-a aparţinut dintotdeauna, Cecil.

— Şi într-o bună zi ai să dezvălui taina copiilor noştri nu ?

Virginia se împurpură la faţă.

În româneşte de *Elena Bîră-Niculescu*
şi *Andrei Bantaş*

BERNARD SHAW

(1856—1950)

Cînd se vorbește de dramaturgia engleză, îndată după Shakespeare — magicianul teatrului — se ivește firesc numele lui Shaw. O veche dispută glumeață, care revine în paginile operei lui Shaw, comparația cu Shakespeare, și-a găsit astfel rezolvarea.

Shaw a fost clasat adesea printre reprezentanții reacției antivictoriene, adică printre scriitorii numeroși și însemnați care au satirizat pe toate căile prejudecățile și mulțumirea de sine a burgheziei engleze din a doua jumătate a secolului trecut. Dar aceasta e numai în parte adevărat. Shaw s-a format prin protest antivictorian. Satira lui însă e mult mai largă, e poate cea mai vastă pe care o cunoaște literatura engleză. Vastă în timp și în extinderea ei socială. Shaw a trăit și a scris pînă la nouăzeci și patru de ani. Vitalitatea lui uluitoare l-a făcut să-și păstreze pînă la urmă tot atît de acut simțul contemporaneității. Căci concepea teatrul ca o tribună artistică, prin care să răspundă cu cea mai mare eficacitate problemelor actuale. Și-a început scrisul descriind în cîteva romane cercurile socialiste de pe la 1880 și a sfîrșit denunțînd amenințarea războiului atomic.

Opera lui devine astfel o cronică a trei sferturi de secol din viața social-politică a Angliei. Notează și evenimentele mai mărunte, pitorești — „sufragetele" care asediau pe miniștri cerînd drept de vot pentru femei — și marile tragedii ale istoriei: primul război mondial, colonialismul, pregătirea celui de-al doilea război mondial. Cronică, dar și foarte vastă imagine satirică. Dacă în ceea ce propune drept soluții nu lipsesc nici contradicțiile, nici notele mistice, teatrul universal nu mai cunoaște o critică atît de minuțioasă și de sistematică a instituțiilor, moravurilor și prejudecăților burgheze. Folosind mijlocul preferat al lui Shaw — paradoxul în situații de replică —, cele cincizeci de piese dărîmă fără cruțare iluzii și idoli, romantismul ipocrit și falsul eroism (Armele și eroul, Casa inimilor sfărîmate), *mitul distincției și al respectabilității* (Pygmalion). *Începînd cu prima, cîteva dintre cele mai cunoscute piese spun adevăruri crude despre exploatarea capitalistă, despre temelia de mizerie pe care se ridică „prosperitatea" Angliei în expansiune imperialistă, despre puterea cinică a fabricanților de arme* (Casele văduvului, Profesiunea doamnei Warren, Maiorul Barbara). *Altă serie de piese spulberă prejudecățile în istorie. Istoria e făcută de oameni, și nu de semizei* (Cezar și Cleopatra, Sfînta Ioana).

În această imagine severă a lumii capitaliste, o certitudine se întărește treptat: atașamentul pentru primul stat socialist. Shaw a salutat revoluția, a vizitat în 1931 Uniunea Sovietică și pînă la moarte și-a afirmat neîncetat încrederea și afecțiunea pentru statul socialist.

Dacă exceptăm foarte întinsele prefețe — uneori mai lungi decît picsele respective —, Shaw a scris relativ puțină proză. A început cu cinci ro-

mane, rămase multă vreme uitate prin revistele socialiste ale vremii. A mai scris eseuri, povestiri satirice, schițe. Dintre aceste foarte puțin cunoscute pagini de proză umoristică, reproducem o o schiță pe care Shaw a publicat-o în 1885 în Magazinul muzical.

SERENADA

Mi-am sărbătorit aniversarea celor patruzeci de ani printr-o reprezentație teatrală de amatori, dintre acelea pentru care era vestită casa mea din Beckenham. Piesa, scrisă ca de obicei de mine, era o feerie în trei acte ; conflictul se învîrtea în jurul unui corn magic, pe care îl rîvnea eroul, un tînăr prinț persan. Lucrările mele sînt atît de cunoscute, încît n-are rost să descriu acțiunea în amănunțime. Trebuie numai să amintesc cititorului de un moment important în actul doi — cel în care o serbare este întreruptă de sunetul cornului. Cornul prințului fusese îngropat de o zînă rea, în inima unui munte magnetic. Mă învoisem cu un cornist din fanfara regimentului meu să sufle în corn ; și hotărîsem ca omul să stea nu pe scenă, ci jos, în vestiar, așa încît să se producă impresia necesară de mare depărtare.

Petrecerea a început în chip foarte plăcut. Lumea a fost puțin dezamăgită cînd a aflat că eu n-o să joc ; dar oaspeții m-au scuzat cu bunăvoință cînd le-am arătat dubla mea datorie de gazdă și de regizor. Cel mai bun loc din auditoriu era ocupat de frumoasa Linda Fitznightingale. Locul de alături, pe care mi-l pregătisem mie, fusese luat (cu mult calm) de Porcharlester, din regimentul al 12-lea, un tînăr plă-

cut, cu oarecare talent muzical, ceea ce îi îngăduia să exploateze o voce cam dulceagă de bariton, pe care el avea slăbiciunea s-o dea drept voce de tenor.

Şi cum pasiunea Lindei pentru muzică atinge fanatismul, singurul talent al lui Porcharlester îi hărăzea acestuia în ochii ei superioritatea faţă de alţi bărbaţi mai serioşi şi mai maturi. Eram hotărît să le întrerup conversaţia de îndată ce voi avea o clipă de răgaz. Dar nu s-a putut atît de repede ; fiindcă îmi impusesem dintotdeauna regula de a cerceta cu ochii mei dacă toate cele trebuitoare reprezentaţiei din casa mea se află la îndemînă, la locul potrivit. Pînă la urmă, domnişoara Waterloo, care juca rolul eroinei, s-a plîns că neliniştea mea o enervează şi m-a rugat să trec în faţa scenei şi să mă odihnesc. M-am supus cu plăcere şi m-am grăbit să mă aşez lîngă Linda. În clipa cînd m-a văzut apropiindu-mă, Porcharlester s-a ridicat, spunînd :

— Mă duc să arunc o privire prin culise, ca să înţeleg dacă e îngăduit pentru cei ce nu joacă.

— Sigur, am spus eu, bucuros să scap de el. Dar te rog, nu te atinge de nimic. Cea mai mică piedică...

— În regulă ! spuse el, tăindu-mi vorba. Te ştiu că eşti nervos. O să umblu tot timpul cu mîinile în buzunare.

— N-ar trebui să-i dai voie să fie nerespectuos cu dumneata, colonele Green, spuse Linda, după ce tînărul se depărtă. De altfel, sînt sigură că o să-ţi facă tot felul de pozne prin culise.

— Aşa sînt băieţandrii, i-am răspuns eu. Porcharlester se poartă la fel cu generalul Johnston, care-i om bătrîn. Cum merg studiile dumitale muzicale ?

— Tocmai acum sînt plină de Schubert. Spune-mi, colonele, cunoşti *Serenada* lui Schubert ?

— A, e încîntătoare. Ceva în genul ăsta, cred : taram-tatam, ta, taram-ta-tam.

— Da, cam așa. Spune, domnul Porcharlester o cîntă ?

— Încearcă s-o cînte. Dar lui i se potrivește numai muzica ușoară. Nimic din ceea ce pretinde sentiment grav, simțire adîncă, înțelegere matură, ca să zic așa, nu...

— Da, da. Știu că-l socotești ușuratic pe domnul Porcharlester. Îți place *Serenada* ?

— Hm ! Sigur, de fapt... *Dumitale* îți place ?

— O iubesc. O visez. Din ea trăiesc de trei zile.

— Îți mărturisesc că m-a izbit întotdeauna ca o bucată muzicală de o rară frumusețe. Nădăjduiesc că voi avea plăcerea s-o ascult cîntată, așa cum merită, de glasul dumitale, după ce se termină mica noastră reprezentație.

— *Eu,* s-o cînt ? Vai, nu îndrăznesc ! A, uite-l pe domnul Porcharlester. Îi smulg eu făgăduiala să ne-o cînte.

— Green, spuse Porcharlester cu un ton glumeț de om prost-crescut. Nu vreau să te tulbur fără motiv ; dar omul care trebuie să sufle în cornul fermecat n-a apărut.

— Doamne-Dumnezeule ! am exclamat eu. L-am comandat la șapte jumătate fix. Dacă nu vine, s-a sfîrșit cu piesa.

M-am sculat grăbit de lîngă Linda și am pornit în goană spre vestiar. Cornul era acolo, pe masă. Porcharlester se folosise de un truc josnic, ca să scape de mine. Eram gata să mă întorc și să-i cer socoteală, cînd îmi trecu prin minte că, la urma urmelor, muzicantul ar fi putut să lase instrumentul acolo, după repetiția de dimineață, și să nu mai vină. Dar un servitor pe care-l chemai îmi spuse că omul sosise cu punctualitate militară, la șapte și jumătate, și că, potrivit cu ordinele mele, fusese dus în sufrageria de lîngă vestiar și lăsat acolo, în fața unui pahar cu

vin și a unui sandviș. Prin urmare, Porcharlester mă păcălise. După ce servitorul se întoarse la treburile lui, lăsîndu-mă singur și supărat în vestiar, mă simții, în chip ciudat, atras de instrumentul de pe masă, cu ondulațiile lui strălucitoare de alamă. În mijlocul obiectelor neînsuflețite din jur, cornul părea și el tăcut și nemișcat, dar într-un fel deosebit, ca și cum, plin de sunete înspăimîntătoare, ar fi așteptat prilejul să izbucnească. M-am furișat pînă la masă și am atins prevăzător una din clape cu degetul arătător. După o clipă, am îndrăznit să apăs. Îmi răspunse un sunet scurt și metalic. Auzind cum răsună sufrageria, am tresărit, simțindu-mă vinovat. Pe urmă, a sunat clopoțelul sufleurului. Era semnalul pentru cornist, care trebuia să-și pregătească replica. Așteptam cu oarecare rușine apariția cornistului, nădăjduind că nu va descoperi amestecul meu copilăresc. Dar el nu se arătă. Neliniștea mea crescu. Am revenit în grabă în sufragerie. Acolo, în capul mesei, soldatul dormea tun. În fața lui se aflau cinci carafe goale. L-am apucat de umeri și am început să-l scutur cu putere. A mormăit ceva, a scos un sunet de bețiv și s-a cufundat în somn.

Îmi juram, în furia mea, c-o să-l împușc pentru rebeliune. Am fugit înapoi în vestiar. Clopoțelul sună iarăși. Cei de pe scenă așteptau. În situația aceea disperată, nu vedeam decît o cale pentru a salva piesa de eșec. Am pus mîna pe instrument, am pus gura la capătul mai mic și am suflat cu putere. Îmi iroseam suflarea. Nu ieșea nici un sunet. Sforțarea mă istovea ; iar alama lustruită îmi aluneca între mîinile umede. Clopoțelul, nerăbdător, sparse din nou tăcerea dezastruoasă. Am apucat atunci cornul ca pe-o menghine, mi-am umflat plămînii, am vîrît mușțiucul instrumentului în gură, l-am strîns între dinți pînă am simțit că mă doare

şi am scuipat cu furie înăuntru. Rezultatul a fost o furtună titanică. Urechile mele primiră o lovitură asurzitoare; cristalele lămpilor zornăiră, pălăriile oaspeţilor picară de pe cuiere, iar eu îmi apăsam tîmplele, care-mi zvîcneau, între palme. În clipa aceea, soldatul ieşi valvîrtej, palid, de parcă l-ar fi trezit trîmbiţele judecăţii din urmă, şi dădu piept cu bulucul de musafiri îngroziţi ce se arătară pe scară.

În următoarele trei luni, am studiat, sub îndrumarea unui specialist, arta de a sufla în corn. Individul mă plictisea cu purtările lui mărunt burgheze şi cu mania lui obositoare de a repeta mereu că instrumentul muzical — cum zicea el — care seamănă mai bine cu glasul omenesc decît oricare altul este cornul; dar era priceput şi conştiincios, iar eu stăruiam, în ciuda protestelor vecinilor. În cele din urmă, m-am încumetat să-l întreb dacă mă socoteşte destul de înaintat ca să mă produc în chip de solist, în faţa unui prieten.

— Păi, să vedeţi, domnule colonel, spuse el. Eu vă spun adevărul, n-aveţi talent înnăscut pentru asta; cel puţin pînă acum. Şi pe urmă, vedeţi, prea suflaţi tare. Credeţi-mă, nu este nevoie de atîta efort muscular; strică tonul. Dar ce vă gîndiţi să cîntaţi?

— Ceva ce trebuie să mă înveţi dumneata: *Serenada* lui Schubert.

Omul s-a holbat la mine şi a dat din cap.

— Nu-i scrisă pentru instrumentul ăsta, *Sir*. N-o s-o puteţi cînta niciodată.

— Prima oară cînd o cînt de la un capăt la altul fără greşeală îţi dau cinci guinee peste plata obişnuită.

Asta i-a învins îndoielile. Chiar şi după exerciţii neobosite, execuţia *Serenadei* tot mi s-a părut slabă şi foarte anevoioasă. Dar pînă la urmă am izbutit.

— Dacă aş fi în locul dumneavoastră, domnule colonel, spuse dascălul meu, băgînd cele cinci guinee în buzunar, aş păstra cîntecul pentru mine şi aş cînta prietenilor ceva mai uşor. E drept că după ce repetaţi timp de un ceas merge destul de bine ; dar cînd n-o să fiu lîngă dumneavoastră, o să vedeţi că o să meargă mai greu.

Eu am luat sfatul prea uşor — de-abia acum îi recunosc pe deplin înţelepciunea. Pe vremea aceea însă, eram îmboldit de un plan scump mie, anume de a-i face Lindei o serenadă. Casa ei, în capătul de nord al Park-Lane-ului, era prielnic situată, iar eu mituisem dinainte un servitor, ca să-mi dea voie să pătrund pe terenul de jocuri, aşezat între casă şi şosea. Spre sfîrşitul lui iunie, aflai, într-o seară, că Linda doreşte să se odihnească după oboseala vieţii mondene. Era prilejul nimerit. La orele nouă, mi-am pus cornul într-o valiză şi am pornit cu trăsura spre Marble Arch, unde am coborît, mergînd apoi pe jos pînă la destinaţie. M-a oprit vocea lui Porcharlester, care strigă :

— Noroc, colonele !

Şi fiindcă nu doream să mi se pună întrebări, am socotit cel mai nimerit să i-o iau înainte, întrebîndu-l încotro se duce.

— Mă duc s-o văd pe Linda, îmi răspunse el. Mi-a dat de ştire ieri că toată seara de astăzi va fi singură. Nu mă sfiesc să-ţi spun toate astea, colonele : te cunosc ca pe-un om de onoare şi ştii doar ce bună e ea. O ador. De-aş fi sigur că pe mine mă place, şi nu vocea mea, aş fi omul cel mai fericit din Anglia.

— Sînt sigur că nu vocea poate să-i placă, spusei eu.

— Mulțumesc, exclamă el strîngîndu-mi mîna, e drăguț din partea dumitale că spui asta ; dar nu îndrăznesc să mă măgulesc cu gîndul că ai dreptate. Aproape că mă sufoc cînd mă uit la ea. Știi că nu m-am încumetat să-i cînt *Serenada* aceea de Schubert de cînd mi-a spus că-i bucata ei favorită ?

— De ce ? Nu-i place cum o cînți ?

— Îți spun doar că nu m-am încumetat s-o cînt în fața ei, deși ea mă tot îndeamnă. Aproape că sînt gelos pe melodia aia blestemată. Dar sînt în stare de orice ca să-i fac pe plac ; și am de gînd să-i fac o surpriză mîine, în salonul doamnei Locksly Hall. Am luat lecții și am muncit ca un cîine ca să fiu în stare s-o cînt la cel mai înalt nivel. Dac-o vezi, ai grijă să nu sufli o vorbă. Trebuie să fie o surpriză.

— Nici nu mă îndoiesc c-ai s-o uimești, am spus eu, încîntat la gîndul că lucrul se va întîmpla cu o zi prea tîrziu. Știam eu că e nevoie de un glas mai frumos decît al lui ca să suporte comparația cu melancolia dulce, prevestirea întunecată, puterea stăpînită cu care instrumentul ce-l purtam la mine răsplătește de obicei pe un executant priceput. Ne-am despărțit și l-am văzut intrînd în casa Lindei. Cîteva minute după aceea, mă aflam în grădină și-i priveam din umbră pe cei doi, care ședeau lîngă fereastra deschisă. Vorbele lor nu ajungeau pînă la mine ; mie mi se părea însă că el n-o să mai plece niciodată. Noaptea era cam rece, și pămîntul jilav. A bătut ora zece, zece și un sfert, și jumătate — eram hotărît să plec acasă. Dacă plictiseala nu mi-ar fi fost întreruptă de cîteva bucăți pe care ea le-a cîntat la pian, n-aș fi rezistat. În cele din urmă, se ridicară ; și acum le puteam deslușî cuvintele.

— Da, spuse ea, e timpul să pleci. (Eram din toată inima de acord cu ea !) Dar ai fi putut să-mi cînți *Serenada*. Eu ți-am cîntat trei bucăți.

— Sînt foarte răcit ! spuse el. Zău, nu pot. Noapte bună !

— Ce prostii ! N-ai nici un simptom de răceală. N-are importanţă. N-o să te mai rog niciodată. Noapte bună, domnule Porcharlester !

— Nu fi crudă cu mine ! spuse el. Ai să mă auzi cîntînd-o mai curînd decît crezi, poate.

— A, vorbeşti cu subînţelesuri. Mai curînd decît cred ! Dacă-mi pregăteşti o surpriză, te iert. Sper că te văd mîine la doamna Locksly Hall.

El încuviinţă şi plecă grăbit, bănuiesc că de teamă să nu-şi trădeze planul. După plecarea lui, ea se apropie de fereastră şi se uită la stele. Privind-o, îmi trecu nerăbdarea, dinţii nu-mi mai clănţăneau. Mi-am scos cornul din valiză. Ea oftă, închise fereastra şi coborî un stor alb. Ar fi fost de ajuns doar mîna ei în timp ce cobora storul ca să mă inspire şi să mă facă să mă întrec pe mine. Se aşeză în aşa fel încît îi vedeam umbra din profil. Ceasul meu sosise. Park-Lane-ul era aproape cufundat în tăcere : circulaţia de pe Oxford Street era prea departe ca s-o tulbure.

Începui. La prima notă, o văzui tresărind şi ascultînd. După încheiera frazei, înţelese ce gînd am şi lăsă jos cartea. Gura instrumentului era ca gheaţa, iar buzele mi-erau reci şi amorţite, aşa încît, cu toată grija mea, am fost întrerupt de cîteva ori de sunetele acelea neplăcute şi gargarisite, de care nici cei mai buni cornişti nu se pot totdeauna feri. Totuşi, ţinînd seama că mi-era frig şi că eram foarte nervos, mergea destul de bine. Prinzînd curaj, am continuat şi m-am despăgubit de greşelile de la început, cîntînd finalul cu o sonoritate impunătoare, ba chiar realizînd o vibraţie mulţumitoare cu penultima notă.

Nişte aplauze încurajatoare din stradă, după ce sfîrşii, îmi arătară că se strînsese lume şi că nu mai

putea fi vorba să fug. Am pus cornul înapoi în valiză, gata să plec îndată ce se va fi împrăştiat mulţimea. Între timp, mă uitam spre umbra de pe stor. Acum scria. E cu putinţă, mă întrebam, să-mi scrie mie? Se ridică; o umbră se întinse pe fereastră, aşa încît nu-i mai puteam desluşi mişcările. Auzii soneria. O clipă mai tîrziu, uşa casei se deschise. Eu m-am ascuns în spatele unui hîrdău cu aloes, dar recunoscînd servitorul pe care-l mituisem, i-am fluierat încetişor. El se îndreptă spre mine, cu o scrisoare în mînă. Cînd îl văzui, inima începu să-mi bată cu putere.

— Aşa, *Sir*, spuse. Domnişoara Linda mi-a spus să vă dau asta, dar să n-o deschideţi, vă rog, înainte de a ajunge acasă.

— Va să zică, ştie cine sînt, am spus aprins.

— Îmi închipui că da, *Sir*. Cînd am auzit că sună, am avut grijă să răspund chiar eu. Mi-a spus: „Ai să găseşti un domn, pe terenul de jocuri. Dă-i biletul ăsta şi roagă-l să se ducă numaidecît acasă. Să nu-l citească aici."

— Mai e lume afară?

— Au plecat cu toţii. Mulţumesc, *Sir*. Noapte bună, *Sir*.

Am fugit pînă la Hamilton Place, unde am găsit o trăsură. Zece minute mai tîrziu, eram în biroul meu şi deschideam scrisoarea, cu mîini nesigure. Nu era băgată în plic, ci doar împăturită în trei şi cu un colţ îndoit. Am deschis-o şi am citit.

„714, Park-Lane, vineri

Dragă domnule Porcharlester",

M-am oprit. Prin urmare, execuţia mea o pusese pe seama lui? Şi mai arzătoare era întrebarea dacă aveam dreptul să citesc o scrisoare care nu-mi era

adresată. Curiozitatea şi dragosteau au biruit însă acest scrupul. Iată ce conţinea scrisoarea :

„Îmi pare rău că în pasiunea mea pentru Serenada *lui Schubert n-ai văzut decît un motiv de a mă ridiculiza. Poate că era o pasiune exagerată ; dar nu ţi-aş fi împărtăşit-o dacă nu te-aş fi crezut în stare s-o înţelegi. Dacă-ţi face plăcere, află că m-ai lecuit cu desăvîrşire de ea, şi crede-mă, te rog, că niciodată nu voi mai asculta* Serenada *fără să simt un amestec ciudat de veselie şi durere. Nu ştiam că gîtlejul omenesc poate scoate astfel de sunete, şi nu mă gîndeam, cînd mi-ai făgăduit că-ţi voi auzi glasul mai devreme decît m-aş fi aşteptat, că plănuieşti o astfel de execuţie. Un cuvînt mai am să-ţi spun : adio. Nu voi avea plăcerea să te întîlnesc mîine la doamna Locksly, deoarece treburile nu-mi vor îngădui să vin. Pentru acelaşi motiv, mă tem că trebuie să-mi refuz plăcerea de a te mai vedea în acest sezon. Rămîn, domnule Porcharlester, a dumitale*

Linda Fitznightingale.“

Am simţit că dac-aş fi predat scrisoarea lui Porcharlester, n-aş fi făcut decît să-l îndurezez fără rost. Am simţit, de asemenea, că dascălul meu avea dreptate şi că n-aveam talent pentru cornul francez. Drept care, am renunţat la el.

Linda este astăzi soţia mea. O întreb uneori de ce se preface că nu-l cunoaşte pe Porcharlester, care mi-a dat cuvîntul lui de ofiţer şi de *gentleman* că nu ştie să-i fi adus cea mai mică jignire. Dar ea refuză să-mi răspundă.

În româneşte de *Vera Călin*

JEROME K. JEROME

(1859—1927)

Jerome Klapka Jerome e poate cel mai popular umorist englez. În alte țări, scrisul lui a ajuns să se confunde cu însuși umorul englez, deși, după cum se poate vedea din însuși cuprinsul acestei antologii, umorul englez cunoaște nuanțe și tipuri numeroase.

Dar pînă a ajuns să răzbată, să se facă cunoscut, Jerome K. Jerome a cunoscut destule greutăți și a schimbat multe profesii, fiind pe rînd institutor, actor, jurnalist. La treizeci de ani și-a scris prima lui carte de succes — Gîndurile leneșe ale unui pierde-vară. *Au urmat, la intervale destul de scurte, faimoasa carte* Trei într-o barcă, Jurnalul unui pelerin, *apoi* Trei oameni hoinăresc, Ei și eu, Tommy et comp. *etc. A mai scris și piese* — Locatarul de la al treilea, Fanny și ai ei.

Jerome K. Jerome folosește îngroșarea puternică, amplificarea grotescă. Astfel e povestită în Trei într-o barcă *întîmplarea cu transportul brînzei prea mirositoare, care alungă oamenii pe o mare rază în jurul ei, sau pățaniile lui Harris în labirint. Dar de cele mai multe ori umorul se naște la el din observația atentă a lucrurilor celor mai mărunte din viața de fiecare zi. Trei prie-*

teni, firi deosebite, fac o plimbare pe Tamisa. Aceiași trei prieteni călătoresc în Germania wilhelmiană, observă obiceiurile administrației prusace sau bețiile organizate cu disciplină și sistem de asociațiile studențești. Altă carte relatează mici întîmplări, ciorovăielile și bucuriile zilnice dintr-o familie. Asemenea relatări de fapte cotidiene sînt întrerupte de digresiuni și de visări. Uneori se resimte în ele lipsa de profunzime, chiar oarecare platitudine, deși Jerome nu e lipsit de o filozofie binevoitoare și optimistă. Dar dacă scrisul lui nu evită totdeauna o impresie de mărginire, puterea de observație comică i-a permis să ne lase unele dintre cele mai vesele pagini pe care le cunoaște literatura.

TREI ÎNTR-O BARCĂ

(Fragmente)

. . . . . .

M-am împotrivit cu hotărîre excursiei pe mare. O excursie pe mare îţi face bine dacă durează cîteva luni : o singură săptămînă e o pacoste.

Porneşti luni cu convingerea fermă că ai să te distrezi grozav. Fluturi un „la revedere" eteric prietenilor de pe ţărm, îţi aprinzi pipa cea mai mare şi măsori ţanţoş puntea în lung şi-n lat, de parcă ai fi în acelaşi timp căpitanul Cook, *Sir* Francis Drake [1] şi Cristofor Columb. Marţi îţi pare rău că ai plecat, miercuri, joi şi vineri îţi pare rău că mai trăieşti. Sîmbătă, în sfîrşit, eşti în stare să înghiţi puţin suc de carne şi să şezi pe punte, unde răspunzi cu un surîs şters şi prostesc persoanelor pline de compasiune care te întreabă cum te mai simţi. Duminică eşti iar pe picioare şi mănînci zdravăn.

Iar luni dimineaţă, cînd, cu geamantanul şi umbrela în mînă, stai lîngă copastie, gata să păşeşti pe uscat, excursia începe să-ţi placă de-a binelea.

Îmi amintesc de cumnatul meu care a plecat o dată într-o excursie pe mare pentru a-şi fortifica sănătatea. Omul îşi luase o cabină dus-întors, de la Lon-

[1] Sir Francis Drake (1540?—1596), navigator şi amiral englez.

dra la Liverpool ; dar o dată ajuns la Liverpool, singura lui dorință a fost să-și vîndă biletul de întoarcere.

Mi s-a spus că biletul a făcut ocolul orașului, oferit la un preț de-a dreptul ridicol, și a fost în cele din urmă vîndut cu optsprezece *pence* unui tînăr care făcea impresia că e bolnav de gălbinare și căruia doctorii îi prescriseseră aer de mare și mișcare.

— Aer de mare ! a exclamat cumnatul meu, vîrîndu-i afectuos biletul în mînă. Crede-mă, o să-ți ajungă pentru toată viața ! Cît despre mișcare, o să faci mai multă mișcare fiind pe vapor decît făcînd tumbe pe uscat !

El — cumnatul meu — s-a înapoiat cu trenul. După părerea lui, o călătorie pe căile ferate din nord-vest e destul de priincioasă sănătății.

Un alt cunoscut al meu a făcut o dată o excursie de o săptămînă de-a lungul coastei. Înainte de a porni, *steward*-ul veni să-l întrebe dacă preferă să plătească după fiecare masă, sau să achite costul dinainte, pentru o săptămînă întreagă.

Steward-ul îi recomandă cea de-a doua soluție, întrucît revenea mult mai ieftin — două lire cinci șilingi, pentru toată săptămîna. La micul dejun se servea pește, apoi o friptură la grătar. Prînzul era la unu și consta din patru feluri. Masa de seară, la șase — supă, pește, *entrée*, carne, pasăre, salată, dulciuri, brînză și desert. Iar la zece, o gustare ușoară cu carne.

Prietenul meu, un mîncăcios fără pereche, alese alternativa cu două lire și cinci șilingi și plăti banii.

Ora prînzului sosi tocmai cînd plecau din Sheerness ; dar cum prietenului meu nu-i era chiar atît de foame pe cît se așteptase, se mulțumi cu o bucățică de rasol și niște căpșuni cu smîntînă. În tot timpul după-amiezii fu foarte gînditor ; uneori i se părea

că de săptămîni întregi n-a mîncat altceva decît rasol, iar alteori că ani de-a rîndul nu s-a hrănit decît cu căpşuni şi smîntînă.

Nu-i vorbă, nici rasolul, nici căpşunile cu smîntînă nu păreau din cale-afară de mulţumite — nu-şi găseau de loc astîmpăr în stomacul lui.

La şase veniră să-l anunţe că se serveşte masa de seară. Vestea nu stîrni într-însul nici un fel de entuziasm, dar omul se gîndi că, totuşi, trebuie să consume ceva din cele două lire şi cinci şilingi, aşa că, ţinîndu-se de frînghii şi de alte obiecte întîlnite în cale, coborî în sala de mese. Un miros plăcut de ceapă şi şuncă prăjită, amestecat cu mirosul de peşte fript şi legume, îl întîmpină în capul scării; apoi apăru *steward*-ul şi-l întrebă cu un zîmbet mieros:

— Ce să vă aduc, domnule?

— Du-mă afară de aici, răspunse el cu o voce stinsă.

L-au urcat pe punte în grabă, l-au proptit de bara tribordului şi l-au lăsat acolo.

În următoarele patru zile, prietenul meu duse o viaţă simplă şi neprihănită, hrănindu-se cu pesmeţi marinăreşti şi sifon; dar spre sîmbătă îşi mai veni în fire, trecînd la un regim de ceai slab şi pîine prăjită, pentru ca luni să se îndoape de zor cu supă de pui. Părăsi vaporul marţi, şi pe cînd acesta se îndepărta de debarcader, el îl urmărea cu o privire plină de regret.

— Ia uite-l cum se duce, oftă el, cum se mai duce, cu mîncare de două lire pe bord, mîncare ce-mi aparţine, dar de care n-am avut parte.

Dacă i s-ar mai fi dat o zi, susţine el, nu s-ar fi lăsat în nici un caz păgubaş.

Aşa se face că am strîmbat din nas auzind de excursia pe mare. Nu pentru că n-aş fi garantat de mine, le-am explicat eu. N-am avut niciodată rău

de mare. Mă temeam însă pentru George. George era încredințat că se va simți perfect — excursia îi surîdea —, dar ne sfătuia, pe Harris și pe mine, nici să nu ne gîndim la așa ceva, fiindcă punea mîna-n foc că o să ne fie rău la amîndoi. Harris răspunse că pentru el a fost întotdeauna un mister cum de izbutesc unii să se-mbolnăvească de rău de mare — probabil că o fac dinadins, din dorința de a poza; el, unul, ar fi dorit adesea să încerce aceste senzații, dar n-a izbutit niciodată.

Se apucă după aceea să ne spună baliverne despre o traversare a Canalului Mînecii pe o vreme atît de rea, încît toți pasagerii au trebuit să fie legați de paturi, singurii muritori de pe bord cărora nu le era rău fiind el și căpitanul vasului. Alteori scăpau teferi numai el și secundul; într-un cuvînt, de obicei el și încă cineva. Și dacă nu el și încă cineva, atunci numai Harris singur.

Oricît de ciudat s-ar părea, dar nimeni nu suferă de rău de mare pe uscat! Pe mare întîlnești asemenea bolnavi cu duiumul — vapoare întregi; dar pe uscat nu mi-a fost încă dat să întîlnesc un om care să știe măcar ce înseamnă să ai rău de mare. Unde se ascund atunci cînd sînt pe uscat miile și miile de marinari nepricepuți care mișună pe orice vapor, e un mister.

Dacă majoritatea oamenilor ar fi ca cetățeanul pe care l-am văzut într-o zi pe vaporul de Yarmouth, aș dezlega ușor această enigmă. Dacă nu mă-nșel, numai bine trecusem de digul Southend, cînd l-am văzut pe respectivul cetățean aplecat printr-un hublou, într-o poziție foarte periculoasă. M-am apropiat ca să-ncerc să-l salvez.

— Hei! Trage-te mai înăuntru! i-am strigat, zgîlțîindu-l. Ai să cazi în apă.

— Măcar de-aș cădea ! fu singurul răspuns pe care i l-am putut smulge.

Și a trebuit să-l las acolo.

Peste vreo trei săptămîni l-am întîlnit din nou, în cafeneaua unui hotel din Bath. Vorbea despre călătoriile sale și povestea cu înflăcărare cît de mult îndrăgește marea.

— Dacă sufăr de rău de mare ? ! răspundea el la întrebarea plină de invidie a unui tînăr cu înfățișare blajină. E drept, nici eu nu m-am simțit în apele mele, o dată. Asta s-a întîmplat lîngă capul Horn. Vaporul a naufragiat a doua zi.

L-am întrebat :

— Nu ți-a fost rău într-o zi, în fața digului Southend, cînd încercai să te arunci în apă ?

— Digul Southend ! exclamă el cu un aer tare nedumerit.

— Da, în drum spre Yarmouth — vineri s-au împlinit trei săptămîni.

— Aaa — daaa ! făcu el, luminîndu-se la chip. Acum îmi amintesc. Să nu mă-ntrebi ce durere groaznică de cap am avut în după-amiaza aceea ! Știi, din pricina murăturilor. Cele mai infecte murături pe care le-am gustat vreodată pe un vapor care se respectă. Ai mîncat și dumneata din ele ?

În ce mă privește, am descoperit un preventiv excelent împotriva răului de mare : legănatul. Stai în mijlocul punții, și cînd vasul se ridică și se coboară îți legeni corpul înainte și înapoi, astfel ca să te ții mereu vertical. Cînd se ridică prova, te apleci în față pînă ce puntea aproape că-ți atinge nasul ; iar cînd se ridică pupa, te apleci pe spate. Un ceas, două merge de minune — din nefericire, nu te poți legăna o săptămînă.

. . . . . .

Pentru micul dejun, George mai propuse omletă cu slănină — uşor de pregătit —, carne rece, ceai, pîine cu unt şi magiun ; iar pentru prînz — biscuiţi, carne rece, pîine cu unt şi magiun, dar nici într-un caz brînză. Brînza, ca şi uleiul, îşi dă prea multe aere. Pune stăpînire pe toată barca. Răzbate prin coş şi împrumută un iz pătrunzător tuturor lucrurilor care se află în preajmă. Nu poţi să-ţi dai seama dacă mănînci plăcintă cu mere, cîrnaţi de Frankfurt, sau căpşuni cu smîntînă. Toate au gust de brînză. Prea e mirositoare brînza !

Îmi amintesc de un prieten care a cumpărat o dată două bucăţi de brînză de Liverpool. Frumoasă brînză, ce să spun ! Grasă, gustoasă şi cu un miros de două sute de cai-putere, care, hotărît, putea să străbată uşor trei mile şi să doboare un trecător la două sute de yarzi. Cum în ziua aceea mă aflam la Liverpool, prietenul meu m-a rugat, dacă n-am nimic împotrivă, să duc brînza cu mine la Londra. Omul trebuia să mai rămînă la Liverpool vreo două-trei zile, şi-şi făcea socoteala că n-ar fi bine să ţină brînza prea mult timp.

— Cu plăcere, dragă, i-am răspuns, cu plăcere.

M-am dus după brînză şi am luat-o cu mine în trăsură. Dar ce trăsură ! Un adevărat obiect de muzeu, tîrît de un prăpădit de somnambul, care abia-şi trăgea sufletul şi al cărui proprietar, într-un moment de entuziasm în timpul conversaţiei, l-a numit cal. Am aşezat brînza pe capră şi am pornit teleap-teleap, cu o viteză care ar fi făcut cinste celui mai iute compresor cu aburi, şi toate au mers strună pînă cînd am dat colţul. Acolo, vîntul duse un iz de brînză drept în nările roibului. Calul se învioră şi, cu un sforăit de groază, o porni cu trei mile pe oră. Vîntul continua să bată în direcţia lui, şi înainte ca să ajungem la capătul străzii, calul îşi dădea pur

şi simplu sufletul, gonind cu aproape patru mile pe oră şi lăsînd cu mult în urmă schilozii şi doamnele bătrîne şi trupeşe.

Fu nevoie de doi hamali, în afară de birjar, ca să-l oprească în staţie ; şi cred că n-ar fi izbutit s-o facă nici atunci dacă unul dintre ei n-ar fi avut prezenţa de spirit să-i pună peste bot o batistă şi să aprindă o bucată de hîrtie de împachetat.

Mi-am cumpărat biletul şi am păşit mîndru pe peron, cu brînza sub braţ, în timp ce oamenii se dădeau respectuos la o parte din calea mea. Trenul era aglomerat şi am fost nevoit să intru într-un compartiment unde se aflau şapte pasageri. Cu toate obiecţiile unui domn bătrîn şi arţăgos, am intrat. Am aşezat brînza în plasă, m-am înghesuit pe bancă, surîzînd amabil şi spunînd că e o zi călduroasă. Nu trecură nici cîteva minute, şi pe bătrîn îl apucă neastîmpărul.

— E grozav de închis aerul aici, spuse el.

— Înăbuşitor, pur şi simplu, adăugă vecinul său.

Începură apoi amîndoi să adulmece cu nările în aer, o dată, de două ori, iar la a treia încercare li se tăie respiraţia, se ridicară fără să rostească un cuvînt şi ieşiră. Două minute mai tîrziu, se ridică şi o doamnă solidă şi, spunînd că e ruşinos lucru ca o femeie respectabilă şi măritată să fie torturată astfel, îşi luă geamantanul şi cele opt pachete şi ieşi. Ceilalţi patru pasageri mai şezură cît mai şezură, pînă cînd un bărbat grav, care, judecînd după îmbrăcăminte şi după întreaga lui înfăţişare, părea să fie antreprenor de pompe funebre, spuse că mirosul îi aminteşte de un cadavru de copil ; la care, ceilalţi trei pasageri se năpustiră spre uşă, înghiontindu-se şi încercînd să iasă în acelaşi timp.

I-am zîmbit domnului în negru şi am observat că, după toate probabilităţile, vom rămîne singuri în

compartiment. Omul rîse amuzat, spunînd că unii fac prea mult caz de nimicuri. Cu toate acestea, după ce am pornit, fu şi el cuprins de o ciudată depresiune sufletească, aşa că, ajungînd la Crewe, l-am poftit să coboare ca să bem ceva. A încuviinţat bucuros şi ne-am dus la restaurant, unde am strigat, am bătut din picioare şi ne-am fluturat umbrelele cam timp de cincisprezece minute.

Într-un sfîrşit, veni o tînără doamnă ca să ne întrebe dacă dorim ceva.

— Dumneata ce iei? l-am întrebat pe prietenul meu.

— Domnişoară, daţi-mi vă rog nişte brandy simplu, de o jumătate de coroană, făcu el.

După ce-l dădu de duşcă, se îndepărtă binişor şi se aciuă într-un alt compartiment — un gest de om laş, după părerea mea.

De la Crewe înainte am rămas singur în compartiment, deşi trenul era înţesat de lume. Pe drum, la diferite gări, la vederea unui compartiment gol, călătorii dădeau năvală, strigînd:

— Aici, Mary! Vino repede, locuri cîte vrei.

— Am găsit. Loc berechet, Tom, vino-ncoace!

Veneau în goană, cărînd geamantane grele şi bătîndu-se la uşă ca să intre cei dintîi. Unul deschidea în cele din urmă uşa, urca treptele, se clătina şi cădea în braţele celui din spatele lui. Veneau apoi, pe rînd, ceilalţi, trăgeau aerul adînc în piept, îi apuca ameţeala şi se-nghesuiau în celelalte compartimente sau plăteau diferenţa şi călătoreau cu clasa întîi.

Am coborît la Euston şi am dus brînza acasă, la prietenul meu. Cînd soţia lui intră în cameră, mirosi o clipă aerul din jur şi spuse:

— Ce se întîmplă? Să nu-mi ascunzi nimic, te rog!

— Niște brînză, i-am răspuns. Tom a cumpărat-o la Liverpool și m-a rugat să v-o aduc.

Am adăugat apoi că sper să găsesc înțelegere la ea, că eu unul nu am nici în clin, nici în mînecă cu brînza. Mi-a dat numaidecît toate asigurările, dar a subliniat că o să stea de vorbă cu Tom cînd se va întoarce.

Prietenul meu fu reținut la Liverpool mai mult decît se așteptase ; și, deoarece trei zile mai tîrziu nu se întorsese încă, soția lui îmi făcu o vizită.

— Ce spunea Tom despre brînza aceea ? mă întrebă ea.

I-am răspuns că, potrivit instrucțiunilor lui Tom, trebuia ținută într-un loc umed.

— Și să nu se atingă nimeni de ea, am adăugat.

— Nu cred că se va atinge cineva. El a mirosit-o ?

— Așa bănuiesc. Făcea impresia chiar că a îndrăgit-o.

— Crezi că o să se supere — mă întrebă ea — dacă o să-i dau un *sovereign*[1] unui om ca s-o ducă de aici și s-o îngroape ?

— Mă tem că asta i-ar alunga zîmbetul de pe buze pentru totdeauna.

Deodată, o fulgeră un gînd :

— N-ai vrea s-o ții la dumneata pînă cînd se întoarce Tom ? Să ți-o trimit, ce zici ?

— Doamnă, am răspuns eu, mie unul îmi place mirosul de brînză. Și de călătoria pe care am făcut-o cu brînza de la Liverpool la Londra, mai zilele trecute, îmi voi aminti întotdeauna ca de un final plăcut al unui concediu plăcut. Totuși, în lumea asta trebuie să ținem seama și de ceilalți. Doamna sub al cărei acoperiș am cinstea să locuiesc e văduvă și, după cîte știu, s-ar putea să fie și orfană. Dumneaei

[1] Monedă de aur engleză, avînd valoarea unei lire sterline.

se împotrivește cu vehemență — aș zice chiar cu elocvență — oricărei tentative de-a i se impune ceva, cum spune dînsa. Îmi dau seama instinctiv că prezența brînzei în casa ei ar socoti-o o astfel de „impunere" ; și nu trebuie să se spună niciodată despre mine că am căutat să jignesc o văduvă și o orfană.

— Foarte bine, spuse soția prietenului meu, ridicîndu-se, nu mai am atunci de adăugat decît că o să-mi iau copiii și o să mă mut la un hotel pînă cînd cineva o să mănînce brînza aceea. Refuz să mai locuiesc sub același acoperiș cu ea.

Se ținu de cuvînt și înainte de a pleca își lăsă casa în grija unei menajere, care, fiind întrebată dacă poate suporta mirosul, răspunse : „Ce miros ?" și care, atunci cînd i se puse brînza sub nas și fu rugată să tragă puternic aerul în piept, spuse că parcă-parcă deslușește un vag miros de pepene. Se ajunse astfel la concluzia că atmosfera nu îi este întru totul neprielnică femeii, așa că fu lăsată în casă.

Nota de plată a hotelului s-a ridicat la cincisprezece guinee, iar prietenul meu, cînd a făcut socoteala tuturor cheltuielilor, a constatat că brînza îl costase opt șilingi și șase *pence* livra. Așa stînd lucrurile, el mărturisi că deși se dă în vînt după o bucată de brînză bună, cheltuiala aceasta era mai mare decît îi îngăduia buzunarul. În consecință, se hotărî să scape de ea. O aruncă în canal, dar fu silit s-o pescuiască din nou, deoarece luntrașii se plîngeau că îi apucă leșinul. Apoi, într-o noapte fără lună, o lăsă în cimitirul parohiei.

Paznicul o descoperi și făcu un tărăboi grozav, spunînd că s-a pus la cale un complot împotriva lui : o să fie treziți morții din morminte, și el o să-și piardă slujba !

Pînă la urmă, prietenul meu izbuti să se descotorosească de brînză, îngropînd-o pe plaja unui oraș de

pe litoral. Locul își cîștigă o adevărată faimă. Vizitatorii spuneau că nu și-au dat seama pînă atunci cît de tare e aerul, și ani de-a rîndul după aceea, oficoșii și oamenii cu plămînii slabi au dat năvală într-acolo.

. . . . . .

Harris mă întrebă dacă am vizitat vreodată labirintul de la Hampton Court. El, unul, intrase o dată ca să-i arate cuiva drumul. Îl studiase după hartă, și labirintul părea atît de simplu, încît aproape că nu făcea cele două *pence* taxate la intrare. După părerea lui Harris, harta aceea fusese făcută de un poznaș — nu corespundea de loc realității și-i inducea pe toți în eroare. Victima fusese un văr de la țară al lui Harris.

— Intrăm în labirint — îi spuse Harris — doar așa, ca să poți spune că l-ai vizitat, dar să știi că e foarte simplu. De fapt, e ridicol să i se spună labirint. Mergem drept înainte, apoi o luăm la dreapta, după primul colț. După aceea ne plimbăm împrejur vreo zece minute și ne întoarcem să luăm masa.

Nu trecu mult, și se-ntîlniră înăuntru cu cîteva persoane care spuneau că se află acolo de trei sferturi de oră și că s-au săturat pînă-n gît. Harris îi pofti să-l urmeze dacă vor ; le spuse că el intră acum, și după ce-o să facă înconjurul o să se îndrepte spre ieșire. Oamenii n-au știut cum să-i mulțumească, s-au înșirat în spatele lui și l-au urmat.

Pe drum, alți vizitatori, sătui de atîta peregrinare, s-au alăturat grupului, pînă cînd toate persoanele din labirint au fost atrase în ceata lui Harris. Unii, care renunțaseră la orice speranță de a mai ieși vreodată sau de a-și mai revedea căminul și prietenii, au prins curaj la vederea lui Harris și a grupului său și au intrat în formația lui, binecuvîntîndu-l

pe salvator. După socotelile lui Harris, vreo douăzeci de oameni îl urmaseră ; iar o femeie cu un copil, care-şi petrecuse acolo toată dimineaţa, l-a rugat să-i dea voie să-l ia de braţ, ca nu cumva să-l piardă.

Harris o ţinea mereu pe dreapta, dar drumul nu se mai isprăvea.

— E un labirint foarte mare, observă vărul lui Harris.

— A, e unul din cele mai mari în Europa, răspunse Harris.

— Sînt convins de asta, adăugă vărul său. Am făcut două mile pe puţin.

La un moment dat, şi lui Harris începu să i se pară destul de curios, dar nu şovăi. Merse mai departe, pînă cînd trecură pe lîngă o bucată de cozonac de o jumătate de *penny*, pe care vărul lui Harris o văzuse — punea mîna-n foc — cu şapte minute mai înainte.

— Imposibil ! făcu Harris, dar femeia cu copilul se burzului.

— Ba da ! Are dreptate ! spuse ea. Cu o clipă mai înainte de a-l fi întîlnit pe Harris — pe care, zise ea, ar fi dorit din toată inima să nu-l fi cunoscut niciodată, pentru că, după părerea ei, nu era decît un impostor — luase cozonacul din mîna copilului şi-l aruncase acolo.

Vorbele ei îl întărîtară pe Harris. Îşi scoase harta şi-şi argumentă teoria.

— Harta s-ar putea să fie foarte bună, spuse cineva din grup, cu condiţia să ştim în ce punct al ei ne aflăm acum.

Harris nu ştia şi sugeră că cel mai bun lucru ar fi să se întoarcă cu toţii la intrare şi să pornească din nou. Reînceperea expediţiei nu stîrni prea mult entuziasm ; cît priveşte însă reîntoarcerea la locul de intrare în labirint, toată lumea fu de acord. Fă-

cură stînga-mprejur şi-l urmară pe Harris în direcţia opusă. Mai trecură vreo zece minute, şi se pomeniră în centru.

Harris se gîndi la început să susţină că asta fusese de altfel intenţia lui, dar, cum gloata îl privea cu duşmănie, se hotărî să califice incidentul drept un accident.

Oricum, aveau acum o bază de plecare. Ştiau unde se găsesc. Consultară din nou harta, şi chestiunea li se păru mai simplă ca oricînd, aşa că porniră din nou, pentru a treia oară.

Trei minute mai tîrziu se aflau iar în centru.

După aceea, nu mai izbutiră să ajungă nicăieri, pur şi simplu. Indiferent de direcţia în care porneau, reveneau numaidecît în centru. Procesul se desfăşura cu atîta regularitate, încît unii, mai comozi, se opreau acolo, aşteptîndu-i pe ceilalţi să-şi facă turul şi să revină lîngă ei. Harris îşi scoase din nou harta, dar vederea ei avu doar darul să-nfurie mulţimea. I se spuse că ar face bine să plece şi să-şi facă dintr-însa moaţe pentru păr. Harris le spuse că nu se poate opri de-a simţi că, într-o anumită măsură, a devenit nepopular.

Pînă la urmă, mulţimea îşi pierdu cumpătul, strigînd după paznic, care se căţără pe o scară proptită în partea din afara zidului, şi, prin zbierete, încercă să le explice pe unde s-o ia.

În clipa aceea, toţi erau atît de ameţiţi, încît nu pricepeau nimic, aşa că omul le spuse să se oprească pe locul unde se găseau şi să-l aştepte acolo. Se strînseră ciorchine şi aşteptară; paznicul coborî şi intră în labirint.

Din nefericire, era un paznic tînăr şi nou în meserie. După ce intră, nu izbuti să ajungă la ei şi se rătăci şi el. Din cînd în cînd, cei din ceata lui Harris îl zăreau fugind ca apucat de partea cealaltă a gar-

dului viu, apoi îi vedea el pe ei şi se năpustea într-acolo ; ei îl aşteptau vreo cinci minute, apoi paznicul apărea exact în acelaşi loc şi-i întreba unde au fost tot timpul.

Ca să poată ieşi, a trebuit să aştepte pînă cînd s-a întors de la masă unul dintre paznicii mai bătrîni ai labirintului.

După părerea lui Harris, era un labirint foarte frumos ; şi am căzut amîndoi de acord ca la întoarcere să încercăm să-l trimitem pe George într-o expediţie la Hampton Court.

. . . . . .

A doua zi m-am trezit la şase dimineaţa, ca să constat că şi George făcuse ochii mari. Ne-am întors amîndoi pe partea cealaltă şi am încercat să adormim din nou, dar n-am reuşit. Dacă ar fi existat vreun motiv deosebit ca să nu trebuiască să adormim din nou, ci, dimpotrivă, să ne sculăm şi să ne îmbrăcăm imediat, am fi aţipit cu ochii la ceas şi am fi dormit pînă la zece. Cum însă nu era nici o grabă să ne dăm jos din pat, în cursul următoarelor două ore cel puţin, şi cum sculatul nostru la o oră atît de timpurie ar fi fost o curată prostie, probabil că numai datorită perversităţii inerente lucrurilor, în general, am încercat sentimentul că a mai rămîne în pat încă cinci minute ar fi însemnat pentru noi moartea.

George îmi povesti că un lucru asemănător, numai că şi mai rău, i se întîmplase lui cu vreo optsprezece luni în urmă, pe cînd locuia de unul singur în casa unei anume doamne Gippings. Într-o seară i se stricase ceasul şi se oprise la opt şi un sfert. N-a observat acest lucru imediat, deoarece, dintr-o cauză sau alta, uitase să-l întoarcă înainte de a se duce

la culcare — asta nu i se întîmpla adesea — și-l atîrnase deasupra pernei fără să se mai uite la el.

Asta s-a întîmplat într-o iarnă, în preajma solstițiului. Orașul era cufundat într-o pîclă deasă, s-o tai cu cuțitul; iar George, deșteptîndu-se dimineața, nu-și putu da seama de timp. El întinse mîna și trase ceasul. Era opt și un sfert.

— Sfinți din ceruri! exclamă George. Și eu, care trebuia să fiu în City înainte de nouă! De ce nu m-a sculat nimeni? Ce neobrăzare! Trînti ceasul jos, sări din pat, făcu o baie rece, se spălă, se îmbrăcă, se bărbieri cu apă rece, pentru că nu mai avea timp să aștepte să se încălzească, apoi intră glonț în cameră și se mai uită o dată la ceas.

Dacă zguduitura pe care a suferit-o ceasul cînd a căzut pe pat a fost sau nu cauza care l-a făcut să pornească, sau care alta fusese pricina, George n-ar fi putut spune; fapt este că de la opt și un sfert ceasul începuse să meargă și arăta acum nouă fără douăzeci.

George îl înșfăcă și se repezi sus pe scări. În sufragerie, totul era cufundat în beznă și într-o liniște de mormînt: nici urmă de foc sau de micul dejun. George o făcu de două parale în sinea lui pe doamna Gippings, ferm hotărît s-o ocărască seara, cînd se va întoarce acasă, apoi se năpusti asupra pălăriei și paltonului, înhăță umbrela și se grăbi spre ieșire. Zăvorul ușii nu era nici măcar tras. George o afurisi pe doamna Gippings, spunînd că e o babă leneșă, se miră că oamenii nu se scoală la o oră decentă, descuie ușa, trase zăvorul și o zbughi afară. După ce alergă într-un suflet cale de vreun sfert de milă, începu să i se pară ciudat că sînt atît de puțini oameni pe străzi și că prăvăliile sînt închise. Indiscutabil, era o dimineață foarte întunecoasă și cețoasă,

totuși era cam straniu să întrerupi orice activitate din pricina aceasta. El trebuia să se ducă la birou și să muncească ; de ce alții să trîndăvească — numai pentru că era ceață și întuneric ?

Ajunse, în sfîrșit, la Holborn. Nu era tras nici un oblon, nu se zărea nici un autobuz. Puteau fi văzuți numai trei oameni, dintre care unul era un gardist, apoi o căruță plină cu verze și o gabrioletă jalnică la înfățișare. George își scoase ceasul și se uită la el : era nouă fără cinci minute. Stătu locului și-și luă pulsul. Se aplecă și-și pipăi picioarele. Apoi, cu ceasul în mînă, se apropie de gardist și-l întrebă dacă știe ce oră e.

— Ce oră e ? făcu gardistul, măsurîndu-l bănuitor din cap pînă-n picioare. Așteaptă numai puțin, și o să auzi orologiul.

George își ciuli urechile, și un orologiu de prin împrejurimi se execută numaidecît.

— Dar a bătut numai de trei ori ! exclamă George cu tonul unui om jignit, după ce isprăvi de socotit.

— Păi cît ai vrea să fie ? replică gardistul.

— Nouă, răspunse George arătîndu-i ceasul.

— Dumneata știi unde domiciliezi ? întrebă cu asprime păzitorul ordinii publice.

George se gîndi puțin și-și dădu adresa.

— Așa ? făcu omul. Ei, fă bine și du-te acasă cu ceas cu tot — și vezi să nu se mai repete.

Și George o porni către casă, copleșit de gînduri.

Prima hotărîre pe care o luă cînd intră în apartamentul lui fu să se dezbrace și să se culce iar ; dar cînd se gîndi că va trebui să se îmbrace și să se spele încă o dată, preferă să doarmă îmbrăcat în fotoliu.

Nu fu însă chip să adoarmă ; în toată viața lui nu se simțise mai treaz ca acum — așa că aprinse lampa, scoase șahul și începu să joace de unul sin-

gur. Dar nici şahul nu avu darul să-l învioreze — era o îndeletnicire plicticoasă la culme. George renunţă şi încercă să citească. Cum însă nici lectura nu reuşi să-l amuze, îşi puse din nou haina şi ieşi să facă o plimbare.

Afară era pustiu şi trist, iar toţi gardienii pe care-i întîlnea în cale îl priveau bănuitor, îşi îndreptau lanternele spre el şi se luau pe urmele sale. Această împrejurare îl afectă atît de mult, încît pînă la urmă începu să creadă că într-adevăr a comis cine ştie ce nelegiuire, şi ajunse să se furişeze pe străzile lăturalnice şi să se ascundă în gangurile întunecoase ori de cîte ori auzea apropiindu-se tropăitul bocancilor ocîrmuirii.

Bineînţeles, o astfel de comportare spori vigilenţa forţei publice, ai cărei reprezentanţi veneau întins la el, îl scoteau de prin ganguri şi-l întrebau ce face acolo ; iar cînd el răspundea „nimic", adăugînd că ieşise doar să facă o plimbare matinală (era patru dimineaţa), oamenii se uitau la el ca şi cum le-ar fi venit tare greu să-l creadă, iar doi poliţişti în haine civile se ţinură după el pînă acasă pentru a se convinge că într-adevăr locuieşte unde le spusese lor. După ce văzură că deschide uşa cu propria sa cheie, se instalară vizavi şi începură să supravegheze casa.

George se gîndea să aprindă focul şi să-şi pregătească ceva de mîncare, doar aşa, ca să-şi mai alunge urîtul ; dar nu mai era în stare să facă nici o treabă ca lumea — de la găleata cu cărbuni şi pînă la linguriţă, toate îi picau din mînă sau constituiau obstacole de care se împiedica, iar zgomotul pe care-l făcea era atît de puternic, încît se gîndi cu groază că s-ar putea s-o deştepte pe doamna Gippings, că doamna Gippings — încredinţată că au venit hoţii — va deschide fereastra ca să strige „poliţia !", şi

atunci cei doi detectivi or să dea buzna în casă, or să-l pună în cătuşe şi or să-l ducă la comisariat.

Pradă une stări de nervozitate morbidă, George îşi zugrăvea procesul, felul în care încearcă să le explice juraţilor circumstanţele reale şi cum nu-l crede nimeni, şi cum e condamnat la douăzeci de ani muncă silnică, şi cum mama lui se stinge de inimă rea. Renunţă aşadar să-şi mai pregătească micul dejun, se înfăşură în palton şi rămase în fotoliu pînă la şapte şi jumătate, cînd veni doamna Gippings...

. . . . . .

Regiunea Streatley-Goring e un mare centru pescăresc — un adevărat paradis al peştilor. Ştiucă, ocheană, văduviţă, porcuşori şi ţipari, cîţi vrei — n-ai decît să te aşezi pe malul fluviului şi să dai cu undiţa la peşte cît e ziua de mare.

Aşa fac unii, şi nu prind nimic. N-am întîlnit încă pe cineva care să fi pescuit în Tamisa altceva decît boiştean şi pisici moarte ; dar asta, firește, nu are întru nimic a face cu pescuitul. Ghidul pescăresc local nu spune un cuvînt despre posibilitatea de a prinde ceva. Se mulţumeşte să spună că „e un loc bun pentru pescuit" ; şi în măsura în care cunosc şi eu regiunea, sînt întru totul pregătit să sprijin această afirmaţie.

Nu există loc pe glob unde să poţi pescui mai mult şi o perioadă mai îndelungată. Unii pescari vin aici şi pescuiesc o lună. Poţi să stai şi să pescuieşti şi un an dacă ai chef — e totuna.

Călăuza pescarului de pe Tamisa spune că „prin preajma locului se găsesc ştiuci şi bibani", dar aici *Călăuza* greşeşte. E posibil ca prin partea locului să fie ştiuci şi bibani. De fapt, ştiu precis că sînt. Se-ntîmplă să vezi bancuri întregi cînd te duci să faci o plimbare pe malul fluviului ; atunci vin şi

ies pe jumătate din apă, cu gurile deschise, aşteptînd biscuiţi. Iar dacă te duci să te scalzi, se strîng grămadă, îţi barează drumul şi te scot din sărite. În nici un caz însă nu „se prind" cu o fărîmă de vierme la capătul unui cîrlig — asta nu!

Personal, nu sînt un bun pescuitor. Pe vremuri acordasem acestei preocupări o atenţie deosebită şi aveam impresia că fac progrese frumuşele, dar maeştrii consacraţi m-au sfătuit să renunţ, pentru că — ziceau ei — nu voi excela niciodată în această artă. Erau de părere că arunc undiţa cu o deosebită îndemînare, că am aplicaţii, precum şi suficientă lenevie constituţională; totuşi, erau convinşi că nu voi fi niciodată un bun pescar. Nu aveam destulă imaginaţie.

Profesional — ziceau ei — ca scriitor de romane foileton, ca reporter sau ceva în genul acesta, aş fi putut corespunde; dar de la un pescuitor cu undiţa pe Tamisa se cerea mai multă fantezie şi mai multă inventivitate decît aveam eu.

Unii au impresia că tot ce se cere unui pescar e să ştie să toarne la minciuni cît mai gogonate fără să roşească, dar asta e o greşeală. Simpla lor inventare nu foloseşte la nimic; o poate face şi un ageamiu. Adevăratul pescuitor cu undiţa se cunoaşte după amănuntele cele mai mici, după tuşele cu care înfrumuseţează probabilităţile, după aerul de veracitate scrupuloasă, aproape pedantă, pe care-l imprimă povestirilor sale. Oricine poate spune: „Aseară am prins cincisprezece duzini de bibani" sau „Lunea trecută am pus mîna pe un porcuşor care cîntărea optsprezece livre şi măsura trei picioare de la cap la coadă".

Nu e nevoie de nici o artă pentru aşa ceva. E o chestie care cere curaj, atîta tot.

Unui desăvîrşit pescuitor cu undiţa i-ar fi pur şi simplu ruşine să spună o astfel de minciună. Metoda lui e o ştiinţă în sine.

El intră în casă cu pălăria pe cap, se instalează pe un scaun confortabil, îşi aprinde pipa şi începe să pufăie în tăcere. Pe cei tineri îi lasă să trăncănească un răstimp, apoi, profitînd de un moment de linişte, îşi scoate luleaua din gură şi, scuturînd-o de grătarul căminului, observă :

— Marţi seară am dat o lovitură, nu glumă, dar e mai bine să nu povestesc nimănui despre asta.

— Cum aşa ? De ce ? întreabă toţi.

— Fiindcă sînt convins că n-o să mă creadă nimeni, răspunde bătrînul vulpoi, fără umbră de părere de rău în glas, în vreme ce îşi umple pipa din nou şi-i cere birtaşului încă un whisky scoţian de trei şilingi.

Urmează o pauză — nimeni nu se simte îndeajuns de sigur pe sine ca să-l contrazică pe bătrîn, care trebuie să continue fără pic de încurajare.

— Nu, spune el meditativ. N-aş crede-o nici eu dacă mi-ar spune cineva — şi totuşi, e adevărat. Am stat acolo toată după-amiaza fără să prind nimic — afară de vreo cîteva duzini de văduviţe şi ţipari — şi mă pregăteam să plec, cînd, deodată, am simţit o smucitură violentă la undiţă. Mi-am spus că e un alt peştişor şi am dat să ridic undiţa. Ei bine, să fiu afurisit dacă am putut-o sălta ! Mi-a trebuit o jumătate de ceas — auziţi, domnilor, o jumătate de ceas ! — ca să scot peştele acela la mal ; eram convins, ce mai, că din clipă-n clipă mi se rupe undiţa ! Cînd colo, ce credeţi că era ? Un nisetru ! Un nisetru de patruzeci de livre ! Şi asta, pescuit cu undiţa, măi frate ! Cred şi eu că faceţi ochii mari ! Jupîne, încă un whisky, te rog !

După aceea se apucă să povestească despre uimirea tuturor acelora care au văzut minunea, cum l-a primit nevastă-sa și ce comentarii a făcut Joe Buggles.

Un birtaș de pe Tamisa, pe care l-am întrebat o dată dacă nu se plictisește tot ascultînd năzdrăvăniile pescarilor, mi-a răspuns :

— O, nu, domnule, cel puțin nu acum. La început mă dădeau gata, însă acum, să fiu al naibii ! și eu, și nevastă-mea le ascultăm ziulică întreagă. Te obișnuiești, te obișnuiești.

Am cunoscut cîndva un tînăr foarte scrupulos care în momentul cînd s-a apucat de pescuit și-a făgăduit solemn că nu-și va exagera isprăvile cu mai mult de douăzeci și cinci la sută !

— Dacă prind patruzeci de pești, zicea el, o să le spun la toți că am prins cincizeci, și așa mai departe. Nu voi trece însă de această limită, pentru că e un păcat să minți.

Dar planul cu douăzeci și cinci la sută nu dădu rezultatele dorite. Nu-l putea de loc pune în aplicare. Cel mai mare număr de pești prinși într-o singură zi era de trei, și e imposibil să adaugi douăzeci și cinci la sută la acest număr — cel puțin atunci cînd e vorba de pești.

Omul își ridică așadar procentajul de treizeci și trei și o treime la sută, dar nu izbutea să se descurce nici în felul acesta dacă prindea numai unul sau doi pești. Pentru a simplifica lucrurile, se hotărî să dubleze cantitatea.

După ce folosi acest sistem vreo două luni de zile, se declară din nou nesatisfăcut. Nu-l credea nimeni cînd spunea că nu a făcut altceva decît să dubleze numărul, iar modestia lui îl punea în inferioritate vădită față de ceilalți pescuitori cu undița. Dacă prindea trei pești și spunea că a pescuit șase, îl cuprindea o invidie dureroasă auzindu-l pe un altul,

despre care știa precis că nu a prins decît un singur pește, lăudîndu-se în fața oamenilor cu două duzini.

În consecință, făcu un ultim legămînt cu sine însuși, legămînt pe care l-a respectat cu sfințenie de atunci încoace și care consta din aceea că înzecea numărul peștilor prinși ; fiecare pește prins conta ca zece, și cu zece începea. Dacă, de exemplu, nu prindea nici un pește, spunea că a prins zece. Potrivit acestui sistem, nu putea prinde niciodată mai puțin de zece pești. Zece era cifra de bază. Dacă, iarăși, se întîmpla să prindă un pește, urca la douăzeci, în timp ce doi și trei contau respectiv ca treizeci și patruzeci, și așa mai departe.

E un plan simplu și practic, în ultima vreme s-a propus chiar să fie adoptat de întreaga breaslă a pescarilor. Și-ntr-adevăr, acum vreo doi ani, Comitetul Asociației Pescuitorilor de pe Tamisa a recomandat votarea planului, dar cîțiva dintre membrii mai bătrîni s-au opus. Aceștia ar fi luat în considerație proiectul dacă numărul de pește ar fi fost dublat, fiecare pește contînd ca douăzeci.

Dacă în timpul unei excursii pe fluviu dispuneți de o seară liberă, vă sfătuiesc să intrați într-unul din hanurile satului și să luați loc în sala de consumație. Veți întîlni acolo, cu siguranță, unul sau doi pescari amatori, așezați la un pahar de grog, și ei vă vor servi, într-o jumătate de oră, destule basme pescărești ca să suferiți de indigestie o lună de zile.

George și cu mine — nu știu ce se întîmplase cu Harris, care după ce s-a dus să se bărbierească pe la douăsprezece și ceva și s-a întors apoi ca să-și văcsuiască ghetele, a dispărut fără urmă, patruzeci de minute pe ceas —, George, eu și cîinele, care va să zică, rămînînd de capul nostru, am făcut o plimbare pînă la Wallingford în cea de-a doua seară, și la

întoarcere am intrat la un han de pe malul Tamisei, ca să ne odihnim şi în general să ne mai dregem.

Am luat loc în sala de primire, şi acolo am cunoscut un moşneag care trăgea vîrtos dintr-o lulea de lut şi cu care am intrat numaidecît în vorbă.

Moşneagul făcu observaţia că a fost o zi tare frumoasă, noi am adăugat că ziua de ieri a fost splendidă, apoi ne-am spus unul altuia că mîine va fi negreşit o zi minunată, iar George interveni spunînd că recolta pare promiţătoare.

Apoi, într-un fel sau altul, i-am dat să înţeleagă că nu sîntem de prin partea locului şi că avem de gînd să plecăm a doua zi.

Conversaţia fu întreruptă de o pauză, în timpul căreia privirile noastre au rătăcit prin încăpere. În cele din urmă, ele ni s-au oprit asupra unei mari cutii de sticlă, veche şi prăfuită, aşezată foarte sus deasupra căminului şi conţinînd un păstrăv. Păstrăvul ăsta mă fascină — era un monstru de peşte. Adevărul este că la prima vedere crezusem că e un morun.

— A! făcu moşneagul, urmărindu-mi privirea. E un exemplar grozav, nu-i aşa?

— Este, am murmurat eu. E o namilă, nu un peşte.

Iar George îl întrebă pe bătrîn:

— Cît crezi că poate să cîntărească?

— Optsprezece livre, şase uncii — spuse prietenul nostru, sculîndu-se şi scoţîndu-şi haina. Da, urmă el, la trei ale lunii viitoare se împlinesc şaisprezece ani de cînd l-am prins. L-am prins colo, lîngă pod, cu un boiştean. Îmi spuseseră oamenii că e în apă, iar eu am zis că am să-l prind. Şi pînă la urmă, tot al meu a fost! Nu prea se mai întîlnesc peşti de mărimea asta pe aici. Noapte bună, domnilor, noapte bună.

Moşneagul ieşi şi ne lăsă singuri.

După cele ce auzisem, nu ne venea să ne luăm ochii de la peștele acela. Într-adevăr, era un pește extraordinar. Ne uitam încă la el, cînd un cărăuș, care tocmai se oprise la han, se apropie de ușa camerei cu o halbă de bere în mînă și se uită lung la păstrăv.

— Măricel păstrăv! făcu George întorcîndu-se spre noul-venit.

— Cred și eu! răspunse omul; și după ce mai trase o înghițitură, adăugă: Erați aici cînd a fost pescuit?

— Nu, i-am răspuns noi. Nu sîntem de prin partea locului.

— A! făcu cărăușul. Atunci, desigur... n-aveați de unde să fiți aici. Cred că sînt vreo cinci ani de cînd l-am prins.

— Dumneata l-ai prins? am întrebat eu.

— Eu, răspunse moșneagul mucalit. L-am prins chiar lîngă ecluză — mă rog, lîngă ceea ce era pe atunci ecluză — într-o vineri după masă. Culmea este că l-am prins cu o musculiță. Mă dusesem să pescuiesc știuci — numai la păstrăvi nu-mi era gîndul! — și cînd am văzut cogeamite dihanie agățată de sforicică, să-mi vină ameteală, nu alta! Gîndiți-vă, cîntărește douăzeci și șase de livre. Noapte bună, domnilor, noapte bună!

Peste alte cinci minute intră un al treilea, descriindu-ne cum l-a prins el într-o dimineață cu un viermușor. După ce plecă, un individ de vîrstă mijlocie, flegmatic și cu o figură gravă, intră înăuntru și se așeză lîngă fereastră.

Cîtva timp, nici unul dintre noi nu scoase o vorbă; dar în cele din urmă, George se întoarse către noul-venit și-i spuse:

— Vă rog să mă iertați — sper că n-o să luați în nume de rău libertatea pe care ne-o îngăduim noi,

niște străini veniți de departe, dar ți-am rămîne îndatorați dacă ne-ai povesti cum ai prins păstrăvul de colo.

— Dar cine v-a spus că l-am prins eu ? ne întrebă el, mirat.

I-am răspuns că nu ne-a spus nimeni, dar că instinctiv simțeam că el a făcut isprava asta.

— E uimitor, de-a dreptul uimitor ! rîse străinul flegmatic. Nu vă înșelați cîtuși de puțin. Eu l-am prins. Dar să ghicești asta ! P-onoarea mea, e nemaipomenit !

Ne-a povestit apoi cum i-a trebuit o jumătate de oră ca să-l scoată la mal și cum și-a rupt undița — pasămite, cînd l-a cîntărit acasă, păstrăvul avea nu mai puțin de treizeci și patru de livre.

După ce plecă el, intră hangiul. Cînd i-am istorisit toate poveștile pe care le auzisem despre peștele acela, să-l fi văzut pe hangiu cum s-a pornit pe rîs ! Nu-i vorbă, și noi rîdeam, și încă cu lacrimi.

— Auzi dumneata ! Jim Bates, și Joe Muggles, și domnul Jones, și bătrînul Milly Maunders să le spună că l-au prins ei ! Ha-ha-ha ! să nu mori de rîs ? hohoti bătrînul, ținîndu-se de pîntece. Auzi, să mi-l dea ei mie, ca să-mi împodobesc salonul ! ! ! Ha-ha-ha !

După care ne spuse adevărata istorie a peștelui. Îl pescuise el însuși cu mulți ani în urmă, pe cînd era băiat — și nu datorită vreunui meșteșug deosebit, ci datorită acelui noroc care îl urmărește întotdeauna pe un băiat cînd acesta fuge de la școală și se duce să pescuiască, într-o după-amiază însorită, cu o bucată de ață legată la capătul unui băț.

Păstrăvul acela l-a scăpat de burdușeală acasă și pînă și învățătorul a declarat că făcea mai mult decît regula de trei simplă și exercițiile laolaltă.

În momentul acela, cineva îl strigă pe hangiu, iar George şi cu mine ne întoarserăm din nou privirile către peşte.

Într-adevăr, era un păstrăv impresionant. Cu cît îl priveam, cu atît ne minunam mai mult.

George era atît de copleşit, încît se urcă pe speteaza unui scaun, ca să-l contemple mai bine. Scaunul lunecă, George se agăţă cu disperare de cutia de sticlă, aceasta căzu jos şi se sparse, iar George şi scaunul se prăbuşiră peste ea.

— Sper că peştele n-a păţit nimic ! am strigat eu alarmat.

— Cred că nu, spuse George, culegîndu-se de jos cu grijă şi privind în jur.

Adevărul era altul. Păstrăvul zăcea pe duşumea, sfărîmat în o mie de cioburi — zic o mie, dar e posibil să fi fost numai nouă sute. Nu le-am numărat.

Ni s-a părut ciudat şi de neînţeles ca un păstrăv împăiat să se sfarme în bucăţi în felul acesta.

Da. Ar fi fost ciudat şi de neînţeles dacă ar fi fost împăiat. Dar nu era.

Păstrăvul era făcut din alabastru.

În româneşte de *Leon Levitchi*

ÎNDATORIRILE UNUI ZIARIST

Transmiterea de informaţii utile nu-mi pare a fi domeniul în care să mă simt cel mai tare. Nu m-am născut însă cu această convingere ; ea mi-a fost impusă de experienţă.

La începutul carierei mele de ziarist, am lucrat la un ziar care era un înaintaş al multor periodice

foarte răspîndite din zilele noastre. Noi ne lăudam că împletim cunoştinţele instructive cu amuzamentul ; cît despre ceea ce era instrucţiune şi ce anume amuzament, era treaba cititorului să hotărască singur. Dădeam sfaturi tinerilor pe cale de a se căsători — sfaturi lungi şi serioase, care dacă ar fi fost urmate ar fi făcut ca cercul cititorilor noştri să fie invidiat de întreaga lume a celor căsătoriţi. Arătam abonaţilor noştri, dîndu-le date şi cifre, cum să facă avere crescînd iepuri de casă. Ceea ce trebuia să-i fi mirat era faptul că noi înşine nu ne lăsam de ziaristică pentru a ne apuca să creştem iepuri de casă. De nu ştiu cîte ori am dovedit în mod peremptoriu, citînd autorităţi în materie, că un om care îşi face o crescătorie de iepuri de casă, începînd cu 12 iepuri selecţionaţi şi cu puţină socoteală, trebuie să ajungă după trei ani la un venit de două mii de lire pe an, venit în continuă creştere. Trebuia neapărat să se întîmple aşa. Chiar dacă nu ar fi dorit aceşti bani, chiar dacă n-ar fi ştiut ce să facă cu ei după ce-i cîştigase. Banii aveau să se adune în mod inexorabil. Eu însumi nu am întîlnit niciodată un crescător de iepuri de casă care să cîştige două mii de lire pe an, deşi am cunoscut mulţi care au început cu cei 12 iepuri de casă selecţionaţi. Pe undeva, ceva nu era în regulă ; poate că atmosfera monotonă a unei crescătorii de iepuri de casă şubrezeşte judecata.

Am spus cititorilor noştri cîţi oameni pleşuvi erau în Islanda, şi, după cîte ştiam, cifrele pe care le dădeam puteau fi exacte ; am arătat cîţi heringi roşii erau necesari, puşi unul în coada celuilalt, pentru a ajunge de la Londra la Roma ; această informaţie ar fi fost utilă oricui ar fi dorit să instaleze o linie de heringi roşii de la Londra la Roma, permiţîndu-i să comande de la început cantitatea necesară ; cîte cu-

vinte spune în medie într-o zi o femeie şi alte asemenea informaţii, alese în aşa fel încît să-i facă înţelepţi şi superiori cititorilor altor publicaţii.

Le-am arătat cum se vindecă accesele de isterie la pisici. Eu personal nu cred şi nu credeam nici atunci că se pot vindeca accesele de isterie ale pisicilor. Dacă aş avea o pisică predispusă la acest fel de accese, aş da un anunţ ca s-o vînd sau aş dărui-o cuiva. Dar datoria noastră era să furnizăm informaţiile care ni se cereau. Un caraghios oarecare ne-a scris, voind neapărat să afle remediul, iar eu mi-am pierdut aproape o dimineaţă întreagă căutînd să lămuresc acest subiect. În cele din urmă am găsit ceea ce căutam în coada unei vechi cărţi de bucate. Ce căuta acolo, n-am înţeles niciodată. Nu avea nimic a face cu subiectul cărţii ; nici nu se dădea a înţelege că s-ar fi putut găti ceva gustos dintr-o pisică, chiar dacă ar fi fost vindecată de accese. Autoarea cărţii introdusese acel paragraf din pură generozitate. Ceea ce pot spune eu e că mai bine nu l-ar fi scris de loc ; el a provocat o droaie de scrisori furioase şi pierderea a 4 abonaţi, dacă nu mai mult. Cititorul în cauză ne-a scris că rezultatul aplicării sfatului nostru a fost o pagubă în valoare de 2 lire produsă în vesela lui de bucătărie, fără a mai vorbi de o fereastră spartă şi de o probabilă vărsare a fierei lui în sînge ; şi pe deasupra, accesele pisicii erau mai rele decît înainte. Cu toate acestea, reţeta era destul de simplă. Trebuia să ţii pisica între picioare, uşor, aşa ca să n-o doară, şi cu o pereche de foarfeci să-i faci o tăietură adîncă în coadă. Nu-i tăiai cu totul o bucată de coadă : trebuia chiar să ai grijă să nu se întîmple aşa ceva ; făceai numai o incizie.

După cum i-am explicat cititorului în cauză, locul potrivit pentru operaţie ar fi fost grădina sau pivniţa

cu cărbuni ; numai un idiot putea să încerce s-o facă într-o bucătărie, şi încă fără ajutorul cuiva.

Dădeam cititorilor indicaţii în legătură cu cerinţele etichetei. Le arătam cum să se adreseze lorzilor şi episcopilor ; de asemenea, cum să mănînce supa. Instruiam tineri timizi cum trebuie să procedeze pentru a se mişca cu uşurinţă în saloane. Învăţam ambele sexe să danseze, cu ajutorul unor diagrame. Rezolvam pentru ei îndoielile lor religioase şi le puneam la îndemînă un cod de precepte morale, care ar fi făcut cinste chiar unui vitraliu.

Din punct de vedere financiar, ziarul nu prea avea succes, fiindcă nu-i venise încă vremea, şi ca urmare colectivul de redacţie era redus. Resortul meu, îmi amintesc, cuprindea „Sfaturi pentru mame" — le scriam cu ajutorul proprietăresei mele, care, dat fiind că părăsise un bărbat şi înmormîntase patru copii, era — socoteam eu — o autoritate competentă în toate problemele domestice ; „Indicaţii asupra mobilierului şi decoraţii interioare — cu desene" ; o rubrică „Sfaturi literare pentru începători" — nădăjduiesc sincer că îndrumarea mea le-a fost de mai mare folos lor decît s-a dovedit vreodată a-mi fi fost mie ; şi articolul săptămînal *Discuţii sincere cu tinerii,* semnat „unchiul Henry". Ce tip binevoitor şi jovial era acest „unchi Henry", cu o experienţă largă şi variată şi cu o atitudine plină de simpatie faţă de tînăra generaţie ! Trecuse el însuşi printr-unele necazuri în tinereţea-i îndepărtată şi ştia multe lucruri. Chiar şi în ziua de azi recitesc sfaturile „unchiului Henry" şi îmi par a fi sfaturi bune şi sănătoase, deşi nu eu ar trebui să spun asta. Mă gîndesc adesea că dacă aş fi urmat mai de aproape îndrumările „unchiului Henry" aş fi fost mai înţelept, aş fi făcut mai puţine greşeli şi aş fi fost mai mulţumit de mine însumi decît sînt acum.

O femeie mărunțică, tăcută și fără vlagă, care locuia într-o singură cameră mobilată dincolo de șoseaua Tottenham și al cărei soț era internat într-un ospiciu, scria „Rubrica gospodinei", „Sfaturi asupra educației" — eram plini de sfaturi — și o pagină și jumătate de „Carnet monden", scrisă în îndrăzneț stil direct, personal, care, după cum sînt informat, nu a dispărut cu totul nici în ziaristica modernă: „Trebuie să vă vorbesc despre toaleta *divină* pe care o purtam la picnicul de la Glorious Goodwood săptămîna trecută. Prințul C. — dar, în fine, nu se cuvine să repet tot ce spunea zăpăcitul acela — e chiar *prea* nebunatic și *scumpa* Contesă pare-mi-se că era *puțintel* geloasă..." și așa mai departe.

Biata femeie! O văd și acum cu rochia ei ponosită de alpaca gri, pătată de cerneală. Poate că o zi petrecută la Glorious Goodwood sau oriunde în altă parte, în aer liber, i-ar fi adus puțină culoare în obraz.

Proprietarul ziarului, unul dintre cei mai nerușinat de ignoranți oameni pe care i-am întîlnit vreodată — îmi amintesc că l-a informat o dată cu gravitate pe unul dintre corespondenții noștri că Ben Jonson[1] scrisese *Rabelais* ca să poată plăti înmormîntarea mamei sale, rîzînd apoi cu mare poftă cînd i se arătau greșelile pe care le făcea —, acest om scria, cu ajutorul unei enciclopedii ieftine, paginile consacrate „Informațiilor generale" și le făcea, în general, remarcabil de bine; iar băiatul nostru de birou, avînd ca ajutor o excelentă pereche de foarfeci, asigura aprovizionarea rubricii „Spirit și umor".

Era muncă grea, și salariul era mic; ceea ce ne susținea era conștiința faptului că instruiam și îi făceam mai buni pe semenii noștri, bărbați și femei.

[1] Al doilea dramaturg, după Shakespeare, din epoca Renașterii, în Anglia (1572—1627).

Dintre toate jocurile din lume, cel mai permanent și universal răspîndit este cel de-a școala. Aduni șase copii, îi așezi pe pragul unei uși și te plimbi prin fața lor cu cartea și nuiaua. Ne jucăm astfel cînd sîntem copii, ne jucăm ca băieți și fete, ca bărbați și femei, ne jucăm și atunci cînd, slăbiți și tîrîndu-ne papucii, pășim mărunt către mormînt. Jocul nu ne plictisește niciodată, nu ne obosește niciodată. Un singur lucru îl strică : năzuința unuia sau a tuturor celor șase copii de a face la rîndul lor pe grozavii, cu cartea și nuiaua.

Sînt sigur că larga răspîndire a ziaristicii ca meserie, în ciuda numeroaselor ei neajunsuri, se datorește următorului motiv : fiecare ziarist simte că el e băiatul care se plimbă în sus și-n jos cu nuiaua. Guvernul, clasele sociale, masele, societatea, arta și literatura sînt ceilalți copii, care șed în pragul ușii. El îi instruiește și îi face mai buni.

În românește de *Liliana Pamfil-Popovici*

W. W. JACOBS

(1863—1943)

W. W. Jacobs, unul dintre povestitorii foarte populari în Anglia secolului trecut, a rămas destul de puțin cunoscut în alte țări. E drept că printre schițele lui, construite cu adevărată artă de povestitor, folosind adesea surpriza comică, există și unele cu situații și duioșii convenționale. Dar alături de asemenea pagini mai plate, mai conformiste, se găsesc multe și delicioase schițe din viața de fiecare zi a unor personaje umile. Un mic zarzavagiu e silit de aspirațiile spre parvenire ale familiei lui să se rafineze, să poarte guler, pălărie și să-și controleze limbajul. Pînă la urmă, prin ingeniozitate, își învinge familia și o silește să-l lase în pace. Un filantrop virtuos și mare protector al animalelor se lovește de istețimea malițioasă a unui bețiv din sat. Critica lui Jacobs nu e aspră și nu țintește prea departe, dar el știe să observe, nu insistă inutil asupra unui efect. Povestirea lui se deapănă cu ușurință și discreție și mai ales se remarcă printr-o inventivitate comică neobișnuită. Schițele cu marinari dețin un loc foarte însemnat în volumele lui. Printre ele sînt irezistibile cele povestite într-un limbaj pitoresc și greu

de transpus într-altă limbă, de către „paznicul de noapte".

Dintre numeroasele culegeri de schițe publicate de Jacobs, amintim: Multe cargoboturi, Noduri marinărești, Arici de mare, Încărcătura ușoară.

O TRĂSNAIE CIUDATĂ

— Fiindcă veni vorba de bani, spuse paznicul de noapte, gînditor, alegîndu-şi drept scaun o ladă de săpun de pe chei, ar avea altă mutră lumea asta dac-am avea cu toţii ceva mai mulţi. Ar fi pămîntul ăsta un loc mai fain, mai fericit pentru fiecare.

Se întrerupse ca să deschidă o cutie mică de alamă şi să-şi vîre un ghemotoc de tutun într-o umflătură din falca stîngă, în timp ce urmărea străduniile unui vapor destul de mare, care se ostenea să ajungă la celălalt debarcader fără a bloca mai mult de trei sferturi din fluviu. Îl urmărea ca şi cum toată operaţia atîrna de atenţia lui, iar după ce văzu vaporul în siguranţă, îşi întoarse privirile şi reluă tema.

— E drept, calicia ascute mintea omului, recunoscu el gînditor. Omul cel mai ascuţit la minte pe care l-am cunoscut n-avea un chior în buzunar, şi sistemele lui de-ai face pe alţii să-i plătească berea l-ar fi făcut să ajungă avocat, numai educaţie să fi avut. Ce băiat hazos era! Am văzut cum nişte oameni care nici nu-l cunoşteau, i-au făcut cinste cu bere, şi pe urmă s-au luat după el pe stradă, ca să fie martori cînd o mardi el un poliţist, aşa cum se lăudase. L-au urmărit pîn' ce a dat de primul poliţist, da el i-a arătat cu degetul şi zicea că vor să-l

omoare în bătăi, şi atunci poliţistul i-a luat la treipăzeşte că de ce se iau după el, şi unul nu s-a găsit să spună ce şi cum a fost. Au făcut cu toţii stînga-mprej'. A murit, bietul, în salonul de accidentaţi, la spitalul din Londra.

Clătină gînditor din cap şi, nesocotind constatarea paznicului de la debarcaderul vecin, cum că seara era frumoasă, şi-a mutat ghemotocul de tutun şi a început să rîdă înfundat.

— Cel mai caraghios fel de a scoate gologani de care am auzit vreodată — spuse el cu un glas ce căuta să lămurească lucrurile — l-am văzut acu vreo cincisprezece ani. Tocmai mă zburaseră de pe Steaua soarelui, care făcea comerţ cu porturile din Australia, şi ăi de li s-a întîmplat erau de pe acelaşi vapor cu mine, doar că erau fochişti. Ştiu că-i o poveste adevărată, fiindcă am fost şi eu amestecat un pic, şi restul mi l-au povestit toţi în acelaşi fel, şi apoi pentru ei nu era nimic caraghios în toată istoria, adică nimic neobişnuit. Lor li se părea că-i o cale uşoară ca să facă bani, şi zău că dacă ieşea bine aşa aş fi zis şi eu.

Cam vreo săptămînă după ce ne-a dat paşaportul la Albert Docks, băieţii ăştia erau lefteri şi disperaţi rău, fiindcă nici pe jumătate nu puteau să-şi potolească setea şi tocmai se porniseră, ca să zic aşa, pe chiolhanuri, aşa că, după un timp, m-am trezit cu ei în odaia unde stăteam eu, ca să vedem ce-i de făcut. Erau patru cu totul: bătrînul Sam Small, Ginger Dick, Peter Russet şi un orfan, nepot de-al lui Sam, căruia îi murise şi tata, şi mama. Mă-sa era pe jumătate negresă, pe jumătate malaeză, în vremea cînd trăia, şi Sam avea o grijă grozavă să spună mereu că băiatul semăna cu ea. Cred că asta ar fi ajuns s-o facă pe biata femeie să se răsucească în mormînt, ca să zic aşa, dar Sam spunea că e de

datoria lui, față de amintirea lui frate-său, să lămurească lucrurile.

— Ce-i de făcut? face Peter Ruset după ce a spus fiecare cît e de calic și ce prost plătiți sînt marinarii. Facem cu toții contract cu Capătul pămîntului, dar ăla nu pleacă înainte de două săptămîni; pînă atunci din ce trăim?

— Avem ceasul tău, Peter, spune bătrînul Sam, vorbind ca din vis, și inelul lui Ginger. Bine ai făcut c-ai păstrat inelul ăla, Ginger! Doar am lucrat pe același vas și n-ar strica să am și eu ceva de dat pentru binele obștesc. Nepotul ăsta orfan m-a lefterit rău.

— Gura! făcu scurt nepotul.

— Sîntem pe geantă, zise bătrînul Sam. Ăia patru papagali de i-am cumpărat eu în Brazilia au mierlit-o toți patru.

— La fel și maimuțele mele, zise Peter Russet clătinînd din căpățînă; dormeau în pat cu mine.

Atunci am clătinat cu toții din căpățîni, și Ginger l-a luat din scurt pe Russet, zicînd că, cine știe, dacă nu le-ar fi culcat în pat cu el, poate n-ar fi mierlit-o. Zicea că dacă Sam se pricepe mai bine la maimuțe ca el, de ce nu și-a băgat banii în maimuțe în loc să-i bage în papagali din ăia verzi, care năpîrlesc și pe urmă mor de frig?

— Fiindcă veni vorba de maimuțe, spuse Ginger Dick, tăindu-i vorba lui Sam, ce facem cu Frumosu?

— Ce-aveți cu el? făcu nepotul, cu țîfnă.

— Păi, face cît patruzeci de maimuțe și milioane de papagali verzi, spuse Ginger ridicîndu-se, și uite că umblă îmbrăcat ca un creștin și dă cu piciorul la noroc. Ia deschide gura, Frumosule, scoate limba și rotește-ți puțin ochii.

— Las-o baltă, Ginger! zice Russet.

Şi eu eram de aceeaşi părere : Frumosu mi-ajungea şi aşa.

— Dacă ţii la mine, Frumosule, zice grijuliu Ginger, fă-te cît poţi mai urît.

— Dă-i pace, făcu bătrînul Sam, în timp ce nepotu-său începu să mîrîie. Ţie ţi-ar plăcea să faci pe maimuţa, Ginger ?

— Să vă spun ceva, băieţi, începu Ginger, vorbind rar şi solemn ; ăsta-i o mină de aur. Tocmai mă uitam adineauri la el şi-mi spărgeam capul să aflu de ce-mi aminteşte. La început mi s-a părut că-i o maimuţă mare şi împăiată pe care am văzut-o la Melbourne, pe urmă, deodată, mi-am amintit de un sălbatic din Borneo pe care l-am ginit, cînd eram puşti, la Sunderland. Cînd o să-ţi spun, Frumosule, că ăla era un *gentleman* frumos şi chipeş pe lîngă tine, ai să începi să pricepi ce vreau ?

— Ce-ţi trece prin cap, Ginger ? zice Sam, ridicîndu-se ca să-mi dea mie şi lui Russet o mînă de ajutor.

— Îmi trece prin cap — zice Ginger — că putem să-i scoatem hainele şi să-l îmbrăcăm cu jaluzeaua aia sau ceva de soiul ăsta ; îl legăm c-o sîrmă, îl ducem la Ted Reddish de pe şosea şi-l vindem pe o sută de biştari, ca pe un sălbatic din Borneo.

— Ce-e ? ţipă Frumosu, cu un glas înspăimîntător. A se slăbi, Peter, a se slăbi, m-auzi ?

— Ţine-ţi fleanca, Frumosule, cînd vorbesc bătrînii ! face unchi-său.

Am văzut că ideea îi surîdea.

— Auzi glumă, să mă îmbrăcaţi cu jaluzeaua ! zice nepotu-său, aproape plîngînd de furie.

— Ascultă-ne pe noi, spune Ginger, şi-ai să te alegi şi tu cu partea ta ; numai o zi sau două, şi pe urmă, după ce noi am şters-o, poţi să fugi şi tu, şi ies douăzeci şi cinci de lire de căciulă.

— Cum ai ajuns la douăzeci şi cinci de lire? zice Sam rece.

— O sută la patru, răspunde Ginger.

— Ho! făcu Sam. Ia te rog! N-am ştiut că-i nepotul tău, măi Ginger.

— Împărţim frăţeşte, zice Russet. Ideea ta a fost fainâ, Ginger.

Ginger ridicase capul şi privea aspru.

— Eu am avut ideea, zice, vorbind rar şi hotărît. Sam e unchiul, şi el e sălbaticul. O sută la trei...

— Nu vă bateţi capul cu adunările, Ginger, zice foarte politicos Russet. Dacă nu capăt partea mea, vă torn la Ted Reddish.

De mine n-a suflat unul o vorbă; doi şedeau pe patul meu; Ginger folosea o batistă de-a mea, pe care o găsise în cămin, iar Peter Russet trăsese o duşcă din cana de pe spălătorul meu, şi totuşi nici n-au pomenit de mine. Aşa-s fochiştii şi de-aia nu-i suferă nimeni.

Au vorbit aproape o oră ca să-l convingă pe Frumosu, şi limba pe care au găsit cu cale s-o folosească m-a făcut să mulţumesc cerului că papagalii răposaseră şi nu mai puteau s-o înveţe.

După ce l-au ferchezuit pe Frumosu, jur că n-aţi mai văzut în viaţa voastră una ca asta! Dacă în hainele lui era cum era, fără ele era o grozăvie. Ginger Dick îl dichisea, dar nimic nu-i era Frumosului pe plac. Mai întîi a găsit cusur jaluzelei, care zicea că nu i se potriveşte; pe urmă a bodogănit că nu vrea să umble desculţ, pe urmă a cerut ceva ca să-şi ascundă ţurloaiele, ceea ce era firesc, avînd în vedere cum arătau. Ginger Dick aproape că şi-a ieşit din pepeni cu el, şi bătrînul Sam cu greu a izbutit să se stăpînească să nu-şi dea nepotul dracului pe vecie. Pînă la urmă, totul era gata, şi după ce Peter Russet a coborît scara şi a găsit o bucată de prăjină

ruptă, dintr-acelea cu care se propteşte funia de rufe, şi după ce i-am arătat Frumosului cum să se sprijine în ea şi să facă gălăgie, Ginger a zis că dacă Ted Reddish îl cumpără cu o sută de lire îi face Frumosului o cinste.

— Ne trebuie o trăsură, zice bătrînul Sam.

— Trăsură ? face Ginger. La ce ?

— Altfel, se ia după noi jumătate din Wapping, zice Sam : du-te, Ginger, pune inelul la bătaie şi adă o trăsură.

Ginger a început să bodogănească, dar s-a dus şi s-a întors îndată cu trăsura şi banii. Şi au coborît cu toţii, ducîndu-l pe sălbatic de o bucată de frînghie. S-au întîlnit pe scară cu nişte oameni care urcau, şi atunci sălbaticul şi-a amintit c-a uitat un lucru sus şi trebuie să urce să-l caute.

Ginger a ieşit ăl dintîi şi a deschis uşa trăsurii, şi acolo iar a trebuit să aştepte, fiindcă, în ultimul moment, sălbaticul şi-a adus aminte că-i alunecă jaluzeaua. Pînă la urmă l-au urnit, dar, încă înainte să-l fi băgat în trăsură, brişca a pornit-o cu zece mile pe oră, cu Ginger atîrnat de uşă ţipînd după ea ca s-o oprească.

Trăsura s-a întors cu o milă şi jumătate pe oră, şi ce le-a spus vizitiul a fost cumplit. Chiar şi după ce s-a întors, omul n-a vrut să pornească pînă nu i se plăteşte de două ori preţul drumului, dar pînă la urmă au intrat în trăsură, şi vizitiul a dat bici cailor.

La uşa lui Ted Reddish a fost comedie mare. Ginger zicea că dacă se lasă cu puţină bătaie e reclamă bună pentru Ted Reddish şi poate pune mîna pe mai mult de o sută. Toţi trei cu greu au fost în stare să-l scoată pe sălbatic din trăsură, iar vizitiul se învîrtea pe jumătate nebun în jurul lor. După ce-l scoteau pe sălbatic jumătate afară, el se vîra din

nou înăuntru, mîrîind. Frumosu nu ştia cînd să se oprească, şi Ginger, ca şi ceilalţi, se plictisise de toată povestea, aproape în aceeaşi măsură ca şi vizitiul. Părea c-o să dureze cît lumea, dar pînă la urmă l-au scos şi, cum uşa lui Ted Reddish era deschisă, fiindcă omul ieşise să vadă ce-i cu tărăboiul ăla, au intrat de-a dreptul la el.

— Ce-i asta? zice Reddish, unul înalt şi subţire, cu o mutră oacheşă.

— Un sălbatic din Borneo, răspunse Ginger, gîfîind; l-am prins într-o pădure din Brazilia, şi prima ofertă ţi-o facem dumitale.

Ted Reddish amuţise de mirare. Parcă i-ar fi luat sălbaticul piuitul. Şi omul privea după ajutor la nevastă-sa, care venise şi ea. Era o femeie drăguţă, durdulie, cu o claie de păr blond pe cap, şi zîmbea oamenilor, de parcă i-ar fi cunoscut de cînd lumea.

— Veniţi în salonaş, spuse ea politicos, în timp ce lui Ted începuse să-i vină inima la loc.

Au intrat cu toţii, şi sălbaticul toemai avea de gînd să se aşeze comod într-un fotoliu, cînd, după o privire a lui Ginger, bietul de el se ghemui covrig pe un preş.

— Nu-i un specimen prea de soi, spuse în cele din urmă Ted Reddish.

— Mie nu-mi plac favoritele roşii, spuse nevastă-sa. Pe urmă, cine-a mai auzit de un sălbatic cu guler şi cravată.

— N-ai pus mîna pe ceva bun, zice Ted Reddish, înainte ca Ginger Dick să apuce a scoate o vorbă.

— Te rog să mă ierţi, spuse doamna Reddish către Ginger, cu mare politeţe. Mi s-a părut caraghios ca un sălbatic să poarte guler. Greşeala a fost a mea. Ăla-i sălbaticul, nu, ăla de pe preş?

— Ăla, făcu scurt bătrînul Sam.

— Nu prea arată a sălbatic, zice Reddish.

— Nu, prea e blînd, zice nevastă-sa, scuturîndu-şi cîrlionţii galbeni.

Băieţii s-au uitat unul la altul, iar sălbaticul începu să-şi spună că ar fi timpul să facă ceva ; şi lucrul cel mai la-ndemînă fiind piciorul lui Ginger, îşi înfipse dinţii în el.

Oricine ar fi putut crede în clipa aceea că sălbaticul era Ginger, după felul cum s-a purtat, iar doamna Reddish spuse că deşi şi-a ieşit în halul ăsta din minţi, încît să vorbească atît de murdar în faţa ei, n-ar fi trebuit s-o facă în faţa bietei creaturi păgîne.

— Cît ceri pe el ? întrebă Ted Reddish, după ce Ginger şi-a pus piciorul la loc sigur, adică s-a dus cu el la fereastră, ca să se uite la muşcătură.

— Un sutar, făcu bătrînul Sam.

Ted Reddish privi spre nevastă-sa şi amîndoi se porniră pe rîs, de nu se mai puteau opri.

— Păi, pe piaţă, preţul pentru cel mai fain sălbatic e numai de treizeci de şilingi, spuse Reddish, ştergîndu-se la ochi. Eu îţi dau o liră.

Bătrînul Sam privi spre Russet, şi Russet la Ginger, şi pe urmă rîseră şi ei.

— Ei, văd eu că nu vă pot duce, zice în cele din urmă Reddish. E voinic ?

— Voinic ? Voinic nu e cuvîntul potrivit, zice Sam.

— Du-l în fund şi lasă-l să se încaiere cu unul dintre urşii bruni, Ted, zice nevastă-sa.

— Ţi-l omoară, se repeţe Sam.

— Nu face nimic, zise Reddish, şi se ridică. Urşii bruni sînt destul de ieftini.

S-au ridicat cu toţii, nici unul neştiind ce să facă, în afară de sălbatic ; ăsta se agăţase cu mîinile de piciorul mesei.

— Bine, zice Ginger, ne face plăcere să-l vedem luptîndu-se cu ursul, dar mai întîi să ne dai sutarul, pentru cazul că păţeşte ceva.

Ted Reddish l-a privit pătrunzător şi pe urmă s-a uitat iar la nevastă-sa.

— Eu mă duc puţin afară să stau de vorbă cu soţia mea, zice în cele din urmă, şi amîndoi se ridică şi ies afară.

— În ordine ! zice bătrînul Sam, făcînd cu ochiul spre Ginger.

— Grozavă afacere ! face Ginger, care tot îşi mai freca piciorul. V-am spus eu, dar Frumosu nu trebuia să sară peste cal. Aproape că mi-a rupt o bucată de picior.

— În regulă ! face sălbaticul, mişcîndu-se pe preş, spre locul unde şedea Peter, dar nu făcea să fiu prea blînd. Ai auzit ce-a zis.

— Cum te simţi, bătrîne ? întrebă Peter, cu glas binevoitor, strîngîndu-şi picioarele sub scaun.

— Grr ! făcu sălbaticul, şi merse în patru labe spre spatele scaunului. Grr-rr-rr...

— Nu face pe nebunu, Frumosule ! zice Peter, zîmbind albastru şi răsucindu-şi capul după el. Sam, spune-i să înceteze.

— Grr ! face sălbaticul, adulmecîndu-i picioarele. Grr !

— Potoleşte-te, Frumosule, n-are rost să-l muşti pînă nu se întorc ăia înapoi, zice bătrînul Sam.

— Dar n-am chef să mă muşte de loc, se supără Russet. Bagă de seamă, Sam, mie mi se pare că Frumosu a turbat.

— Psst ! face Ginger, fiindcă-i auzi pe Ted Reddish şi pe nevastă-sa întorcîndu-se.

Intrară şi se aşezară iarăşi, şi după ce Ted s-a mai uitat o dată cu atenţie la sălbatic şi l-a răsucit în fel şi chip, l-a căutat la dinţi, a deschis gura şi

a spus că s-a hotărît să plătească un sutar după trei zile, dacă sălbaticul face treabă bună.

— Eu zic — făcu Sam, privind spre ceilalţi — că ar fi cazul să luăm o arvună.

— La noi nu se obişnuieşte, zice Ted Reddish. Dac-ar fi fost un leu sau un tigru am fi dat, dar la sălbatici nu dăm niciodată.

— Greutatea e — zice doamna Reddish, în timp ce sălbaticul se repezea la piciorul lui Russet, fiind alungat de Sam şi Ginger — că nu ştiu unde să-l punem.

— De ce să nu-l punem la un loc cu leopardul negru ? întrebă bărbatu-său.

— E loc berechet în cuşcă, răspunde nevastă-sa, gînditoare, şi cred că i-ar ţine de urît.

— Nu cred că sălbaticului i-ar face plăcere, zice Ginger.

— Mă prind că nu i-ar face, zice bătrînul Sam, clătinînd din cap.

— Păi, atunci zic să-l punem într-o cuşcă singur, face Reddish, dar la cheltuială nu vreau să ne băgăm. Pentru ultimul sălbatic pe care l-am avut am cheltuit o groază de bani pe carne de pisică.

— Nu cheltuiţi prea mulţi bani pe carne de pisică pentru el, face Sam. Cred că n-o mănîncă. Pe drum spre casă, i-am dat ce-am mîncat şi noi, şi i-a mers bine.

— Mare minune că nu l-aţi curăţat ! zice Reddish sever. Aici o să fie hrănit altfel, asta să ştiţi. În trei zile, nici n-o să-l mai cunoaşteţi.

— Nu schimba sistemul dintr-o dată, zice Ginger, stînd cu capul întors, ca să nu-l vadă pe sălbatic, care încerca să-i prindă privirea. La început daţi-i mîncare gătită, nu crudă, că aşa a fost obişnuit.

— Ştiu eu ce să-i dau ! i-o reteză Reddish. Nu degeaba sînt de douăzeci şi şapte de ani în meserie,

Scoateţi-l în curtea din fund, şi-l bag eu în casa cea nouă.

S-au ridicat cu toţii, fără să ţină seama de şoaptele sălbaticului, şi s-au luat după Ted Reddish şi nevastă-sa pînă în fundul curţii, unde parcă se adunaseră toate sălbăticiunile lumii ca să-şi urle una alteia în ce loc groaznic nimeriseră.

— Deocamdată, îl punem în cuşca ălor fericiţi, zice Reddish William ; ia dă o mînă de ajutor, zice, făcînd semn către unul dintre oamenii lui.

— Asta-i cuşca ălor fericiţi ? întreabă bătrînul Sam, fornăind pe nas, în timp ce cei doi aşezau în picioare o cuşcă urîtă şi goală, prinsă cu un lanţ de un belciug bătut în perete.

Ted Reddish răspunse că da.

— Dar ce v-a venit să-i spuneţi aşa ? întrebă Sam.

Reddish parcă nu-l auzise şi a fost nevoie de îmbierile lui Ginger, ca Frumosu să poată fi vîrît înăuntru.

— Numai pentru o zi sau două, şuieră Ginger.

— Dar cum o să scap, după ce-aţi pus voi mîna pe gologani ? întrebă sălbaticul.

— Avem noi grijă, zice Ginger, care habar n-avea de nimic.

Sălbaticul a mai dat o mică reprezentaţie, ca să-l facă praf pe Ted Reddish, şi era o plăcere să vezi cum mi ţi-l mînuie William. Privirile sălbaticului arătau că şi pentru el e lucru nou. Pe urmă, cei trei tovarăşi îl priviră pentru cea din urmă oară şi se cărăbăniră.

În prima zi, Sam nu se prea simţea la largul lui şi ne tot spunea despre răposatul frate-său, ceea ce ne făcea să ne gîndim că Frumosu are noroc de-i seamănă lui tat-său. Dar i-a trecut, şi-n seara următoare, la Amiralu, şi-a pus capul pe umărul lui

Ginger şi a plîns de fericire cu gîndul la casa nepotului, la cuşca „ălor fericiţi".

În ziua a treia, Sam a fost de părere să dea cu toţii o raită, dimineaţa, după bani, dar Ginger a spus că nu-i cuminte să se arate grăbiţi ; aşa că s-a amînat pentru seara, iar Peter Russet i-a scris lui Sam o scrisoare, iscălită Barnum [1], prin care-i oferea două sutare pentru sălbatic, asta pentru cazul că Ted Reddish o să-i lase cu buzele umflate. Au tras cu toţii cîte-o duşcă, înainte de au pornit, şi străluceau în aşa hal de bucurie, de-a fost nevoie să aştepte un minut înainte să intre, ca să-şi potrivească feţele.

— Intraţi, face Reddish — şi au mers după el în salonaş, unde doamna Reddish şedea într-un fotoliu, clătinînd din cap şi privind trist la covor.

— Mă temeam c-o să veniţi, spuse ea încet.

— Şi eu la fel, făcu Reddish.

— De ce ? întrebă bătrînul Sam. Nu prea îi mirosea lui a bine şi era îmbufnat.

— Am suferit o pierdere, spuse doamna Reddish. Îşi atinse rochia, şi atunci văzură că-i în negru şi că Ted Reddish poartă cravată neagră şi panglică neagră în jurul braţului.

— Ne pare rău, cucoană, face bătrînul Sam.

— A fost foarte neaşteptat, zice doamna Reddish, ştergîndu-şi ochii.

— Mai bine aşa decît să zacă omul bolnav o veşnicie, zice Peter Russet, în chip de mîngîiere.

Ginger Dick a tuşit. El venise pentru douăzeci şi cinci de lire ; nu ca s-audă poveşti d-astea.

— De douăzeci şi şapte de ani ne ocupăm de animale sălbatice, zice doamna Reddish ; dar prima oară ni se întîmplă una ca asta.

---

[1] Mare circ londonez.

— Neam de oameni sănătoşi, face Sam, holbîndu-se.

— Spune-le tu, Ted, zice doamna Reddish, şoptind răguşit.

— Ba tu, face Ted.

— E treaba ta, zice doamna Reddish.

— O femeie se pricepe mai bine, zice bărbatu-său.

— Ce să ne spuneţi ? întreabă Ginger, răstit.

Ted Reddish şi-a dres glasul.

— N-a fost vina noastră, zice el încet, în timp ce doamna Reddish se porneşte pe plîns ; în general, lighioanele sălbatice au frică de oamenii sălbatici, şi alaltăseară sălbaticul pe care l-aţi lăsat de probă nu prea părea încîntat de cuşca ălor fericiţi. Atunci l-am scos şi l-am pus cu tigrul.

— Cu *ce* ? zbieră unchiul nefericitului, sărind de pe scaun.

— Cu tigrul, zice Reddish. Am auzit noi ceva noaptea, dar credeam că se hîrjonesc aşa. Dimineaţă am coborît cu nişte carne pentru sălbatic şi mai întîi am crezut c-o tulise, dar uitîndu-mă mai de aproape...

— Lasă, Ted, făcu nevastă-sa. Nu pot să suport...

— Vrei să spui că l-a mîncat tigrul ? ţipă bătrînul Sam

— Aproape tot, răspunse Ted Reddish. Dar prea sălbatic n-o fi fost el, dacă a lăsat un tigru să-l biruie. Zău că ne-am mirat.

— Amîndoi ne-am mirat, face doamna Reddish, ştergîndu-şi ochii.

Puteai s-auzi musca ; bătrînul Sam privea cu ochi mari, holbaţi. Peter Russet îşi sugea dinţii, iar Ginger se întreba ce-o să zică legea dacă se află.

— E o mare nenorocire pentru amîndouă părţile, zice în sfîrşit Ted Reddish, ridicîndu-se şi rămînînd pe preş.

— Grozăvie ! face Sam ca din butoi. Ar fi trebuit să ai minte să nu-l pui cu tigrul. Ce ţi-a venit ? Asta-i nebunie curată !

— Afurisită treabă ! face Peter Russet.

— Nu-ţi cunoşti meseria cum trebuie, zice Ginger, asta-i buba. Eu m-aş fi priceput mai bine.

— Acu n-are rost să facem atîta tărăboi, zice Reddish. La urma urmelor, era doar un sălbatic şi tot ar fi murit, fiindcă nu voia să mănînce carnea crudă pe care i-o dădeam, şi de cana cu apă nici nu s-a atins. Murea de foame, oricum. Îmi pare rău, cum spuneam, dar trebuie să plec. Am o întîlnire pe chei.

Porni spre uşă. Ginger Dick i-a dat un ghiont lui Russet, şoptindu-i ceva, iar Russet i-a şoptit mai departe lui Sam.

— Şi ce facem cu sutarul ? zice bietul unchi al Frumosului, înşfăcîndu-l pe Reddish, care trecea pe lîngă el.

— Cum asta ? face Reddish mirat. Păi s-a dus !

— Ho ! face Sam. Ho ! Aşa zici ? Să ne dai sutarul, ba chiar acum !

— Bine, dar l-a mîncat tigrul, explică doamna Reddish.

— Asta ştiu, face neîndurător Sam, dar era sălbaticul nostru şi vrem să căpătăm banii. N-aveaţi decît să vă-ngrijiţi mai bine de el. Vă dăm cinci minute, şi dacă nu scuipaţi banii, ne ducem la secţia de poliţie.

— N-aveţi decît ! face Ted Reddish.

Sam se ridică impunător şi privi spre Ginger.

— V-aţi curăţat dacă ne ducem ! zise Ginger.

— Foarte bine ! face Ted Reddish liniştit.

— Nu garantez că n-o să vă spînzure, zice Russet.

— Nici eu, zice Reddish, şi tot vream să ştiu cum grăieşte legea, în caz că se mai întîmplă o dată.

— Hai, Sam, face Ginger. Drept la secţie !

S-a ridicat și a pornit spre ușă. Ted Reddish n-a mișcat un mușchi, dar doamna Reddish s-a aruncat în genunchi și l-a cuprins pe bătrînul Sam de picioare și l-a ținut așa, de n-a mai putut omul să se miște.

— Cruță-l ! zicea, plîngînd.

— Dă drumul piciorului, cucoană ! zice Sam.

— Hai, Sam, face Ginger, hai la poliție !

Bătrînul Sam s-a opintit cu disperare ; doamna Reddish l-a făcut monstru, l-a lăsat să plece și și-a ascuns fața în umărul lui bărbatu-său, în timp ce toți au ieșit din salonaș ca niște apucați.

Au pornit-o încet, neștiind ce să facă, fiindcă știau ei că la poliție n-or să îndrăznească să se ducă. Ginger Dick era furios ; iar Peter Russet își tot dădea cu părerea că nu trebuie să deznădăjduiască. Îi scrie el lui Ted Reddish și-o să-i spună, ca un adevărat prieten, ce primejdie îl paște. Bătrînul Sam nu spunea nimic, pierderea nepotului și a celor douăzeci și cinci de lire era mai mult decît putea să rabde inima lui, și așa porniră, cu pas încet și mutre jalnice, înapoi, spre locuința bătrînului Sam.

— Ei, ce naiba s-a întîmplat acolo ? zice Ginger Dick cînd ajung la colț.

Erau vreo trei sau patru sute de oameni strînși în fața casei și femei care strigau prin ferestre după poliție, și cînd se apropiară mai mult, auziră și un ciocănit neîntrerupt. Le-a trebuit aproape cinci minute ca să-și croiască drum prin înghesuială, și atunci aproape c-au înnebunit văzîndu-l pe sălbatic cu jumătate de jaluzea lipsă, dar altminteri teafăr și sănătos, stînd pe scară și lovind în ușă, cît îl țineau puterile.

N-au apucat să afle niciodată cum a fost, fiindcă de fiecare dată cînd îl întrebau cum s-a descurcat,

Frumosu își ieșea în așa hal din sărite, încît trebuiau să se lase păgubași. Dar pînă la urmă începură să intre la idee și să creadă că Ted Reddish își rîsese de ei, iar doamna Reddish fusese și mai a dracului ca bărbatu-său.

În românește de *Vera Călin*

RUDYARD KIPLING

(1865—1936)

Cititorii celor două Cărți ale junglei *descoperă „pe alocuri" în povestea aventurilor lui Mowgli — copilul crescut de o lupoaică în pădurile Indiei — filonul umoristic. Vitalitatea lui Rudyard Kipling, care s-a cristalizat într-o filozofie a acțiunii, s-a exprimat adesea în limbajul umorului.*

Născut la Bombay în 1865, Kipling se întoarce în India, după anii copilăriei petrecuți în Italia și după studiile încheiate la colegiul Westward din Devonshire — scena viitorului roman Stalky & Co. *Debutează cu poezii satirice. Cariera de prozator nu-l va împiedica să revină periodic la prima lui muză, între altele cu neconvenționalele* Balade de cazarmă, *versuri scrise într-un argou soldățesc. Cele dintîi povestiri și nuvele animă scene din viața civilă și militară a Indiei, văzută cu ochii unui englez prea pătruns de orgoliul Britaniei colonialiste. Această parțialitate, accentuată după o călătorie în Africa, îl face adesea să evoce viața din India sub semnul unui pitoresc ce atenuează realitatea aspră a exploatării colonialiste. Volumele acestea de început* (Povestiri simple din munți, Trei soldați *etc.) vădesc însă însușiri de prozator, care se vor reliefa magistral și în perioada*

maturității: tonul direct, notația rapidă, atracția pentru detaliul de o violentă concretețe, în sfîrșit, umorul, prezent în scenele din viața militară și în schițele de portrete ofițerești. Regăsim aceste caracteristici la Kipling romancier, în paginile lui Kim. *Cărțile junglei deschid seria povestirilor pentru copii și tineret, serie din care amintim* Povestiri tocmai așa, Puck, spiriduşul colinei. *Momente din viața copiilor, crîmpeie de dialoguri infantile generează la Kipling un comic, în care deslușim gingășie, dar nu sentimentalism. Iar lighioanele pădurii, junglei, apelor devin, grație unei delicate antropomorfizări și investirii lor cu un înțeles discret simbolic, sursa unui umor cu virtuți educative.*

PUIUL DE ELEFANT

În timpurile cele străvechi și de mult apuse, Elefantul, dragii mei, nu avea trompă. Avea doar un nas negricios, mare cît o gheață, pe care-l putea răsuci după voie încoace și-ncolo ; dar să ridice lucruri de pe jos cu el, nici vorbă. Numai că a fost o dată un anumit Elefant — un Elefant nou — un Pui de Elefant — care era plin de o nesățioasă curiozitate, adică, cu alte cuvinte, punea o mulțime de întrebări. Și cum trăia în Africa, umplea toată Africa cu nesfîrșita lui curiozitate. L-a întrebat o dată pe lunganul său de unchi, Struțul, de ce îi cresc chiar așa penele din coadă, și Struțul cel înalt l-a plesnit cu gheara lui aspră, tare. A întrebat-o și pe lungana de mătușă-sa, Girafa, ce a făcut-o să aibă pielea pătată, și mătușa cea înaltă, Girafa, l-a plesnit cu copita ei tare și grea. Și tot nu se sătura de atîta curiozitate !

L-a mai întrebat pe unchiul său cel lățăreț, Hipopotamul, de ce are ochii roșii, și Hipopotamul cel lat în spate l-a lovit cu copita lui lată, grea ; și a întrebat-o pe mătușa cea păroasă, Maimuța, de ce au pepenii galbeni gust de pepeni, și Maimuța cea păroasă l-a plesnit cu laba ei plină de păr. Și tot nu se sătura de atîta curiozitate ! Punea întrebări despre tot ce vedea sau auzea sau simțea, sau mirosea sau atingea, și

toţi unchii şi mătuşile lui îl plesneau. Dar el tot plin de curiozitate rămînea.

Într-o bună dimineaţă, cam pe la începutul primăverii, acest nesăţios Pui de Elefant născoci o nouă întrebare pe care n-o mai pusese niciodată înainte. A întrebat : „Ce mănîncă Crocodilul la prînz ?".

Atunci toată lumea a spus tare : „Ssst !" pe un ton ameninţător, şi s-au pornit pe dată şi fără zăbavă să-l plesnească, şi au ţinut-o aşa o bună bucată de timp.

Într-un tîrziu, cînd s-a sfîrşit şi asta, elefantul cel mic dădu de Pasărea Kolokolo, care stătea în mijlocul unui mărăciniş, şi-i spuse :

— Tata m-a plesnit şi mama m-a plesnit, toţi unchii şi mătuşile mele m-au plesnit pentru nesăţioasa mea curiozitate, şi totuşi vreau să ştiu ce mănîncă Crocodilul la prînz !

Atunci, pasărea Kolokolo răspunse cu un ţipăt de jale :

— Du-te la malurile marelui rîu Limpopo, cel verde-cenuşiu şi mîlos, pe unde cresc arborii de arşiţă, şi descoperă singur.

Nesăţiosul Pui de Elefant n-a mai zăbovit, şi chiar în dimineaţa următoare a luat o sută de livre de banane (din cele mici şi roşii) şi o sută de livre de trestie de zahăr (din soiul cel lung şi vineţiu) şi şaptesprezece pepeni (din soiul cel verde, cu coajă tare) şi a spus tuturor rudelor sale dragi :

—Rămîneţi cu bine. Eu mă duc la rîul Limpopo cel verde-cenuşiu şi mîlos, pe unde cresc arborii arşiţei, să aflu ce mănîncă Crocodilul la prînz.

Iar ei l-au mai plesnit încă o dată, ca să-i poarte noroc, deşi el i-a rugat foarte politicos să înceteze.

Apoi a plecat, cam înfierbîntat, dar nicidecum uimit, mîncînd pepeni şi aruncînd coaja pe jos, fiindcă nu avea cum s-o ridice.

A mers din oraşul lui Graham la Kimberley şi de la Kimberley în Ţara lui Khama, şi din Ţara lui Khama a luat-o către răsărit, pe la miazănoapte, mîncînd tot timpul pepeni, pînă ajunse, în cele din urmă, la malul marelui rîu Limpopo, cel verde-cenuşiu şi mîlos, pe unde cresc arborii de arşiţă, întocmai aşa cum îi spusese pasărea Kolokolo.

Acum, dragii mei, voi trebuie să ştiţi şi înţelegeţi că pînă în săptămîna şi ziua şi ora aceea, chiar pînă în minutul acela, acest nesăţios Pui de Elefant nu văzuse niciodată un Crocodil şi nu ştia cum arată aşa ceva. Totul pornise din nesăţioasa lui curiozitate.

Primul lucru peste care a dat a fost un Pithon, un şarpe-de-stîncă bicolor, încolăcit în jurul unei stînci.

— Vă rog să mă scuzaţi, spuse Puiul de Elefant, foarte politicos, dar n-aţi văzut cumva pe aici vreun Crocodil ?

— Dacă am văzut un Crocodil ? zise Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor, cu o voce plină de dispreţ nimicitor. Aş vrea să văd ce-ţi trece prin cap să mă mai întrebi.

— Iertaţi-mă, vă rog, zise Puiul de Elefant, dar n-aţi vrea să-mi spuneţi ce mănîncă el la prînz ?

Atunci, Pithonul bicolor s-a descolăcit cu mare grabă de pe stîncă şi l-a plesnit pe Puiul de Elefant cu coada lui nuieloasă şi solzoasă.

— Asta e într-adevăr ciudat, observă Puiul de Elefant, fiindcă şi tata, şi mama, şi unchiul, şi mătuşa, fără să mai vorbesc de cealaltă mătuşă Maimuţa şi de celălalt unchi Hipopotamul, m-au plesnit cu toţii pentru nesăţioasa mea curiozitate — şi bănuiesc că acum trebuie să fie vorba de acelaşi lucru.

Astfel îşi luă rămas bun foarte politicos de la Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor, îl ajută să se încolăcească la loc şi îşi continuă drumul cam înfierbîntat, dar nicidecum uimit, mîncînd pepeni şi arun-

cînd coaja pe jos, fiindcă nu avea cum s-o ridice, pînă cînd călcă pe ceva ce i se păru a fi un buștean, culcat chiar pe malul marelui rîu Limpopo cel verde-cenușiu și mîlos, pe unde cresc arborii de arșiță.

Dar bușteanul era de fapt Crocodilul, dragii mei, și Crocodilul clipi dintr-un ochi, cam așa :

—Scuzați, vă rog, zise Puiul de Elefant, foarte politicos, dar nu vi s-a întîmplat să vedeți vreun Crocodil prin ținuturile acestea pestrițe ?

Atunci, Crocodilul clipi din celălalt ochi și-și ridică coada pe jumătate afară din mîl, iar Puiul de Elefant se trase îndărăt cu multă politețe, fiindcă nu voia să fie iarăși plesnit.

— Vino mai aproape, micuțule, zise Crocodilul, de ce întrebi asemenea lucruri ?

— Iertați-mă, zise Puiu de Elefant foarte politicos, dar tata m-a plesnit, și mama m-a plesnit, fără să mai pomenesc de unchiul meu cel înalt Struțul și de mătușa mea cea înaltă Girafa, care știe să pocnească cu copita, nu glumă, precum și de unchiul cel lățăreț Hipopotamul și de mătușa cea păroasă Maimuța, și chiar Pithonul, Șarpele-de-stîncă bicolor, care stă mai sus pe mal și care plesnește mai tare decît toți ceilalți cu coada lui solzoasă și nuieloasă : așa că dacă nu aveți nimic contra, n-aș mai vrea să fiu iarăși plesnit.

— Apropie-te, micuțule, zice Crocodilul, căci eu sînt Crocodilul, și vărsă cîteva lacrimi de Crocodil, ca să arate că era chiar așa.

Atunci, Puiul de Elefant își pierdu răsuflarea și, gîfîind, se lăsă în genunchi pe mal și zise :

— Dumnevoastră sînteți tocmai persoana pe care o caut de zile întregi. Vreți, vă rog, să fiți așa de amabil și să-mi spuneți ce mîncați la dejun ?

— Vino mai aproape, micuțule, zise Crocodilul, și am să-ți șoptesc la ureche.

Atunci, Puiul de Elefant își lăsă capul în jos pînă lîngă gura colțoasă și tăioasă a Crocodilului, și Crocodilul îl prinse de năsuc, care pînă în săptămîna, ziua, ora și clipa aceea nu fusese mai mare decît o gheată, deși era mult mai folositor.

— Am impresia, zise Crocodilul — și o spunea printre dinți, cam așa : Am impresia că azi am să încep masa cu un pui de elefant !

Văzînd aceasta, dragii mei, Puiul de Elefant fu foarte necăjit și spuse vorbind pe nas :

— Tă-mi trumul ! Bă toare !

Atunci, șarpele-de-stîncă bicolor, Pithonul, se lăsă să alunece de pe mal și zise :

— Tinere prieten, dacă nu te hotărăști numaidecît și fără întîrziere să tragi din toate puterile, părerea mea este că această cunoștință a dumitale, purtînd un pardesiu de piele în carouri mari... (vrînd să spună : „Crocodilul) te va prăvăli în unda limpede a rîului de față, mai înainte de a putea zice pește".

Așa vorbesc întotdeauna Pithonii, șerpii-de-stîncă bicolori.

Atunci, Puiul de Elefant se propteşte pe picioarele dinapoi și trage, și trage, și trage, și nasul începe să i se întindă. Iar Crocodilul se vînzolește în apă, pe care o face albă de spumă, plesnind încoace și-ncolo din coadă, și trage, și trage și el din răsputeri.

Și nasul Puiului de Elefant se tot întinde, iar Puiul de Elefant își încordează toate patru picioarele și trage, și trage, și trage, iar nasul i se tot lungește ; și Crocodilul bate din coadă ca dintr-o vîslă, și trage, și trage și el cu nădejde, și cu fiecare smucitură, nasul Puiului de Elefant se lungește — și îl doare de vede stele verzi.

După un timp, Puiul de Elefant simți că-i alunecă lăbuțele și zise, vorbind pe nas, care se făcuse acum aproape de cinci picioare :

— Nu bai bă ţin buterile!

Atunci, Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor, se prelinse în jos pe mal şi se înnodă pe picioarele dindărăt ale Puiului de Elefant într-un dublu nod pescăresc, zicînd :

— Călător nesocotit şi nepriceput, ne vom reuni acum forţele pentru o tracţiune ceva mai încordată ; căci, altfel, dacă nu privim chestiunea cu toată seriozitatea, impresia mea este că acel vas de război autopropulsat, cu puntea superioară blindată... (şi prin aceste cuvinte, dragii mei, voia să spună „Crocodilul) îţi va distruge în chip iremediabil viitoarea dumitale carieră".

Aşa vorbesc întotdeauna Pithonii, şerpii-de-stîncă bicolori.

Şi astfel trase şi el, şi trase şi Puiul de Elefant, şi trase şi Crocodilul ; dar Puiul de Elefant şi cu şarpele au tras mai tare, şi în cele din urmă, Crocodilul scăpă dintre dinţi nasul Puiului de Elefant cu un plescăit, care răsună pînă departe în susul şi-n josul rîului Limpopo.

Apoi, Puiul de Elefant se aşează cam brusc, izbintu-se rău de pămînt, dar mai întîi avu grijă să-i spună „Mulţumesc!" Pithonului, şarpele-de-stîncă bicolor ; după care, se îngriji de bietul lui nas lungit peste măsură şi-l obloji în frunze răcoroase de banan şi-l lăsă să atîrne în apa verde-cenuşie a marelui şi mîlosului rîu Limpopo, ca să se răcorească.

— De ce faci asta? întrebă Şarpele.

— Iertaţi-mă, zise Puiul de Elefant, dar nasul meu s-a deformat groaznic, şi acum aştept să se tragă la loc.

— În cazul acesta, o să trebuiască să aştepţi cam mult, zise Şarpele. Unii nu ştiu singuri ce le trebuie.

Puiul de Elefant stătu acolo trei zile, aşteptînd să-l între nasul la apă. Dar nu se scurtă de loc şi pe deasupra trebuia să se uite şi cruciş. Voi, dragii mei, cred că aţi observat şi aţi înţeles că, datorită Crocodilului, nasul acela devenise o adevărată trompă, aşa cum au astăzi toţi elefanţii.

La sfîrşitul celei de-a treia zile, veni o muscă şi îl pişcă de umăr, şi înainte de a-şi da seama ce face, micul elefant îşi ridică trompa şi omorî musca dintr-o plesnitură.

— Avantajul numărul unu !, zise Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor. N-ai fi putut să faci aşa ceva cu nasul tău cel vechi, mare cît un zbenghi ; acum încearcă să mănînci ceva.

Puiul de Elefant nu stătu mult pe gînduri ; întinse numaidecît trompa şi smulse un smoc mare de iarbă, o scutură de praf, lovind-o uşurel de picioarele din faţă, şi o înfundă apoi în gură.

— Avantajul numărul doi !, zise Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor. N-ai fi putut face aşa ceva cu nasul tău cel vechi, mare cît un zbenghi. Nu ţi se pare că soarele e cam fierbinte pe aici ?

— Ba da, zise Puiul de Elefant, şi, fără a mai sta mult pe gînduri, adună o turtă de nămol de pe malul marelui rîu Limpopo, cel verde-cenuşiu şi mîlos, şi şi-o lipi pe creştet, unde stătea ca un fel de scufie de nămol mustind de apă şi picurîndu-i răcoarea în dosul urechilor.

— Avantajul numărul trei !, zise Pithonul, şarpele-de-stîncă bicolor. N-ai fi putut face asta cu un nas mare doar cît un zbenghi.

Şi acum ce crezi, ai vrea să te mai plesnească cineva ?

— Iertaţi-mă, zise Puiul de Elefant, dar mie nu mi-ar plăcea de loc.

— Dar dacă tu ai putea să plesnești pe cineva ? întrebă Șarpele.

— Asta mi-ar plăcea chiar foarte mult, zise Puiul de Elefant.

— Ei bine, zise Pithonul, șarpele-de-stîncă bicolor, o să vezi că nasul dumitale cel nou e foarte folositor pentru a plesni pe alții.

— Vă mulțumesc, zise Puiul de Elefant, o să țin minte ce mi-ați spus ; și acum cred că mă voi întoarce la iubitele mele rude, să încerc.

Și astfel, Puiul de Elefant porni spre casă prin Africa, zbenguindu-se și răsucindu-și trompa. Cînd voia să mănînce fructe, le culegea din pom, în loc să aștepte să cadă fructul pe jos, așa cum făcea înainte. Cînd voia iarbă, o zmulgea din pămînt, în loc să se așeze în genunchi ca să pască, cum făcea altădată.

Cînd îl pișcau mușteie, rupea o creangă de pom și o folosea ca apărătoare ; își făcu și o nouă tichie de nămol tescuită și umezită ca să-l apere de dogoarea soarelui.

Cînd se plictisea, tot umblînd de unul singur prin Africa, își cînta din trompă și făcea un tărăboi mai mare decît cîteva fanfare la un loc. Ba se și abătu din drum, ca să găsească un Hipopotam lătăreț (nu era nicidecum rudă cu el), și îl plesni cît putut de tare, ca să se convingă că șarpele-de-stîncă bicolor spusese adevărul despre noua lui trompă. În restul timpului aduna de pe jos cojile de pepene pe care le aruncase în drumul său spre rîul Limpopo, căci era un pachiderm ordonat.

Într-o seară, pe înoptate, ajunse acasă la iubitele sale rude ; își făcu trompa colac și zise :

— Bine v-am găsit !

Fură cu toții foarte bucuroși să-l vadă, și pe dată îi spuseră :

— Vino încoace să te plesnim pentru nesăţioasa ta curiozitate.

— Aş! zise Puiul de Elefant nu prea îmi vine să cred că voi vă pricepeţi la aşa ceva ; staţi să vă arăt eu cum se face treaba asta!

Apoi îşi desfăcu trompa şi pocni pe doi dintre fraţii lui, de se duseră de-a berbeleacul.

— Ei, fir-ar să fie de banane! ziseră ei, unde ai învăţat figura asta şi ce ţi-ai făcut la nas?

— Am căpătat unul nou de la Crocodilul de pe malul marelui rîu Limpopo, cel verde-cenuşiu şi mîlos, zise Puiul de Elefant. L-am întrebat ce mănîncă la dejun şi mi-a dat asta s-o păstrez amintire de la el.

— Arată tare urît, zise mătuşa sa cea păroasă, Maimuţa.

— Aşa e, zise Puiul de Elefant, dar e foarte folositor.

Şi pe dată o apucă de un picior pe mătuşă-sa cea păroasă, Maimuţa, şi o cocoţă tocmai într-un cuib de viespi.

Pe urmă, Puiul acela rău de Elefant îşi plesni toate iubitele rubedenii un timp mai îndelungat, pînă cînd fură cu toţii tare înfierbîntaţi şi extrem de uimiţi. Smulse penele din coada unchiului său Struţul, iar pe mătuşa sa cea înaltă Girafa o apucă de piciorul de dinapoi şi o trase într-un mărăciniş ; strigă cît îl ţinea trompa la unchiul său cel lătăreţ, Hipopotamul, şi-i suflă apă în ureche în timp ce dormea în mocirlă, după masă, dar nu lăsă pe nimeni să se atingă de pasărea Kolokolo.

În cele din urmă, lucrurile au devenit atît de încordate, încît toate iubitele lui rude s-au dus într-un suflet, unul cîte unul, pe malurile rîului Limpopo cel verde-cenuşiu şi mîlos, pe unde cresc arborii de arşiţă să împrumute nasuri noi de la Crocodil. Cînd

s-au întors, nimeni n-a mai plesnit pe nimeni; iar din ziua aceea, dragii mei, toți Elefanții pe care îi veți vedea vreodată și cei pe care nu-i veți vedea au trompe întocmai ca trompa nesățiosului Pui de Elefant.

În românește de *Liliana Pamfil-Popovici*

H. G. WELLS

(1866—1946)

Romancier, nuvelist, ziarist, istoric, Herbert George Wells rămîne în istoria literaturii — la fel ca și Jules Verne și, poate, în măsură mai mare decît acesta — în calitatea sa de fecund și inventiv reprezentant al prozei științifico-fantastice. Descendent al unei familii modeste, el izbutește, după o copilărie de lipsuri și o adolescență în timpul căreia cunoaște, alături de eșecuri profesionale, satisfacțiile unui autodidact, să devină student al Universității din Londra și să-și încheie cu succes studiile biologice.

Începînd cu primul său roman, Mașina de explorat timpul *(1893), se arată atras spre literatura de anticipație și de fantasticul științific, modalități pe care le va ilustra în cele mai cunoscute dintre lucrările sale:* Bacilul furat, Omul invizibil, Războiul lumilor, Primii oameni în Lună *etc.*

Desfășoară în aceste scrieri o inepuizabilă fantezie, hrănită cu bogate cunoștințe de astronomie și biologie, o fantezie întreținută de nestrămutata lui încredere în progresul științific și tehnic.

Anticiparea viitorului se amplifică uneori la Wells cu note de critică socială și se concretizează în contribuții utopice, alimentate de ideile socia-

lismului fabian, la care aderă la un moment dat, la fel ca și Bernard Shaw. În aceste viziuni utopice, dominante în narațiuni ca Hrana zeilor, O utopie modernă ș.a., lupta socială este înlocuită cu progresul tehnico-științific, și ideile evoluționismului biologic sînt transpuse fără prea mult discernămînt pe plan social.

Cu același messianism științific ne întîmpină și lucrările sale de istorie ca O scurtă istorie a omenirii. În romane (Kipps, Tono-Bungay), Wells s-a arătat interesat de viața oamenilor mărunți și a exprimat aceleași idei generoase, dar nu totdeauna limpezi, cu privire la progres.

Ca umorist, Wells nu-și trădează atracția pentru domeniul fantasticului științific. Continuînd o ilustră tradiție, inaugurată în literatura engleză de Swift, Wells știe să descopere valențele comice ale ficțiunii fantastice. Acest tip de comic e prezent atît în unele dintre marile lui narațiuni, cît și într-o suită de scurte povestiri fantastice, din care alegem Omul care putea face minuni.

OMUL CARE PUTEA FACE MINUNI

Un pantum[1] în proză

Nu e sigur că era un dar înăscut. În ceea ce mă privește, eu cred că s-a trezit cu el pe neașteptate. Într-adevăr, pînă la vîrsta de 30 de ani fusese un sceptic și nu credea în puteri supranaturale. Și acum, fiindcă socot că e locul cel mai potrivit, trebuie să arăt că era un om mic de stat, că avea ochi căprui și focoși, un păr roșu foarte țepos, o mustață cu vîrfuri răsucite, și pistrui pe față. Numele lui era George McWhirter Fotheringay — un nume care nu te îndema nicidecum să aștepți minuni de la cel ce-l purta — și era funcționar la întreprinderea Gomshott. Avea o deosebită înclinare pentru afirmațiile categorice. Și tocmai atunci cînd demonstra imposibilitatea minunilor, își dădu pentru prima oară seama de puterile sale extraordinare. Această anumită discuție se desfășura în cîrciuma hanului Balaurul cel lung, și Toddy Beamish conducea opoziția, repetînd, monoton, dar eficace : „Așa zici dumneata", ceea ce-l împinse pe domnul Fotheringay pînă la capătul răbdării sale.

Mai erau de față, în afară de cei doi, un biciclist foarte prăfuit, hangiul Cox și domnișoara Maybridge,

[1] Formă de versificație din insulele malaeze, imitată uneori și în Anglia și Franța.

o fată respectabilă și cam durdulie, care servea în cîrciuma Balaurului. Domnișoara Maybridge stătea cu spatele la domnul Fotheringay și spăla pahare ; ceilalți îl priveau, mai mult sau mai puțin amuzați de ineficacitatea metodei afirmațiilor categorice. Îmboldit de tactica Torres Vedras[1], folosită de Beamish, domnul Fotheringay decise să recurgă la un efort retoric neobișnuit.

— Ascultă, domnule Beamish, zise el. Să înțelegem limpede ce e o minune. E ceva contrar cursului firesc al lucrurilor, obținut prin puterea voinței, ceva ce nu s-ar putea întîmpla fără a fi fost voit în mod special.

— Așa spui *dumneata*, zise domnul Beamish, tăindu-i elanul.

Domnul Fotheringay făcu apel la biciclist, care fusese pînă în acel moment un ascultător tăcut, și primi aprobarea lui, manifestată printr-o tuse șovăitoare și o aruncătură de ochi către domnul Beamish. Hangiul își păstră părerile pentru el, și domnul Fotheringay, întorcîndu-se din nou către domnul Beamish, obținu neașteptata concesie a unei aprobări competente a definiției sale asupra minunii.

— De pildă, reluă domnul Fotheringay, cu mai mult curaj, iată ce ar fi o minune. Lampa asta, potrivit legilor firii, n-ar mai putea arde dacă ar fi întoarsă cu capul în jos. Nu-i așa, Beamish ?

— *Dumneata* zici că n-ar putea, reluă Beamish.

— Dar dumneata ? spuse Fotheringay. Vrei cumva să spui că... ?

— Nu, admise Beamish în silă. Nu, n-ar putea.

---

[1] Tactică avînd ca scop slăbirea adversarului ; Torres Vedras este numele unui oraș din vestul Portugaliei, în împrejurimile căruia, în epoca războaielor napoleoniene, luptele de partizani și răscoalele populare au dus la o cotitură radicală în desfășurarea războiului de eliberare a poporului portughez de sub stăpînirea franceză (1807—1814).

— Foarte bine, zise domnul Fotheringay. Iată, acum vine cineva, aşa cum aş fi eu, şi stă aşa, cum ar fi aici, şi spune acestei lămpi, aşa cum aş spune şi eu, adunîndu-mi toată voinţa: Întoarce-te cu susu-n jos fără să te spargi şi arzi mai departe. Şi — ei, drăcie... !".

Întîmplarea era de ajuns pentru a face pe oricine să spună „ei, drăcie!". Ceea ce părea imposibil şi de necrezut era acum vizibil pentru toţi. Lampa atîrna întoarsă, arzînd liniştită şi cu flacăra îndreptată în jos. Era tot atît de solidă şi de incontestabilă ca orice lampă din lume, era prozaica, obişnuita lampă din cîrciuma Balaurului cel lung.

Domnul Fotheringay stătea cu degetul arătător întins şi cu sprîncenele încruntate, ca un om care aşteaptă o prăbuşire catastrofală. Biciclistul, care şedea lîngă lampă, se feri într-o parte şi sări peste tejghea. Fiecare sări de la locul lui, într-un fel oarecare. Domnişoara Maybridge se întoarse şi ţipă. Timp de aproape trei secunde, lampa rămase neclintită. Din partea domnului Fotheringay se auzi un strigăt slab, produs de prea marea încordare mintală.

— N-o mai pot ţine aşa, zise el. Se trase înapoi, clătinîndu-se, şi lampa răsturnată se înflăcără dintr-o dată, căzu pe colţul tejghelei, sări în lături, apoi se sfărîmă pe podea şi se stinse.

Din fericire, avea un rezervor metalic; altfel, întregul local ar fi fost cuprins de flăcări. Domnul Cox fu primul care vorbi, şi ceea ce spuse, fără înfloriturii inutile, exprima părerea că Fotheringay e un zevzec. Fotheringay nu era în situaţia de a contesta o afirmaţie atît de fundamentală ca aceasta. Era din cale-afară de mirat de ceea ce se întîmplase. Conversaţia ce urmă nu aduse nici o lumină în ceea ce priveşte pe domnul Fotheringay: părerea generală urma pe cea a domnului Cox nu numai foarte de aproape,

dar şi foarte vehement. Fiecare îl acuza pe Fotheringay că făcuse o scamatorie stupidă şi îl înfăţişa propriilor săi ochi ca pe-un nesocotit distrugător de linişte şi securitate. Mintea lui era ca bîntuită de o furtună de nelămuriri; era el însuşi înclinat a le da dreptate, şi de aceea îngăimă doar cîteva proteste slabe cînd i se propuse să plece.

O luă spre casă înfierbîntat şi îmbujorat, cu gulerul hainei mototolit, cu ochii înţepîndu-l şi urechile înroşite. Urmări nervos cu privirea fiecare din cele zece lămpi de pe stradă pe lîngă care trecu. Abia cînd se simţi singur în mica lui odaie de culcare din Church Row fu în stare să-şi adune laolaltă amintirile în legătură cu acea întîmplare şi să se întrebe: „Ce dracu s-a petrecut?".

Îşi scoase haina şi ghetele şi şedea pe marginea patului, cu mîinile în buzunare, repetînd pentru a şaptesprezecea oară textul apărării sale:

N-am dorit ca drăcia aia să se răstoarne.

Atunci îşi dădu seama că exact în clipa în care rostise acele cuvinte poruncitoare dorise într-adevăr, fără a-şi da seama, să se întîmple ceea ce spunea şi că atunci cînd văzuse lampa răsturnată în aer simţise că depinde de el să o menţină în acea poziţie, fără a şti limpede cum avea să realizeze acel lucru. Din fericire pentru el, nu avea o minte prea cuprinzătoare, căci altfel ar fi chibzuit mai îndelung asupra formulei „a voi un lucru, fără a-ţi da seama", care implică probleme dintre cele mai profunde ale acţiunii volitive. Dar fiindcă aceasta era situaţia, ideea se prezentă învăluită într-o doză acceptabilă de confuzie. Şi pornind de la ea, fără a merge însă pe o cale logică, el ajunse la proba experimentală.

Întinse hotărît degetul spre lumînare şi îşi concentră mintea, deşi simţea că face ceva nesăbuit.

Ridică-te în aer, spuse.

Însă acel simțământ dispăru numaidecît. Lumînarea se ridicase în sus și, pentru o clipă, atîrnă capricioasă în aer ; în timp ce domnul Fotheringay rămăsese cu gura căscată, căzu cu zgomot pe masa de toaletă, lăsîndu-l în întuneric, luminat doar de slaba lucire a mucului ce se stingea.

Cîtva timp, domnul Fotheringay șezu în întuneric, nemișcat.

La urma urmelor, s-a întîmplat, zise el. Și cum aș putea explica asta, nu știu.

Suspină adînc și începu a căuta un chibrit prin buzunare. Nu găsi ; se ridică și pipăi pe masa de toaletă.

Aș dori să am un chibrit, spuse el.

Căută și în haină, dar nu găsi nici acolo. Atunci îi veni în minte că minuni se puteau întîmpla și cu chibrituri. Întinse o mînă și spuse, încruntîndu-se în întuneric :

Să fie un chibrit în această mînă.

Simți un obiect ușor căzînd în palma lui, și degetele i se închiseră peste un chibrit.

După cîteva încercări infructuoase de a-l aprinde, își dădu seama că-i trebuia și o cutie. Aruncă chibritul jos, și atunci se gîndi că ar fi putut voi ca acesta să fie aprins. Asta și făcu, și îndată văzu chibritul arzînd pe învelitoarea de pe toaletă. Îl apucă grăbit, dar între timp se stinse. Încrezător în extinderea posibilităților sale, găsi lumînarea pe pipăite și o repuse în sfeșnic.

Acum, aprinde-te, spuse domnul Fotheringay, și de îndată lumînarea se aprinse, iar el văzu o mică gaură neagră în învelitoarea toaletei și un fir de fum ridicîndu-se în sus.

Cîtva timp, privirea i se plimbă de la acea gaură la flacăra lumînării și înapoi ; apoi ridică ochii și își

văzu în oglindă propria uimire. Şi astfel se întreţinu un timp cu el însuşi, pe tăcute.

Ce ai de spus despre minuni acuma? spuse el în cele din urmă, adresîndu-se chipului său din oglindă.

Meditaţiile următoare ale domnului Fotheringay fură grave şi confuze totodată. Pe cît îşi putea da seama, în cazul său era vorba de un simplu act de voinţă. Natura primelor sale experienţe îl făcea totuşi să nu recurgă decît la încercări dintre cele mai prudente. Astfel, el făcu să se ridice în aer o foaie de hîrtie, să se coloreze un pahar cu apă mai întîi în roz, apoi în verde; pe urmă creă un melc, pe care îl desfiinţă mai tîrziu în chip miraculos, şi îşi procură o minunată perie nouă de dinţi. Mai tîrziu, în plină noapte, el ajunse la concluzia că puterea lui de voinţă era de o calitate deosebit de rară şi de ascuţită, un fapt asupra căruia avusese anumite indicaţii anterior, dar nu o totală siguranţă. Spaima şi încurcătura primei sale descoperiri erau acum transformate de mîndra conştiinţă a singularităţii sale într-un nelămurit sentiment de superioritate. Îşi dădu seama că ceasul bisericii bătea ora unu şi, întrucît nu îi părea că firma Gomshott se putea lipsi în mod miraculos de serviciile sale zilnice, reîncepu să se dezbrace, pentru a se culca fără întîrziere. Pe cînd se căznea să-şi scoată cămaşa peste cap, îi veni o idee strălucită.

Să fiu în pat, spuse el, şi aşa fu. Dezbrăcat, ordonă el şi, găsind că cearşeaful era rece, adăugă în grabă: şi în cămaşa mea de noapte — nu, într-o plăcută şi moale cămaşă de noapte din lînă. Ah! spuse el cu o imensă satisfacţie. Şi acum să adorm cît mai mulţumit...

Se deşteptă la ora obişnuită, şi în timp ce-şi lua micul dejun rămase gînditor întrebîndu-se dacă întîmplarea de peste noapte nu fusese cumva un vis

aidoma realității. În cele din urmă, mintea lui se orientă din nou către experiențe prudente. De pildă, avu la micul dejun trei ouă ; două pe care i le adusese proprietăreasa lui, bune, dar obișnuite, și al treilea, care era un delicios ou de gîscă, ouat, fiert și servit datorită voinței sale extraordinare. Se grăbi să meargă la slujbă, într-o stare de agitație interioară adîncă, dar ascunsă cu grijă, și nu-și mai aduse aminte de cojile celui de-al treilea ou decît atunci cînd proprietăreasa îi vorbi de ele seara. În tot cursul zilei nu putu lucra nimic din cauza acelei surprinzătoare noi cunoașteri de sine ; dar aceasta nu-i pricinui nici un neajuns, deoarece compensă totul în mod miraculos în ultimele zece minute.

Pe măsură ce trecea ziua, starea lui de spirit evolua de la uimire la încîntare, cu toate că împrejurările plecării lui de la Balaurul cel lung erau încă o amintire neplăcută, iar o relatare trunchiată a întîmplării, care ajunsese la urechile colegilor lui, dăduse loc la oarecare glume. Era evident că trebuia să fie precaut atunci cînd ridica obiecte fragile, dar în alte privințe darul său făgăduia din ce în ce mai mult, pe măsură ce medita asupra lui. Avea de gînd, printre altele, să-și sporească bunurile personale prin acte de creație care să nu fie bătătoare la ochi. Făcu deci să apară o pereche de splendizi butoni de diamant și îi desființă în grabă văzînd că tînărul Gomshott traversa biroul îndreptîndu-se spre masa lui. Se temea ca tînărul Gomshott s-ar putea întreba cum a ajuns el să aibă așa ceva. Își dădea bine seama că darul său cerea prudență și băgare de seamă în folosirea lui, dar, pe cît putea judeca, greutățile în calea dobîndirii măiestriei nu aveau să fie mai mari decît cele pe care le înfruntase atunci cînd învățase să meargă pe bicicletă. Poate tocmai această analogie, ca și sentimentul că nu era dorit la Balaurul

cel lung, îl făcu să iasă după cină pe ulița de dincolo de uzina de gaz, pentru a repeta fără martori cîteva minuni.

În încercările lui se putea simți o oarecare lipsă de originalitate, fiindcă, în afară de puterea lui de voință, domnul Fotheringay nu prea era un om excepțional. Îi veni în minte minunea cu toiagul lui Moise, dar întunericul nopții era neprielnic unui control eficace asupra unor mari șerpi miraculoși. Apoi își aduse aminte de povestea lui Tannhäuser [1], pe care o citise pe dosul unui program de concert al Filarmonicii. Aceasta i se păru deosebit de atrăgător și inofensiv. Implîntă bastonul său — un foarte frumos baston din lemn de palmier — în gazonul care mărginea poteca și ordonă lemnului uscat să înflorească. In aer se răspîndi de îndată mireasmă de trandafiri și, cu ajutorul unui chibrit, putu constata că miracolul se înfăptuise. Mulțumirii sale îi puse capăt un zgomot de pași ce se apropiau. Temîndu-se de o descoperire prematură a puterilor sale, el spuse în grabă bățului înflorit :

— Du-te înapoi.

De fapt voia să spună : „Schimbă-te înapoi", dar bineînțeles se fîstîcise. Bastonul se îndepărtă cu o viteză considerabilă și de îndată se auzi un strigăt mînios și o înjurătură a celui ce se apropia.

---

[1] Cavaler german din secolul al XIII-lea ; figură legendară care a inspirat diverse opere de artă, printre care cea mai cunoscută este opera *Tannhäuser* de Wagner. Influențat de filozoful Hilario, Tannhäuser intră în peștera fermecată din Venusberg, simbol al pasiunii senzuale. Scăpînd de aci, el se înfățișează în fața papei, care îi spune că nu poate spera să fie iertat așa cum toiagul său nu poate da muguri. În disperarea sa, Tannhäuser se întoarce la Venusberg, iar toiagul înflorește în chip miraculos.

— În cine arunci cu mărăcini, nătărăule ?, strigă cineva. M-ai lovit în fluierul piciorului.

— Iartă-mă, dragă prietene, zise domnul Fotheringay, dar apoi, dîndu-şi seama de stîngăcia formulei, care nu explica de fapt nimic, se trase nervos de mustaţă şi-l zări pe Winch, unul dintre cei trei poliţişti din Immering, apropiindu-se de el.

— Ce înseamnă chestiile astea ? întrebă poliţistul. Aha ! Care va să zică, eşti tot tu, ăla care a spart lampa la Balaurul cel lung !

— Nu înseamnă nimic de fapt, zise domnul Fotheringay. Absolut nimic.

— Atunci, de ce te ţii de-alde astea ?

— Las-o încurcată, zise domnul Fotheringay.

— S-o las, va să zică. Ştii 'mneata că bătul ăla m-a lovit ? De ce-ai făcut asta, hai ?

Pentru un moment, domnul Fotheringay nu se putu hotărî să spună pentru ce o făcuse. Tăcerea sa părea să-l irite pe domnul Winch.

— Ai atacat poliţia, tinere, de data asta. Ăsta-i faptu comis de *dumneata*.

— Ascultă, domnule Winch, zise domnul Fotheringay, enervat şi încurcat, te rog să mă ierţi. De fapt...

— Eh ?

Nu-i veni în minte o altă explicaţie decît cea adevărată.

— Făceam o minune.

Încerca să vorbească într-un mod cît mai degajat, dar, oricît se căznea, nu izbutea.

— Făceai o... ! Ia ascultă, lasă-te de bancuri. Făceai minuni, care va să zică ! Minuni, hai ? Ştii că ai haz ? Păi dumneata erai tocmai tipul care nu credea în minuni... De fapt, asta trebuie că e tot una din scamatoriile alea prosteşti pe care le tot faci. Asta e. Şi ascultă ce-ţi spun...

Dar domnul Fotheringay nu mai auzi ce voia să-i spună domnul Winch. Își dădu seama că s-a trădat, că și-a împrăștiat în cele patru vînturi prețiosul lui secret. Un puternic val de furie îl împinse la acțiuni violente. Se năpusti asupra polițistului cu aprigă mînie.

— Știi ce, zise, m-ai plictisit destul. Îți arăt eu acum o scamatorie prostească, de-o să mă pomenești! Să mă bată Dumnezeu dacă n-o fac! Și-acum, du-te în Hades[1] Pleacă!

Rămase singur.

Domnul Fotheringay nu mai făcu alte minuni în seara aceea și nici nu-și dădu osteneala să vadă ce se întîmplase cu bastonul lui înflorit. Se întoarse în oraș speriat și foarte tăcut și se duse drept în dormitorul lui. „Doamne, își zise, e un dar puternic — un dar extrem de puternic! Nu voiam să fac un lucru chiar atît de groaznic. Zău că nu... Cum o fi Hadesul ăsta?"

Se așeză pe pat și-și scoase ghetele. Atunci avu o inspirație fericită și-l transferă pe polițist în San Francisco și, fără să mai tulbure cursul normal al lucrurilor, se culcă liniștit. Noaptea visă despre mînia lui Winch.

A doua zi, domnul Fotheringay auzi două vești interesante. Cineva săpase un foarte frumos trandafir agățător lîngă locuința domnului Gomshott din Lullaborough Road, iar pe toată lungimea rîului pînă la Rawling's Mill urma să se facă cercetări pentru aflarea corpului polițistului Winch.

Domnul Fotheringay fu distrat și dus pe gînduri toată ziua și nu mai făcu nici o minune, afară de unele intervenții pentru Winch și de minunea de a-și îndeplini munca din ziua aceea cu exactitate și promptitudine, în ciuda roiului de gînduri care îi

[1] În mitologia antică, lumea subpămînteană a morții.

zumzăiau în minte. Aerul lui absent, lucru neobișnuit la el, precum și purtarea lui blîndă, liniștită, fură observate de mai multe persoane și constituiră un subiect de glumă. Aproape tot timpul, el se gîndea la Winch.

Duminică seară se duse la biserică și, printr-o ciudată întîmplare, domnul Maydig, care arăta un oarecare interes pentru științele oculte, ținu o predică despre „lucruri ce nu sînt legiuite". Domnul Fotheringay nu frecventa biserica în mod regulat, dar scepticismul lui categoric, de care am pomenit mai sus, era acum puternic zdruncinat. Conținutul predicii aruncă o lumină cu totul nouă asupra ciudatelor sale daruri și, fără să mai stea mult pe gînduri, se hotărî să-l consulte pe domnul Maydig imediat după slujbă. După ce luă această hotărîre, se trezi întrebîndu-se de ce oare nu o făcuse mai demult.

Domnul Maydig, un om slab, nervos, cu un gît și niște mîini deosebit de lungi, se simți flatat atunci cînd tînărul îi solicită o convorbire particulară, cu atît mai mult cu cît nepăsarea acestuia față de chestiunile religioase era un permanent subiect de discuție în tîrg. După cîteva preambuluri de rigoare, îl conduse în biroul casei parohiale, alături de capelă, îl așeză pe un scaun confortabil și, stînd în picioare în fața unui foc plăcut — în timp ce picioarele lui aruncau pe peretele opus un arc de umbră, care amintea de Apollo din Rhodos —, îi ceru domnului Fotheringay să-i spună păsul.

La început, acesta se simți cam stingherit și-i venea greu să deschidă discuția.

— Mă tem că nici n-o să mă credeți, domnule Maydig... și o ținu tot așa mai departe un timp oarecare.

În cele din urmă, riscă o întrebare și ceru domnului Maydig să-i spună părerea sa despre minuni.

Domnul Maydig n-apucă bine să zică :

— „Vedeți, eu...“ pe un ton extrem de judicios, cînd domnul Fotheringay îl întrerupse din nou :

— Nu credeți, îmi închipui, că un om obișnuit, ca mine de exemplu — așa cum stau acum aici în fața dumneavoastră —, ar putea avea un fel de predispoziție care să-l facă în stare să săvîrșească diverse lucruri numai prin voința lui...

— E posibil, zise domnul Maydig. Lucruri de genul acesta sînt poate posibile.

— Dacă mi-e permis să mă folosesc de ceva de aici, cred că aș putea să vă demonstrez printr-un fel de experiență, zise domnul Fotheringay. Să luăm, de pildă, borcanul ăsta cu tutun de pe masă. Ce vreau să aflu este dacă ceea ce am de gînd să fac cu el este sau nu minune. O clipă, vă rog, domnule Maydig.

Își încreți fruntea, arătă spre vasul cu tutun și zise :

— Fii un vas cu violete !

Borcanul cu tutun făcu așa cum i se poruncise.

Domnul Maydig tresări violent văzînd această schimbare și rămase privind uluit cînd la thaumaturg [1], cînd la vasul cu flori. Nu mai putea scoate nici o vorbă. Deodată, îndrăzni să se aplece peste masă și să miroasă violetele ; erau proaspete și foarte frumoase. Apoi se uită din nou țintă la domnul Fotheringay.

— Cum ai făcut asta ? întrebă el.

Domnul Fotheringay se trase de mustață.

— Doar i-am spus — și, poftim ! Este asta o minune, sau magie neagră, sau ce-o mai fi ? Și ce crezi dumneata că mi s-a întîmplat ? Asta vreau să vă întreb.

— Este o întîmplare cu totul extraordinară.

[1] *Thaumatologie* — ansamblu de precepte cu privire la înfăptuirea miracolelor.

— Şi acum o săptămînă habar n-aveam că pot face lucruri de-astea. Mi-a venit aşa deodată. Îmi închipui că e ceva neobişnuit cu voinţa mea, după cît îmi dau seama.

— *Aceasta...* ce-ai făcut acum, e singurul lucru? Ai mai putea face şi altele în afară de asta?

— Ba bine că nu! zise domnul Fotheringay. Absolut orice.

Se gîndi şi deodată îşi aminti de o scamatorie pe care o văzuse.

— Ascultă! — făcu un semn cu mîna. Transformă-te într-un vas cu peşte — nu, nu aşa, transformă-te în vas de sticlă plin cu apă, cu peşti aurii înotînd în ea. Aşa-i mai bine! Vezi, domnule Maydig?

— E uimitor. E de necrezut. Eşti fie cel mai extraordinar... Dar nu...

— Aş putea să-l prefac în orice, spuse domnul Fotheringay. Chiar orice. Iată: de pildă, fă-te porumbel, te rog.

În clipa următoare, un porumbel albastru începu să zboare încoace şi-ncolo prin cameră, făcîndu-l pe domnul Maydig să-şi aplece capul de cîte ori se apropia de el.

— Opreşte-te acolo, te rog, spuse domnul Fotheringay, şi porumbelul rămase nemişcat, atîrnat în aer. Pot să-l prefac din nou într-un vas cu flori, spuse el, şi după ce aşează porumbelul pe masă produse miracolul. Îmi închipui că vei fi dorind să-ţi fumezi pipa, zise el, şi refăcu borcanul cu tutun.

Domnul Maydig urmărise toate aceste schimbări uluitoare cu un fel de tăcere elocventă. Holba ochii la domnul Fotheringay şi, cu multă băgare de seamă, luă în mînă borcanul cu tutun, îl examină şi apoi îl puse din nou pe masă.

— Ei da!

Asta fu singura expresie a sentimentelor sale.

— Acum, după cele întîmplate, e mai uşor de explicat pentru ce am venit, spuse domnul Fotheringay, şi se lansă într-o lungă şi încurcată povestire a straniilor sale întîmplări, începînd cu isprava cu lampa de la Balaurul cel lung şi complicînd-o cu aluzii repetate la Winch. Pe măsură ce povestea, mîndria trecătoare pe care i-o trezise uimirea domnului Maydig se destrăma ; deveni din nou obişnuitul domn Fotheringay, aşa cum apărea în viaţa de toate zilele. Domnul Maydig asculta încordat, cu borcanul de tutun în mînă, iar expresia lui se schimba, de asemenea, pe măsură ce se depăna povestirea. Deodată, în timp ce domnul Fotheringay tocmai istorisea despre minunea celui de-al treilea ou, pastorul îl întrerupse, făcînd un semn cu mîna întinsă...

— E posibil, zise el. E de crezut. E uimitor, bineînţeles, dar aceasta ne lămureşte o serie de lucruri greu de explicat. Puterea de a face minuni este un dar — o însuşire deosebită ca şi geniul sau clarviziunea ; pînă acum ea a apărut foarte rar şi numai la unii oameni excepţionali. Dar în acest caz... Întotdeauna m-au uimit minunile lui Mahomet şi ale yoghiilor [1] şi minunile doamnei Blavatski [2]. Dar, bineînţeles ! Da, este într-adevăr un dar. Ilustrează atît de minunat argumentele marelui gînditor... — vocea domnului Maydig se frînse de emoţie — înălţimea-sa ducele de Argyll [3]. Aici pătrundem în tainele unei

[1] Yoghi, ascet, adept al doctrinei Yoga, constînd din concentrarea atenţiei asupra unui singur obiect, pînă la identificarea conştiinţei cu obiectul respectiv ; scopul doctrinei este de a obţine stăpînirea asupra unor forţe naturale şi asupra propriului corp, precum şi contopirea cu spiritul universal Brahma.

[2] Elena Petrovna Blavatski (1831—1891), teozoafă rusă.

[3] John Douglas Sutherland Campbell, duce de Argyll (1845—1914), om de stat şi scriitor englez.

legi mai profunde — mai adînci decît legile obişnuite ale naturii. Da, da, continuă, te rog.

Domnul Fotheringay continuă să-i povestească despre nefericita întîmplare cu Winch, iar domnul Maydig, care încetase de a fi copleşit de uimire sau spaimă, începu să-şi agite membrele încoace şi-ncolo, scoţînd exclamaţii de mirare...

— Asta este ceea ce mă neliniştește cel mai mult, continuă domnul Fotheringay, pentru asta am cel mai urgent nevoie de un sfat; bineînţeles că el e la San Francisco — unde o fi San Francisco ăsta? — dar bineînţeles că e neplăcut pentru amîndoi, după cum vei vedea şi dumneata, domnule Maydig. Nu prea văd cum ar putea el înţelege ce i s-a întîmplat şi poţi să-ţi închipui că e speriat, nu glumă, şi furios la culme şi că încearcă să ajungă la mine. Mă gîndesc că tot porneşte să vină încoace. Dar de fiecare dată, eu îl trimit înapoi printr-o minune, de cîteva ori pe zi, cînd îmi amintesc de el. Şi de bună seamă, ăsta e un lucru pe care n-o să-l poată înţelege şi care fără îndoială că-l enervează, şi bineînţeles dacă-şi cumpără cîte-un bilet de drum de fiecare dată, îl costă o groază de bani. Am făcut pentru el ce am putut, dar fireşte că lui nu-i e uşor să se pună în situaţia mea. M-am gîndit mai tîrziu că hainele lui poate s-au pîrlit — asta dacă *Hades* e ceea ce se crede că este — înainte de a-l fi mutat la San Francisco. În acest caz, probabil că l-au închis cînd a ajuns acolo. Bineînţeles că i-am trimis prin puterea voinţei un rînd nou de haine, de îndată ce m-am gîndit la asta. Dar, vezi dumneata, sînt tot timpul într-un fel de încurcătură afurisită.

Domnul Maydig avea aerul serios.

— Văd că eşti într-o încurcătură. Da, e o poziţie incomodă. Cum s-o scoţi la capăt... ceea ce spuse mai departe era vag şi neconcludent... Oricum, deocam-

dată să-l lăsăm pe Winch la o parte şi să discutăm chestiunea în mare. Nu cred că ceea ce îmi povesteşti este un caz de magie neagră sau ceva asemănător. Şi totodată nu cred că e vreo urmă de criminalitate în toate astea. Nu, de fel, domnule Fotheringay, afară de cazul că eludezi unele fapte. Nu, sînt minuni — curate minuni, minuni, dacă le pot numi aşa, de cea mai înaltă clasă.

Începu să umble încoace şi-ncolo prin faţa căminului şi să gesticuleze, în timp ce domnul Fotheringay îşi rezemase braţul pe masă şi capul pe braţ, avînd aerul îngrijorat.

— Nu ştiu cum s-o scot la capăt cu Winch, spuse.

— Un dar de a face minuni, un dar foarte puternic, pe cît se pare, spuse domnul Maydig, va găsi o soluţie în ceea ce-l priveşte pe Winch, nu te teme. Domnul meu, eşti un om foarte important, un om cu cele mai surprinzătoare posibilităţi. După cum s-a dovedit... Şi pe de altă parte, lucrurile pe care le poţi face...

— Da. M-am gîndit la vreo două lucruri, zise domnul Fotheringay. Dar unele lucruri au ieşit puţin sucite. Ai văzut peştele acela la început? Nici vasul, nici peştele nu erau aşa cum trebuie. M-am gîndit să întreb pe cineva.

— Asta-i un gînd bun, un gînd foarte bun, spuse domnul Maydig, într-adevăr gîndul cel mai bun. Se opri şi-l privi pe Fotheringay. Este, aproape, un dar nelimitat. Hai, de pildă, să-ţi încercăm puterile. Dacă într-adevăr sînt... Dacă într-adevăr sînt ceea ce par a fi.

Şi aşa, oricît de necrezut ar părea, în biroul căsuţei din spatele Capelei Congregaţioniştilor, în seara zilei de duminică 10 noiembrie 1896, domnul Fotheringay, îndemnat şi inspirat de domnul Maydig, începu să facă minuni. Atragem în mod special atenţia citito-

rului asupra acestei date. El va obiecta, şi probabil a şi obiectat, că anumite puncte ale acestei povestiri sînt improbabile şi că dacă fapte ca cele descrise înainte s-ar fi petrecut cu adevărat, ele ar fi apărut în toate ziarele acum un an. Îi va fi mai ales greu să accepte cele ce urmează acum, fiindcă, printre altele, ele duc la concluzia că el sau ea, cititorul în cauză, trebuie să fi fost ucis acum un an şi ceva, într-un chip violent şi nemaiîntîlnit. Dar o minune nu e minune dacă nu e prin natura ei improbabilă, şi cititorul *a fost* în fapt ucis, într-un mod violent şi nemaiîntîlnit, acum un an. În desfăşurarea ulterioară a povestirii, acest lucru va deveni pe de-a-ntregul limpede şi de crezut pentru orice cititor cu judecată sănătoasă. Dar n-a venit încă vremea de a încheia povestirea, care abia a trecut cu ceva de mijlocul ei. Minunile pe care le înfăptui la început domnul Fotheringay erau nişte mici şi timide minuni — lucruri mărunte cu vase şi bibelouri, tot atît de slabe ca minunile teozofilor ; dar, aşa slabe cum erau, fură privite cu înfiorare de către colaboratorul său. El ar fi preferat să lichideze chestiunea lui Winch pe dată, dar domnul Maydig nu-l lăsă. După ce realizară vreo duzină de asemenea mărunţişuri domestice, sentimentul lor de putere crescu, imaginaţia le fu aţîţată, şi ambiţia lor îşi dădu frîu liber. Prima lor înfăptuire mai însemnată se datoră foamei şi totodată neglijenţei doamnei Minchin, menajera domnului Maydig. Cina la care pastorul îl pofti pe domnul Fotheringay era fără îndoială nearătoasă şi neatrăgătoare pentru doi harnici făcători de minuni ; dar ei se aşezară la masă, şi domnul Maydig vorbea, cu mîhnire mai curînd decît cu mînie, despre lipsurile menajerei sale, cînd lui Fotheringay îi veni ideea că are în faţa sa o ocazie.

— Nu credeți, domnule Maydig, spuse el, dacă nu depășesc cumva cuviința...

— Dragă domnule Fotheringay! Bineînțeles! Mie nu mi-a venit în minte.

Domnul Fotheringay flutură cu mîna.

— Ce să luăm? zise el, într-o dispoziție generoasă, și, după dorința domnului Maydig, revizui cina pe de-a-ntregul. În ceea ce mă privește, spuse el, examinînd alegerea făcută de Maydig, mi-a plăcut întotdeauna o cană de bere și papară, și le voi comanda. Nu mă dau în vînt după vinul de Burgundia. De îndată, berea și papara apărură, potrivit dorinței sale. Șezură pe îndelete la masă, vorbind ca oameni egali întru toate, după cum observă cu mirare și mulțumire Fotheringay, despre minunile pe care aveau să le facă mai departe.

— Și fiindcă veni vorba, domnule Maydig, spuse Fotheringay, s-ar putea să fiu în stare să vă ajut în treburile dumneavoastră personale?

— Nu prea înțeleg, spuse domnul Maydig, turnîndu-și un pahar de minunat vin vechi de Burgundia.

Domnul Fotheringay se servi cu încă o porție de papară și luă o îmbucătură.

— Mă gîndeam, zise el, că aș putea — clef, clef — să fac — clef, clef — o minune cu doamna Minchin — clef, clef —, s-o fac să fie mai bună gospodină.

Domnul Maydig lăsă jos paharul și privi cu îndoială.

— Ea... ea protestează energic împotriva oricărei imixtiuni, domnule Fotheringay. Și, de fapt, sînt orele unsprezece trecute și-i probabil culcată și doarme. Crezi că față de acestea...

Domnul Fotheringay examină aceste obiecții.

— Nu știu de ce nu s-ar putea face aceasta în timpul somnului.

Cîtva timp, domnul Maydig se opuse acestei idei, dar pe urmă cedă. Fotheringay emise ordinele sale și, poate simțindu-se mai puțin la largul lor, cei doi onorabili își continuară ospățul. Domnul Maydig expunea schimbările pe care le aștepta de la menajera sa în ziua următoare cu un optimism pe care chiar domnul Fotheringay, cu toată buna dispoziție datorată cinei, îl găsea cam forțat și febril, cînd deodată auziră o serie de zgomote nelămurite la etajul de sus. Se întrebară din ochi ce-ar putea fi, și domnul Maydig părăsi camera în grabă. Fotheringay îl auzi chemîndu-și menajera și apoi răsunară pași pe scară în sus.

Peste două-trei minute, pastorul se întoarse, cu pas ușor, cu fața radiind :

— Minunat, spuse el, și înduioșător. Foarte înduioșător.

Începu să se plimbe în fața căminului.

— O căință, o foarte înduioșătoare căință — prin crăpătura ușii. Biata femeie ! O schimbare din cele mai minunate ! Se trezise. Probabil se trezise chiar atunci. Se trezise din somn pentru a sparge o sticlă de rachiu personală, pe care o avea în lada ei. Și pe deasupra a și mărturisit-o ! ! Asta ne deschide un orizont uimitor de posibilități. Dacă putem realiza această schimbare minunată la *ea*...

— Pare că acest lucru e fără limite, spuse domnul Fotheringay. Cît despre Winch...

— Întru totul nelimitat.

Și, de pe covorul din fața căminului, domnul Maydig, lăsînd la o parte dificultatea cazului Winch, desfășură o serie de propuneri minunate, propuneri pe care le inventa pe măsură ce le expunea.

Ceea ce conțineau aceste propuneri nu are legătură cu părțile esențiale ale acestei istorisiri. E suficient să spunem că erau formulate într-un spirit de infi-

nită bunăvoinţă, acea bunăvoinţă care este de obicei numită „de după masă". De asemenea, e de ajuns să spunem că problema lui Winch rămase nerezolvată. Nu este necesar nici să descriem pînă la ce punct a fost înfăptuită acea serie de propuneri. S-au petrecut schimbări uimitoare. Orele tîrzii ale nopţii i-au găsit pe domnii Maydig şi Fotheringay colindînd prin friguroasa piaţă a tîrgului, sub razele lunii, într-un fel de extaz de thaumaturgi. Domnul Maydig făcea gesturi largi, iar Fotheringay era scurt şi bătăios, fără a se mai ruşina de importanţa sa. Ei îndreptaseră pe toţi beţivii din regiune, prefăcuseră toată berea şi tot alcoolul în apă (domnul Maydig îl convinsese pe domnul Fotheringay să facă aceasta), îmbunătăţiseră, în continuare, reţeaua de căi ferate a tîrgului, secaseră mlaştina lui Flinder, amelioraseră ţarina de pe Dealul cu copac şi vindecaseră negul vicarului. Erau pe cale să vadă ce se putea face cu digul avariat de la podul de miazăzi.

— Locul, spuse emoţionat domnul Maydig, nu va mai fi mîine aşa cum arată azi. Cît de miraţi şi recunoscători vor fi toţi!

Chiar în acea clipă, orologiul bisericii bătu ora 3.

— Ia te uită, zise Fotheringay, e ora 3! Trebuie să mă duc acasă. La ora 8 trebuie să fiu la slujbă. Şi pe lîngă asta, doamna Wimms...

— Abia am început, spuse domnul Maydig, cuprins de beţia unei puteri nelimitate. Abia începem. Gîndeşte-te la tot binele pe care-l facem. Cînd oamenii se vor trezi...

— Dar... spuse Fotheringay.

Domnul Maydig îi strînse braţul pe neaşteptate. Ochii lui străluceau de înflăcărare.

— Dragul meu, zise el, nu-i nici o grabă. Priveşte... — şi arătă către luna ce se afla la zenit — Joshua!

— Joshua? spuse domnul Fotheringay.

— Joshua, spuse domnul Maydig. De ce nu? Opreşte-o.

Fotheringay se uită la lună.

— Asta-i cam prea de tot, zise el după un timp.

— De ce nu? spuse domnul Maydig. Bineînţeles, nu opreşti luna în loc. Opreşti rotaţia pămîntului. Timpul se opreşte. Nu cred că e vreun rău într-asta...

— Hm! zise Fotheringay. Bine... Oftă. Să încerc. Hei...

Îşi încheie haina şi se adresă globului pămîntesc, cu toată convingerea ce-i stătea în putere:

— Nu te mai învîrti, auzi? spuse el.

Pe dată, se simţi zburînd şi răsturnîndu-se prin aer cu o viteză de zeci de mile pe minut. În ciuda nenumăratelor rostogoliri pe care le făcea pe secundă, el gîndea, căci gîndirea e un lucru minunat, uneori tot atît de greoaie ca smoala ce curge, alteori fulgerătoare ca lumina. Într-o clipită gîndi şi exprimă ceea ce voia:

— Să mă întorc pe pămînt teafăr şi nevătămat. Orice s-ar întîmpla, să scobor teafăr.

Îşi încordă voinţa chiar la timp, fiindcă hainele de pe el, încinse de zborul lui rapid prin aer, erau pe cale de a se pîrjoli. Coborî cu o buşitură violentă, dar fără a fi rănit, pe ceea ce părea a fi o movilă de pămînt proaspăt răscolită. O mare masă de metal şi zidărie, semănînd în chip uimitor cu turnul orologiului din piaţa tîrgului, se lovi de pămînt lîngă el, ricoşă pe deasupra lui şi din ea zburară în toate părţile, ca dintr-o bombă ce explodează, bucăţi de piatră, cărămizi şi zidărie. O vacă lovi cu zgomot unul din blocurile de piatră şi se sparse ca un ou. Se auzi un pocnet care făcu să-i pară că toate trosniturile pe care le auzise în trecut nu erau decît zgomotul prafului ce cade lin, şi acest pocnet fu urmat de o serie de alte izbituri, mai puţin violente. Un vînt cumplit urla

între cer și pămînt, așa încît cu greu putea să-și ridice capul pentru a privi. Un timp, rămase cu sufletul la gură, prea mirat pentru a-și da seama unde se afla și ce se întîmplase. Prima lui mișcare fu să-și pipăie capul și să se asigure că părul lui vîlvoi era totuși al lui.

„Doamne! gîfîi domnul Fotheringay, abia putînd să vorbească din cauza furtunii. Am păţit una bună. Ce s-o fi întîmplat? Ce a mers pe dos? Furtună și tunet. Și ce noapte liniștită era acum cîteva clipe... Maydig m-a băgat în treaba asta. Și ce vînt! Dacă mă mai ţin de prostii ca astea, o să am neapărat un accident, de-or să-mi meargă fulgii... Unde-o fi Maydig?... Ce harababură blestemată!"

Privi în jurul lui, atît cît îi îngăduia haina, care fîlfîia. Aspectul lucrurilor era într-adevăr foarte straniu. „Oricum, cerul e la locul lui, spuse domnul Fotheringay. Dar ăsta-i cam singurul lucru care e la locul lui. Și chiar acolo pare că se pregătește o furtună cumplită. Totuși, iată luna deasupra capului. Așa cum era adineauri. Luminoasă ca miezul zilei. Dar, cît despre rest... Unde-i tîrgul? Unde — unde-s toate celelalte? Și cine oare a pus vîntul ăsta să sufle așa? *Eu* n-am comandat nici un fel de vînt".

Domnul Fotheringay se luptă în zadar să se ridice în picioare și, neizbutind, rămase în patru labe. Privea împrejurimile luminate de lună, la adăpostul hainei sale, care-i flutura pe deasupra capului. „Ceva nu-i în regulă de loc, spuse domnul Fotheringay, dar ce anume o fi, dracu știe".

De jur împrejur nu se puteau vedea, prin lumina alburie ce străbătea pîcla de praf dinaintea furtunii șuierătoare, decît mase de pămînt răsturnat și grămezi de ruine; nici pomi, nici case, nici contururi familiare, numai o dezordine sălbatică ce se cufunda în cele din urmă în întuneric sub vîrtejuri și pale

de vînt, printre fulgerele şi tunetele unei furtuni ce se ridica năvalnic. Lîngă el, în lumina lividă, era ceva ce putuse fi cîndva un ulm, iar acum era o masă de aşchii, de la coroană pînă la rădăcină ; iar mai departe, un morman de bare de fier răsucite — desigur viaductul — care străbăteau prin învălmăşeala de lucruri.

Căci atunci cînd domnul Fotheringay oprise rotaţia pămîntului, el nu făcuse nici o precizare în legătură cu neînsemnatele obiecte mişcătoare de pe suprafaţa lui. Iar pămîntul se învîrte atît de repede, încît suprafaţa lui la ecuator se deplasează cu peste 1 000 de mile pe oră, iar pe la latitudinea noastră — cam cu jumătate din această viteză. Aşa că tîrgul, şi domnul Maydig şi domnul Fotheringay, toţi şi toate fuseseră aruncaţi înainte cu aproape 9 mile pe secundă, adică mult mai violent decît ar fi fost proiectaţi printr-o ţeavă de tun. Fiecare fiinţă omenească, fiecare vietate, fiecare casă şi fiecare pom — toată lumea înconjurătoare, aşa cum o cunoaştem, fusese astfel smulsă, izbită şi distrusă cu totul. Asta se întîmplase...

Domnul Fotheringay nu înţelegea, bineînţeles, pe de-a-ntregul aceste întîmplări. Dar îşi dădea seama că miracolul voit de el ieşise pe dos, şi ca urmare fu cuprins de un mare dezgust pentru miracole. Se afla acum în întuneric, fiindcă norii se adunaseră şi şterseseră lucirea trecătoare a lunii, iar aerul era plin de cumplite răbufniri de viforniţă şi grindină. Un imens vuiet de vînt şi ape umplea cerul şi pămîntul şi, apărîndu-şi ochii cu mîna de praf şi de măzăriche, văzu, la lumina fulgerelor, un zid uriaş de apă înaintînd către el.

— Maydig, strigă vocea slabă a domnului Fotheringay în mijlocul vuietului stihiilor, Maydig, vino-ncoace ! Opreşte-te ! strigă el către apa ce înainta.

Pentru numele lui Dumnezeu, oprește-te !... Stați puțin, se adresă domnul Fotheringay fulgerelor și tunetului. Opriți-vă o clipă, pînă îmi adun mințile... Și acum ce să fac ? Ce *să fac* ? Doamne ! Ce bine ar fi să fie aici Maydig ! ... Acum știu, zise el. Și dă, Doamne, să iasă lucrurile cum trebuie *de astă dată.*

Rămase în patru labe, sprijinindu-se împotriva vîntului, foarte preocupat să pună totul în ordine.

— Ah, spuse el, să nu se întîmple nimic din ceea ce voi ordona, mai înainte ca eu să spun „Gata"... Doamne ! Ar fi trebuit să mă gîndesc la asta înainte !

Își înălță mica lui voce împotriva vijeliei, strigînd tot mai tare, în dorința deșartă de a se auzi vorbind :

— Acum, încep ! Ține seama de ce-am spus adineauri. Mai întîi, cînd se va înfăptui tot ce am să spun, să-mi pierd puterea de a face minuni ; vreau ca voința mea să fie ca a oricărui alt om, și toate aceste primejdioase minuni să înceteze. Nu-mi plac. Mai bine nu le-aș fi făcut — chiar de loc. Asta mai întîi. În al doilea rînd, vreau să fiu din nou acolo unde eram înainte de a începe minunile ; fiecare lucru să fie așa cum era înainte ca lampa aia blestemată să se fi întors cu susul în jos. E o treabă cam grea, dar e ultima. M-ai priceput ? Nu mai vreau nici un fel de minuni, fiecare lucru să fie așa cum era înainte, iar eu din nou la Balaurul cel lung cu o clipă înainte de a-mi bea paharul cu bere. Asta-i. Da.

Își împlîntă degetele în movila de pămînt, închise ochii și spuse :

— Gata !

Totul reintră într-o liniște desăvîrșită. Își dădu seama că stătea în picioare.

— Așa spui *dumneata,* se auzi o voce.

Deschise ochii. Se găsea în barul de la Balaurul cel lung, discutînd despre minuni cu Toddy Beamish.

Avea simțămîntul vag al unui mare lucru uitat ; dar aceasta trecu de îndată. Așadar, în afară de pierderea puterii sale miraculoase, totul era așa cum fusese ; prin urmare, și mintea, și memoria lui erau aidoma cum fuseseră la începutul acestei povestiri. Deci el nu știa nimic din ceea ce s-a povestit aici și nu știe nici pînă în ziua de azi. Și printre altele, bineînțeles, că tot nu credea în minuni.

— Îți spun eu că minuni, la drept vorbind, nu se pot întîmpla, zise el, orice ai susține dumneata. Și sînt gata s-o dovedesc pînă-n pînzele albe.

— Asta-i ce crezi *dumneata,* spuse Toddy Beamish. Dovedește-o dacă poți.

— Ascultă, domnule Beamish, spuse Fotheringay. Să înțelegem limpede ce e o minune. E ceva contra firii, realizat prin puterea voinței....

În românește de *Liliana Pamfil-Popovici*

SAKI

(1870—1916)

Saki e pseudonimul lui Hector-Hugh Munro, umorist notoriu în anii din ajunul primului război mondial, uitat ulterior şi redescoperit în ultimele decenii, cînd s-au retipărit mai multe culegeri din schiţele lui.

Născut la Burma, dintr-o familie de funcţionari coloniali englezi, cu tradiţii de morgă şi rigiditate, Saki a cunoscut o copilărie presărată cu jigniri mărunte şi mici rebeliuni. Ele s-au imprimat în conştiinţa adultului şi explică în măsură destul de mare orientarea scriitorului, tonalitatea particulară a umorului său.

Saki nu e un revoltat social propriu-zis. Dar în schiţele care l-au clasat curînd printre umoriştii de frunte ai vremii sale se face simţită formaţia lui, reacţia iritată împotriva burgheziei respectabile şi a tabuurilor ei, prin cinismul afişat şi prin cruzimea unor situaţii. Există la el, ca şi la alţi umorişti de profesie lansaţi în presă, efecte confecţionate. Dar frecvent recuzita aceasta e înlăturată şi subzistă inteligenţa ironică, în război cu convenţiile şi cu prejudecăţile. Personajele lui reprezentative — Clovis, Reginald, Carlotta — sînt spirite care rostesc paradoxe şi răvăşesc cu volup-

tate cîte-un mediu aşezat şi îmbîcsit. Pasiunea pentru paradox şi afectarea cinismului l-au făcut pe prezentatorul contemporan al lui Saki — pe romancierul Graham Greene — să-l apropie de Wilde. Influenţa lui Wilde e certă, dar la Saki se percepe uneori un protest mai autentic al sensibilităţii şi fanteziei prizoniere în societatea respectabilă din Anglia anilor 1910.

Principalele culegeri ale lui Saki — Reginald, Cronicile lui Clovis, Bestii şi suprabestii — *au apărut între 1904 şi 1914. În toamna lui 1916, scriitorul a pierit într-o tranşee franceză.*

METODA SCHARTZ-METTERKLUME

Lady Carlotta coborî pe peronul gării prăpădite de țară și îl străbătu de vreo două ori în toată lungimea lui neinteresantă, ca să mai omoare puțin timpul pînă ce s-o îndura trenul să-și vadă de drum. Apoi, ceva mai departe, pe șosea, văzu un cal care se lupta cu o povară mai mult decît considerabilă și un căruțaș din soiul acela posac ce pare să nutrească ură împotriva animalului care-l ajută să-și cîștige existența. *Lady* Carlotta se îndreptă prompt într-acolo și schimbă cu totul fața acelui conflict. Unele dintre cunoștințele ei o ocărau adesea, explicîndu-i că nu e de loc de dorit să intervii luînd apărarea unui animal necăjit, întrucît asemenea intervenții „nu sînt treaba dumitale". Nu aplicase decît o dată doctrina neintervenției, cînd una dintre cele mai elocvente exponente ale acesteia fusese asediată timp de aproape trei ore într-un pom micuț și teribil de incomod de către un vier furios, în timp ce *Lady* Carlotta, de partea cealaltă a gardului, își continua lucrul la acuarela pe care o începuse, refuzînd să intervină între porc și prizoniera sa. Există temeri că a pierdut prietenia acelei doamne, salvată într-un tîrziu. De data aceasta însă, nu pierdu decît trenul, care slobozi primul semn de nerăbdare manifes-

tat în tot cursul călătoriei și porni cu mult zgomot, fără s-o aștepte. *Lady* Carlotta suportă părăsirea cu o indiferență filozofică ; rudele și prietenele ei erau foarte obișnuite să-i vadă sosind bagajele fără ea. Trimise o telegramă vagă și fără nici un fel de mărturisire concretă acolo unde trebuia să ajungă, anunțînd că va veni „cu alt tren". Înainte de a avea timp să se gîndească ce ar urma să facă, se trezi în fața unei cucoane îmbrăcate foarte impunător, care părea că face mintal inventarul hainelor și al modului în care se înfățișa *Lady* Carlotta.

— Dumneata trebuie să fii domnișoara Hope, guvernanta pe care am venit s-o întîmpin, zise necunoscuta pe un ton care nu prea admitea replică.

„Mă rog, dacă trebuie, trebuie", își zise *Lady* Carlotta pe un ton de supunere totală, extrem de primejdios.

— Eu sînt doamna Quabarl, continuă cucoana. Dar, mă rog, unde-ți sînt bagajele ?

— S-au rătăcit, zise pretinsa guvernantă, încadrîndu-se în excelenta regulă de viață, după care absenții sînt totdeauna de vină ; în realitate însă, bagajele se comportaseră extrem de corect. Tocmai am telegrafiat în privința lor, adăugă ea, ceva mai aproape de adevăr.

— Vai, dar e o adevărată rușine, zise doamna Quabarl. Societățile astea de căi ferate sînt teribil de neglijente. În orice caz, servitoarea mea îți poate împrumuta ceva lenjerie pentru la noapte, adăugă cucoana, mergînd către automobil înaintea așa-zisei guvernante.

În timpul drumului pînă la conacul Quabarl, *Lady* Carlotta fu pusă la curent pe un ton foarte impresionant cu privire la natura sarcinii care-i era aruncată în brațe ; află că Claude și Wilfrid sînt niște adolescenți foarte plăpînzi și sensibili, că Irène are un tem-

perament artistic foarte dezvoltat şi că Viola are o formaţie oarecum banală pentru copiii aparţinînd acestei clase şi categorii în secolul al XX-lea.

— Ceea ce aş dori eu este să capete nu numai *învăţătură*, zise doamna Quabarl, ci şi *interes* pentru ceea ce învaţă. De exemplu, la lecţiile lor de istorie trebuie să încerci să-i faci să simtă că li se prezintă povestea vieţii unor bărbaţi şi femei care au trăit cu adevărat şi nu să le imprimi pur şi simplu în memorie un noian de nume şi date. Bineînţeles, am să te rog să vorbeşti la masă franţuzeşte, de mai multe ori pe săptămînă.

— Am să vorbesc franţuzeşte de patru ori pe săptămînă şi ruseşte în celelalte trei zile.

— Ruseşte ? Domnişoară dragă, dar la noi în casă nimeni nu vorbeşte şi nici nu înţelege ruseşte.

— Ceea ce n-o să mă deranjeze cîtuşi de puţin, replică cu răceală *Lady* Carlotta.

Asta, ca să folosim o expresie familiară, îi luă piuitul doamnei Quabarl. Era una din persoanele acelea care, fiind departe de a avea o perfectă stăpînire de sine, se poartă maiestuos şi autoritar atîta vreme cît nu întîmpină o rezistenţă serioasă. Cea mai mică manifestare de împotrivire neaşteptată contribuie considerabil la intimidarea lor, făcîndu-le să-şi ceară iertare. Cînd noua guvernantă nu-şi exprimă cîtuşi de puţin uimirea sau admiraţia faţă de automobilul proaspăt cumpărat, mare şi luxos, făcînd, dimpotrivă, o vagă aluzie la avantajele superioare ale unor mărci recent introduse pe piaţă, patroana ei păru chiar mai deznădăjduită decît înainte. Sentimentele ei ar fi putut anima un general din vremurile de demult în momentul în care vede cum cel mai mare elefant de luptă al său e izgonit în mod ruşinos de pe front de nişte războinici înarmaţi doar cu praştii şi suliţe.

Nici la cină — deşi susţinută de soţul ei, care de obicei îi repeta ca un ecou părerile, oferindu-i în general un sprijin moral — doamna Quabarl nu reuşi cîtuşi de puţin să recîştige terenul pierdut. Nu numai că guvernanta îşi turna foarte serios şi din belşug vin în pahar, dar pe deasupra mai şi comentă, etalîndu-şi în mod impresionant cunoştinţele de specialitate, diferite probleme viticole, în privinţa cărora soţii Quabarl nu fură nicidecum în stare să-şi afişeze competinţa. Guvernantele de pînă atunci îşi limitaseră conversaţia în domeniul vinurilor la exprimarea foarte respectuoasă şi de o sinceritate neîndoielnică a unei preferinţe pentru apă. Cînd aceasta merse atît de departe încît să recomande un depozit de vinuri la care nu puteai să greşeşti niciodată dacă te adresai, doamna Quabarl se gîndi că era momentul să abată conversaţia către făgaşuri mai obişnuite.

— Am căpătat recomandaţii foarte mulţumitoare în privinţa dumitale de la protopopul Teep, spuse ea. După părerea mea, e un om vrednic de stimă.

— Bea ca un porc şi-şi cotonogeşte nevasta, dar altfel e un tip destul de simpatic, răspunse imperturbabilă guvernanta.

— Vai, domnişoară Hope ! Nădăjduiesc din suflet că exagerezi ! exclamară soţii Quabarl la unison.

— Dacă e vorba să dăm cezarului ceea ce-i al cezarului, trebuie să recunosc că nu e numai el de vină, continuă femeia, cu o inventivitate de romancier. Într-adevăr, doamna Teep este fără discuţie cea mai enervantă jucătoare de bridge cu care mi s-a întîmplat să mă întîlnesc vreodată la aceeaşi masă ; sigur că onorurile şi anunţurile ei pot să justifice o anumită doză de brutalitate din partea partenerului, dar şi s-o stropeşti din cap pînă-n picioare cu singurul sifon din casă într-o duminică după amiază,

cînd altul era imposibil de găsit, dovedește o indiferență pentru bunăstarea celorlalți, peste care nu pot în nici un caz să trec așa ușor. E foarte posibil să-mi spuneți că judec oamenii în pripă, dar de fapt incidentul cu sifonul a fost cauza plecării mele.

— Lasă, că discutăm altădată chestia asta, se grăbi să spună doamna Quabarl.

— Eu n-am s-o mai pomenesc niciodată, spuse hotărîtă guvernanta.

Domnul Quabarl făcu o diversiune binevenită, întrebînd cu ce studii își propunea să-și înceapă noua instructoare activitatea, a doua zi dimineață.

— Mai întîi și-ntîi cu istoria, îl informă ea.

— A, istoria, observă el cu înțelepciune. Să știi că predîndu-le istoria trebuie să ai grijă să le stîrnești interesul pentru ceea ce învață. Trebuie să-i faci să simtă că li se prezintă povestea vieții unor bărbați și femei care au trăit cu adevărat...

— Toate astea i le-am spus eu dinainte, se amestecă doamna Quabarl.

— Eu predau istoria pe baza metodei Schartz-Metterklume, zise guvernanta pe un ton semeț.

— A, da, ziseră ascultătorii ei, considerînd potrivit să pretindă că cel puțin numele acesta le e familiar.

— Ce faceți aicea, copii ? întrebă doamna Quabarl a doua zi dimineață, găsind-o pe Irène că stă cam posomorită în capul scărilor, în timp ce soră-sa era cocoțată pe pervazul ferestrei din spatele ei, înfășurată într-o carpetă din piele de lup și într-o atitudine de totală deprimare, pricinuită în special de poziția incomodă.

— Facem lecția de istorie, răsună răspunsul neașteptat. Eu întruchipez Roma, iar Viola, stînd acolo sus, este lupoaica ; nu o lupoaică adevărată, ci simbolul aceleia la care țineau așa de mult romanii —

am uitat pentru care motiv. Claude și Wilfrid s-au dus să aducă femeile alea prost îmbrăcate.

— Care femei prost îmbrăcate?

— Cum care? Alea pe care trebuie să le răpească. La început n-au vrut, dar domnișoara Hope a pus mîna pe unul din bețele cu care joacă tata cricket și a zis că le trage cîteva la fund dacă nu se duc. Așa că n-au avut încotro, și au plecat.

Un strigăt puternic și furios din direcția peluzei o atrase urgent într-acolo pe doamna Quabarl; se temea ca nu cumva bătaia care-i amenința să fie deja în curs de aplicare. De fapt însă, strigătele le scoteau mai ales cele două fetițe ale paznicului, trase și împinse către casă de Claude și Wilfrid. Băieții gîfîiau și erau într-un hal făr' de hal, cu părul zburlit, fiind și mai chinuiți în îndeplinirea sarcinii lor, din pricina atacurilor neîncetate, deși nu prea eficace, dezlănțuite de frățiorul mai mic al fetițelor captive. Guvernanta, cu bățul de la cricket în mînă, se așeză cu un aer foarte degajat pe balustrada de piatră, prezidînd întregul spectacol cu imparțialitatea rece a unei adevărate zeițe a războiului. Fetițele paznicului strigau într-una în cor și supărate foc „vă spun la mama", dar mama, care pe deasupra mai era și surdă, se afla în momentul acela complet absorbită de o preocupare mai importantă, legată de albia de rufe. După o privire puțin îngrijorată în direcția căsuței paznicului (femeia aceea cumsecade era înzestrată de Dumnezeu cu firea profund combativă ce constituie uneori un apanaj al surzilor), doamna Quabarl se repezi indignată să le salveze pe cele două prizoniere, care se zbăteau cumplit.

— Wilfrid! Claude! Lăsați imediat în pace fetițele: Domnișoară Hope, ce naiba înseamnă spectacolul ăsta de bîlci?

— Începuturile istoriei Romei; nu vă aduceți aminte de răpirea sabinelor? Asta este metoda Schartz-Metterklume de a-i face pe copii să înțeleagă istoria punîndu-i s-o joace chiar ei; astfel și-o fixează mai bine în memorie. Bineînțeles, dacă, mulțumită intervenției dumneavoastră, băieții or să rămînă toată viața cu impresia că sabinele au scăpat pînă în cele din urmă, eu îmi declin orice răspundere în această privință.

— Domnișoară Hope, se prea poate să fii dumneata foarte deșteaptă și modernă, zise pe un ton ferm doamna Quabarl, dar eu te rog să pleci de aici cu primul tren. Bagajul o să ți-l expediem după dumneata de îndată ce sosește.

— Nu știu prea precis unde mă voi afla în zilele următoare, spuse instructoarea tineretului, proaspăt concediată; puteți să rețineți bagajele pînă ce vă telegrafiez eu noua mea adresă. Nu sînt decît vreo două cufere, niște bețe de golf și un pui de leopard.

— Un pui de leopard?! rosti doamna Quabarl, și i se tăie respirația.

Această persoană extraordinară părea destinată să lase în urma ei, chiar și după plecare, o dîră de încurcături.

— Mde, ca să fiu sinceră, nu mai e chiar un pui; știți, a crescut destul de mult în ultima vreme. Regimul lui alimentar constă în general dintr-o găină pe zi și un iepure duminica. Carnea de vacă crudă îl enervează. Nu vă deranjați să chemați automobilul pentru mine, am impresia că mi-ar fi mai agreabil să fac o plimbare pe jos.

Cu aceste cuvinte, *Lady* Carlotta dispăru din raza vizuală a familiei Quabarl.

Sosirea adevăratei domnișoare Hope, care încurcase data prezentării în serviciu, produse o tulburare pe care acestă femeie de treabă nu obișnuia de

loc s-o stîrnească. Era evident că familia Quabarl fusese trasă pe sfoară îngrozitor, dar aflarea acestei veşti aduse totuşi o oarecare uşurare.

— Vai, ce necaz pe capul tău, dragă Carlotta ! îi spuse gazda la care sosi într-un tîrziu în vizită. Vai, ce necaz pe capul tău să pierzi trenul şi să trebuiască să rămîi peste noapte într-o casă străină !

— Dar de loc, draga mea, zise *Lady* Carlotta : pentru mine n-a fost nici un necaz.

În româneşte de *Andrei Bantaş*

UŞA DESCHISĂ

— Mătuşa mea coboară îndată, domnule Nuttel, zise o duduie foarte flegmatică, de vreo 15 ani. Între timp, n-aveţi încotro şi trebuie să vă mulţumiţi cu prezenţa mea.

Framton Nuttel se strădui din răsputeri să spună fraza aceea cerută de împrejurări, care să măgulească în mod corespunzător pe nepoţica prezentă în acel moment, fără ca în mod cu totul necorespunzător să jignească pe mătuşa ce avea să urmeze. În sinea lui, se întrebă mai mult ca oricînd dacă aceste vizite oficiale la o serie întreagă de oameni complet străini puteau să contribuie cîtuşi de puţin la reuşita tratamentului pentru nervi pe care trebuia să-l facă.

— Ştiu eu cum o să se întîmple, îi spusese soră-sa în timp ce el se pregătea să migreze către această ascunzătoare rurală. Ai să te îngropi acolo şi n-ai să vorbeşti cu nimeni, şi ai să devii atît de morocănos, încît o să te îmbolnăveşti mai rău ca oricînd de nervi. Am să-ţi dau scrisori de recomandaţie către

toate persoanele pe care le cunosc eu acolo. După cîte-mi amintesc, multe dintre ele erau foarte, foarte drăguțe.

Framton se întrebă dacă doamna Sappleton, cucoana căreia îi prezenta una dintre scrisorile de recomandare, intra în categoria persoanelor drăguțe.

— Cunoșteți multă lume de prin partea locului? întrebă nepoata cînd socoti că au comunicat un timp îndeajuns de îndelungat prin intermediul tăcerii.

— Aș, nu cunosc pe nimeni, răspunse Framton. Știi, sora mea a stat aici în casa parohială, acum vreo patru ani și mi-a dat scrisori de recomandație către cîțiva oameni din partea locului.

Această ultimă declarație o făcu pe un ton de indiscutabil regret.

— Va să zică nu știți mai nimic despre mătușa mea? continuă duduia, sigură de ea.

— Doar numele și adresa, recunoscu musafirul.

Se întreba care e starea civilă a doamnei Sappleton: căsătorită? văduvă? În odaie plutea un oarecare element greu de definit, care părea să sugereze prezența unui bărbat.

— Marea ei tragedie s-a întîmplat exact acum trei ani, zise fetița. Asta înseamnă că era după plecarea surorii dumneavoastră.

— Tragedia? întrebă Framton mirat, întrucît în această localitate odihnitoare de la țară tragediile păreau complet nelalocul lor.

— Poate vă întrebați de ce ținem larg deschisă ușa aceea într-o după-amiază de octombrie? spuse nepoata, arătînd o ușă mare de sticlă, care dădea spre o peluză acoperită de iarbă.

— E destul de cald pentru anotimpul ăsta, zise Framton. Dar oare ușa aceea are vreo legătură cu tragedia?

— Pe ușa aceea, exact cu trei ani în urmă, soțul și cei doi frați mai tineri ai ei au plecat la partida lor zilnică de vînătoare. Nimeni nu i-a mai văzut de atunci. Traversînd bărăganul pentru a ajunge la locul unde vînau de obicei becațe, au fost înghițiți toți trei de un păcătos ochi de mlaștină. Vara aceea fusese teribil de umedă și o mulțime de locuri în care în alți ani călcai pe pămînt sigur, acum cedau dintr-o dată fără veste. Trupurile lor n-au mai fost găsite niciodată. Asta e partea cea mai cumplită a tragediei. La acest punct al povestirii, glasul copilei își pierdu tonul flegmatic și — frîngîndu-se șovăielnic — deveni mult mai omenesc. Biata mea mătușă tot mai crede că au să se întoarcă într-o bună zi și ei, și prepelicarul roșcat care s-a pierdut împreună cu ei și că o să intre prin ușa aceea cu geam ca și altădată. De-aia o ținem deschisă în fiecare seară pînă la căderea întunericului. Săraca tanti, mi-a povestit de nenumărate ori cum au ieșit, soțul ei ducînd pe braț trenciul lui alb, și Ronnie, fratele ei cel mai mic, cîntînd cîntecul *Bertie, Bertie, de ce țopăi?* cu care o necăjea întotdeauna, întrucît ea îi spusese că o calcă pe nervi. Și știți, uneori, într-o seară liniștită și tăcută ca asta, aproape că mi se face pielea de găină la gîndul că s-ar putea să intre cu toții din nou în casă pe ușa aceea...

Fata tăcu, scuturată de un fior. Pentru Framton fu o adevărată ușurare cînd mătușa izbucni în odaie, răspîndind un șuvoi de scuze pentru că și-a făcut apariția atît de tîrziu.

— Sper că Vera a reușit să vă distreze puțin, zise ea.

— Mi-a spus lucruri foarte interesante, zise Framton.

— Sper că nu vă jenează ușa aia deschisă, zise foarte degajată doamna Sappleton. Soțul și frații mei

se vor întoarce îndată de la vînătoare și întotdeauna intră în casă pe aicí. Azi au fost la vînătoare de becațe în mlaștină, așa că vă închipuiți cum o să-mi strice bietele mele covoare. Mde, ce să-i faci? Așa sînteți dumneavoastră bărbații.

Și sporovăi înainte foarte veselă, vorbind despre vînătoare, despre numărul mic de păsări și perspectivele de a împușca rațe în timpul iernii. Pentru Framton, totul era de-a dreptul înfiorător. Făcu un efort disperat, deși nu total încununat de succes, de a abate conversația către un subiect mai puțin sinistru; își dădea seama că gazda lui îi acordă doar o parte neînsemnată din atenția ei, iar ochii îl șterg mereu cu privirea, care se îndrepta către ușa deschisă și peluza acoperită de iarbă spre care dădea. Fără îndoială, numai și numai o coincidență nefericită făcuse ca vizita lui să se producă tocmai în ziua acelei tragice aniversări.

— Doctorii sînt toți unanimi în a-mi recomanda odihnă totală, evitarea oricăror emoții cerebrale și suprimarea eforturilor fizice violente, anunță Framton, care se mai hrănea încă cu iluzia relativ larg răspîndită că persoanele pe care nu le cunoști de loc sau le cunoști doar întîmplător sînt însetate să afle pînă și cele mai mici amănunte ale bolilor și infirmităților tale, pricina și tratamentul lor. El continuă: În chestiunea dietei însă, doctorii nu sînt la fel de unanimi.

— Nu? întrebă doamna Sappleton, izbutind abia în ultima clipă să stăvilească amenințarea insistentă a căscatului. Apoi, deodată, se lumină la față, cu atenția extrem de vie și încordată — dar cîtuși de puțin pentru ceea ce spunea Framton. Iată-i în sfîrșit! strigă ea. Au sosit tocmai la timp pentru ceai, și nu-i așa că arată de parcă noroiul le-a ajuns pînă-n ochi?

Framton tremură uşor înfiorat şi se întoarse către nepoată cu o privire destinată să exprime deplină înţelegere şi compătimire. Fetiţa privea pe uşa deschisă cu ochii holbaţi de groază. Cuprins de o frică rece, cumplită, Framton se răsuci pe scaun şi se uită şi el în direcţia aceea.

În amurgul care se lăsa, trei siluete străbăteau peluza, venind spre uşa cu geam ; sub braţ ţineau puştile, iar unul dintre ei mai era încărcat şi cu o manta albă de ploaie, pusă pe umeri. La un pas în urma lor, umbla un prepelicar roşcat şi obosit. Se apropiară de casă fără zgomot, şi apoi un glas tînăr şi răguşit răsună din semiîntuneric, cîntînd :

— *Bertie, Bertie, de ce ţopăi?*

Framton se repezi să-şi ia bastonul şi pălăria, cu un gest disperat ; uşa de la vestibul, aleea cu pietriş mărunt şi poarta din faţă rămaseră etape notate fugitiv şi foarte vag în retragerea sa pripită, nebunească. Un biciclist, care urca dealul, trebui să intre direct în gardul viu ca să evite o ciocnire iminentă.

— Ei, iată-ne sosiţi, draga mea, spuse purtătorul mantalei albe de ploaie intrînd pe uşa cu geam ; sîntem destul de plini de noroi, dar nu chiar aşa de uzi. Cine era ăla care a şters-o aşa repede cînd veneam noi ?

— Un tip foarte ciudat, un anume domn Nuttel, zise doamna Sappleton. N-a fost în stare să vorbească decît despre bolile lui şi a zbughit-o afară pe uşă cînd aţi sosit voi, fără să-şi ia rămas bun şi fără să se scuze măcar. Ai fi zis că a văzut vreo nălucă.

— Bănuiesc că din cauza prepelicarului, zise foarte calmă nepoţica. Mi-a spus că are oroare de cîini. O dată a fost fugărit pînă într-un cimitir, undeva pe malurile Gangelui, de o haită întreagă de cîini paria şi a fost silit să petreacă noaptea într-un mormînt atunci săpat, în timp ce javrele rînjeau, mîrîiau

și făceau spume la gură, la un lat de palmă deasupra capului lui. E destul ca să bagi pe cineva în sperieți.

Poveștile scoase din mînecă erau marea specialitate a fetei.

În românește de *Andrei Bantaș*

CĂUTAREA

Asupra vilei Elsinore se lăsase o liniște neobișnuită, întreruptă însă adeseori de niște jelanii zgomotoase, semnul sigur al unei mari și tulburătoare dureri, care, ca și la moartea unei ființe dragi, te lasă înmărmurit. Familia Momeby își pierduse copilașul; de aci liniștea, corolar direct al absenței sale. Îl căutau într-un mod nebunesc, nedisciplinat, ceea ce explica zarva și agitația care invadau casa și grădina ori de cîte ori se întorceau ca să cerceteze terenul învecinat. Clovis, un locatar pripășit temporar și fără voia lui la vilă, moțăise o vreme în hamacul de la capătul grădinii, cînd primi această veste de la doamna Momeby.

— Am pierdut copilașul! țipă ea.

— Cum adică? A murit? A fugit? L-ați pierdut la cărți? întrebă alene Clovis.

— Mititelul umbla foarte vesel prin grădină, zise doamna Momeby cu ochii în lacrimi. Tocmai se întorsese Arnold și-l întrebam ce fel de sos ar vrea la sparanghel...

— Sper că a spus sos olandez, o întrerupse Clovis, al cărui interes crescu imediat, întrucît trebuie să mărturisesc că nu pot să sufăr...

— ...Şi deodată n-am mai găsit copilaşul, continuă doamna Momeby, pe un ton şi mai strident. L-am căutat, în sus şi-n jos, în casă, în grădină, dincolo de poartă, dar nu se vede pe nicăieri.

— Dar de auzit se aude? întrebă Clovis. Dacă nu se aude, trebuie să fi ajuns la o distanţă de cel puţin trei kilometri.

— Dar unde? Şi cum? întrebă mama, înnebunită.

— Poate că l-a răpit un vultur sau o fiară sălbatică, sugeră Clovis.

— Dar nu sînt vulturi şi fiare sălbatice în comitatul Surrey [1], zise doamna Momeby, deşi în glasul ei se strecurase o undă de groază.

— Se mai întîmplă uneori să scape de la circurile ambulante. Uneori cred că le lasă libere anume, ca să facă puţină reclamă. Gîndeşte-te ce titluri senzaţionale s-ar putea face pentru ziarele locale: „Copilaşul unui celebru nonconformist devorat de o hienă tărcată". Soţul dumneavoastră nu e un celebru nonconformist, dar maică-sa se trage din familia Wesley [2], aşa că puteţi îngădui şi dumneavoastră ziarelor o oarecare libertate.

— Bine, dar ar fi trebuit să-i găsim măcar resturile, suspină doamna Momeby.

— Dacă hiena era cu adevărat flămîndă şi nu se juca pur şi simplu de-a mîncarea, atunci nu cred că ar fi rămas cine ştie ce de pe urma lui. Ar fi ca povestea cu băieţelul şi mărul — n-ar mai rămîne nici un sîmbure.

---

[1] Comitat din sudul Angliei care înglobează o parte din suburbiile Londrei.

[2] Familie de predicatori englezi; în anul 1729, la Oxford, fraţii John şi Charles Wesley au înfiinţat o asociaţie, concepută ca o mişcare de reînoire în cadrul bisericii anglicane, care avea să devină un puternic curent dizident.

Doamna Momeby se îndepărtă în grabă, pentru a căuta mîngîiere și sfaturi într-altă parte. Cu sentimentele egoiste de totală absorbție, caracteristice tinerelor mame, ea nesocoti complet îngrijorarea evidentă a lui Clovis în legătură cu sosul de la sparanghel. Dar, înainte de a fi apucat să străbată măcar un metru, zgomotul portiței, care se deschidea, o făcu să se oprească brusc. Venise domnișoara Gilpet, de la Vila Peterhof, ca să audă amănunte în privința nenorocirii. Clovis era deja destul de plictisit de toată povestea, însă doamna Momeby era înarmată cu acea facultate necruțătoare care stoarce tot atîta bucurie din a nouăzecea relatare ca și din prima.

— Tocmai se întorsese Arnold ; se plîngea de reumatism...

— Sînt atîtea lucruri de care te poți plînge în casa asta, încît mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap să mă plîng de reumatism, murmură Clovis.

— ...Se plîngea de reumatism, continuă doamna Momeby, încercînd să dea o inflexiune mai severă unui glas care făcuse deja serviciul de a transmite și o mare cantitate de suspine, și o mare cantitate de vorbe repezite.

Dar fu din nou întreruptă.

— Reumatismul nu există, zise domnișoara Gilpet, rostind aceste vorbe cu acel ton conștient de sfidare pe care-l adoptă chelnerul cînd te anunță că s-a terminat vinul cel mai ieftin de pe listă ; ea însă nu se strădui să ofere alternativa unei boli mai scumpe, ci negă pur și simplu existența tuturor bolilor.

Enervarea doamnei Momeby începu să răzbată prin toată tristețea ei.

— Nu cumva o să spuneți că nici copilașul n-a dispărut de fapt ?

— Ba, de dispărut a dispărut, acceptă domnişoara Gilpet, însă asta numai şi numai deoarece nu aveţi destulă încredere că o să-l găsiţi. Numai neîncrederea dumneavoastră îl împiedică de a vă fi depus în braţe viu şi nevătămat.

— Dar dacă cumva între timp l-a mîncat o hienă şi l-a şi mistuit parţial? zise Clovis, care se crampona, entuziasmat de teoria lui cu privire la fiarele sălbatice. Atunci, fără îndoială că s-ar observa unele efecte negative, nu?

Această complicaţie a situaţiei îi cam clătină convingerile domnişoarei Gilpet.

— Sînt sigură că nu l-a mîncat o hienă, zise ea cu glas şovăielnic.

— Dar se prea poate ca hiena să fie tot aşa de convinsă că l-a mîncat. Ştiţi, s-ar putea ca hiena să aibă exact la fel de multă credinţă ca şi dumneavoastră, precum şi o cunoaştere mai precisă a locului în care se află copilul în momentul de faţă.

Doamna Momeby era iarăşi cu ochii în lacrimi.

— Dacă dumneata ai atîta încredere, suspină ea, lovită de o inspiraţie fericită, nu ni-l poţi găsi pe micuţul Erik? Sînt sigură că dumneata eşti înzestrată cu puteri pe care noi nu le avem.

Rose-Marie Gilpet era foarte sinceră în adeziunea ei la principiile Ştiinţei Creştine [1]; dacă le înţelegea, sau dacă le expunea în mod corect, asta pot stabili mai bine specialiştii în asemenea chestiuni. În cazul de faţă avea, fără îndoială, de-a face cu o ocazie mare, şi pornind în vaga ei căutare, se strădui să facă apel pînă şi la ultima fărîmă de credinţă pe

[1] Doctrină religioasă fondată în 1866 pe principiile lui Mary Baker Eddy, care susţinea că, atît cauza, cît şi efectul fiind de ordin mintal, boala, păcatul şi distrugerea pot fi anihilate prin deplina înţelegere a principiilor şi învăţăturii creştinismului.

care o poseda. Ieşi în drum, însoţită de avertismentul doamnei Momeby :

— N-are rost să mergi într-acolo, că pe acolo am căutat de zece ori, nu o dată.

Dar urechile lui Rose-Marie erau deja surde la orice altceva decît felicitări pentru propria ei înţelepciune ; pentru că, cine stătea în mijlocul şoselei, jucîndu-se foarte fericit în ţărînă şi cu nişte floricele veştede, decît un băieţel, îmbrăcat cu un şort alb şi cu o panglicuţă albastru-deschis, care-i lega smocul de păr cînepiu în dreptul unei tîmple ? Luîndu-şi mai întîi obişnuitele precauţii feminine, pentru a vedea dacă nu cumva în zarea depărtată se iveşte vreun automobil, Rose-Marie se repezi la copil şi-l cără, în ciuda opoziţiei lui vehemente, pe poarta vilei Elsinore. Ţipetele furioase ale copilului anunţaseră deja realitatea descoperirii sale, şi părinţii, pe jumătate isterici, alergară pe terenul cu gazon în întîmpinarea progeniturii recîştigate. Valoarea estetică a acestei scene fu stricată în oarecare măsură de dificultăţile pe care Rose-Marie le întîmpina pentru a ţine copilul, care se zbătea şi pe care-l aducea, cu picioarele înainte, în sînul agitat al familiei :

— Micuţul şi drăgălaşul nostru Erik s-a întors la noi ! strigară la unison soţii Momeby.

Întrucît copilaşul îşi băgase amîndoi pumnişorii în orbitele ochilor şi din toată faţa lui nu se vedea decît o gură căscată cît toate zilele, însăşi recunoaşterea lui fu în mare măsură un act de credinţă.

— Şi copilaşului nu-i pare bine că se întoarce la tăticu şi la mămica ? se sclifosi doamna Momeby.

Preferinţa pe care o manifesta copilul faţă de distracţia cu ţărîna şi floricelele era atît de pronunţată, încît Clovis sesiză imediat că întrebarea este lipsită de cel mai elementar tact.

— Plimbă-l pe tăvălugul pentru gazon, propuse în mod genial taică-su, în timp ce urletele continuau, fără cel mai mic semn că s-ar putea domoli curînd. Într-o clipă, copilaşul fu aşezat călare pe ruloul compresor, care fu pus în mişcare cu o împinsătură. Din adîncurile găunoase ale cilindrului ţîşni un zgomot asurzitor, care înecă chiar şi eforturile vocale ale copilaşului dezlănţuit şi, imediat după aceea, izbucni dinăuntru un alt copilaş, cu şort alb şi cu panglică albastru-deschis, care-i lega smocul de păr cînepiu în dreptul unei tîmple. Imposibil de confundat trăsăturile sau capacitatea vocală a noului-sosit.

— Micuţul şi drăgălaşul nostru Erik ! ţipă doamna Momeby, repezindu-se la el, gata-gata să-l înăbuşe în sărutări. El s-a ascuns în tăvălug, ca să ne sperie pe noi toţi ?

Asta era explicaţia evidentă a dispariţiei neaşteptate a copilului şi a tot atît de neaşteptatei descoperiri. Mai rămînea însă problema copilului care se băgase pe fir şi care acum stătea scîncind pe iarbă, căzut într-o dizgraţie tot atît de glacială pe cît de nedorită fusese popularitatea sa anterioară. Familia Momeby îl privea de parcă el ar fi căutat să li se bage pe sub piele, pentru a le cîştiga afecţiunea de scurtă durată prin cine ştie ce şiretlicuri ticăloase şi nedemne. Domnişoara Gilpet deveni cenuşie la faţă, în timp ce se holba neputincioasă la trupuşorul încovoiat care cu cîteva minute mai înainte produsese atîta bucurie.

— Cînd s-a sfîrşit dragostea, nici îndrăgostitul nu mai înţelege iubirea, cită Clovis pentru sine.

Rose-Marie fu prima care întrerupse tăcerea.

— Dacă cel din braţele dumitale este Erik, atuncea ăsta cine mai e ?

— Asta cred că dumneata ar trebui să ne explici, zise foarte înţepată doamna Momeby.

— Evident, zise Clovis, este o copie a lui Erik, pe care puterea credinței dumitale l-a adus pe pămînt. Întrebarea este : Ce-o să faci cu el ?

Paloarea de-a dreptul cenușie a obrajilor lui Rose-Marie se accentuă și mai mult. Doamna Momeby îl strînse pe adevăratul Erik și mai aproape de ea, de parcă s-ar fi temut ca vrăjitoarea de vecină să nu-l prefacă, din simplă răutate, într-un castron cu peștișori de aur.

— L-am găsit stînd în mijlocul drumului, zise cu glas firav Rose-Marie.

— Nu poți să-l duci înapoi și să-l lași acolo. Șoseaua este destinată circulației vehiculelor și nu trebuie să fie folosită ca o debara pentru miracole demodate.

Rose-Marie începu să plîngă. Îi răsări în minte proverbul „Dacă plîngi, plîngi de unul singur", care-și găsea o aplicare la fel de mediocră ca și majoritatea proverbelor. Amîndoi copiii boceau lugubru, iar părinții Momeby abia își reveniseră din starea lacrimogenă de mai înainte. Numai Clovis își păstra o veselie netulburată.

— Și trebuie să-l păstrez toată viața ? întrebă îndurerată, Rose-Marie.

— A, nu toată viața, o consolă Clovis : cînd o să împlinească treisprezece ani, poate să se angajeze în marină (Rose-Marie începu iar să plîngă). Bineînțeles, adăugă Clovis, s-ar putea ca certificatul de naștere să-ți dea multă bătaie de cap. Va trebui să explici toată chestiunea funcționarilor de la Ministerul Marinei, dar ăia sînt teribil de încuiați.

Se simți o adevărată ușurare cînd guvernanta de la Vila Charlottenburg, de peste drum, veni gîfîind într-acolo, reclamîndu-l pe micuțul Percy, care se

strecurase pe poarta din față și dispăruse pe drum cît ai clipi din ochi.

Dar chiar și în această situație, Clovis își dădu seama că e necesar să se ducă personal la bucătărie ca să se îngrijească de sosul de la sparanghel.

În românește de *Andrei Bantaș*

G. K. CHESTERTON

(1874—1936)

Gilbert Keith Chesterton a reacționat și el împotriva platitudinii și mulțumirii de sine, care au făcut ca burghezia engleză din timpul reginei Victoria să-și afle în literatură nenumărate și crude portrete. Dar creația lui literară n-a luat calea criticii socialiste, împinsă pînă la rădăcini, pe care a adoptat-o Bernard Shaw, ci s-a împrăștiat pe căi diverse, uneori contradictorii. Împotriva platitudinii, el a cultivat un nou romantism, strecurînd în viața de fiecare zi neobișnuitul, fantezia, aventura (Chesterton a scris și povestiri fantastice și polițiste). Dar ridicîndu-se împotriva mărginirii și platitudinii, a alunecat pe făgașul iraționalismului și al misticismului, al unui catolicism jovial. De aceea, în scrierile lui atitudinile progresiste alternează cu consecințele retrograde ale misticismului. Ciudat este că scriitorul cheltuiește multă inteligență pentru a combate inteligența și rațiunea. Dar dacă ideile împrăștiate în operele sale beletristice sau critice nu rezistă toate timpului, observațiile critice de amănunt sînt întotdeauna pătrunzătoare. Și, pasiunea lui pentru rîsul din toată inima, stîrnit prin cea mai liberă intervenție a fanteziei, e irezistibilă. Clubul ocupațiilor

bizare, *din care extragem paginile de mai jos, cuprinde un număr de povestiri groteşti, construite toate pe baza aceluiaşi rol predominant al absurdului. Cîteva persoane îşi cîştigă existenţa practicînd cele mai bizare îndeletniciri, pe care de altfel le aflăm totdeauna la urmă, printr-o surpriză comică.*

Chesterton a scris romane şi piese, versuri umoristice, cîteva volume de povestiri poliţiste, avînd ca erou un preot catolic — părintele Brown, care descoperă pe vinovaţi mai mult prin înţelegere umană decît prin deducţie —, eseuri, dintre care două volume despre Shaw şi despre Chaucer.

STRANIA VIZITĂ A VICARULUI

Revolta Materiei împotriva Omului (în care cred) a luat acum o înfățișare ciudată. Războiul împotriva noastră îl poartă mai degrabă lucrurile mărunte decît cele mari. Și — pot să adaug — ne învinge. Oasele ultimului mamut au pierit de mult ; astăzi reprezintă o ruină impresionantă ; furtunile nu ne mai înghit corăbiile și nici munții cu miez de foc nu ne mai prefac cetățile în iad. În schimb, ducem un război crunt și veșnic cu lucrurile mărunte ; mai ales cu microbii și butonii de guler. Mă luptam (crunt și de la egal la egal) cu un buton, pe care încercam să-l introduc în gulerul cămășii în timp ce mă gîndeam la cele de mai sus, cînd deodată cineva ciocăni cu putere în ușă.

În primul moment îmi dădu prin gînd că Basil Grant o fi venit să mă ia. El și cu mine fusesem poftiți la aceeași cină (în vederea căreia eram pe cale de-a mă îmbrăca) și poate că se gîndise să treacă pe la mine, deși hotărîsem să mergem fiecare separat. Era vorba de o afacere intimă și confidențială, ce trebuia să fie discutată la masa unei doamne cumsecade și fără fasoane, din lumea politică, o veche prietenă de-a lui.

Ne poftise pe amîndoi, ca să ne întîlnim cu un al treilea oaspete, un oarecare căpitan Fraser, care-şi cîştigase un nume şi devenise o autoritate în materie de cimpanzei. Deoarece Basil era vechi prieten cu gazda, în timp ce eu n-o văzusem niciodată, mi se părea firesc ca el (cu pătrunderea lui dintotdeauna în chestiuni mondene) să se fi hotărît să vină să mă ia ; asta ca să se spargă mai uşor gheaţa. Teoria, la fel ca toate teoriile mele, era desăvîrşită ; dar realitatea e că nu venise Basil.

Mi s-a întins o carte de vizită, pe care era scris : „Rev. Ellis Shorter", iar dedesubt, cu creionul, dar într-un scris care, în ciuda grabei, trăda o fineţe de *gentleman* şi totodată o nuanţă depresivă : „Cu rugămintea de a mi se acorda favoarea unei conversaţii de cîteva minute, într-o problemă dintre cele mai urgente".

Biruisem butonul, proclamînd astfel supremaţia divinităţii asupra tuturor lucrurilor (un adevăr de nepreţuit), şi, îmbrăcîndu-mi grăbit vesta şi surtucul, m-am repezit spre salon. Omul s-a ridicat cînd am intrat, agitîndu-şi braţele ca o focă ; nu pot folosi altă comparaţie. Flutura un şal scoţian aruncat pe braţul drept ; flutura o pereche de mănuşi impresionante, negre ; îşi flutura hainele ; pot spune, fără exagerare, că-şi flutura şi pleoapele în clipa cînd se ridică. Era un cleric bătrîn, cu fruntea prelungită de o chelie, cu părul alb, favorite albe, un bătrîn agitat şi fermecător. Mi-a spus :

— Îmi pare foarte rău. 'Nespus de rău. Atît de rău ! Am venit, tot ce pot să spun... să spun în apărarea mea, este că am venit într-o chestiune importantă. Vă rog să mă iertaţi.

I-am spus că-l iert din toată inima şi am aşteptat.

— Ceea ce am să vă spun — a început el cu glas împiedicat — e atît de îngrozitor, atît de îngrozitor !... Ştiţi, eu am dus o viaţă liniştită.

Mă grăbeam cumplit, fiindcă era îndoielnic că voi mai ajunge la timp pentru masă. Dar era ceva în aerul de amărăciune cinstită al bătrînului care părea să-mi deschidă orizontul unei vieţi mai largi şi mai tragice decît fusese a mea.

I-am spus cu blîndeţe :

— Vă rog să continuaţi.

Totuşi, bătrînul *gentleman,* fiind *gentleman* şi bătrîn deopotrivă, băgă de seamă tainica mea nerăbdare şi păru şi mai descumpănit.

— Îmi pare atît de rău... spuse încet. N-aş fi venit dacă nu m-ar fi îndemnat prietenul dumneavoastră, maiorul Brown.

— Maiorul Brown ? am făcut eu cu oarecare interes.

— Da, spuse reverendul Shorter, înfrigurat, fluturîndu-şi şalul scoţian. Mi-a spus că i-aţi fost de ajutor într-un mare impas — şi impasul meu — vai, domnul meu ! — e o chestiune de viaţă şi de moarte.

M-am ridicat brusc, într-o stare de uluire acută.

— Durează mult, domnule Shorter ? l-am întrebat. Trebuie să plec chiar acum într-o vizită.

S-a ridicat şi el, tremurînd din cap pînă-n picioare, dar totuşi, cu toată paralizia morală care-l lovise, se ridică cu demnitatea vîrstei şi a funcţiei sale.

— N-am dreptul, domnule Swinburne, n-am nici un drept, spuse el. Dacă trebuie să vă duceţi în vizită, aveţi, firește, dreptate — perfectă dreptate. Dar cînd vă veţi întoarce, un om va fi mort.

Şi s-a aşezat, tremurînd ca o gelatină.

În aceste două minute, masa trivială care mă aştepta se redusese la nimic, se înecase în mintea mea. Nu mai voiam să vizitez o văduvă din lumea

politică și nici pe un căpitan, colecționar de maimuțe ; voiam să aud ce-l adusese pe acest bătrînel de ispravă în atingere cu primejdii imediate.

— Doriți un trabuc ? l-am întrebat.

— Nu, mulțumesc, îmi răspunse, nespus de stingherit, ca și cum a nu fuma trabuc însemna o pacoste socială.

— Un pahar cu vin ? l-am întrebat.

— Nu, mulțumesc, nu, mulțumesc ; nu acum, repetă el, cu înfrigurarea nebună a oamenilor care nu prea beau și încearcă să te convingă că în orice altă seară a săptămînii sînt în stare să bea o noapte întreagă *punch* cu rom. Nu acum, vă mulțumesc.

— Ce altceva vă pot oferi ? am întrebat, părîndu-mi cu adevărat rău pentru moșul ăsta binecrescut. Un ceai ?

Am deslușit o luptă în ochii lui și am biruit. Cînd i-am dat ceașca cu ceai, a băut-o ca un alcoolic care înghite rachiu. După aceea, s-a lăsat pe spate și a spus :

— Prin cîte am trecut, domnule Swinburne ! Eu nu sînt învățat cu emoții din astea. În calitatea mea de vicar al satului Chuntsey... din Essex — a strecurat cuvintele astea în treacăt, cu o degajare în care se deslușea vanitatea — nu știam că lucruri din acestea se întîmplă.

— Ce lucruri se întîmplă ?

Omul s-a îndreptat pe scaun, cu bruscă demnitate.

— Ca vicar în Chuntsey, Essex — spuse — n-am fost niciodată îmbrăcat cu sila ca femeie bătrînă și împins să iau parte la o crimă, sub înfățișarea unei babe. Niciodată. Poate că experiența mea e redusă. Poate că e neîndestulătoare. Dar nu mi s-a întîmplat niciodată pînă acum.

— N-am auzit nici eu — am spus — că ar face parte din îndatoririle unui cleric. Dar eu nu mă prea pricep în chestiuni bisericești. Iertați-mă dacă, poate, nu v-am urmărit bine. Îmbrăcat ca ce?

— Ca babă, spuse vicarul solemn, ca babă.

Mă gîndeam în taină că nu era nevoie de mari transformări ca să scoți din el o babă, dar, desigur, lucrul era mai degrabă tragic decît comic, și am spus, plin de respect:

— Pot să vă întreb cum s-a întîmplat?

— Să încep cu începutul, spuse domnul Shorter, și să vă spun povestea mea cît pot mai exact. Azidimineață, la orele unsprezece și șaptesprezece minute, am plecat de la casa parohială ca să mă duc la unele întîlniri, și să fac cîteva vizite prin sat. M-am dus mai întîi la domnul Jervis, casierul Ligii pentru distracții creștine, cu care am aranjat niște treburi în legătură cu pretențiile lui Parkes, grădinarul, cu privire la netezirea terenului de tenis. Pe urmă, am vizitat-o pe doamna Arnett, enoriașă de nădejde și foarte bisericoasă, dar mereu țintuită la pat. A scris cîteva cărți religioase și o carte cu versuri, intitulată (dacă nu mă înșeală memoria) *Eglantine*.

Spunea toate astea nu numai cu chibzuială, dar cu o notă ce poate fi numită o expresie contradictorie de chibzuială înfrigurată. Cred că-i era vie în minte amintirea detectivilor din romanele polițiste, care pretind cu severitate să nu fie omis nimic.

— După aceea, m-am dus — continuă el, cu aceeași meticulozitate înnebunitoare — la domnul Carr (nu domnul James Carr, bineînțeles; domnul Robert Carr), care îl ajuta cîtva timp pe organistul nostru; și, după ce m-am sfătuit cu el (în chestiunea unui copil de cor care e învinuit — nu pot spune încă dacă pe drept sau nu — de a fi găurit țevile orgii), m-am abătut pe la locuința domnișoarei Brett, unde

se ţin întîlnirile asociaţiei caritabile Dorcas. Întîlnirile acestea se ţin de obicei la casa parohială, dar, fiindcă soţia mea nu se simte bine, domnişoara Brett, proaspăt venită în satul nostru, a avut bunăvoinţa să le ţină în casa ei. De obicei, asociaţia Dorcas se află în întregime sub conducerea soţiei mele, şi, cu excepţia domnişoarei Brett, care, cum spuneam, e foarte activă, aproape că nu ştiu alţi membri. Totuşi, făgăduisem să trec pe acolo, şi aşa am şi făcut.

Cînd am sosit, mai erau numai patru domnişoare bătrîne, împreună cu domnişoara Brett, şi erau toate foarte ocupate cu cusutul. Desigur, pentru oricine, oricît ar fi el de pătruns de necesitatea de a expune în asemenea cazuri faptele în întregime şi cu exactitate, e foarte greu să-şi amintească şi să repete amănuntele precise ale unei conversaţii, mai ales ale unei conversaţii care (deşi inspirată de cel mai lăudabil şi frumos zel pentru fapte bune) era dintre acelea care nu prea impresionează urechea ascultătorului în momentul cînd are loc ; conversaţia aceasta avea drept subiect — ăă — mai ales şorţuleţele. Totuşi, mi-amintesc limpede că una dintre domnişoarele bătrîne (o persoană slabă, cu un şal de lînă), căreia parcă-i era frig şi care, sînt sigur, mi-a fost recomandată ca domnişoara James, a observat că vremea e foarte schimbătoare. După aceea, domnişoara Brett mi-a oferit un ceai, pe care l-am primit, dar nu-mi amintesc cu ce cuvinte. Domnişoara Brett este o persoană scurtă şi îndesată, cu părul alb. Singura persoană din grup care mi-a atras atenţia a fost domnişoara Mowbray, o femeie mică şi elegantă, cu purtări aristocratice, păr argintiu, un glas răsunător şi culori frumoase. Era persoana cea mai energică din toată societatea ; iar părerile ei în chestiunea şorţuleţelor, deşi exprimate cu un respect firesc faţă

de mine, erau temeinice şi înaintate. În afară de ea (deşi toate cele cinci doamne erau îmbrăcate simplu şi în negru), nu se poate tăgădui că celelalte arătau, cum ar spune nişte tineri mondeni, cam jerpelite.

După ce-am stat de vorbă vreo zece minute, m-am ridicat să plec, şi în clipa aceea am auzit ceva — pe care nu pot să vi-l descriu —, ceva ce mi s-a părut... dar zău că nu pot să vi-l descriu.

— Ce-aţi auzit? întrebai eu, cu o oarecare nerăbdare în glas.

— Am auzit, spuse vicarul solemn, am auzit-o pe domnişoara Mowbray (cea cu părul argintiu) adresîndu-i domnişoarei James (cea cu şalul de lînă) nişte cuvinte uimitoare. Le-am încredinţat pe loc memoriei şi, de îndată ce împrejurările mi-au îngăduit, le-am notat pe o bucăţică de hîrtie. Cred că o am aici. A scotocit prin buzunare, scoţînd tot felul de lucruri nevinovate; carneţele, circulare şi programe de concerte sătești. Am auzit-o pe domnişoara Mowbray spunînd următoarele cuvinte către domnişoara James: „Dă-i drumul, Bill!"

După ce mi-a dat această ştire, m-a privit ţintă, timp de cîteva clipe, grav şi neclintit, ca şi cum ar fi fost conştient că în privinţa asta n-avea nici o îndoială asupra faptelor. Pe urmă a continuat, întorcîndu-şi mai mult către foc capul pleşuv:

— Lucrul mi s-a părut neobişnuit. Nu puteam cu nici un chip să înţeleg. Mai întîi, mi s-a părut ciudat ca o fată bătrînă să-i spună altei fete bătrîne „Bill". Se prea poate, după cum spuneam, ca experienţa mea să fie incompletă; poate ca între ele şi numai în cercuri de domnişoare, fetele bătrîne să aibă purtări mai barbare decît credeam eu. Dar mi se părea straniu şi aproape aş fi putut să jur (dar vă rog să nu înţelegeţi fraza mea în mod greşit) — eram, pe atunci, îndemnat să afirm că aceste cuvinte:

„Dă-i drumul, Bill" nu erau de fel rostite cu acea intonație aristocratică, despre care vă spuneam că pînă atunci caracteriza conversația domnișoarei Mowbray. Adevărul e că aceste cuvinte : „Dă-i drumul Bill" ar fi fost, după cîte îmi închipui, nepotrivite pentru o intonație aristocratică.

Repet, deci, că am fost surprins de această frază. Dar am fost și mai surprins cînd, uitîndu-mă uluit în jur, cu pălăria și umbrela în mînă, am văzut-o pe domnișoara cea slabă, cu șalul de lînă, sprijinindu-se dreaptă de ușa prin care tocmai mă pregăteam să ies. Tot mai împletea la ciorap și mi-am închipuit că poziția aceasta dreaptă în fața ușii era doar o ciudățenie de fată bătrînă și o dovadă că persoana uitase intenția mea de a pleca.

Am spus, senin : „Îmi pare rău că vă deranjez, domnișoară James, dar trebuie să plec". M-am — ăă — m-am oprit, pentru că răspunsul ei, deși scurt și foarte precis, era de așa natură, încît îndreptățea și făcea firească oprirea mea. Și cuvintele astea le-am notat. Habar n-am ce înseamnă ; așa încît, n-am putut decît să le redau. A spus — și domnul Shorter se uită cu priviri de miop la hîrtiile lui — a spus : „Ține-ți fleanca, grăsane !" și a mai adăugat ceva, care suna cam așa : „Umflă-l !", sau poate : „Umflați-l !" Și pe urmă a plesnit ultima coardă a înțelegerii din ființa mea, sau poate din univers. De lîngă cămin, stimata și săritoarea mea prietenă, domnișoara Brett, a spus : „Vîră-i căpățîna într-un sac, Sam, și leagă-l bine. Gura ! O să vă umfle și pe voi într-o bună zi dacă lucrați cà la teatru !"

Capul mi se învîrtea. Să fi fost cu putință, așa cum îmi închipuisem eu cu o clipă mai înainte, ca niște domnișoare bătrîne să fi înființat un soi de cerc năbădăios, din care toți ceilalți erau excluși ? Mi-aminteam nelămurit, din vremea studiilor mele

clasice (am fost, pe vremuri, studios în felul meu, dar acum, din păcate, ruginesc), mi-aminteam de tainele grupului Bona Dea și de francmasoneria aceea femeiască. Mi-aminteam de sabaturile de vrăjitoare. Ba chiar, în delirul meu absurd, încercam să-mi amintesc un vers despre nimfele Dianei, cînd domnișoara Mowbray mă cuprinse pe la spate în brațele ei. În clipa aceea, am știut că nu sînt niște brațe de femeie.

Domnișoara Brett — sau aceea pe care o crezusem domnișoara Brett — stătea în fața mea, cu un revolver mare în mînă și un rînjet larg pe față. Domnișoara James tot mai stătea sprijinită de ușă, dar adoptase o atitudine cu desăvîrșire nouă și atît de nefeminină, încît te simțeai zguduit privind-o. Lovea din călcîie, stînd cu mîinile în buzunar și cu boneta într-o parte. Era bărbat. Vreau să zic, că el era fe... nu, vreau să zic că mi-am dat seama că în loc de a fi femeie — ea — adică el — adică era vorba de un bărbat.

Domnul Shorter arăta nespus de agitat și-și flutura brațele mai tare ca oricînd, și o dată cu ele, și șalul scoțian, în timp ce se ostenea să potrivească genurile. Vorbi mai departe, cu o nervozitate și mai înfrigurată :

— Cît despre domnișoara Mowbray, ea — adică el — mă ținea ca într-un cerc de fier. Brațul lui — adică al ei — era în jurul gîtului — vreau să zic al gîtului meu — și nu puteam nici să țip. Domnișoara Brett — adică domnul Brett, sau cel puțin domnul nu știu care, care nu era domnișoara Brett — stătea cu revolverul îndreptat spre mine. Celelalte două domnișoare — adică ăă — domni — scotoceau într-un cufăr, mai în fund. Totul era, în sfîrșit, limpede : erau asasini deghizați în femei, ca să mă ră-

pească pe mine ! Să-l răpească pe vicarul din satul Chuntsey Essex ! Dar de ce ? Din nonconformism ?

Bruta de la uşă strigă cu nepăsare : „Urniţi-vă mai repede ! Arătaţi-i ramolitului care-i chestia, şi să-i dăm drumul !“ „Dă-l dracului, spuse domnişoara Brett — adică omul cu revolver —, de ce să-i arătăm care-i chestia ?“ „Eu zic să faceţi bine să-i arătaţi, spuse cel de la uşă, căruia îi ziceau Bill. Un om care ştie ce face e cît zece care nu ştiu, chiar dacă-i un nătărău de popă !“ „Bill zice bine, făcu vocea răguşită a omului care mă ţinea pe mine (fusese glasul domnişoarei Mowbray). Scoate tabloul, Harry “

Omul cu revolver străbătu odaia pînă la locul unde celelalte două femei — adică bărbaţi — răscoleau nişte bagaje şi le ceru un lucru, pe care ele i-l dădură. Se întoarse înapoi şi mi-l arătă. Şi, faţă de uimirea pe care mi-o pricinui, toate surprizele de pînă atunci ale acestei zile îngrozitoare păliră dintr-o dată.

Era portretul meu. Numai faptul că un astfel de tablou se afla în mîinile acestor ticăloşi ar fi fost de ajuns să-mi producă o oarecare surpriză ; atît şi nimic mai mult. Dar n-am simţit doar o surpriză oarecare. Asemănarea era izbitoare şi însoţită de toate accesoriile studioului obişnuit de fotografii. Îmi sprijineam capul în mînă şi mă proiectam pe un peisaj pictat, reprezentînd un ţinut împădurit. Era limpede că nu e vorba de un instantaneu, era limpede că pozasem pentru această fotografie. Dar adevărul era că eu nu pozasem niciodată pentru o astfel de fotografie. Era o fotografie pe care eu n-o făcusem niciodată.

M-am holbat din nou la ea. Mi se părea foarte retuşată ; tabloul era acoperit cu sticlă şi înrămat, iar sticla atenua unele amănunte. Dar, fără îndoială, faţa era a mea, ochii ai mei, gura, nasul, capul şi

mîna, pozate toate la un fotograf de meserie. Iar eu nu pozasem niciodată în faţa unui astfel de fotograf.

„Priviţi minunea ! făcu omul cu revolverul, pe un ton glumeţ, foarte nelalocul lui. Părinte, pregăteşte-te să dai ochii cu Dumnezeu." Şi spunînd asta, scoase geamul din ramă. În clipa cînd geamul începu să se mişte, mi-am dat seama că o parte din tablou era pictată pe sticlă, cu alb de China, şi anume favoritele şi gulerul de pastor. Dedesubt era portretul unei doamne bătrîne, îmbrăcată într-o rochie neagră, cu capul sprijinit în mînă, în faţa unui peisaj împădurit. Doamna bătrînă semăna cu mine cum seamănă o picătură de apă cu alta. Nu fusese nevoie decît de favorite şi guler ca să devină eu din cap pînă-n picioare.

„Nostim, hai ? făcu cel numit Harry, punînd geamul înapoi. Asemănare izbitoare, părinte ! Fain pentru bătrîna doamnă ! Fain şi pentru dumneata ! Şi, putem adăuga, fain mai ales pentru noi, fiindcă o să iasă ceva bunicel de aici. Îl cunoşti pe colonelul Hawker, ăl de s-a stabilit în ţinut, aşa-i ?" Am dat din cap. „Ei, făcu cel numit Harry, arătînd tabloul, asta-i mă-sa. Cine-l culegea de pe jos cînd se-mpiedica ? Chiar ea !" Şi şi-a aruncat degetele într-un gest cuprinzător spre fotografia bătrînei doamne care semăna leit cu mine. „Ia zi-i bătrînului ce are de făcut, şi basta ! izbucni Bill de lîngă uşă. Uite, reverende, care-i povestea ; n-avem de gînd să-ţi facem nimic. Dacă vrei, îţi dăm şi o liră pentru osteneală. Cît despre zdrenţele babei, grozav ai să arăţi în ele !" „Nu te prea pricepi la explicat, Bill făcu omul din spatele meu. Domnule Shorter, uite cum stă treaba. Trebuie să avem o întrevedere cu Hawker ăsta, chiar în astă noapte. Te pomeneşti că ne pupă pe toţi şi ne mai dă şi şampanie cînd ne vede ! Pe de altă parte, s-ar putea să nu ne dea. Poate că atunci cînd om pleca, s-a

zis cu el. Poate că nu. Dar de văzut trebuie să-l vedem. Acum, după cum știi și dumneata, ăsta se închide în casă și nu deschide ușa nimănui ; numai că dumneata nu știi de ce, și noi știm. Singurul suflet care poate intra la el e mă-sa. E o potrivealã a dracului de nostimă, e un noroc neobișnuit, fiindcă dumneata ești mă-sa !" „Cînd i-am văzut prima dată poza, spuse Bill, clătinînd din cap ca o rumegătoare, cînd am văzut-o prima oară, mi-am zis : «Ăsta-i bătrînul Shorter». Chiar așa am zis — bătrînul Shorter." „Ce aveți de gînd, sălbaticilor ? am spus eu, gîfîind. Ce trebuie să fac eu ?" „Te învățăm numaidecît, sfințiata, răspunse binevoitor cel cu revolverul. Trebuie să-ți pui niște boarfe" — și arătă spre o bonetă și un teanc de straie femeiești îngrămădite într-un colț al odăii.

Domnule Swinburne, nu vreau să stărui asupra amănuntelor. N-aveam ce face. Nu mă puteam lupta cu cinci oameni, ca să nu mai pomenesc de pistolul încărcat. În cinci minute, domnule, vicarul din Chuntsey a fost îmbrăcat ca o femeie bătrînă — ca mama nu știu cui, dacă vreți — și tîrît din casă, pentru a lua parte la o crimă.

Era spre seară, și iarna, noaptea se lasă repede. Pe un drum întunecos, bătuți de vînt, pornirăm spre casa singuratică a colonelului Hawker, alcătuind poate cortegiul cel mai ciudat ce a umblat vreodată pe drumul acela sau pe oricare altul. Pentru orice privire omenească, după toate aparențele, eram șase doamne bătrîne, foarte respectabile, dar cu mijloace modeste, rochii negre și bonete elegante, cam învechite, e drept ; în realitate, eram cinci asasini și o față bisericească.

Vreau să scurtez povestea asta lungă. În timpul drumului, simțeam că mi se învîrtește parcă o morișcă în cap, tot gîndindu-mă cum aș putea scăpa. Să țip, atîta vreme cît eram departe de orice așezare, ar

fi însemnat sinucidere, fiindcă era ușor pentru banditii aceia să mă înjunghie, să-mi pună căluș la gură și să mă arunce în șanț. Pe de altă parte, să încerc să opresc trecătorii și să le explic cum stau lucrurile era cu neputință tocmai din pricina nebuniei și a situației ciudate în care mă aflam. Cu mult înainte ca un poștaș sau un căruțaș care s-ar fi nimerit să treacă pe acolo să poată fi convins de adevărul unei istorii atît de absurde, tovarășii mei ar fi șters-o, ba m-ar fi luat și pe mine cu ei, ca pe-un amic de-al lor care a avut nenorocirea să se scrîntească sau să se îmbete. Totuși, acest din urmă gînd a fost o inspirație : deși una groaznică. Ajunsesem oare pînă acolo încît vicarul din Chuntsey să se prefacă nebun sau beat ? Pînă acolo ajunsesem.

Am mers mai departe cu ceilalți, pe drumul acela pustiu, ținînd pe cît puteam pasul cu ei, care mergeau repede, dar totuși cu pas feminin, pînă cînd văzui, în sfîrșit, un felinar, și sub el un polițist. Hotărîrea mei era luată. Pînă să ajungem în dreptul lui eram cu toții la fel de cuminți, de tăcuți și de iuți. Cînd am ajuns, eu m-am repezit spre balustrada din marginea drumului și am început să urlu : „Ura, ura, ura ! Sus Britania ! Tundeți-vă părul ! Hei-rup ! Bau !" Era o situație nu lipsită de noutate pentru un om ca mine.

Polițistul a aruncat numaidecît lumina lanternei asupra mea, sau mai bine zis asupra babei ponosite și bete în care eram travestit. „Vă rog, doamnă" — începu el, aspru. „Mișcă-te și potolește-te, că praf te fac ! îmi șuieră Sam răgușit în ureche. Taci, că te jupoi !" Era înfricoșător să auzi cuvintele astea și să vezi domnișoara frumos îmbrobodită care le șoptea.

Eu urlam, urlam de zor — acum mă pornisem. Urlam în gura mare refrene caraghioase, pe care niște tineri vulgari le cîntaseră, spre regretul meu, la

concertele noastre sătești, mă clătinam încoace și-ncolo, ca o popică gata să se răstoarne. „Dacă nu sînteți în stare să o potoliți pe prietena dumneavoastră, doamnelor, spuse polițistul, voi fi nevoit s-o ridic. E beată și zănatică rău."

Eu mi-am îndoit sforțările. Nu fusesem crescut pentru astfel de lucruri ; dar cred că m-am întrecut pe mine însumi. Cuvinte despre care nu știam că le auzisem vreodată îmi ieșeau cu nemiluita din gură. „Cînd trecem de ăsta — șopti Bill — ai să urli mai tare ; ai să urli cît te-o ține gura, cînd ți-om arde picioarele !"

De groază, cîntam cîntecele acelea înspăimîntătoare de chef. În nici un coșmar pe care l-a avut vreodată în somn un om n-a existat ceva mai ucigător, mai groaznic decît fețele celor cinci care mă priveau dintre bonete ; siluete de cucoane provinciale, cu fețe de diavoli. Nu pot să-mi închipui că în iad există ceva mai sfîșietor.

Timp de-o clipă am simțit că mă îmbolnăvesc la gîndul că tărăboiul însoțitorilor mei și aerul respectabil al străzilor noastre îl vor convinge pe polițist și-l vor face să ne lase să trecem. Omul a șovăit, în măsura în care un lucru atît de solid ca un polițist poate fi șovăielnic. Atunci m-am aruncat înainte și mi-am repezit capul în pieptul lui, strigînd (dacă îmi amintesc bine) : „Mă, ia te uită, fir-ar al naibii să fie !"

În clipa aceea mi-am amintit cel mai limpede că sînt vicarul satului Chuntsey din Essex.

Lovitura asta deznădăjduită m-a salvat. Polițistul m-a înșfăcat de ceafă. „Vii cu mine!" începu el, dar Bill îl întrepuse, imitînd minunat glasul miorlăit al unei doamne : „Te rog, nu face atîta caz de sărmana noastră prietenă. O ducem noi în liniște acasă. Bea prea mult, dar altfel e o *Lady*, doar cam excen-

trică". „M-a lovit în stomac", spuse scurt polițistul. „Excentricități geniale", spuse Sam, serios. „Te rog, dă-mi voie s-o duc acasă", repetă Bill, reintrînd în pielea domnișoarei James. „Are nevoie de îngrijiri". „Are, făcu polițistul. Dar o îngrijesc eu." „N-are rost, strigă Bill, înfrigurat. Are nevoie de prietenele ei. Avem noi o doctorie pentru ea". „Da, încuviință domnișoara Mowbray, aprinsă, nici o altă doctorie nu face doi bani. E unica." „Mă simt foarte bine, cucurigu, cucu-cucurigu !" făcu, spre veșnica lui rușine, vicarul din Chuntsey. „Ia ascultați, doamnelor, spuse aspru polițistul. Mie nu-mi plac aiurelile prietenei dumneavoastră și nu-mi plac nici cîntecele ei, nici capul ei în stomacul meu. Și, cînd mă gîndesc mai bine, nu-mi plac nici mutrele dumneavoastră. Am văzut destule femei îmbrăcate așa cuviincios, care ne-au dat de lucru. Cine sînteți ?" „N-avem carnetele de identitate la noi, spuse domnișoara Mowbray cu nespusă demnitate. Și nici n-avem de gînd să ne lăsăm insultate de orice maimuțoi, care e mojic cu doamnele, atunci cînd e plătit ca să le apere. Dacă vrei să te folosești de slăbiciunea nefericitei noastre prietene, firește că legal ai dreptul s-o ridici. Dar dacă-ți închipui că ai vreun drept legal să ne intimidezi pe noi, află că greșești."

Adevărul și demnitatea acestor cuvinte l-au înmărmurit pentru scurt timp pe polițist. Folosindu-se de acest avantaj, cei cinci prigonitori ai mei au întors o clipă spre mine niște fețe de osîndiți și apoi s-au topit în întuneric. De îndată ce polițistul și-a îndreptat spre ei lanterna și bănuielile, i-am văzut schimbînd cu o iuțeală telegrafică priviri de înțelegere, priviri care spuneau că nu există altă cale decît retragerea.

Între timp, m-am lăsat încet pe caldarîm, într-o stare de ascuțită meditație. Cîtă vreme banditii erau

cu mine, nu îndrăznisem să părăsesc rolul beţivei. Fiindcă, de-aş fi început să vorbesc cu şir şi să explic cum stau lucrurile, agentul ar fi crezut că-mi venisem puţin în fire şi m-ar fi încredinţat prietenelor mele. Acum însă, dacă aveam chef, puteam fără primejdie să-l lămuresc.

Dar mărturisesc că n-avem chef. Nu se ştie niciodată ce se poate întîmpla în viaţă, şi fără îndoială, pe drumul strîmt al datoriei unui cleric aparţinînd bisericii Angliei se poate ivi nevoia de a se preface într-o bătrînă beţivă ; dar astfel de nevoi se ivesc, după cîte cred eu, destul de rar, şi de aceea pot părea unora drept puţin probabile. Închipuiţi-vă că s-ar fi răspîndit povestea cum că m-aş fi prefăcut a fi beat. Închipuiţi-vă că nu toţi oamenii ar fi crezut în prefăcătoria mea !

Poliţistul m-a urnit săltîndu-mă în sus. Am pornit domol şi am mers încet vreo sută de yarzi. Cu siguranţă că poliţistul mă credea prea somnoros şi slab ca să încerc să scap, aşa încît mă ţinea uşor. M-a tîrît după el, ca pe-o momîie oloagă, înceată, dezgustătoare, trecînd de o cotitură, două, trei, patru. La a patra cotitură, m-am smuls deodată din mîinile lui şi am pornit-o în jos, pe stradă, ca un cerb turbat. Omul era nepregătit, era greoi, afară era întuneric. Iar eu alergam, alergam, alergam şi după cinci minute de goană mi-am dat seama că am cîştigat. După o jumătate de oră eram afară, în cîmp, sub binecuvîntarea stelelor, şi aci am smuls de pe mine şalul acela blestemat şi boneta şi le-am îngropat în pămînt.

Bătrînul îşi terminase povestea şi se lăsase pe spătarul scaunului. Atît cele povestite, cît şi felul cum povestise avuseseră darul să mă impresioneze plăcut, pe măsură ce trecea timpul. Era un pisălog bătrîn şi pedant, dar dincolo de această înfăţişare deslueai omul crescut la ţară şi *gentleman*-ul care dovedea

curaj și un instinct cavaleresc în ceasurile de grea cumpănă. Își depănase povestea cu multe întorsături ciudate, dar cu un realism convingător.

— Și acum... începui eu.

— Și acum, spuse Shorter, aplecîndu-se din nou înainte, cu ceva care semăna a energie slugarnică, și acum, domnule Swinburne ce facem cu nenorocitul acela de domnul Hawker? Nu pot să vă spun ce aveau de gînd oamenii aceia sau cît de adevărat era ceea ce spuneau. Dar cu siguranță că primejdia există. Eu nu pot să mă duc la poliție, pentru motive pe care le înțelegeți. Între altele, nu m-ar crede. Ce-i de făcut?

Mi-am scos ceasul din buzunar. Se făcuse douăsprezece și jumătate.

— Prietenul meu Basil Grant — am spus — e omul la care trebuie să ne ducem. Eram amîndoi poftiți, în astă seară, la o cină; dar cred că s-o fi întors acasă. Ai ceva împotrivă să luăm o trăsură?

— Nu, de loc, răspunse el, ridicîndu-se politicos și adunîndu-și șalul cel caraghios.

O rablă de trăsură ne-a dus pînă la clădirile întunecate, cu locuințe muncitorești, din Lambeth, unde locuia Grant; ne-am cățărat pe o scară anevoioasă de lemn, și iată-ne în mansarda lui. Cînd am intrat în camera aceea de lemn, plină cu boarfe, ne-a izbit contrastul dintre acest interior și strălucirea albă a pieptarului cămășii lui Basil și luciul hainei lui de blană, aruncate pe o bancă de lemn. Omul tocmai era pe cale să bea un pahar cu vin, înainte de a se duce la culcare. Aveam dreptate: se întorsese de la supeu.

L-a ascultat pe reverendul Ellis Shorter repetîndu-și povestea, cu simplitate sinceră și respectul de care a dat totdeauna dovadă în purtările lui cu orice ființă omenească. La sfîrșit, a spus simplu:

— Cunoşti pe cineva cu numele de căpitan Fraser?

M-a uimit într-atît că pomeneşte, fără nici un rost, de merituosul colecţionar de cimpanzei cu care ar fi trebuit să iau masa în seara aceea, încît i-am aruncat lui Grant o privire aspră. Rezultatul a fost că nu m-am uitat spre domnul Shorter. L-am auzit doar răspunzînd, cu tonul lui cel mai nervos:

— Nu.

Totuşi, Basil părea să găsească ceva ciudat în răspunsul ăsta şi în general în purtarea bătrînului, fiindcă-şi ţinea ochii săi mari şi albaştri aţintiţi asupra clericului şi deşi ochii lui priveau liniştiţi, totuşi parcă-i ieşeau din ce în ce mai mult din orbite.

— Eşti absolut sigur, domnule Shorter, repetă el, că nu-l cunoşti pe căpitanul Fraser?

— Absolut, răspunse vicarul, şi eram de-a dreptul încurcat văzîndu-l cum se întoarce la sfiala, ca să nu zic deznădejdea, cu care mi se arătase prima oară.

Basil sări vioi în picioare.

— Atunci, e limpede ce avem de făcut. Dumneata nici n-ai început măcar cercetările, dragul meu Shorter; primul lucru pe care-l avem de făcut este să ne ducem, împreună, la căpitanul Fraser.

— Cînd? întrebă vicarul, bîlbîindu-se.

— Acum, făcu Basil — şi-şi vîrî o mînă în mîneca hainei de blană.

Bătrînul cleric se ridică în picioare, tremurînd.

— N-aş crede că e nevoie, spuse el.

Basil îşi scoase braţul din mîneca hainei de blană, aruncă haina din nou pe scaun şi-şi băgă mîinile în buzunar.

— Aha! făcu el, apăsat. Va să zică nu credeţi că e nevoie; atunci — şi rosti cuvintele acestea limpede şi hotărît —, atunci, domnule Ellis Shorter, nu pot spune decît că mi-ar plăcea să vă văd fără favorite.

La cuvintele astea m-am ridicat şi eu în picioare, fiindcă începuse marea tragedie a vieţii mele. Deşi viaţa, în neîntreruptă legătură cu Basil, era minunată şi senzaţională, avusesem întotdeauna părerea că frumuseţea şi senzaţiile acelea se învecinau cu nebunia. El trăia mereu avînd acea raţiune a lucrurilor care-i face pe oameni să-şi piardă raţiunea. Şi resimţeam scrînteala lui, aşa cum resimt oamenii moartea unor prieteni; adică cu durere în inimă. Lucrul se putea întîmpla oricînd, pe un cîmp, într-o trăsură, privind apusul soarelui, fumînd o ţigară. Se întîmplase acum. În clipa cînd trebuia să rostească o judecată menită să salveze viaţa unui semen, Basil Grant înnebunise.

— Favoritele dumitale, strigă el înaintînd şi ochii săi împrăştiau scîntei. Dă-mi favoritele ! Şi chelia !

Bătrînul vicar s-a dat, firește, cu un pas înapoi. Eu am păşit între ei.

— Stai jos, Basil ! l-am implorat eu. Eşti cam enervat. Termină-ţi vinul !

— Favoritele, răspunse el neînduplecat, — favoritele !

Şi se năpusti asupra bătrînului, care se repezi la uşă, dar fu oprit. Şi atunci, înainte de a şti ce se petrece, odaia aceea liniştită fu prefăcută de către cei doi în ceva între pantomimă şi pandemonium. Scaunele zburau trosnind, mesele erau azvîrlite cu zgomot de tunet, porţelanurile erau împrăştiate în cioburi şi, totuşi, Basil Grant tot mai sărea şi urla la reverendus Ellis Shorter.

Şi mai vedeam ceva, care punea capac iluziei mele smintite. Reverendul Ellis Shorter din Chuntsey, Essex, nu se purta nicidecum aşa cum îl văzusem purtîndu-se pînă atunci sau cum — ţinînd seama de vîrsta şi profesia lui — m-aş fi aşteptat să se poarte. Puterea cu care se ferea, sărea şi se lupta ar fi fost

uimitoare și la un băiețandru de șaptesprezece ani, iar la acest bătrîn vicar hodorogit părea un soi de vis grotesc. În afară de asta, omul nu părea chiar atît de uimit cum crezusem eu. Ba chiar, în ochii lui citeai un soi de licărire de plăcere, ca și în ochii lui Basil. Dar trebuie să vă spun uluitorul adevăr. Acum rîdeau amîndoi.

În cele din urmă, Shorter trebui să se dea bătut.

— Ei lasă, domnule Grant, gîfîi el ; mie nu poți să-mi faci nimic. E legal. Și nimeni n-a fost păgubit. E doar o ficțiune socială. Un rezultat al complicatei noastre societăți, domnule Grant.

— Nu te învinuiesc, omule, spuse Basil calm. Dar vreau favoritele dumitale. Și chelia. Sînt ale căpitanului Fraser ?

— Nu, nu, făcu domnul Shorter rîzînd ; le procurăm chiar noi. Nu sînt ale căpitanului Fraser.

— Ce naiba or mai fi toate astea ? am întrebat eu, aproape țipînd. E un coșmar infernal ? Cum poate chelia domnului Shorter să aparțină căpitanului Fraser ? Cum se poate ? Ce legătură are căpitanul Fraser cu toată treaba asta ? Ce-i cu el ? Doar ai luat masa cu el, Basil.

— Nu, spuse Grant, n-am luat.

— Nu te-ai dus la supeul doamnei Thornton ? l-am întrebat, înmărmurit. De ce ?

— Păi — făcu Basil, cu un zîmbet ușor și ciudat — adevărul e că am fost reținut de un vizitator. Ca să fiu precis, e în dormitorul meu.

— În dormitor ? repetai eu ; dar imaginația mea ajunsese în asemenea stare, încît mi s-ar fi părut tot atît de firesc să-mi spună că vizitatorul e în lada de cărbuni sau în buzunarul de la vestă.

Grant merse pînă la o ușă care dădea spre apartament, o deschise și intră. Apoi ieși, cu ultima minune întruchipată din noaptea aceea. Aduse în salonaș,

cu un gest de scuză și ținîndu-l de ceafă, pe un cleric șchiop, cu chelie, favoriți albi și un șal scoțian.

— Stați jos, domnii mei, strigă Grant, bătînd voios din palme. Stați jos cu toții și luați cîte-un pahar de vin. După cum spuneai, nimeni n-a fost păgubit, și dacă căpitanul Fraser mi-ar fi dat să înțeleg despre ce e vorba, l-aș fi scutit de cheltuială. Nu v-ar fi încîntat, așa-i ?...

Cei doi gentlemeni identici, care sorbeau vinul de Burgundia rînjind identic, rîseră cu poftă, iar unul dintre ei trase neglijent de favoriți și-i puse pe masă.

— Basil, spusei eu, dacă-mi ești prieten, scapă-mă. Ce-i asta ?

El rîse din nou.

— Un exemplar nou, îngerașule, la colecția ta de Meserii ciudate. Acești doi domni (în cinstea cărora am plăcerea să închin) sînt reținători de meserie...

— Ce-o mai fi și asta ? întrebai eu

— E foarte simplu, domnule Swinburne, începu cel care fusese odată reverendul Ellis Shorter din Chunsey, Essex, și am fost zguduit auzind cum din făptura aceea solemnă și familiară mie nu mai iese glasul solemn și familiar, ci tonurile vioaie și apăsate ale unui tînăr orășean. Nu e un lucru foarte important. Sîntem plătiți de clienții noștri ca să ținem de vorbă, sub un pretext nevinovat, oameni pe care ei vor să-i înlăture din cale pentru cîteva ceasuri. Și căpitanul Fraser... și aci zîmbi șovăielnic.

Basil zîmbi și el. Apoi interveni :

— Adevărul e că bunul meu prieten, căpitanul Fraser, voia foarte tare să ne înlăture pe amîndoi. Diseară se îmbarcă pentru Africa de est, iar doamna cu care trebuie să luăm masa este — ăă — este ceea ce se descrie cu expresia „romanul vieții lui". A vrut să rămînă două ceasuri cu ea și i-a folosit pe acești

doi domni ca să ne oprească acasă, aşa încît el să aibă terenul liber.

— Şi, firește, îmi spuse răposatul Shorter, cu glas de scuză, fiind silit să țin în casă pe un domn care avea o întîlnire cu o doamnă, trebuia să găsesc ceva pasionant şi tare, şi oarecum urgent. Nu puteam să spun o poveste cuminte.

— A ! făcui eu, te-am scutit de cuminţenie.

— Mulţumesc, *Sir* — spuse omul, respectuos. Sînt totdeauna recunoscător pentru orice fel de recomandaţie.

Celălalt îşi împinse leneş chelia pe spate, descoperind un păr des şi roşcat, şi începu să vorbească, visător, poate sub înrîurirea minunatului vin de Burgundia al lui Basil.

— E uimitor cum se extinde, domnilor ! Biroul nostru are de lucru de dimineaţa pînă seara. Nu mă îndoiesc că v-aţi ciocnit adesea de noi. Băgaţi de seamă ! Cînd un burlac bătrîn te plictiseşte cu poveşti vînătoreşti atunci cînd tu arzi de nerăbdare să fii recomandat cuiva, e din biroul nostru. Cînd vine o doamnă cu treburi bisericeşti şi te ţine ore în şir tocmai cînd vrei să te duci la familia Robinson, e din biroul nostru. În umbră, vezi mîna Robinsonilor.

— Un singur lucru nu înţeleg, spusei. Amîndoi sînteţi vicari ?

O umbră trecu pe fruntea vremelnicului beneficiar al parohiei din Chuntsey, Essex.

— Asta se poate să fi fost o greşeală, *Sir*, spuse el. Dar n-a fost vina noastră. De vină e mărinimia căpitanului Fraser. A cerut să fie folosită categoria cea mai înaltă din tariful nostru pentru reţinerea dumneavoastră. Şi în biroul nostru, tariful cel mai mare se plăteşte celor care întruchipează vicari, aceştia fiind cei mai respectabili şi pretinzînd efortul cel mai

mare. Ni se plăteşte cinci guinee o vizită. Am avut norocul de a mulţumi firma cu munca noastră ; şi acum sîntem mereu vicari. Înainte de asta, doi ani am fost colonei, următorii pe tarif. Coloneii se plătesc patru guinee.

În româneşte de *Vera Călin*

W. SOMERSET MAUGHAM

(n. 1874)

Somerset Maugham nu e nici el în primul rînd un umorist. Opera lui, care a cunoscut între cele două războaie o răspîndire potrivită cu termenul de best-seller, *creat ulterior, e diversă prin gen şi tematică. Maugham a scris romane —* Sclavia umană, Luna şi doi bani jumate, Vraja, *piese — jucate cu mare succes —, nuvele. Succesul comercial a întîmpinat în toate genurile activitatea acestui descendent al unei familii din burghezia provincială engleză, care a ajuns la literatură după ce studiase medicina. Succesul se datoreşte şi unor concesii făcute modei şi facilităţii, dar şi calităţilor foarte reale de observator şi de povestitor. Maugham nu e un mare scriitor. Gîndirea lui artistică nu pătrunde prea adînc şi nu evită întotdeauna platitudinea şi nici pitorescul uşor. Dar observaţia e atentă şi exactă, povestirea are soliditate, personajele trăiesc şi se mişcă, fără artificiu.*

Maugham trece cu maliţie în revistă chipuri de scriitori ori de notabili provinciali, analizează situaţii şi oameni mai puţin obişnuiţi, cum e pictorul de geniu din Luna şi doi bani jumate, *personaj creat evident după modelul vieţii lui Gauguin;*

el urmăreşte felul cum existenţa în regiunile exotice modifică caracterele europenilor. Temele sînt uneori mărginaşe, situaţiile voit stranii, dar detaliul exterior psihologic izbeşte prin justeţe. Cu mai puţină forţă şi poezie, Maugham este în acest din urmă domeniu un bun continuator al lui Joseph Conrad.

Umorul e adesea prezent în observaţia lui Maugham şi devine cîteodată obiectivul principal, cum se întîmplă în schiţa pe care o reproducem.

PRÎNZUL

Am zărit-o în timpul spectacolului, şi fiindcă îmi făcuse semn m-am dus în pauză şi m-am aşezat lîngă dînsa. N-o mai văzusem de foarte multă vreme, iar dacă nu s-ar fi întîmplat să-i rostească cineva numele, nu prea cred că mi-aş fi putut reaminti cine este. Mi s-a adresat pe-un ton jovial:

— Vai, cîţi ani sînt de cînd ne-am cunoscut! Cum mai zboară timpul! Şi nici unul dintre noi nu întinereşte. Ţi-aduci aminte cum ne-am întîlnit prima oară? Mă invitaseşi la un prînz.

Dacă mi-aduceam aminte!...

Erau de atunci douăzeci de ani, şi pe vremea aceea trăiam la Paris. Locuiam în Cartierul Latin, într-un mic apartament cu vedere spre cimitir, şi abia cîştigam atît cît să-mi duc zilele de azi pe mîine. Doamna citise o carte de-a mea şi îmi scrisese ceva despre cele citite. I-am răspuns, mulţumindu-i, şi foarte curînd am primit din partea ei o nouă scrisoare, în care îmi spunea că urmează să treacă prin Paris şi i-ar face plăcere să stea de vorbă cu mine; era însă foarte ocupată, şi n-ar fi putut dispune de cîteva momente libere decît joia următoare; cum dimineaţa trebuia să şi-o petreacă la Luxembourg, n-aş fi fost oare dispus să-i ofer după aceea un mic prînz la Foyot?

Foyot este un restaurant unde iau masa senatorii francezi, şi pretenţiile localului întreceau în asemenea măsură posibilităţile mele, încît niciodată nu-mi trecuse măcar prin gînd să calc pe acolo. Dar mă simţeam măgulit şi eram mult prea tînăr pentru a fi putut învăţa să spun „nu" unei femei. (Şi puţini bărbaţi, aş putea adăuga, învaţă lucrul acesta mai înainte de a fi prea bătrîni pentru ca spusele lor să mai aibă vreo importanţă în faţa unei femei.) Aveam în momentul acela optzeci de franci (franci aur), care trebuia să-mi ajungă pînă la sfîrşitul lunii, iar un prînz modest nu putea să coste mai mult de cincisprezece. Dacă renunţam la cafea pentru următoarele două săptămîni, m-aş fi putut descurca destul de bine.

Am răspuns deci că mă voi întîlni cu prietena mea — prietenă prin corespondenţă — la Foyot, în ziua de joi, la orele douăsprezece şi jumătate. Nu era atît de tînără pe cît mă aşteptasem şi avea o înfăţişare mai degrabă impozantă decît ademenitoare. De fapt era o femeie de patruzeci de ani (vîrstă încîntătoare, dar nu dintre acelea care trezesc de la prima vedere pasiuni instantanee şi devastatoare), şi mi-a făcut impresia că poate arăta mai mulţi dinţi albi, mari şi regulaţi, decît ar fi avut nevoie pentru un scop practic. Se dovedi vorbăreaţă, dar, cum părea dispusă să vorbească mai mult despre mine, m-am pregătit să fiu un auditoriu foarte atent.

Cînd mi s-a prezentat lista de bucate am avut o tresărire, fiindcă preţurile erau cu mult mai mari decît mă aşteptasem. Dar doamna m-a liniştit, spunîndu-mi :

— Eu la prînz nu mănînc niciodată nimic.

— Ei, cum puteţi spune una ca asta ? am răspuns eu plin de generozitate.

— Nu mănînc niciodată mai mult de un singur fel. După părerea mea, în ziua de azi oamenii se îndoapă din cale-afară. Poate puțin pește. Nu știu dacă or fi avînd niște somon.

De fapt era prea devreme, nu venise încă sezonul somonului, așa că nu figura pe lista de bucate, dar l-am întrebat totuși pe chelner dacă au sau nu somon. Da, tocmai le sosise un somon de toată frumusețea, cel dintîi pe care îl primeau în anul acela. Prin urmare, am comandat ce poftise invitata mea. Chelnerul a mai întrebat-o dacă nu dorește să ia ceva pînă cînd se prepară peștele.

— Nu, a răspuns doamna, niciodată nu mănînc decît un singur fel. Doar dacă ai puține icre negre. Pentru mine icrele negre nici nu contează.

Mie mi-a cam sărit inima. Știam foarte bine că nu-mi pot îngădui să consum icre negre, dar nu prea îmi venea la îndemînă să i-o spun. În orice caz, i-am cerut chelnerului să aducă icre negre. Pentru mine am ales cel mai ieftin fel de pe listă, adică un cotlet de berbec.

— Nu cred că e înțelept din partea dumitale să mănînci carne, mi-a spus doamna. Nu pricep cum te mai poți gîndi să lucrezi după ce mănînci lucruri atît de grele cum sînt cotletele. Eu mă feresc totdeauna să-mi încarc stomacul.

Pe urmă s-a pus problema băuturii.

— La prînz nu beau niciodată nimic, a spus doamna.

— Nici eu, m-am grăbit să declar numaidecît.

— În afară de vin alb, urmă doamna, ca și cînd eu n-aș fi rostit nici o vorbă. Vinurile astea albe franțuzești sînt așa de ușoare... Sînt minunate pentru digestie.

— Ce-ați prefera ? am întrebat eu ca un amfitrion încă atent, dar nu chiar entuziast.

Mi-a oferit o strălucitoare și prietenoasă străfulgerare a dinților ei albi.

— Doctorul nu-mi permite să beau decît șampanie.

Îmi închipui că m-am îngălbenit. Am comandat o jumătate de sticlă. Și am spus așa, în treacăt că doctorul mi-a interzis cu străşnicie să beau șampanie.

— Atunci, ce-o să bei?

— Apă.

A mîncat icrele negre și a mîncat și somonul. Vorbea veselă despre artă, literatură și muzică. Eu însă mă gîndeam numai și numai la cît are să se ridice nota de plată. Cînd mi s-a adus cotletul de berbec, m-a luat foarte din scurt:

— Văd că obișnuiești să mănînci grozav de mult la prînz. Sînt convinsă că faci o greșeală. De ce nu vrei să urmezi exemplul meu și să mănînci doar un singur fel? Sînt sigură că te-ai simți mult mai bine.

— Chiar așa și fac, mănînc *un singur* fel, i-am răspuns eu în clipa cînd chelnerul se apropia, aducînd din nou lista de bucate.

Dar doamna l-a dat deoparte cu un gest dezinvolt.

— Nu, nu, la prînz nu mănînc niciodată nimic. Doar gust cîte ceva, nu-mi trebuie nimic în plus, și chiar și asta mai mult ca pretext de conversație decît pentru altă pricină. Nu mai pot cu nici un chip să iau altceva... afară doar dacă n-au niște sparanghel dintr-acela uriaș. Mi-ar părea rău să plec de la Paris fără să gust niște sparanghel.

Mi-a stat inima. Văzusem sparanghel prin magazine și știam că e îngrozitor de scump. Și de multe ori îmi lăsase gura apă uitîndu-mă la el.

— Doamna ar dori să știe dacă aveți niște sparanghel dintr-acela uriaș, i-am spus eu chelnerului.

Îmi și încordasem la culme voința pentru a-l face să spună „Nu". Dar un zîmbet topit de fericire s-a întins pe chipul lui lătăreț, ca de popă, și m-a asigurat că au un sparanghel atît de mare, atît de superb și atît de fraged, încît e o adevărată minunăție.

— Nu mai mi-e foame cîtuși de puțin, oftă invitata mea, dar dacă insiști, am să iau puțin sparanghel.

Am comandat sparanghel.

— Dumneata nu vrei să guști de loc?

— Nu, nu mănînc niciodată sparanghel.

— Știu că sînt unii cărora nu le place sparanghelul. Adevărul e însă că îți distrugi cerul gurii și îți pierzi finețea gustului fiindcă mănînci atîta carne.

Pe urmă am așteptat pînă au pregătit sparanghelul. Mă luase groaza. Acum nu mai era vorba despre cîți bani aveau să-mi rămînă pentru tot restul lunii, ci dacă îmi vor ajunge să achit nota. Ar fi fost înfiorător să-mi lipsească zece franci și să mă văd obligat să împrumut de la musafir. Mi-ar fi fost cu neputință să fac una ca asta. Știam pînă la centimă cîți bani am în buzunar, iar dacă nota avea să depășească suma aceea, eram hotărît să duc mîna la buzunar și cu un strigăt teatral să sar în picioare și să spun că fusesem prădat. Bineînțeles că ar fi fost groaznic să n-aibă nici ea bani destui pentru achitarea notei. În cazul acesta, singura soluție era să-i las chelnerului ceasul în gaj și să-i spun că trec mai tîrziu să-i plătesc.

Apăru și sparanghelul. Era enorm, suculent și apetisant. Mireasma untului topit îmi gîdila nările așa cum odinioară nările lui Iehova fuseseră gîdilate de mireasma ofrandelor arse pe altarul dreptcredincioșilor semiți. Priveam lung cum femeia, pierdută de plăcere, îndesa sparanghelul pe gîtlej, înghițind cu voluptate cantități impresionante, și cu tonul meu cel

mai politicos îi vorbeam pe larg despre situaţia teatrului în Balcani. În cele din urmă, a terminat.

— Cafea? am întrebat eu.

— Da, doar o îngheţată şi o ceşcuţă de cafea, mi-a răspuns doamna.

De-acum nu-mi mai păsa, aşa că am cerut cafea pentru mine şi îngheţată şi cafea pentru dînsa.

— Ştii, îmi spuse doamna în timp ce consuma îngheţata, există un lucru în care cred cu toată convingerea. Omul trebuie totdeauna să se scoale de la masă cu senzaţia că ar dori să mai mănînce ceva.

— Tot vă mai e foame? am întrebat-o cu glas stins.

— O, nu, nu mai mi-e foame. Ştii, nu obişnuiesc să mănînc la prînz. Iau o ceaşcă de cafea dimineaţa şi pe urmă nu mai mănînc nimic decît seara, iar la prînz nu iau niciodată mai mult decît un singur fel. La dumneata mă refeream.

— O, da, înţeleg!

Pe urmă s-a petrecut ceva cumplit. Pe cînd aşteptam cafeaua, şeful de sală s-a apropiat de noi cu un zîmbet linguşitor întins pe chipul lui de ipocrit şi ne-a adus un coşuleţ mare cu piersici enorme. Aveau roşeaţa fecioarelor nevinovate şi coloritul bogat al unui peisaj italian. Dar oare puteam fi sigur că atunci nu era sezonul piersicilor? Dumnezeu singur ştia cît or mai fi costat. Dar am aflat şi eu... puţin mai tîrziu, fiindcă invitata mea, fără să se întrerupă vreo clipă din conversaţie, a luat foarte distrată o piersică.

— Ei, acuma vezi? Ţi-ai umplut stomacul cu o mulţime de carne — unicul şi prăpăditul meu cotlet de berbec! — şi uite că nu mai poţi gusta nimic. Eu însă n-am luat decît ceva uşor, aşa că mă pot delecta cu o piersică.

Mi s-a prezentat nota, şi după ce am plătit mi-am dat seama că de-abia îmi rămîne pentru un bacşiş

mai mult decît ridicol. Privirile doamnei au zăbovit o clipă asupra celor trei franci lăsați pe masă pentru chelner și am înțeles numaidecît că mă consideră teribil de meschin. Dar cînd am păşit afară din restaurant aveam înaintea mea o lună întreagă, şi în buzunar nici un singur gologan.

— Urmează exemplul meu, mi-a spus doamna în clipa cînd ne strîngeam mîna, şi nu mînca niciodată la prînz mai mult de un singur fel.

— Ba am să fac chiar mai mult, i-am răspuns eu. Diseară n-am să mănînc nimic.

— Se vede că eşti umorist ! mi-a strigat ea veselă, sărind într-o trăsură. Se vede cît de colo că eşti umorist.

Dar, în sfîrşit, eram răzbunat. Nu mă socotesc un om ranchiunos, dar cînd vreunul dintre zeii nemuritori dă o mînă de ajutor într-o asemenea treabă, poţi fi iertat dacă priveşti rezultatele cu oarecare mulţumire. Doamna cîntăreşte astăzi o sută şi treizeci de kilograme.

În româneşte de *D. Mazilu*

F. C. WODEHOUSE

(n. 1881)

Wodehouse este poate cel mai popular umorist englez din ultimele decenii. Cărțile lui sînt numeroase și larg răspîndite. Să citățm doar cîteva dintre cele mai cunoscute: Bani mulți, Sam cel brusc, *diferitele culegeri de povestiri avînd ca erou pe valetul Jeaves, pe Smith, paladin ingenios și fantezist, ori pe Mulliner, totdeauna gata să-și amintească cîte-o pățanie năstrușnică, întîmplată vreunui membru al familiei lui. În miile de pagini ale unui scriitor a cărui preocupare este în special de a amuza, există, negreșit, evidente concesii artistice. Personajele sînt adesea convenționale, ca și multe dintre subiecte, croite pe o schemă reluată adesea și împrumutată vechilor și încercatelor procedee ale comicului — escrocii păcăliți, valeții iscusiți care-și ajută stăpînii. Dar această rechizită simplă e reînoită de Wodehouse printr-o inventivitate comică neobișnuită, care face din lectura celor mai izbutite cărți ale sale un prelungit hohot de rîs. Întîmplările se precipită în cascadă. Iar umorul său, deși nu este în primul rînd satiric, are de multe ori tîlc critic, mai ales cînd se ocupă de figuri și întîmplări din exclusiva aristocrație engleză. Se perindă prin cărțile lui Wode-*

house diverse varietăți din specia „băiatului de bani gata", posedînd un vocabular de șaizeci și cinci de cuvinte și idei pe măsură, ori umflați și pompoși „cuceritori ai vieții", mari financiari. La Wodehouse, observatorul se ivește adesea în primul plan, și, fără a-l concura, îl depășește pe născocitorul de întîmplări vesele.

ZÎMBETUL CARE CUCEREȘTE

Subiectul conversației care se ducea în bufetul hanului La Odihna Pescarului era de astă dată moralitatea — din păcate foarte scăzută — ce domnea în rîndurile nobilimii și ale aristocrației rurale din Marea Britanie.

Domnișoara Postlethwaite, erudita noastră chelneriță, pusese această temă în discuție, povestind că, în nuvela pe care o citea, un viconte tocmai îl aruncase de pe o stîncă pe avocatul familiei — „și asta fiindcă-i descoperise infamul lui secret, ne explică domnișoara Postlethwaite, lustruind cu strășnicie un pahar, căci era o femeie de treabă. Secretul ăsta îl descoperise avocatul, așa că vicontele i-a dat brînci de pe stîncă. Stau și mă gîndesc cîte de-alde astea nu s-or fi petrecînd și prin alte familii, numai că nu le știm noi!"

Domnul Mulliner aprobă din cap cu gravitate.

— Acest lucru este într-atît de adevărat, încuviință el, încît bănuiesc că ori de cîte ori un avocat de familie este găsit ciopîrțit în două sau mai multe bucăți sub vreo stîncă, primul lucru pe care-l fac cei Patru Mari de la Scotland Yard este să ia în evidență pe toți viconții din regiune.

— Baroneţii sînt şi mai răi decît viconţii, zise o Halbă de Bere cu multă vehemenţă. Mi-a tras unul clapa mie, luna trecută cînd am vîndut o vacă.

— Conţii sînt şi mai răi decît baroneţii, protestă un Whisky cu Lămîie. Aş putea să vă spun eu vreo cîteva despre conţi..."

— Da de Cavaleri[1] ce ziceţi? întrebă o Bere Dulceagă. După părerea mea, nici ăştia nu-s uşă de biserică.

Domnul Mulliner oftă.

— Fapt este că, zise el, deşi ne întristează s-o spunem, întreaga aristocraţie britanică este atinsă, ba chiar roasă de imoralitate. Îndrăznesc a afirma că dacă am lua un ac şi l-am înfige la întîmplare în paginile *Almanahului Debrett*[2] l-am afla înţepînd numele vreunuia care se învîrteşte în lumea bună cu o conştiinţă tot atît de dureroasă la pipăit ca o ceafă arsă de soare. Dacă e nevoie de o dovadă în sprijinul afirmaţiei mele, povestea nepotului meu Adrian Mulliner, detectivul, o să vă lămurească pe deplin.

— Nu ştiam că aveţi un nepot detectiv, zise Whisky-ul cu Lămîie.

— Da, am. Acum nu mai profesează, dar într-o vreme era un copoi tot de atît de iscusit ca oricare altul din meseria lor. După ce a făcut universitatea la Oxford şi a încercat să se apuce de cîteva treburi nepotrivite pentru el, şi-a găsit însfîrşit un rost ca membru al firmei Widgery şi Boon, detectivi din Albemarle Street. În timpul celui de-al doilea an de slujbă la această veche şi respectabilă casă, a întîlnit-o şi a iubit-o pe *Lady* Millicent Shipton-Bellinger, fiica mai mică a celui de-al cincilea conte de Brangbolton.

[1] Cavaleri ai Ordinului Imperiului Britanic. În original: O.B.E. *(Officer of the British Empire).*

[2] Almanah care dă numele şi genealogiile tuturor familiilor nobiliare, alcătuit de John Debrett.

Aventura Cîinelui Pierdut a făcut ca cei doi tineri să se întîlnească. Din punct de vedere strict profesional, nepotul meu nu a socotit niciodată această întîmplare printre marile sale realizări în domeniul deducţiei logice ; dar, avînd în vedere rezultatul pe care ea l-a avut, cred că ar putea pe drept cuvînt s-o considere cel mai important caz din cariera lui. Ceea ce s-a întîmplat a fost că a găsit animalul rătăcit prin parc, a dedus după numele şi adresa de pe zgardă că aparţinea lui *lady* Millicent Shipton-Bellinger din Upper Brook Street nr. 18 A, şi, după ce şi-a încheiat plimbarea, a dus cîinele acolo, înapoindu-l proprietarei.

„O nimica toată" este expresia cu care Adrian Mulliner, dacă se întîmplă să pomeneşti de această poveste, caută să bagatelizeze faptul, dar *lady* Millicent n-ar fi putut să-i arate mai multă admiraţie şi entuziasm nici dacă faptul acesta ar fi fost suprema capodoperă poliţienească. Nu ştia cum să se poarte mai amabil cu nepotul meu. L-a invitat la un ceai, unde s-a servit pîine prăjită cu unt, sandvişuri cu sardele şi două feluri de prăjituri, iar la sfîrşitul mesei s-au despărţit în termeni care, chiar în acel stadiu timpuriu al relaţiilor lor, erau ceva mai călduroşi decît i-ar fi îngăduit o simplă prietenie.

Într-adevăr, credinţa mea este că fata s-a îndrăgostit de Adrian tot atît de instantaneu ca şi el de ea. Pe el l-a fermecat frumuseţea ei blondă strălucitoare. Iar ea, la rîndul ei, a fost fascinată, după cîte îmi închipui, nu numai de regularitatea trăsăturilor lui, care, aşa cum se observă la toţi cei din familia Mulliner, era remarcabilă, ci şi de faptul că era brun şi slab şi avea un aer de adîncă melancolie.

De fapt, acest aer se datora supărătoarelor dureri de stomac de care suferea din copilărie ; dar fetei

i se părea desigur oglinda unui suflet mare şi romantic. Nimeni, gîndea ea, nu putea arăta atît de grav şi de trist dacă nu ar fi ascuns în suflet adîncimi nebănuite.

Putem să-i înţelegem punctul de vedere. Toată viaţa fusese obişnuită cu societatea unor tineri netoţi care îşi completau vederea slabă cu monocluri şi care, în ceea ce priveşte conversaţia, secau cu desăvîrşire după ce o întrebau dacă văzuse expoziţia Academiei şi dacă nu crede că ar dori un pahar de limonadă. Efectul pe care îl făcu asupra ei un om brun, cu ochi ageri ca Adrian Mulliner, care vorbea bine şi cu multă uşurinţă despre amprente, psihologie şi lumea interlopă, trebuie să fi fost uluitor.

În orice caz, dragostea lor înflori repede. Nici nu trecuseră două săptămîni de la prima lor întîlnire, cînd Adrian o invită într-o zi la masă la Pata de Sînge, clubul detectivilor din Rupert Street, şi o ceru în căsătorie. Ea primi numaidecît. Se poate pe drept cuvînt spune că în următoarele douăzeci şi patru de ore nu se afla în întreaga Londră, inclusiv suburbiile, vreun alt detectiv particular mai fericit ca el.

Totuşi, a doua zi la prînz, cînd se întîlni din nou cu Millicent, citi cu tristeţe pe frumoasa ei faţă semnele unei emoţii, pe care ochiul lui exersat o recunoscu imediat drept îngrijorare.

— Ah, Adrian, vorbi fata cu disperare în glas, s-a întîmplat ceva groaznic. Tatăl meu nici nu vrea să audă despre căsătoria noastră. Cînd i-am spus că eram logodiţi, a făcut „aş!" de mai multe ori, adăugînd că nu auzise o tîmpenie mai mare în viaţa lui. Ştii, de cînd cu necazul unchiului Joe, din 1928, tata are oroare de detectivi.

— Nu cred că am avut plăcerea să-l cunosc pe unchiul tău Joe.

— O să ai prilejul la anul. Cu reducerea de pedeapsă care se aplică de obicei pentru bună purtare, o să revină în sînul familiei prin iulie. Şi mai e ceva.

— Cum încă ceva ?

— Da. Îl cunoşti pe *sir* Jasper Addleton, O.B.E. ?

— Financiarul ?

— Tata vrea să mă mărit cu el. Nu e groaznic ?

— Fără îndoială că am auzit şi ştiri mai îmbucurătoare, recunoscu Adrian. Problema asta trebuie studiată cu multă atenţie.

Procesul de meditare asupra situaţiei lui nefericite avu drept efect o ascuţire a durerilor de stomac. În cursul ultimelor două săptămîni, fericirea de a fi alături de Millicent şi de a deduce că şi ea îl iubeşte făcuse să-i înceteze cu desăvîrşire crizele de dispepsie; dar acum ele reîncepură, mai cumplite decît oricînd. În cele din urmă, după o noapte de insomnie, în timpul căreia simţi toate emoţiile unuia care a înghiţit din nebăgare de seamă o familie de scorpioni, se adresă unui medic specialist.

Specialistul era unul din acele înaintate spirite moderne care disprețuiesc formele învechite, folosite de conservatorii profesiei medicale. Îl examină atent pe Adrian, apoi se lăsă pe speteaza scaunului, ţinîndu-şi mîinile cu vîrful degetelor împreunate.

— Zîmbiţi ! zise el.

— Cum ? făcu Adrian.

— Zîmbiţi, domnule Mulliner.

— Mi-aţi spus să zîmbesc ?

— Întocmai. Zîmbiţi.

— Dar, observă Adrian, tocmai am pierdut pe singura fată pe care am iubit-o vreodată.

— Asta-i strașnic, zise specialistul, care era burlac. Hai, te rog, zîmbeşte.

Adrian era oarecum uimit.

— Vă rog, domnule doctor, zise el, ce înseamnă povestea asta cu zîmbitul ? Am pornit, dacă îmi aduc bine aminte, să vorbim despre sucurile mele gastrice. Acum, într-un fel cu totul misterios, am ajuns la subiectul zîmbete. Ce vreţi să spuneţi prin „zîmbeşte !“ ? Eu nu zîmbesc niciodată. N-am mai zîmbit de cînd feciorul care servea la masă s-a împiedicat de cîinile prepelicar şi a vărsat untul topit pe spatele mătuşii Elizabeth. Aveam pe atunci doisprezece ani.

Specialistul aprobă din cap.

— Exact. Şi iată de ce organele dumitale digestive te supără. Dispepsia, continuă el, este acum privită de minţile cele mai luminate ale profesiei noastre drept o afecţiune pur mentală. Nu o tratăm cu droguri şi medicamente. Fericirea este singurul tratament recomandabil. Fii vesel, domnule Mulliner, Fii bine dispus. Şi dacă nu poţi face asta, cel puţin zîmbeşte. Simplul exerciţiu al muşchilor faciali într-un rîset are un efect salutar. Acum, după ce vei pleca, propune-ţi ca un punct de program să zîmbeşti ori de cîte ori ai un moment liber.

— Aşa ? zise Adrian.

— Mai larg decît atît.

— Aşa-i mai bine ?

— Mai bine, aprecie specialistul, însă totuşi nu atît de elăstic pe cît ar fi de dorit. Bineînţeles că ai nevoie de exerciţiu. E normal ca muşchii să fie mai rigizi un timp, îndeplinind o sarcină atît de neobişnuită. Fără îndoială că lucrurile vor deveni mai fireşti, încetul cu încetul.

Doctorul îl privi pe Adrian gînditor.

— Curios ! zise el. Aveţi un zîmbet straniu, domnule Mulliner. Îmi aminteşte întrucîtva de surîsul Mona Lisei. Are aceeaşi nuanţă sardonică şi sinistră. E de fapt, virtualmente, un rînjet. Pare într-un fel

să sugereze că știi totul. Din fericire, propria mea viață este ca o carte deschisă, în care oricine poate citi, așa că nu m-a deranjat zîmbetul dumitale. Dar cred că ar fi mai bine dacă, pentru moment, ai căuta să nu zîmbești față de persoane suferinde sau nervoase. Bună ziua, domnule Mulliner. Onorariul meu e cinci guinee[1], exact.

Pe figura lui Adrian, în timp ce se ducea în după-amiaza aceea să-și îndeplinească obligațiile de serviciu, nu se putea observa nici un zîmbet, de nici un fel. Se cutremura în fața grelei încercări la care era supus. Fusese trimis să păzească darurile de nuntă la o recepție în Grosvenor Square[2] și, bineînțeles, orice lucru în legătură cu căsătoria era pentru el ca un cuțit în inimă. Fața lui, în timp ce patrula prin camera unde erau expuse cadourile, era crispată și severă. În trecut, se mîndrea întotdeauna cu faptul că nimeni nu-i putea bănui meseria în timp ce îndeplinea asemenea misiuni. În ziua aceea și un copil l-ar fi recunoscut drept ce era de fapt. Arăta ca Sherlock Holmes.

Nu dădea nici o atenție mulțimii vesele care se învîrtea în jurul lui. Gîndul lui, de obicei încordat și ager în asemenea ocazii, îi fugea acum spre alte preocupări. Cu tristețe, își amintea mereu de Millicent. Și deodată — fără îndoială, ca efect al acestor sumbre meditații, deși poate acesta era întrucîtva și efectul cupei de șampanie pe care o băuse — îl săgetă cam în dreptul celui de-al treilea nasture al vestei lui elegante o durere de stomac atît de cumplită, încît simți nevoia stringentă de a face ceva pentru a o calma cît mai grabnic.

[1] Valoarea tradițională a unei guinee reprezintă azi 21 de șilingi.

[2] Cartier aristocratic din Londra.

Cu o violentă sforțare, își strîmbă fața într-un zîmbet. Și în timp ce făcea aceasta, un om voinic, de vîrstă mijlocie, și cam brutal la înfățișare, cu o față roșie și o mustață căruntă, ce se tot învîrtea în jurul uneia dintre mese, se întoarse în acest timp și-l văzu.

— Ei, drăcie! îngăimă el pălind.

Sir Sutton Hartley Wesping, baronet — căci el era omul cu fața roșie — avusese o după-amiază destul de plăcută. Ca toți lorzii care iau parte la recepții de nuntă în lumea bună, trecuse pe la diferite mese, șterpelind de ici un cuțit de pește, de colo un pahar de ouă cu incrustații, pînă cînd își luase aproape toată încărcătura pe care i-o permitea tonajul său și se gîndea acum să se îndrepte spre negustorul care ținea o casă de amanet din Euston Road, negustor cu care își aranja obișnuitele afaceri. La vederea zîmbetului lui Adrian, îngheță pe loc, îngrozit.

Am văzut ce părere avea medicul specialist despre zîmbetul lui Adrian. Chiar lui, un om cu conștiința curată și clară, zîmbetul acesta i se păruse sardonic și sinistru. Ne putem deci închipui efectul pe care trebuie să-l fi avut asupra lui *sir* Sutton Hartley-Wesping.

„Cu orice preț, gîndi el, trebuie să-l împac pe acest om care rînjește batjocoritor." Scoțînd repede din buzunare un colier de diamante, cinci cuțite de pește, zece brichete și vreo două-trei pahare de ouă, le așeză pe o masă și veni spre Adrian cu un fel de zîmbet silit.

— Ce mai faci dumneata, dragă prietene? zise el.

Adrian răspunse că foarte bine. Și chiar acesta era adevărul. Rețeta specialistului făcuse minuni. Era puțin surprins văzîndu-se atît de cordial interpelat de un om pe care nu-și amintea să-l mai fi văzut

vreodată, dar puse acest lucru pe seama farmecului magnetic al personalității sale.

— Minunat! zise baronetul din toată inima. Asta-i strașnic. Asta-i admirabil. A, *à propos*, mi s-a părut că te-am văzut zîmbind adineauri.

— Da! zise Adrian, chiar zîmbeam. Știți...

— Bineînțeles că știu. Bineînțeles, dragă prietene. Ai descoperit farsa pe care tocmai o pregăteam amabilei noastre gazde și ai fost amuzat deoarece ai înțeles că nu există nici o intenție rea, nici un *arrière pensée*[1] în dosul acestor mici glume nevinovate, nimic altceva decît o sinceră și sănătoasă dorință de a ne amuza, iar dînsa ar fi fost prima care să rîdă din toată inima. Și acum spune-mi, dragul meu, ce faci la sfîrșitul săptămînii? N-ai vrea să-l petreci la moșia mea din Sussex?

— Sînteți foarte amabil, începu Adrian cu oarecare îndoială în glas.

Nu prea era dispus să petreacă un *week-end* cu un personaj atît de straniu.

— Iată cartea mea de vizită. Te voi aștepta vineri. Vor fi doar cîțiva prieteni. Lordul Brangbolton, *Sir* Jasper Addleton și încă vreo cîțiva. O să trîndăvim puțin, știi dumneata, și seara cîte-o partidă de bridge. Minunat. Strașnic. Atunci, ne vedem vineri!

Și lăsînd pe masă, cu multă dezinvoltură, încă un pahar de ouă în drumul său spre ușă, *Sir* Sutton se făcu nevăzut.

Orice ezitări pe care le-ar fi avut Adrian în a primi invitația baronetului se spulberară cînd auzi numele celorlalți oaspeți. Un logodnic dorește întotdeauna să cunoască pe tatăl logodnicei sale și pe prezumtivul logodnic al logodnicei. Pentru prima oară de cînd Millicent îi spusese vestea cea rea,

[1] Gînd ascuns; aci în sens de intenție rea. (Fr.)

Adrian se simți mai vesel. Dacă, se gîndea el, acest baronet îl simpatizase așa de mult de la prima vedere, de ce nu s-ar putea întîmpla ca și lordul Brangbolton să fie atras de el în așa măsură încît să nu mai țină cont de profesia lui și să-l accepte drept ginere ?

Vineri își făcu bagajul cu ceea ce s-ar putea numi o inimă ușoară.

O întîmplare fericită, chiar la începutul expediției, făcu ca optimismul său să crească. În felul acesta simți de fapt că și soarta era de partea lui. În timp ce mergea pe peronul gării Victoria, căutînd un compartiment gol în trenul care trebuia să-l ducă la destinație, văzu un domn bătrîn, înalt și cu un aer aristocratic, care era ajutat să se urce într-un vagon de clasa întîia de un om ce părea a fi valetul său. Iar în acesta din urmă, Adrian recunoscu pe feciorul care îi deschisese ușa casei de la nr. 18 A, Upper Brook Street, cînd vizitase această casă după rezolvarea cu succes a enigmei cîinelui dispărut. Era deci evident că pasagerul distins, cu părul alb, nu putea fi altul decît lordul Brangbolton. Și Adrian își zise că dacă nici într-o lungă călătorie cu trenul nu izbutea să-l îmblînzească pe bătrînul urs, atunci înseamnă că se înșelase total asupra capacității lui de a cuceri oamenii.

Sări deci în același compartiment, tocmai cînd trenul se punea în mișcare, iar contele, ridicînd ochii de pe ziar, îi făcu un semn cu degetul spre ușă.

— Ieși afară, nepoftitule ! zise. E plin.

Cum în compartiment nu se aflau alte persoane în afară de ei doi, Adrian nu făcu nici o mișcare pentru a da curs invitației. De altfel, trenul luase viteză și ar fi fost practic imposibil de coborît. În schimb, vorbi cu multă cordialitate.

— Sînteţi lordul Brangbolton, dacă nu mă înşel?

— Du-te dracului! zise înălţimea-sa.

— Bănuiesc că sîntem invitaţi împreună la Wesping Hall pentru *week-end*.

— Şi ce-i cu asta?

— Am spus doar aşa.

— Aha, zise lordul Brangbolton. Acum, dacă tot eşti aici, ce-ai zice de o mică partidă?

Cum stă în obiceiul oamenilor cu situaţia lui socială, tatăl lui Millicent călătorea întotdeauna cu un pachet de cărţi în buzunar. Fiind înzestrat de natură cu o deosebită dexteritate manuală, cîştiga cu ele sume frumuşele prin trenurile care duceau lumea la curse.

— Ai jucat vreodată regii-Persiei? întrebă el amestecînd cărţile.

— Cred că nu! zise Adrian.

— E foarte simplu! zise lordul Brangbolton. Pariezi o liră, sau cît vrei, că vei avea carte mai mare decît celălalt, şi dacă ai, ai cîştigat, iar dacă nu, ai pierdut.

Adrian zise că seamănă niţel cu popa-prostu.

— Chiar este ca popa-prostu, zise lordul Brangbolton. Seamănă foarte mult. De fapt, dacă ştii să joci popa-prostu ştii să joci şi regii-Persiei.

Pînă cînd au coborît din tren la Wesping Adrian îşi uşurase buzunarul de douăzeci de lire. Faptul nu-l mîhnea de altfel prea mult. Dimpotrivă, s-ar putea spune că era mulţumit de felul cum se desfăşurau lucrurile. Bucuros de cîştig, bătrînul conte devenise de-a dreptul cordial, şi Adrian hotărî să se folosească de această împrejurare fericită pentru a-i pune cît de curînd chestiunea de încredere.

În consecinţă, îndată ce ajunse la Wesping Hall, porni neîntîrziat la acţiune. În aceeaşi seară, după

ce primul sunet de gong anunțase oaspeții să se pregătească de cină, Adrian se îndreptă spre camera lordului Brangbolton, pe care-l găsi în baie.

— Pot să vă spun ceva, lord Brangbolton ? zise el.

— Poți să faci chiar mai mult decît atît, replică celălalt pe un ton cît se poate de amabil. Poți să mă ajuți să-mi găsesc săpunul.

— V-ați pierdut săpunul ?

— Da ! Adineauri îl aveam, și acum a dispărut.

— Curios ! zise Adrian.

— Foarte curios ! încuviință lordul Brangbolton. Întîmplări de soiul ăsta te pun pe gînduri. Și pe deasupra era și săpunul meu. Îl adusesem cu mine.

Adrian reflectă.

— Spuneți-mi exact ce s-a întîmplat, zise el, cu propriile dumneavoastră cuvinte ! Și vă rog să nu omiteți nimic, fiindcă nu se poate ști dacă vreun detaliu în aparență mărunt nu e de mare importanță.

Personajul din baie își orîndui gîndurile.

— Numele meu, începu el, este Reginald Alexander Montacute James Branfylde Tregennis Shipton-Bellinger, al cincilea conte de Brangbolton. În ziua de 16 a lunii curente, de fapt azi, am făcut o călătorie pînă la conacul prietenului meu *Sir* Sutton Hartley Wesping, baronet — pe scurt aici —, cu scopul de a petrece cu el sfîrșitul săptămînii. Știind că *Sir* Sutton ține să-și vadă musafirii curați și ferchezi, am hotărît să fac o baie înainte de masă. Mi-am despachetat săpunul și în scurt timp m-am săpunit bine de la gît în sus. Și, tocmai cînd porneam să mă spăl pe piciorul drept, ce crezi că mi se întîmplă ? Săpunul — nicăieri ! Pot să-ți spun că a fost o surpriză dintre cele mai neplăcute.

Adrian ascultase istorisirea cu cea mai mare atenție. Desigur că problema prezenta unele aspecte interesante.

— Pare să fie o lovitură dată de cineva din casă, zise el gînditor. Nu cred că ar fi putut fi opera unei bande. De altfel, aţi fi observat prezenţa unei bande. Amintiţi-mi încă o dată faptele pe scurt, vă rog.

— Păi, eram aici în baie, cum s-ar zice şi săpunul era aici între degetele mele, cam aşa. În clipa următoare, ia-l de unde nu-i!

— Sînteţi sigur că n-aţi omis nimic?

Lordul Brangbolton se concentră.

— Păi cîntam, bineînţeles!

Încordarea se putea citi în ochii lui Adrian.

— Ce cîntaţi?

— *Sonny Boy*.

Faţa lui Adrian se lumină.

— Exact cum mă aşteptam, zise el cu mulţumire. Întocmai cum bănuisem. Nu ştiu dacă vă daţi seama, lord Brangbolton, că atunci cînd se cîntă acest cîntec, muşchii se contractă automat cînd pronunţi ultimul cuvînt „*boy*". Aşa: „Tot al meu eşti, *Sonny Boy*". Observaţi? Ar fi imposibil pentru cineva care cîntă bucata cu elanul necesar să nu-şi strîngă mîinile cînd ajunge la acest punct, presupunînd că ele se aflau deja într-o poziţie de juxtapunere. Iar dacă între ele s-ar fi aflat un obiect alunecos, cum ar fi de pildă o bucată de săpun, acesta ar fi ţîşnit inevitabil în sus şi ar fi căzut — scrută camera cu o privire cercetătoare — în afara băii, pe covoraş. După cum într-adevăr s-a întîmplat, încheie el, luînd de jos obiectul dispărut şi restituindu-l posesorului.

Lordul Brangbolton rămase cu gura căscată.

— Al dracului să fiu, strigă el, dacă am mai văzut aşa dibăcie în viaţa mea!

— Elementar, zise Adrian cu un gest de nepăsare.

— Dumneata ar trebui să fii detectiv.

Adrian prinse momentul.

— Chiar sînt detectiv, zise el. Numele meu este Mulliner. Adrian Mulliner, detectiv particular.

Pentru o clipă, cuvintele nu părură să facă vreo impresie deosebită. Bătrînul conte continua să privească radios dintre clăbucii de săpun. Apoi, deodată, jovialitatea lui dispăru cu o iuţeală rău prevestitoare.

— Mulliner? Zici că te cheamă Mulliner?

— Întocmai.

— Nu eşti cumva individul...

— ...care iubeşte pe fiica dumneavoastră cu o înflăcărare pe care nu o poate exprima în cuvinte? Da, lord Brangbolton, eu sînt. Şi nădăjduiesc că voi putea obţine consimţămîntul dumneavoastră la această căsătorie.

Un rînjet hidos întunecase faţa lordului. Degetele lui, care ţineau un burete, se strînseră convulsiv.

— Aha, făcu el, va să zică dumneata îmi eşti! Şi-ţi închipui, nu-i aşa, că am de gînd să primesc în familia mea un nenorocit de inspector de amprente şi scrum de ţigară? Ţi-ai băgat în cap că eu am să consimt la căsătoria fiicei mele cu un individ puchinos care umblă în patru labe prin casele oamenilor cu o lupă, adunînd tot soiul de firimituri şi punîndu-le cu grijă la păstrare în carneţel? Asta mi-ar lipsi! Păi, mai curînd decît să-i permit lui Millicent să se căsătorească cu un păcătos de detectiv...

— Ce aveţi dumneavoastră împotriva detectivilor?

— Asta nu te priveşte pe dumneata ce am eu cu detectivii. Auzi vorbă, să se însoare cu fii-mea! Ai obraz, nu glumă! Păi, nici pentru rujul ei de buze n-o să-ţi ajungă banii.

Adrian răspunse cu multă demnitate:

— Recunosc că serviciile mele nu sînt remunerate așa cum aș dori eu, dar firma la care lucrez mi-a dat a înțelege că-mi va mări salariul începînd de la Crăciun.

— Vacs! zise lordul Brangbolton. Prostii! Dacă te interesează planurile matrimoniale ale fiicei mele, află că ea se va căsători cu vechiul meu prieten Jasper Addleton, îndată ce-și pune la punct afacerile alea ale lui cu minele de aur din Mramah-Jamah. Cît despre dumneata, domnule Mulliner, nu-ți pot spune decît două cuvinte: Unul e *ieși*, și celălalt e *afară*. Și fă-o chiar acum.

Adrian oftă. Văzu că ar fi fost inutil să încerce să mai discute cu orgoliosul bătrîn într-o asemenea stare de spirit.

— Fie cum vreți dumneavoastră, zise el liniștit, și, prefăcîndu-se că nu observă peria de unghii care-l pocni ușurel în ceafă, părăsi încăperea.

Mîncarea și băutura oferite oaspeților săi de *Sir* Sutton Hartley Wesping la dineul care începu peste vreo jumătate de oră era tot ce și-ar fi putut dori un gurmand pretențios; dar Adrian le înghițea aproape fără să le simtă gustul. Întreaga sa atenție era concentrată asupra lui *Sir* Jasper Addleton, care stătea drept în fața lui.

Și cu cît îl examina mai mult pe *Sir* Jasper, cu atît mai revoltătoare îi părea ideea căsătoriei acestuia cu fata pe care o iubea el.

Bineînțeles că un tînăr îndrăgostit care cercetează pe omul ce urmează să se însoare cu iubita lui este întotdeauna un critic sever. Într-o asemenea împrejurare, Adrian s-ar fi uitat fără îndoială strîmb și la John Barrymore[1] sau la Ronald Colman[2]. Dar în

[1-2] Actori americani din prima jumătate a secolului XX.

cazul lui *Sir* Jasper, trebuie să recunoaştem că avea temeinice motive de dezaprobare. În primul rînd, financiarul era destul de voluminos pentru a face doi financiari din el. Ca şi cum Natura, plănuind să facă un financiar, şi-ar fi zis : „Hai să facem treaba asta bine, să nu ne zgîrcim", cu rezultatul că, punînd prea mult entuziasm, exagerase, puţin lucrurile. Şi după ce era gras, mai era şi chel, şi cu ochii bulbucaţi. Şi chiar dacă treceai cu vederea chelia şi ochii, care îi ieşeau afară din orbite, nu puteai să nu observi că nu mai era de mult tînăr. Un asemenea om, gîndi Adrian, ar fi fost mai la locul lui dacă ar fi evaluat locuri de veci în cimitirul Kensel Garden în loc să plictisească cu atenţii nedorite pe o fată încîntătoare ca Millicent. Îndată ce se sfîrşi masa, Adrian se apropie de el cu o glacială repulsie.

— Vreau să vă vorbesc, spuse el — şi-l conduse pe terasă.

Pe cînd îl urma în aerul răcoros al nopţii, cavalerul finanţelor părea surprins şi puţin încurcat. Observase că Adrian îl scruta îndeaproape peste masă, şi dacă e ceva care displace total unui financiar care tocmai a lansat un prospect de emisie pentru acţiunile unei mine de aur este să fie scrutat îndeaproape.

— Ce doriţi ? întrebă el nervos.

Adrian îl privi cu răceală.

— Vă uitaţi vreodată în oglindă, *Sir* Jasper ? întrebă el, fără preambuluri.

— Deseori, replică financiarul, uimit.

— Vă cîntăriţi vreodată ?

— Adesea.

— Ascultaţi vreodată ce spune croitorul cînd se trudeşte în jurul dumneavoastră cu centimetrul şi dictează măsurile călfei ?

— Ascult.

— Atunci, zise Adrian — și să știi că-ți vorbesc dintr-un spirit de prietenie absolut dezinteresat —, probabil că ți-ai dat seama că ești un burtă-verde bătrîn și îmbuibat. Cum ți-a venit ideea că ai fi un soț potrivit pentru *Lady* Millicent Shipton-Bellinger, n-am să pricep niciodată. Te-ai gîndit vreodată ce figură ridicolă o să faci mergînd spre altar alături de fata aceea tînără și frumoasă? Lumea o să te ia drept un unchi mai bătrîn care își duce nepoata la grădina zoologică.

Financiarul se cabră.

— Eh, eh! zise el.

— N-are nici un rost să spui „eh! eh!" Nu rezolvi problema cu eh-uri. Oricît am vorbi noi aici și oricît ai fi dumneata de milionar, rămîne faptul incontestabil că ești un milionar scîrbos, gras și senil. Dacă aș fi în locul dumitale, m-aș lăsa păgubaș. La urma urmei, ce-ți trebuie dumitale însurătoare? Nu ești mai fericit așa cum ești acum? Pe urmă, gîndește-te la riscurile unei vieți de financiar. Frumos ar fi ca fata asta drăguță să primească într-o bună zi o telegramă anunțînd-o să nu te aștepte la masă fiindcă tocmai ai intrat pe șapte ani la Dartmoor [1]?

O replică furioasă tremura pe buzele lui *Sir* Jasper în timpul primei părți a acestui discurs, dar ea i se sugrumă în gîtlej cînd Adrian ajunse la ultimele cuvinte. Păli și se uită cu o îngrijorare evidentă la cel care vorbea.

— Ce vrei să spui? bîigui el.

— N-are importanță! zise Adrian.

Vorbise bineînțeles absolut la întîmplare, bazîndu-și presupunerile pe faptul că aproape toți cavalerii Ordinului Imperial Britanic care se ocupă cu

[1] Închisoarea Dartmoor, situată lîngă Princetown, Devon.

speculații financiare ajung la închisoare, mai curînd sau mai tîrziu. Despre afacerile lui *Sir* Jasper nu știa nimic special.

— Ia stai, ascultă ! zise financiarul.

Dar Adrian nu-l mai auzea. Am amintit că în timpul mesei, preocupat de gîndurile lui, își înghițise mîncarea pe nemestecate. Se simți străfulgerat de un spasm ascuțit și cu un scurt „Ah !" de durere se îndoi și începu să se învîrtească pe terasă în jurul lui *Sir* Jasper.

Acesta plesni din limbă de nerăbdare.

— Nu e momentul acum să faci pe Fred Astaire în dansul morții, zise el cu brutalitate. Spune-mi, te rog, ce voiai să spui cu chestia aceea cu pușcăria ?

Adrian se îndreptase. În lumina lunii, care inunda terasa cu razele sale argintii, fața lui cu trăsături regulate se vedea foarte clar. Și, cutremurîndu-se de groază, *Sir* Jasper observă pe această față un zîmbet sardonic, sinistru — un zîmbet care i se păru a fi mai curînd un rînjet.

Am vorbit de sentimentul dezagreabil pe care-l au financiarii atunci cînd sînt scrutați îndeaproape. Și mai puțin le place să rînjească cineva la ei. *Sir* Jasper se dădu înapoi și era pe punctul de a repeta întrebarea, cînd Adrian, tot zîmbind, dispăru în umbra nopții, clătinîndu-se ușor.

Financiarul se repezi spre fumoar, unde știa că va găsi materialele necesare pentru o băutură tare. În clipa aceea simțea o imperioasă nevoie să bea ceva tare. Încercă să-și spună că zîmbetul acela nu ar fi putut să aibă cu adevărat înțelesul ascuns pe care-l citise în el ; dar intrînd în fumoar tot nu-și putea stăpîni tremurul nervos.

Îndată ce deschise ușa, auzul îi fu izbit de o voce furioasă. Era a lordului Brangbolton.

— Eu numesc asta mîrşăvie, zise dînsul cu vocea lui piţigăiată de tenor.

Sir Jasper privea încremenit. Gazda lui, *Sir* Sutton Hartley-Wesping, stătea lipit de perete, iar lordul Brangbolton îl ciocănea pe plastronul cămăşii cu un deget arătător care funcţiona ca un piston ; era clar că îi aplica o săpuneală serioasă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă financiarul.

— Am să-ţi spun eu ce s-a întîmplat ! strigă lordul Brangbolton. Măgarul ăsta a adus în casă un detectiv să-i spioneze oaspeţii. Un individ afurisit, numit Mulliner. Ca să vezi unde a ajuns vestita noastră ospitalitate britanică ! adăugă el cu amărăciune. Sfinte Dumnezeule ! şi continuă, tot ciocănindu-l pe baronet în jurul butonului de diamant de la piept. Asta e o porcărie nemaipomenită. Eu dacă invit cîteva persoane din lumea mea să-mi facă o vizită, bineînţeles că leg periile şi-i spun feciorului să numere linguriţele în fiecare seară, dar niciodată nu mi-ar trece prin minte să merg aşa de departe încît să angajez detectivi din ăştia infecţi. Avem şi noi codul nostru de onoare. *Noblesse,* vreau să zic, *oblige* [1], nu ? Aud ?

— Dar ascultă-mă şi pe mine, se rugă baronetul, îţi tot repet că a *trebuit* să-l invit pe tipul ăsta aici. Credeam că dacă o să mănînce la masa mea n-o să mă mai denunţe.

— Cum adică să te denunţe ?

Sir Sutton tuşi.

— A, o nimica toată. Un fleac. Totuşi, omul ăsta ar fi putut, fără îndoială, să mă bage într-o încurcătură ! dacă ţinea cu tot dinadinsul. Cînd am ridicat ochii şi l-am văzut zîmbind în felul acela groaznic, sardonic, plin de înţeles...

[1] Proverb francez referitor la codul de onoare al nobililor (noblеţea obligă).

Sir Jasper scoase un strigăt ascuțit.

— Zîmbind ! Vocea i se sugrumă. Ai zis zîmbind ?

— Zîmbind, confirmă baronetul, întocmai. Era unul din acele zîmbete care par să te cerceteze ca un reflector și să-ți scoată la lumină toate gîndurile ascunse.

Sir Jasper înghiți din nou cu greutate.

— Tipul ăsta — zîmbărețul ăsta — nu e un individ înalt, brun și slab ?

— Chiar așa e. A stat la masă în fața dumitale.

— Și e detectiv ?

— Este, întări lordul Brangbolton. Și încă un detectiv al naibii de isteț, adăugă el cu părere de rău, nici n-am mai văzut așa ceva de cînd sînt. Cum a știut să găsească săpunul ăla... Mi s-a părut că are un fel de al șaselea simț, dacă înțelegi ce vreau să spun, dracu să-l ia. Nu pot să sufăr detectivii, zise lordul cutremurîndu-se. Îmi fac părul măciucă. Ăsta cică vrea să se însoare cu fata mea, cu Millicent ; auzi obrăznicie !

— Vă salut, zise *Sir* Jasper, și dintr-un singur salt, ieși din cameră, luînd-o spre terasă.

Nu mai era timp de pierdut, se gîndi el. În timp ce galopa cu înfrigurare, fața lui rumenă devenise cenușie și se schimonosise. Cu o mînă scoase din buzunarul de la piept un carnet de cecuri, cu cealaltă un stilou din buzunarul pantalonului.

Cînd îl găsi pe Adrian, acesta se simțea mult mai bine.

Binecuvîntată ziua cînd se dusese să consulte medicul specialist ! Fără îndoială că omul își cunoștea meseria. Zîmbetul prelungit poate să-ți dea oarecare dureri în mușchii obrazului, dar e lucru sigur că va avea un efect miraculos asupra crizelor de dispepsie.

Pentru un scurt răstimp, înainte ca *Sir* Jasper să se năpustească pe terasă agitînd stiloul și carnetul de cecuri, Adrian își odihnise puțin fața. Dar acum, deoarece durerea din obraji se potolise, consideră prudent să reia tratamentul. Și așa se făcu că financiarul, care alerga spre el, fu întîmpinat de un zîmbet atît de semnificativ, atît de sugestiv, încît încremeni pe loc și timp de o clipă rămase fără glas.

— A, aici erai! zise el, venindu-și în sfîrșit în fire. Aș putea să-ți vorbesc ceva, domnule Mulliner, între patru ochi?

Adrian dădu din cap, cu un zîmbet larg.

Financiarul îl luă de mînecă și-l duse în celălalt capăt al terasei. Răsufla cam greu.

— Am mai examinat lucrurile, zise el, și am ajuns la concluzia că aveai dreptate.

— Dreptate? se miră Adrian.

— Despre căsătoria mea. Nu face.

— Nu?

— Absolut de loc. Era o absurditate. Acum îmi dau seama. Sînt bătrîn pentru fata asta.

— Așa e.

— Prea chel.

— Exact.

— Și prea gras.

— Mult prea gras, încuviință Adrian.

Această bruscă schimbare de sentimente îl uluia, dar totuși cuvintele celuilalt îi mîngîiau auzul ca o muzică. Fiecare silabă pronunțată de nobilul financiar făcea ca inima să-i salte în piept cum saltă un miel tînăr primăvara, iar pe buze îi înflori un zîmbet.

Văzîndu-l, *Sir* Jasper se dădu înapoi ca un cal speriat. Îl bătu pe Adrian pe umăr cu înfrigurare.

— Așa că am hotărît, zise el, să-ți urmez sfatul și, dacă îmi aduc aminte expresia dumitale, să mă las păgubaș.

— Asta-i cel mai bun lucru ce l-ai putea face, zise Adrian din toată inima.

— Acum, dacă ar fi să rămîn în Anglia în aceste împrejurări, continuă *Sir* Jasper, aș putea să am neplăceri. Așa că m-am gîndit s-o șterg binișor, chiar acum, într-un loc mai îndepărtat — să zicem America de Sud. Nu crezi că fac bine? întrebă el plesnind carnetul de cecuri.

— Foarte bine, zise Adrian.

— N-o să pomenești nimănui de acest mic plan al meu? Ai să-l păstrezi ca un secret între noi doi? Dacă, de pildă, vreunul dintre sticleții dumitale de la Scotland Yard s-ar dovedi curios să știe unde mă aflu, o să declari că nu știi?

— Desigur.

— Perfect! zise *Sir* Jasper ușurat. Și mai e ceva. Am înțeles de la Brangbolton că dumneata însuți dorești să te căsătorești cu *Lady* Millicent. Și cum la data nunții voi fi probabil la... în fine, Callao e un loc care mi-a venit întîmplător în minte, aș vrea să-ți dau acum modestul meu dar de nuntă.

Mîzgăli în grabă ceva în carnetul de cecuri, rupse o filă și i-o întinse lui Adrian.

— Ține minte, zise el, nici o vorbă nimănui!

— Absolut, zise Adrian.

Privi lung în urma financiarului, care dispăru în direcția garajului, regretînd că judecase greșit un om care avea, evident, un fond atît de bun. În curînd, un zgomot de motor vestea că omul o și pornise la drum. Cu sentimentul că cel puțin un obstacol între el și fericirea lui fusese înlăturat, Adrian intră în casă să vadă ce mai făceau ceilalți oaspeți.

Ajuns pînă în bibliotecă, dădu de o scenă liniştită, paşnică. Respingînd propunerea celorlalţi de a juca o partidă de bridge, lordul Brangbolton îi adunase în jurul lui la o masă şi-i iniţia în jocul său preferat, regii-Persiei.

— E simplu de tot, dă-l naibii, zicea el. Iei numai cărţile în mînă şi tai. Pariezi — să zicem zece lire — că o să tai o carte mai mare decît celălalt, cu care joci. Şi dacă ai carte, cîştigi, dă-o naibii. Şi dacă nu, cîştigă celălalt. E limpede, nu?

Cineva zise că seamănă niţel cu popa-prostu.

— Chiar este ca popa-prostu, zise lordul Brangbolton. Seamănă foarte mult. De fapt, dacă ştii să joci popa-prostu ştii să joci şi regii-Persiei.

Se aşezară la masa de cărţi, iar Adrian se învîrtea prin cameră, încercînd să-şi potolească torentul de emoţii stîrnit de recenta întrevedere cu *Sir* Jasper Addleton. Acum nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să înlăture prin vreun mijloc oarecare prejudecata împotriva lui, care mai persista în mintea lordului Brangbolton.

Nu va fi uşor, bineînţeles. Mai întîi era problema situaţiei lui materiale precare.

Îşi aminti deodată că nu se uitase la cecul pe care i-l dăduse financiarul. Îl scoase din buzunar.

Şi după ce se uită la el, Adrian Mulliner se clătină ca un plop în furtună.

La ce s-ar fi aşteptat exact, n-ar fi putut să spună. Poate cinci lire. Cel mult zece. Un cadou mărunt, îşi închipuise el, cu care să-şi cumpere o brichetă, un cuţit de peşte sau un pahar de ouă.

Cecul era de o sută de mii de lire.

Surpriza fu atît de mare, încît Adrian, cînd îşi zări figura în oglinda de pe peretele opus, abia şi-o mai putu recunoaşte. Parcă o vedea printr-o ceaţă. Apoi

ceața se împrăștie și văzu clar nu numai propria lui față, ci și pe aceea a lordului Brangbolton, care era pe punctul de a tăia cărțile, întors spre partenerul său din stînga, lordul Knuble de Knopp.

Și, în timp ce se gîndea la efectul pe care această îmbogățire rapidă îl va avea asupra tatălui fetei pe care o iubea, pe fața lui Adrian apăru un zîmbet scurt, spontan.

În același timp, din spatele lui auzi o exclamație înăbușită și, privind în oglindă, întîlni privirea lordului Brangbolton. Ochii lui, întotdeauna cam proeminenți, erau acum de o convexitate asemănătoare cu a ochilor de rac. Lordul Knubble scosese o bancnotă din buzunar și o împingea pe masă.

— Un alt as ! exclamă el. Al naibii noroc !

Lordul Brangbolton se ridicase de pe scaun.

— Iertați-mă, zise el cu o voce stranie, ca un croncănit. Vreau să stau puțin de vorbă cu prietenul meu, vechiul meu prieten Mulliner. Pot să-ți vorbesc între patru ochi, domnule Mulliner ?

Cei doi se îndreptară în tăcere spre un colț al terasei, de unde nu puteau fi auziți prin fereastra bibliotecii. Apoi, lordul Brangbolton își drese vocea.

— Mulliner, începu el — sau, mai curînd, care e numele dumitale de botez ?

— Adrian.

— Adrian, dragă prietene, zise lordul Brangbolton, memoria mea nu mai e ce a fost odată, dar parcă îmi aduc aminte că înainte de masă, atunci cînd eram în baie, mi-ai spus ceva despre o dorință a ta de a te căsători cu fiica mea, Millicent.

— Am spus, replică Adrian, și dacă obiecțiile dumneavoastră față de mine ca pretendent erau mai ales de natură financiară, dați-mi voie să vă spun că de cînd am vorbit ultima oară am devenit un om bogat.

— N-am avut nici o obiecție față de tine, Adrian, nici financiară, nici de altă natură, zise lordul Brangbolton bătîndu-l afectuos pe braț. Întotdeauna am crezut că omul cu care se va mărita fiica mea trebuie să fie un băiat de nădejde, inimos ca tine. Căci tu, Adrian, continuă el, ești plin de inimă. Niciodată nu ți-ar trece prin minte să-ți amărăști socrul pomenind despre unele... așa, niște... în fine, pe scurt, am văzut după zîmbetul tău, cînd erai acolo înăuntru, că ai observat că introduceam în jocul acela de popa-prostu — sau mai bine zis de Regii-Persiei — unele mici... să le zicem variații, menite să-l facă mai interesant și mai palpitant; și sînt sigur că n-ai să vrei să-ți pui socrul în încurcătură prin... Ei, ca să nu mai lungim vorba, băiete, ia-o pe Millicent și cu ea binecuvîntarea părintească.

Îi întinse mîna. Adrian o strînse cu căldură.

— Sînt cel mai fericit om din lume, zise el zîmbind.

Lordul Brangbolton se schimbă la față.

— Vrei să fii drăguț să nu mai faci asta? îl rugă el.

— Am zîmbit numai, zise Adrian.

— Știu, zise lordul Brangbolton.

Nu mai e de povestit mare lucru. Adrian și Millicent s-au căsătorit peste trei luni, la o biserică elegantă din West End [1]. Toată lumea bună era acolo. Cadourile erau pe cît de numeroase pe atît de scumpe, iar mireasa era fermecătoare. Serviciul religios a fost oficiat de preaveverendul decan de Bitlesham.

Numai după cununie, cînd o privi pe Millicent, Adrian păru să-și dea seama pentru prima oară că toate necazurile lui se sfîrșiseră și că această fată mi-

[1] Cartierul aristocratic al Londrei.

nunată era într-adevăr a lui și la bine, și la rău[1]. Îl năpădi atunci un sentiment de fericire.

În tot cursul ceremoniei fusese grav, așa cum stă bine unui bărbat în cel mai serios moment al vieții lui. Dar acum, îmboldit de un fel de ferment spiritual, o strînse în brațe și, peste umărul ei, fața i se lumină de un zîmbet.

Fără să-și dea seama, se trezi că privește în ochii decanului de Bittlesham. O clipă mai tîrziu, simți că cineva îl atinge pe braț.

— Aș putea sta de vorbă cu dumneata, între patru ochi, domnule Mulliner? îi spuse decanul cu o voce joasă.

În românește de *Liliana Pamfil-Popovici*

[1] Aluzie la formula de căsătorie folosită în biserica anglicană.

ALDOUS HUXLEY

(1893—1964)

În romanele și nuvelele lui Huxley, în care se perindă în special variate tipuri de intelectuali, ironia revine mereu — uneori cu o anumită insistență.

De o inteligență sfredelitoare, stăpînind o cultură excepțională artistică și științifică — Huxley e urmașul mai multor generații de savanți. Fiul și fratele unor biologi notorii, el ajunge în prima parte a operei sale la un sceptimism în aparență surîzător, în fond destul de amar; lumea saloanelor, superficială, seacă și snobă, cercurile de artiști sau savanți care se zbat izolați de viață, închiși în micile lor egoisme, călătoriile în care a străbătut rapid globul, toate i-au întărit ideile sceptice. Dușman al fascismului, dar în celelalte privințe dovedind în problemele politice o stîngăcie care contrastează cu inteligența lui obișnuită, Huxley n-a putut ajunge în această perioadă decît la o detașată ironie. E atitudinea care domină în romanul Contrapunct. *Cînd, obosit de uscăciunea acestei detașări sceptice, a căutat să se apropie de viață, a alunecat într-un misticism cu surse diverse, care domină în romanele de după 1935,*

Orb în Gaza, După mulți ani, Timpul trebuie să aibă un capăt. *Opera lui Huxley e amplă și variată. A început cu versuri, deși structura lui intelectuală nu părea a-l destina poeziei. A scris, în afară de lucrările menționate, romane:* Galben de crom, Frunze uscate, Geniul și zeița; *culegeri de nuvele:* Două sau trei grații, Zîmbetul Giocondei, Micul mexican; *culegeri de eseuri:* Muzică nocturnă, De-a lungul drumului, Scopul și mijloacele; *cărți de călătorie:* Vorbele lui Pillat, Dincolo de Golful Mexic.

BANCHETUL TILLOTSON

Tînărul Spode nu era un snob; era prea inteligent pentru asta, prea organic cumsecade. Nu, nu era snob; cu toate acestea, nu-şi putea stăpîni un sentiment de încîntare la gîndul că avea să cineze, singur şi în intimitate, cu lordul Badgery. Era un eveniment deosebit în viaţa lui, simţea că acest lucru înseamnă un pas înainte spre succesul final, social, material şi literar, pentru care venise la Londra cu intenţia precisă de a-l obţine. Cucerirea şi captivarea lui Badgery constituia o mişcare strategică aproape esenţială în această campanie.

Edmund, al patruzeci şi şaptelea Baron Badgery, era urmaş direct al acelui Edmund supranumit Le Blayreau, care debarcase pe solul Angliei în suita lui Wilhelm Cuceritorul. Înnobilată de William Rufus, familia Badgery fusese una dintre foarte puţinele familii baroniale care supravieţuiseră războaielor rozelor[1] şi tuturor celorlalte schimbări şi întîmplări din istoria Angliei. Erau un neam cu o

[1] Războiul celor două roze, război civil în Anglia (1455—1485), dus între casa de York şi casa de Lancaster, avînd pe blazon prima un trandafir alb, a doua un trandafir roşu; războiul a avut drept scop asigurarea dreptului de succesiune la tronul Angliei.

judecată sănătoasă și bogată în rod. Nici un Badgery nu luptase vreodată într-un război, nici un Badgery nu se angajase vreodată în politică. Se mulțumiseră să trăiască și să-și propage specia într-un uriaș castel în stil normand, crenelat, înconjurat cu trei șanțuri de apărare, ieșind de aici numai pentru a-și cultiva proprietatea și a-și încasa dările. În secolul al optsprezecelea, cînd viața devenise ceva mai sigură, membrii familiei Badgery începuseră să se aventureze în afară, în societatea civilizată. Boiernașii neciopliți înflorire, devenind niște *grands seigneurs*, protectori ai artelor, virtuozi. Aveau moșie mare, erau bogați ; și o dată cu dezvoltarea procesului de industrializare crescură și bogățiile lor. Satele de pe moșia lor se transformară în orașe industriale, zăcăminte de cărbune nebănuite înainte fură descoperite sub întinderile bărăganurilor sterpe. Pe la mijlocul secolului al nouăsprezecelea, familia Badgery se număra printre cele mai bogate familii ale nobilimii engleze. Cel de-al patruzeci și șaptelea baron dispunea de un venit de cel puțin două sute de mii de lire pe an. Urmînd marea tradiție a familiei Badgery, el refuzase să se amestece în politică sau în război. Se îndeletnicea cu colecționarea de tablouri ; se interesa de activitatea teatrală ; era prietenul și protectorul oamenilor de litere, al pictorilor, al muzicienilor. Într-un cuvînt, o persoană de deosebită greutate în lumea aceea specifică în care tînărul Spode se hotărîse să facă carieră.

Spode terminase de curînd universitatea. Simon Gollamy, redactorul-șef al revistei *World's Review* [1] („Cea mai bună din toate lumile posibile"), îl cunoscuse — era mereu în căutare de talente tinere — își dăduse seama de aptitudinile tînărului și îl an-

[1] Revista lumii.

gajase în calitate de critic de artă la revista sa. Lui Gollamy îi plăcea să aibă pe lîngă el oameni tineri, apți pentru învățătură. Vanitatea lui era măgulită de faptul de a avea discipoli, ba chiar mai mult, îi venea mai ușor să conducă gazeta cu niște colaboratori docili decît cu niște oameni pe care vîrsta îi făcuse încăpățînați și rigizi. Spode se descurcase destul de bine în noua lui muncă. În orice caz, articolele lui fuseseră destul de inteligente pentru a stîrni interesul lordului Badgery. Lor le datora de fapt cinstea de a se afla astă-seară în sufrageria casei Badgery.

Întărit de numeroasele sortimente de vinuri și de un pahar de brandy vechi, Spode se simțea mai încrezător și mai la largul lui decît se simțise toată seara. Badgery nu era de loc o gazdă comodă. Avea un obicei neliniștitor de a schimba subiectul ori de cîte ori conversația se prelungea peste două minute. De pildă, Spode se simțise grozav de umilit cînd gazda, tăindu-i scurt ceea ce el considerase, plin de mîndrie, că e o subtilă și strălucitoare alocuțiune despre arta barocă, rătăcise cu privirea prin odaie și-l întrebase brusc dacă-i plac papagalii. Se înroșise și se uitase la el cu ochi bănuitori, închipuindu-și că omul vrea să-și bată joc de el. Dar nu; fața albă, plină, hanovriană [1] a lui Badgery exprima o desăvîrșită bună-credință. În ochii lui mici, verzui, nu se vedea pic de răutate. De bună seamă că dorea sincer să știe dacă lui Spode îi plac papagalii. Tînărul își înghiți necazul și răspunse că-i plac. Badgery îi povesti atunci o anecdotă bună cu papagali. Spode era gata să-l taie povestindu-i una și mai bună, cînd gazda lui începu să vorbească despre Beethoven. Și jocul continuă. Spode își întrerupea vorba pentru a răspunde

[1] Autorul se referă probabil la trăsăturile caracteristice ale suveranilor din dinastia de Hanovra, casa domnitoare engleză între 1714—1901.

cerințelor gazdei. În răstimp de zece minute făcuse cîte-o epigramă mai mult sau mai puțin spirituală la adresa lui Benvenuto Cellini, a reginei Victoria, pe tema sportului, a lui Dumnezeu, a lui Stephen Phillips [1] și a arhitecturii maure. Lord Badgery se gîndi că e un tînăr deosebit de încîntător și foarte inteligent.

— Dacă ți-ai băut cafeaua, spuse el ridicîndu-se de la masă, să mergem să ne uităm la tablouri.

Spode sări vioi de pe scaun, și abia atunci își dădu seama că întrecuse un pic măsura la băutură. De acum înainte trebuia să fie prudent, să vorbească cu băgare de seamă, să-și miște picioarele cu atenție, unul după altul.

— Casa asta e ticsită pînă sus cu tablouri — se plînse lord Badgery. Săptămîna trecută am pus să care un vagon întreg la țară; și tot au mai rămas prea multe... Strămoșii mei au ținut să-și aibă portretele făcute de Romney [2]. Ce artist oribil, nu-i așa? De ce să nu-l fi ales pe Gainsborough [3], sau chiar pe Reynolds [4]? Am pus acum să se atîrne toți Romney-i în sala servitorilor. E o mare mîngîiere să știi că n-ai să mai ai niciodată ocazia să-i vezi. Bănuiesc că știi totul despre vechii hitiți [5].

— Păi... răspunse tînărul, cu modestia cuvenită.

— Atunci, ia uită-te la asta — și-i arată un cap enorm de piatră, care se afla într-o ladă lîngă ușa

[1] Poet și dramaturg englez (1868—1915).

[2] George Romney (1734—1802), pictor portretist englez.

[3] Thomas Gainsborough (1727—1788), pictor englez.

[4] Yoshua Reynolds (1723—1792), pictor portretist englez.

[5] *Hitiții*, populație de limbă indo-europeană, care a pătruns în mileniul al II-lea î.e.n. în Asia Mică. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XVII-lea î.e.n. au fost puse bazele unui stat sclavagist al hitiților, cu capitala la Hattușeș, care a avut un rol important în istoria Orientului Apropiat.

sufrageriei. Nu este grec, nici egiptean, nici persan şi nici altceva ; şi dacă nu e un vechi hitit, nu ştiu ce-ar putea să fie. Asta îmi aminteşte de o poveste cu lordul George Sanger, regele Circului... — şi fără a-i lăsa lui Spode timpul necesar pentru a examina relicva hitită, îl conduse sus, pe uriaşa scară interioară, întrerupînd din cînd în cînd povestirea anecdotei pentru a-i atrage atenţia asupra unui nou obiect demn de curiozitate sau de admiraţie.

— Îmi închipui că vă sînt cunoscute pantomimele lui Deburau [1], nu ? — prinse Spode momentul de a interveni de îndată ce anecdota se termină.

Ardea de dorinţa de a-şi etala cunoştinţele despre Deburau. Badgery îi oferise un prilej splendid cu povestea ridicolului Sanger.

— Ce om desăvîrşit, nu-i aşa ? Făcea...

— Aceasta e galeria mea principală, spuse lordul Badgery, deschizînd pînă la perete canatul unei înalte uşi pliante. Trebuie să-ţi cer scuze. Arată ca o sală de patinaj pe rotile. Bîjbîi după întrerupătoarele electrice, şi deodată se făcu lumină — o lumină care descoperi o imensă galerie, prelungită pe o mare distanţă conform cu toate legile perspectivei. Cred că ai auzit de bietul meu tată — continuă lordul Badgery. Puţin scrîntit, ştii ; un fel de geniu mecanic cu un şurub defect. În odaia aceasta avea o cale ferată — jucărie. Făcea un haz grozav cînd se tîra de-a buşilea pe duşumea după tren. Şi toate tablourile fuseseră îngrămădite în pivniţă. Nici nu pot să-ţi spun în ce hal erau cînd am dat de ele ; pe tablourile lui Botticelli [2]

[1] Familie de celebri mimi şi saltimbanci francezi din secolul al XIX-lea.

[2] Sandro Botticelli (1444 ?—1510), pictor şi desenator florentin din epoca Renaşterii.

începuseră să crească ciupercile. Uite, de acest Poussin [1] sînt chiar mîndru; l-a pictat pentru Scarron [2].

— Admirabil! exclamă Spode, făcînd cu mîna un gest ca pentru a modela o formă pură în aer. Cît de strălucită este linia acestor copaci și a figurilor înclinate! Și felul cum sînt prinse parcă, și stăvilite de această unică formă divină, care li se opune prin mișcarea contrară! Și draperiile...

Dar lordul Badgery pornise mai departe și acum stătea în fața unei mici fecioare sculptate în lemn, din secolul al cincisprezecelea.

— Școala din Reims! explică el.

„Făcură" galeria în mare viteză. Badgery nu-i îngădui oaspetelui său să zăbovească mai mult de patruzeci de secunde în fața unei opere de artă. Lui Spode i-ar fi plăcut să petreacă cîteva clipe de reculegere și de liniște în fața unora din aceste lucrări încîntătoare. Dar nu era voie.

După ce terminară galeria, intrară într-o cameră micuță, care conducea afară din galerie. În fața privelștii pe care luminile i-o dezvăluiră, Spode simți că i se taie respirația.

— Parcă ar fi o scenă din Balzac! exclamă el. *Un de ces salons dorés où se deploie un luxe insolent.*" [3] Nu-i așa?

— Camera mea secolul nouăsprezece, explică Badgery. Îmi place să cred că e cel mai bun lucru în genul acesta, în afară de Apartamentele de stat de la Windsor [4].

---

[1] Nicolas Poussin (1594—1665), pictor francez; a redat scene istorice.

[2] Paul Scarron (1610—1660) scriitor francez, autor al cunoscutului *Roman comique.*

[3] Un salon aurit unde se desfășoară un lux insolent (fr.).

[4] Castel în Berkshire, Anglia; din 1917, casa regală engleză se numește „Casa de Windsor".

Spode parcurse încăperea în vîrful picioarelor, examinînd cu uimire toate obiectele de sticlă, de bronz aurit, de porţelan, de pene, de mătase brodată şi pictată, de mărgele, de ceară, obiecte de cele mai fantastice forme şi culori, toate produsele ciudate ale unei tradiţii decadente, de care era ticsită odaia. Pe pereţi se aflau tablouri — un Martin [1], un Wilkie [2], un Landseer [3] tînăr, mai mulţi Etty [4], un Haydon [5] mare, o acuarelă mică şi drăguţă înfăţişînd o fată, de Wainewright [6] elevul lui Blake [7] şi otrăvitorul cu arsenic — precum şi mulţi alţii. Dar tabloul care-i reţinu atenţia lui Spode, fu o pînză de mărime mijlocie care-l reprezenta pe Troilus intrînd călare în Troia, întîmpinat cu flori şi aplauze de o mulţime entuziastă, şi absent (puteai să-ţi dai seama după expresia lui) la orice în afară de ochii Cressidei, care-l privea de sus, de la o fereastră, cu Pandarus zîmbind peste umărul ei [8].

[1] Martin John (1789—1854) pictor englez ; a pictat peisagii şi scene istorice.

[2] David Wilkie (1785—1841) pictor scoţian.

[3] Edwin Henry Landseer (1802—1873) pictor animalier englez.

[4] William Etty (1787—1849), pictor englez.

[5] Benjamin Robert Haydon (1786—1846), pictor englez.

[6] Thomas Wainewright Griffith (1794—1852), gazetar şi om de artă englez ; pentru a-şi putea plăti datoriile, şi-a otrăvit familia şi un prieten.

[7] William Blake (1757—1827), poet, grafician şi pictor englez ; preromantic ; a reprezentat cu o mare forţă imaginativă personaje şi întîmplări fantastice, folosind însă, adesea, simboluri greu de înţeles.

[8] Referire la una din legendele medievale despre războiul Troiei din care s-au inspirat Chaucer şi Shakespeare. Troilus este fiul regelui troian Priam. Cu ajutorul unchiului ei Pandarus, el cîştigă dragostea Cressidei, fiica marelui preot troian Calchas, care îl părăseşte apoi pentru grecul Diomede.

— Ce tablou absurd şi încîntător! — exclamă Spode.

— Ah, mi l-ai dibuit pe Troilus. Lord Badgery era încîntat.

— Ce culori vii, armonioase! Ca la Etty, numai ceva mai tari nu atît de ostentativ elegante. Şi are un aer de energie care aminteşte de Haydon. Numai că Haydon n-ar fi putut să facă niciodată ceva de un gust atît de desăvîrşit. De cine e? Spode se întoarse întrebător către gazda sa.

— L-ai descoperit în mod just pe Haydon, răspunse lord Badgery. E opera unui elev al său. Tillotson. Aş fi dorit să pun mîna pe mai multe lucrări de-ale lui. Dar se pare că nimeni nu ştie nimic despre el. Pare-se că a dat foarte puţine lucrări.

De data aceasta tînărul fu cel care întrerupse.

— Tillotson, Tillotson... îşi duse mîna la frunte. O cută îi strîmbă caraghios faţa rotundă cu trăsături dulci. Nu... ba da, am găsit! Aruncă o privire triumfătoare pe sub sprîncenele destinse, de copil. Tillotson, Walter Tillotson — omul e încă în viaţă.

Badgery zîmbi.

— Ştii, tabloul acesta a fost pictat în 1846.

— Păi, se potriveşte. Să zicem că s-a născut în 1820 şi că a pictat capodopera la douăzeci şi şase de ani iar acum sîntem în 1913; ar însemna că n-are decît nouăzeci şi trei de ani. Nu e atît de bătrîn ca Tizian [1].

— Dar nu s-a mai auzit nimic de el de prin 1860 — protestă lordul Badgery.

— Exact. Cînd i-aţi pomenit numele mi-am amintit de o descoperire pe care am făcut-o zilele trecute, pe cînd cercetam anunţurile mortuare din arhiva gazetei *World's Review*. (Trebuiesc aduse la zi în fiecare an cel puţin, ca nu cumva să fii prins descoperit dacă la un moment dat una din păsările astea ramo-

[1] Tiziano Vecelli (1477—1576), pictor italian.

lite îşi ia zborul pe nepusă masă.) Ei bine, acolo — îmi aduc aminte ce uluit am fost atunci — printre notiţele acelea am găsit biografia lui Walter Tillotson. Completată cu toate datele pînă la 1860, apoi urma un spaţiu gol, în care nu se mai afla decît o notiţă scrisă cu creionul, din primii ani ai secolului nostru, anunţînd că se întorsese din Orient. Anunţul mortuar nu se afla acolo. De unde trag concluzia evidentă: moşul n-a murit încă. A fost oarecum trecut cu vederea.

— Bine, dar e extraordinar — exclamă lordul Badgery. Trebuie să-l găseşti, Spode, trebuie să-l găseşti. Am să-i comand o frescă de jur împrejurul acestei camere. De atîta vreme doresc zadarnic acest lucru — un artist autentic din secolul al nouăsprezecelea care să-mi decoreze camera asta. Oh, trebuie să-l găsim imediat, da, imediat.

Lordul Badgery măsura odaia în sus şi în jos într-o stare de mare agitaţie.

— Pot să-mi închipui cum poate deveni perfectă această cameră — continuă el. Trebuie să înlăturăm toate lăzile astea şi să umplem tot peretele cu o frescă cu Hector şi Andromaca, sau cu *Strîngerea chiriilor*, sau cu Fanny Kemble[1] în chip de Belvidera în *Apărarea Veneţiei* — sau cu altceva în felul ăsta, cu condiţia să fie în stilul măreţ al deceniului al patrulea şi al cincilea. Şi aici aş vrea un peisaj cu o perspectivă încîntătoare spre depărtări, sau ceva arhitectural şi grandios în stilul Banchetului lui Baltazar[2]. Apoi o

[1] Frances Anne Kemble (Fanny) (1809—1893), actriţă engleză.

[2] După legenda biblică, ultimul rege al Babilonului care într-o noapte de orgie a văzut apărînd pe pereţi o mînă ce desena cuvinte profetice anunţînd sfîrşitul domniei lui, iar în aceeaşi noapte a fost ucis şi tronul său uzurpat.

să scoatem şemineul ăsta stil Adam[1] şi o să-l înlocuim cu ceva mauro-gothic. Iar pe pereţii aceştia am să pun oglinzi, ba nu ! stai să văd...

Căzu într-o tăcere meditativă, din care se smulse în cele din urmă strigînd :

— Bătrînul, bătrînul ! Spode, trebuie să găsim fiinţa asta bătrînă uluitoare. Şi nu sufla o vorbă nimănui. Tillotson va fi taina noastră. Oh, e prea minunat, e de necrezut ! Gîndeşte-te la fresce.

Chipul lordului Badgery se însufleţise de-a binelea. Vorbise despre o singură temă aproape un sfert de oră.

II

Trei săptămîni mai tîrziu, lord Badgery fu trezit din obişnuita lui picoteală de după amiază, de sosirea unei telegrame. Mesajul era scurt ! *„Găsit — Spode"*. O expresie de plăcere şi înţelegere dădu un aer omenesc chipului pămîntiu de pe urma exceselor al lordului Badgery.

— Nici un răspuns, spuse el.

Valetul ieşi cu paşi vătuiţi, fără zgomot.

Lordul Badgery închise ochii şi începu să mediteze. Găsit ! Ce cameră o să aibă ! Nimic asemănător nu va mai fi pe lume. Frescele, căminul, oglinzile, plafonul... Şi un omuleţ bătrîn şi stafidit căţărat pe schele, sprinten şi vioi ca o maimuţică din acelea cu favoriţi de la grădina zoologică, avea să picteze, să picteze

[1] Stil în arhitectură şi arta decorativă introdus de fraţii Adam, arhitecţi englezi, în timpul domniei lui George al III-lea (1738—1820), stil care face uz de linii drepte şi decorarea suprafeţelor prin sculptură, gravură şi pictură ; caracterizat prin întrebuinţarea cu delicateţe a ornamentaţiei clasice romane.

mereu... Fanny Kemble ca Belvidera, Hector şi Andromaca, şi de ce nu ducele de Clarence la butuc[1], Ducele de Malmsey, butucul de Clarence... Lordul Badgery adormise.

Spode nu zăbovi multă vreme în urma telegramei. Ajunse la Badgery House pe la orele şase. Lordul Badgery se afla în camera secolul nouăsprezece, de unde se apucase să scoată, cu propriile mîini, tot calabalîcul. Spode îl găsi înfierbîntat şi abia trăgîndu-şi suflarea.

— Ah, iată-te, spuse lordul Badgery. Vezi că am şi început să pregătesc totul pentru sosirea distinsului oaspete. Spune-mi imediat tot ce ştii despre el.

— E chiar mai bătrîn decît credeam, spuse Spode. Anul acesta împlineşte nouăzeci şi şapte de ani. S-a născut în 1816. De necrezut, nu-i aşa ! Aoleu, am început pe dos.

— Începe de unde vrei, spuse Badgery bine dispus.

— N-o să vă povestesc toate peripeţiile vînătorii. Nici nu vă închipuiţi prin cîte am trecut umblînd după el. A fost un fel de roman cu Sherlock Holmes, foarte bine ticluit, prea bine ticluit. Într-o zi am să scriu o carte despre asta. Dar, oricum, tot l-am găsit pînă la urmă.

— Unde ?

— Într-un fel de mahala cu aer respectabil din Holloway, mai bătrîn, mai sărac şi mai singur decît aş fi putut să-mi închipui vreodată că e cu putinţă. Am aflat cum de a putut să fie uitat, cum de a ajuns să alunece din viaţă aşa cum s-a întîmplat. Cîndva, prin anii 60—70 i-a trăznit prin cap să plece în Pale-

[1] George, duce de Clarence (1449—1478). În 1470 se lasă atras de contele de Warwick într-o conspiraţie împotriva fratelui său Eduard al IV-lea. Învins, el îl abandonează pe Warwick, dar apoi conspiră din nou, ceea ce-i aduce condamnarea la moarte.

stina ca să caute culoare locală pentru tablourile lui religioase — ţapi ispăşitori şi alte asemenea lucruri, ştiţi. Ei bine, s-a dus la Ierusalim şi de acolo mai departe spre muntele Liban şi mai departe, tot mai departe, pînă cînd, ajungînd undeva prin mijlocul Asiei Mici, a încremenit acolo. A încremenit acolo cam vreo patruzeci de ani.

— Dar ce a făcut în tot timpul acesta?

— Oh, a pictat, a format o misiune, a convertit trei turci, i-a învăţat pe paşalele din partea locului noţiuni elementare de engleză, de latină, de perspectivă şi Dumnezeu ştie ce a mai făcut. Apoi, cam prin 1904, se pare că şi-a dat seama că a cam început să îmbătrînească şi că lipsise de acasă o vreme cam îndelungată. Aşa că a făcut cale întoarsă în Anglia, numai pentru a afla că toţi cei pe care-i cunoscuse muriseră, că negustorii nu auziseră niciodată de el şi nu voiau să-i cumpere tablourile şi că el însuşi nu era decît un bătrîn caraghios. A căpătat un post de profesor de desen la o şcoală de fete din Holloway, şi acolo a rămas de atunci, din ce în ce mai bătrîn, din ce în ce mai slab, şi mai orb şi mai surd şi în general mai ramolit, pînă cînd în cele din urmă l-au dat afară de la şcoală. Cînd l-am găsit, toată averea lui erau vreo zece lire. Locuieşte într-un fel de gaură neagră, într-un subsol plin de gîndaci. Cînd cele zece lire se vor termina, cred că se va stinge şi el acolo în linişte.

Badgery îşi ridică mîna albă în semn de protest.

— Destul, destul. Literatura mi se pare destul de deprimantă. Consider că viaţa cel puţin trebuie să fie ceva mai veselă. I-ai spus că vreau să-mi pictez odaia?

— Dar nu poate să picteze. E prea orb şi prea damblagit.

— Nu poate să picteze? exclamă Badgery revoltat. Atunci la ce mai trăieşte?

— Ei, dacă o luaţi aşa... începu Spode.

— Frescele mele s-au dus. Vrei să suni?

Spode sună.

— Cu ce drept îşi continuă Tillotson existenţa dacă nu poate să picteze? urmă lordul Badgery cu iritare. La urma urmei, asta era singura lui justificare pentru a ocupa un loc sub soare.

— N-are prea mult soare în subsolul lui.

Valetul apăru în uşă.

— Pune pe cineva să mute lucrurile astea înapoi la locul lor, porunci lordul Badgery, arătînd cu o mişcare circulară lăzile răvăşite, grămada de sticlă şi porţelan cu care acoperise podeaua, tablourile scoase din cuie. Mergem în bibliotecă, Spode, acolo e mai comod.

O luă înainte prin galeria lungă şi apoi în jos pe scară.

— Îmi pare rău că bătrînul Tillotson v-a dezamăgit atît de rău, spuse Spode mişcat.

— Să vorbim despre altceva; nu mă mai interesează.

— Dar nu credeţi că ar trebui să facem ceva pentru el? Nu mai are decît zece lire între el şi azil. Şi dacă aţi fi văzut gîndacii din subsolul lui!

— Destul, destul. Am să fac tot ce vei crede de cuviinţă.

— Mă gîndeam că am putea organiza o subscripţie printre iubitorii de artă.

— Nu există aşa ceva, spuse Badgery.

— Nu; dar există o mulţime de oameni care vor subscrie din snobism.

— Numai dacă le dai ceva pentru banii lor.

— Într-adevăr. La asta nu m-am gîndit. Spode tăcu cîteva clipe. Am putea da o masă în cinstea lui. Banchetul Tillotson. Decan al Artei britanice. Legătura cu Trecutul. Vedeţi cum o să apară în ziare?

Am să dau un cartuş la *World's Review*. Asta o să-i atragă pe snobi.

— Şi o să invităm o grămadă de artişti şi de critici — pe toţi aceia care nu se pot suferi unul pe altul. O să fie nostim să-i vedem ciondănindu-se. Badgery rîse. Apoi chipul lui se întunecă din nou. Totuşi — adăugă el — o să fie un surogat destul de jalnic pentru frescele mele. Rămîi la masă, desigur.

—Bine, dacă doriţi. Mulţumesc foarte mult.

III

Data banchetului Tillotson fu fixată peste trei săptămîni. Spode, care fu însărcinat cu pregătirile, se dovedi un excelent organizator. El închirie marea sală de banchete de la Café Bomba şi îl îmbrobodi atît de bine pe administrator, încît scoase de la acesta un dineu de cincizeci de persoane cu doisprezece şilingi de cap, inclusiv vinul. Lansă invitaţii şi adună subscripţii. Scrise un articol despre Tillotson în *World's Review* — unul din acele articole spirituale, încîntătoare, redactate pe tonul protector şi uşor zeflemist cu care se vorbeşte îndeobşte despre oamenii mari din 1840. Nu îl neglijă nici pe Tillotson însuşi. Se ducea la Holloway aproape în fiecare zi, ca să asculte povestirile nesfîrşite ale bătrînului despre Asia Mică şi despre marea expoziţie din '51 şi despre Benjamin Robert Haydon. Îi era în mod sincer milă de aceasta relicvă a altor vremuri.

Camera domnului Tillotson se afla cam la zece picioare [1] sub nivelul pămîntului din South Holloway. O lumină slabă, cenuşie, filtrată prin zăbrele îşi croia anevoie drum prin geamurile devenite opace din pri-

[1] Picior, unitate de măsură egală cu 30,5 cm.

cina murdăriei şi se stingea, ca o picătură de lapte căzută într-o călimară, printre umbrele străvechi ale pivniţei. Locul era dominat de mirosul acru de gips umed şi de lemnărie care a început să putrezească din temelie. Ceva mobilier amestecat, din care făceau parte un pat, un lavoar combinat cu un scrin, o masă şi un scaun sau două, se pierdea în colţurile întunecoase ale vizuinii, cutezînd abia să-şi anunţe contururile. Aici venea acum Spode aproape în fiecare zi, aducîndu-i bătrînului veşti despre mersul pregătirilor pentru banchet. În fiecare zi, el îl găsea pe domnul Tillotson şezînd în acelaşi loc sub fereastră şi scăldîndu-se parcă în ochiul minuscul de lumină. „Cel mai bătrîn om care a avut vreodată păr cărunt" se gîndea Spode uitîndu-se la el. Numai că ţeasta sa cheală nu mai păstra decît cîteva fire de păr. Cînd auzea bătaia în uşă a vizitatorului, domnul Tillotson se întorcea pe scaun şi îşi aţintea în direcţia sunetului ochii nesiguri, care clipeau des. De fiecare dată se pierdea în scuze pentru întîrzierea cu care recunoştea cine e acolo.

— N-am vrut să fiu nepoliticos, spunea el după ce întreba. Să nu credeţi că am uitat cine sînteţi. Dar e atît de întuneric, şi vederea mea nu mai e ce-a fost.

După aceea, totdeauna chicotea uşor şi, arătînd grilajul de dincolo de fereastră, spunea :

— Ah, locul acesta s-ar potrivi pentru cineva cu vedere bună. De aici pot fi văzute bine gleznele. E o poziţie admirabilă.

Era în ajunul marelui eveniment. Spode venise ca de obicei, iar domnul Tillotson îşi făcu cu promptitudine mica glumă cu gleznele, la care Spode rîse la fel de prompt.

— Ei bine, domnule Tillotson, spuse el după ce ecourile glumei se stinseră, mîine vă veţi face rein-

trarea în lumea artei și a modei. Veți găsi unele schimbări.

— Totdeauna am avut parte de un noroc extraordinar ca acesta, spuse domnul Tillotson, și Spode își dădu seama după expresia lui că era sincer, că uitase de gaura întunecoasă și de gîndacii negri și de cele zece lire aproape pe sfîrșite care-l mai despărțeau de azil. Ce șansă nemaipomenită ca dumneata să fi dat de mine tocmai acum! Desigur că banchetul acesta mă va pune din nou la locul meu în lume. O să am bani, și în scurtă vreme — cine știe? — am să pot vedea destul de bine ca să mă apuc din nou de pictat. Știi, am impresia că ochii mei au început să meargă mai bine. Ah, viitorul e foarte luminos.

Domnul Tillotson își ridică privirea, în timp ce chipul i se încrețea într-un surîs, și clătină din cap pentru a-și sublinia cuvintele.

— Credeți în viața viitoare? spuse Spode, și îndată se îmbujoră de rușine pentru cruzimea vorbelor sale.

Dar domnul Tillotson era prea bine dispus pentru a le prinde semnificația.

— Viața viitoare, repetă el. Nu, nu cred în așa ceva — nu mai cred din 1859. *Originea speciilor* [1] mi-a schimbat modul de a gîndi. N-am nevoie de viață viitoare, mulțumesc! Desigur, dumneata nu-ți amintești agitația de atunci. Ești foarte tînăr, domnule Spode.

— Da, nu mai sînt atît de bătrîn cum eram, răspunse Spode. Știți doar cît de matur se crede un elev

[1] *Originea speciilor prin selecție naturală, sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență* (1859), lucrarea de bază a lui Charles Robert Darwin (1809—1882), biolog englez, întemeietorul biologiei științifice și al concepției despre evoluția istorică a speciilor de plante și animale pe calea selecției naturale.

sau un student. Acum sînt destul de bătrîn ca să știu că sînt tînăr.

Spode era pe punctul de a-și dezvolta micul paradox, cînd își dădu seama că domnul Tillotson nu-l ascultase. Își notă poanta pentru a o folosi într-un mediu mai capabil a-i aprecia subtilitățile.

— Vorbeați despre *originea speciilor*, spuse el.

— Da? făcu domnul Tillotson trezindu-se din visare.

— Despre efectul ei asupra credinței dumneavoastră, domnule Tillotson.

— De fapt, așa e. Mi-a zdruncinat credința. Dar îmi amintesc de un pasaj minunat din Poetul laureat, unde spune că mai multă credință este în îndoiala cinstită decît în toată... în toată... am uitat exact în ce ; dar înțelegi sensul. Oh, erau timpuri grele pentru religie. Îmi pare bine că maestrul meu Haydon nu le-a mai apucat. Era un om pasionat. Îmi amintesc cum umbla în sus și-n jos prin studioul său din Lisson Grove, cîntînd, zbierînd și rugîndu-se totodată. Aproape că mă speria. Oh, dar era un om admirabil, un om mare. Poți să zici ce vrei, dar unul ca el n-o să mai avem. Ca deobicei, Bardul are dreptate. Dar toate acestea au fost demult, cu mult înaintea dumitale, domnule Spode.

— Ei, nu mai sînt atît de bătrîn cum eram, spuse Spode, sperînd că de data asta să-și vadă paradoxul apreciat.

Dar domnul Tillotson continuă, fără să observe întreruperea :

— A trecut multă, multă vreme. Și totuși, cînd mă uit înapoi, mi se pare că totul a fost acum o zi sau două. E ciudat cum fiecare zi poate părea atît de lungă și cum mai multe zile adunate laolaltă pot să

pară mai scurte decît o oră. Cît de limpede, pot să-l văd pe bătrînul Haydon, păşind în sus şi în jos! Mult mai limpede, zău, decît te văd pe dumneata, domnule Spode. Ochii amintirii nu se înceţoşează. Dar vederea mea merge mai bine, te asigur; pe zi ce trece e mai bine. În curînd am să pot vedea gleznele acelea. Rîse ca un clopoţel dogit — unul din clopotele acelea, îşi închipuia Spode, care sună cu mult zdrăngănit de sîrme, în odăile îndepărtate ale servitorilor din casele vechi. Şi foarte curînd — continuă domnul Tillotson — am să pictez din nou. Ah, domnule Spode, am un noroc grozav. Cred în el, mă bizui pe el. Şi în definitiv, ce e norocul? Nu e decît un alt nume pentru Providenţă, în ciuda *Originii speciilor* şi a altora asemenea. Ce multă dreptate avea Laureatul cînd spunea că mai multă credinţă e în îndoiala cinstită, crede-mă, decît în toată...ăă...toată...ă... ei, ştii dumneata. Dumneata, domnule Spode, eşti pentru mine un trimis al Providenţei. Venirea dumitale a însemnat o cotitură în viaţa mea şi începutul unor zile mai fericite pentru mine. Ştii, unul din primele lucruri pe care le voi face după ce-mi voi reface situaţia va fi să-mi cumpăr un arici.

— Un arici, domnule Tillotson?

— Pentru gîndaci. Nimic nu e mai bun ca un arici pentru stîrpirea gîndacilor. O să mănînce la gîndaci pînă o să se îmbolnăvească şi o să moară de exces. Asta îmi aduce aminte de vremea cînd i-am spus bietului Haydon, marele meu maestru — în glumă, bineînţeles —, că ar trebui să trimită o schiţă, reprezentîndu-l pe regele Ioan[1] murind din cauza exce-

[1] Ioan Fără de Ţară (1167—1216), rege al Angliei, supranumit astfel deoarece, încă de pe vremea cînd era copil, tatăl său, Henric al II-lea, îşi împărţise domeniile numai fiilor săi mai mari; monarh viclean şi crud.

sului de țipari, pentru frescele noului Palat al parlamentului. După cum i-am spus, în analele libertății engleze, pieirea providențială și exemplară a unui tiran e un eveniment de mare însemnătate.

Domnul Tillotson rîse din nou — făcînd să sune micul clopoțel din casa pustie ; o mînă fantomatică trăgea șnurul din salon, și valeți fantomatici răspundeau la apelul subțire, spart.

— Îmi amintesc că a rîs, a rîs în felul lui obișnuit, grandios, ca un taur. Dar, vai, a fost o lovitură teribilă pentru el cînd i-au fost respinse schițele, o lovitură teribilă ! Asta a fost prima și principala cauză a sinuciderii lui.

Domnul Tillotson se opri. Urmă o lungă tăcere. Spode simțea o emoție ciudată, fără să știe prea bine de ce, în fața acestui om atît de plăpînd, atît de bătrîn, pe trei sferturi mort trupește, iar sufletește atît de plin de viață și de o speranță răbdătoare. Se simțea rușinat. La ce-i foloseau tinerețea și inteligența ? Se văzu deodată pe sine însuși ca pe-un băiețaș speriind păsările cu o huruitoare — huruindu-și inteligența zgomotoasă, agitîndu-și brațele într-o permanentă și zadarnică activitate, fără o clipă de odihnă în eforturile lui de a goni cu sperietoarea păsările care încercau mereu să-și facă sălaș în mintea lui. Și ce păsări ! Înaripate și frumoase, toate acele gîndiri senine, credințe și emoții care ating numai mințile împăcate în umilință. Pe acești grațioși musafiri, el se străduia prin toate puterile să-i alunge pentru totdeauna. Dar bătrînul acesta, cu aricii lui și cu îndoielile lui cinstite și cu toate celelalte, avea o minte ca o cîmpie împodobită de nestingheritul du-te, vino, de neînfricoșatele popasuri ale unei mulțimi de făpturi albe, cu aripi luminoase. Se simțea rușinat. Dar oare era posibil să schimbi viața cuiva ? Nu era ceva absurd să riști o convertire ? Spode ridică din umeri.

— Am să vă fac rost îndată de un arici, spuse el... Desigur că la Whiteley's trebuie să aibă cîţiva.

Înainte de a pleca în seara aceea, Spode făcu o descoperire gravă. Domnul Tillotson n-avea frac. Era absurd să crezi că s-ar fi putut face unul într-un timp atît de scurt, şi pe lîngă acestea, ce cheltuială inutilă!

— Va trebui să împrumutăm un frac, domnule Tillotson. Ar fi trebuit să mă gîndesc la asta mai înainte.

— Vai de mine, vai de mine! Domnul Tillotson fu puţin mîhnit de această nenorocită descoperire. Să împrumutăm un frac?

Spode dădu fuga să ceară sfat la Badgery House. În mod surprinzător, lordul Badgery se arătă la înălţimea situaţiei.

— Spune-i lui Boreham să vină la mine, îi spuse el valetului care răspunsese la sonerie.

Boreham era unul din acei lachei străvechi care se oploşesc pe viaţă, din generaţie în generaţie, în casele celor mari. Avea acum peste optzeci de ani şi era încovoiat, uscat, supt de vreme.

— Toţi oamenii bătrîni au cam aceeaşi înălţime, spuse lordul Badgery. Era o teorie consolatoare. Ah, iată-l. Ai cumva un frac de prisos, Boreham?

— Am un costum vechi, *my lord*, pe care nu l-am mai purtat — staţi puţin — din nouă sute şapte sau opt?

— E tocmai ce trebuie. Ţi-aş fi foarte recunoscător, Boreham, dacă ai putea să mi-l împrumuţi pentru domnul Spode, aci de faţă, pentru o zi.

Bătrînul ieşi şi reapăru curînd, purtînd pe braţ un foarte vechi costum negru. Ridică haina şi pantalonii pentru a fi examinate. La lumina zilei arătau jalnic.

— Nici nu vă puteţi închipui, *Sir*, îi spuse Boreham cu un aer dispreţuitor lui Spode, nici nu vă puteţi închipui cît de uşor se pătează lucrurile cu grăsime

şi cu sos, şi cu alte asemenea. Oricît de atent aţi fi, *Sir*, oricît de atent.

— Îmi închipui.

Spode era plin de simpatie.

— Oricît de atent aţi fi, *Sir*.

— Dar la lumină artificială au să arate foarte bine.

— Foarte bine, într-adevăr, repetă lordul Badgery. Mulţumesc, Boreham ; joi le primeşti înapoi.

— Oricînd cu plăcere, *my lord*, vă asigur. Şi bătrînul se înclină şi dispăru.

În după-amiaza zilei celei mari, Spode cără la Holloway un pachet în care se afla fracul scos din uz al lui Boreham şi toate accesoriile necesare, sub formă de cămăşi şi gulere. Datorită întunericului şi propriei sale vederi slabe, domnul Tillotson nu-şi dăduse seama, din fericire, de cusururile costumului. Era într-o stare de extremă agitaţie nervoasă. Numai cu oarecare greutate reuşi Spode să-l împiedice de a începe să se gătească pe loc, deşi nu era decît ora trei.

— Uşurel, domnule Tillotson, uşurel. N-avem de ce să plecăm mai înainte de şapte şi jumătate, ştiţi doar.

Spode plecă după vreo oră, şi, îndată ce se asigură că a părăsit camera, domnul Tillotson începu să se pregătească de banchet. Aprinse gazul şi două lumînări şi, clipind miop la imaginea care-l întîmpina din mica oglindă aflată pe scrin, se apucă de treabă, cu toată ardoarea unei fete care s-ar fi gătit pentru primul bal. La ora şase, după ce dăduse ultimele retuşuri, nu era de loc nesatisfăcut.

Începu să-şi măsoare pivniţa în sus şi-n jos, îngînînd un cîntec vesel care se bucurase de atîta vogă în anii lui de bărbăţie :

Oh, oh, Anna-Maria Jones,
A tamburinei, a ţimbalurilor şi a flăcăilor regină !

Spode sosi peste o oră în Rolls Royce-ul de rezervă al lordului Badgery. Deschizînd uşa beciului în care locuia bătrînul, se opri o clipă în prag, cu ochii căscaţi de uimire. Domnul Tillotson stătea în picioare lîngă şemineul rece, cu un cot sprijinit de poliţa căminului, cu un picior încrucişat peste celălalt, într-o atitudine plină de distincţie şi noblete. Lumina lumînării, care se reflecta pe figura lui, avea drept efect adîncirea fiecărei trăsături şi a fiecărui rid într-o umbră întunecată, intensă ; părea neînchipuit de bătrîn. Capul lui arăta nobil şi patetic. Pe de altă parte, costumul foarte uzat al lui Boreham era pur şi simplu grotesc. Haina fracului era prea lungă la mîneci şi la coadă, pantalonii se învălureau la glezne în nişte cute uriaşe. Unele pete de grăsime erau vizibile chiar şi la lumina lumînării. Cravata albă, pentru care domnul Tillotson îşi dăduse atîta chinuitoare osteneală şi pe care, în semiorbirea sa, o crezuse desăvîrşită, atîrna necrezut de şleampătă. Îşi încheiase vesta în aşa fel, încît un nasture rămăsese văduv de butonieră, şi o butonieră fără nasture. Peste plastronul cămăşii se întindea panglica verde, lată a unui ordin necunoscut.

— A tamburinei, a ţimbalelor şi a flăcăilor regină, încheie domnul Tillotson cu o voce ca un bîzîit de ţînţar, înainte de a-şi saluta musafirul. Ei, Spode, iată-te. După cum vezi, m-am şi îmbrăcat. Îmi place să cred că fracul îmi vine foarte bine, aproape de parcă ar fi fost făcut pentru mine. Sînt plin de recunoştinţă pentru domnul care a avut amabilitatea să mi-l împrumute ; voi avea cea mai mare grijă. E foarte primejdios să împrumuţi cuiva haine. Căci împrumutul pierde-ades pe sine şi pe-amic. Bardul are totdeauna dreptate.

— Numai puțin, spuse Spode. Un mic retuș la vesta dumneavoastră. Îi descheie veșmîntul hîit și îl încheie din nou, mai simetric.

Domnul Tillotson fu puțin jignit pentru că fusese prins cu o greșeală atît de stupidă.

— Mulțumesc, mulțumesc, spuse el protestînd, încercînd să scape de valetul său. E foarte bine, lasă; pot s-o fac și singur. O scăpare prostească. Îmi place să cred că fracul vine foarte bine.

— Și poate cravata s-ar putea... începu să-l ispitească Spode.

Dar bătrînul nici nu vru să audă.

— Nu, nu, cravata e în regulă. Știu să leg o cravată, domnule Spode, cravata e în regulă. Las-o așa cum e, te rog.

— Îmi place decorația dumneavoastră.

Domnul Tillotson își privi încîntat plastronul cămășii.

— Ah, ai observat decorația mea. E multă vreme de cînd am purtat-o. Mi-a fost dată de Marea Poartă, știi, pentru servicii aduse în războiul ruso-turc. Este ordinul Castității, clasa a doua. Știi, clasa întîi se dă numai capetelor încoronate — capetelor încoronate și ambasadorilor. Și numai pașii de rangul cel mai înalt o primesc pe a doua. A mea e a doua. Clasa întîi se dă numai la capete încoronate...

— Desigur, desigur, spuse Spode.

— Crezi că arăt cum trebuie, domnule Spode? întrebă domnul Tillotson, puțin neliniștit.

— Admirabil, domnule Tillotson — admirabil. Ordinul e magnific.

Figura bătrînului se lumină din nou.

— Îmi place să cred, spuse el, că acest costum împrumutat îmi vine foarte bine. Dar nu-mi place să împrumut haine. Căci împrumutul pierde-ades pe

sine și pe-amic, știi. Și bardul are totdeauna dreptate.

— Uf, uite un gîndac afurisit! exclamă Spode.

Domnul Tillotson se aplecă și se uită țintă la podea.

— Îl văd, spuse el, și călcă pe o bucățică de cărbune, care se sfărîmă sub piciorul lui făcîndu-se praf. Am să cumpăr neapărat un arici.

Era timpul de plecare. O droaie de băieți și fetițe se adunase în jurul mașinii enorme a lordului Badgery. Șoferul, care simțea că erau în joc onoarea și demnitatea sa, se prefăcea că nu-i bagă în seamă pe copii, ci ședea țeapăn ca o statuie, privind țintă spre veșnicie. La vederea lui Spode și a domnului Tillotson, care ieșeau din casă, izbucni un chiot de admirație amestecat cu batjocură. Chiotul se transformă într-o tăcere uluită cînd cei doi se urcară în mașină.

— La Bomba, indică Spode.

Rolls-Royce-ul scoase un suspin ușor și se puse în mișcare. Copiii începură din nou să chiuie și alergară pe lîngă mașină într-o agitație frenetică. Atunci, domnul Tillotson se aplecă înainte și, cu un gest de o incomparabilă noblețe, aruncă în mijlocul furnicarului de plozi ultimele trei monede de aramă pe care le mai avea.

IV

În sala mare de la Bomba, societatea începuse să se adune. Oglinzile înalte cu rame aurite reflectau o neobișnuită colecție de figuri. Academicieni de vîrstă mijlocie aruncau priviri bănuitoare tinerilor, pe care-i suspectau, de altfel destul de justificat, că ar fi iconoclaști, organizatori de expoziții postimpresioniste. Critici de artă rivali, puși deodată față-n față, tresăreau de ură reținută. Doamna Nobes, doamna Cay-

man și doamna Mandragore, aceste neobosite vînătoare de curiozități din lumea artelor, se pomeniră pe neașteptate una în fața alteia în această menajerie bine garnisită, în care fiecare sperase să poată vîna singură. Fierbeau de furie. În mijlocul acestei mulțimi de vanități, ce se detestau reciproc, lordul Badgery se mișca cu o suavitate care părea inconștientă de toate dușmăniile și urile. Se distra grozav. În dosul măștii greoaie de ceară a chipului său, pitit pe după nasul hanovrian, cu ochii mici, porcini, lipsiți de strălucire, și buzele groase, palide, pîndea un drăcușor răutăcios, gata să se tăvălească de rîs.

— Ce drăguț din partea dumneavoastră că ați venit, doamnă Mandragore, pentru a cinsti trecutul artistic al Angliei ! Și ce bine îmi pare văzînd că ați adus-o și pe scumpa doamnă Cayman ! Și nu cumva e aici și doamna Nobes ? Ba da ! N-o observasem mai înainte. Ce plăcere ! Știam că putem conta pe dragostea dumneavoastră pentru artă.

Și se depărtă în grabă, pentru a prinde ocazia de a-l prezenta pe eminentul sculptor, sir Herbert Herne, unui tînăr și strălucit critic, care-l numise în presa publică un zidar monumental.

O clipă mai tîrziu, majordomul se apropie de ușa salonului aurit și anunță, tare și solemn :

— Domnul Walter Tillotson.

Condus din urmă de tînărul Spode, domnul Tillotson intră în salon cu pași rari și șovăielnici. În strălucirea luminilor, pleoapele sale se zbăteau puternic, chinuitor, ca aripile unei molii prinse în capcană, peste ochii săi încețoșați. O dată intrat, se opri și își îndreptă ținuta cu conștiința demnității cucerite. Lordul Badgery se grăbi să-i iasă în întîmpinare și îi luă mîna.

— Fiți binevenit, domnule Tillotson ! Vă urez bun venit în numele artei engleze !

Domnul Tillotson își înclină capul în tăcere. Era prea emoționat pentru a putea răspunde.

— Aș dori să vă prezint cîțiva colegi mai tineri, care s-au adunat aici în cinstea dumneavoastră.

Lord Badgery prezentă pe fiecare dintre cei aflați în sală bătrînului pictor, care se înclina, strîngea mîini, scotea mici sunete din gîtlej, dar se simțea încă incapabil să vorbească. *Mrs* Nobes, *Mrs* Cayman și *Mrs* Mandragore spuseră toate lucruri încîntătoare.

Masa era servită ; adunarea luă loc pe scaune. Lord Badgery se așeză în capul mesei, avîndu-l la dreapta pe domnul Tillotson și la stînga pe Herbert Herne. Luînd contact cu bucătăria gustoasă a Bombei și cu vinurile Bombei, domnul Tillotson mîncă și bău din plin. Avea apetitul unuia care trăise timp de zece ani cu legume și cartofi, printre gîndaci. După al doilea pahar de vin începu să vorbească, brusc și năvalnic, de parcă un stăvilar ar fi fost ridicat.

— În Asia Mică, începu el, este obiceiul ca, atunci cînd ești invitat la masă, să sughiți ca un semn de saturație și de apreciere. *Eructavit cor meum* [1], cum zice psalmistul ; și el era oriental.

Spode aranjase astfel încît să stea lîngă doamna Cayman ; avea niște planuri cu ea. Era, fără îndoială, o femeie imposibilă, dar bogată și utilă ; voia să se dea bine pe lîngă ea pentru a o face să cumpere cîteva tablouri ale tinerilor lui prieteni.

— Într-o pivniță ? spunea doamna Cayman, cu gîndaci ? Vai, ce îngrozitor ! Bietul bătrîn ! Și are nouăzeci și șapte de ani, așa ai spus, nu ? E zguduitor ! Sper că măcar subscripția să fie destul de mare. Desigur, fiecare ar dori să dea el însuși cît mai mult. Dar știți cum e, sînt atîtea cheltuieli, și viața e atît de grea acum.

— Știu, știu, spuse Spode plin de compasiune.

[1] Nălțatu-mi-s-a inima. (Lat)

— Şi totul din cauza muncitorilor, explică doamna Cayman. Fără îndoială, mi-ar plăcea, pur şi simplu, să-l invit la masă uneori. Dar, vezi, îl simt prea bătrîn, prea *farouche* [1], şi *gâteux* [2] ; n-ar fi de loc o plăcere pentru el, nu-i aşa ? Aşadar, acum lucrezi cu domnul Gollamy ? Ce om fermecător, ce talentat, cu conversaţie plăcută...

— *Eructavit cor meum,* spuse domnul Tillotson pentru a treia oară.

Lordul Badgery încercă să-l scoată din tema etichetei turceşti, dar în zadar.

Pe la nouă şi jumătate, o atmosferă de blîndeţe vinificată trimisese la culcare urile şi suspiciunile dinainte de masă. *Sir* Herbert Herne descoperise că tînărul cubist de lîngă el nu era lipsit de minte şi că ştia într-adevăr o grămadă surprinzătoare de lucruri despre Bătrînii maeştri. La rîndul lor, tinerii aceştia îşi dăduseră seama că cei mai bătrîni decît ei nu erau de loc răi ; nu erau decît foarte proşti şi patetici. Numai în sufletul doamnei Nobes, al doamnei Cayman şi al doamnei Mandragore ura domnea încă neostoită. Fiind doamne şi de modă veche, nu băuseră vin aproape de loc...

Clipa discursurilor sosi. Lordul Badgery se ridică în picioare, spuse ceea ce se aştepta din partea lui şi făcu apel la *sir* Herbert pentru a ţine toastul serii. *Sir* Herbert tuşi, zîmbi şi începu. Într-o cuvîntare care ţinu douăzeci de minute, el povesti anecdote despre Mr. Gladstone [3], lordul *Leighton* [4], *sir* Alma Tadema [5] şi răposatul episcop de Bombay ; făcu trei

[1] Sălbatic, nesociabil. (Fr.)
[2] Ramolit. (Fr.)
[3] William Ewart Gladstone (1809—1898), om politic englez, lider al liberalilor.
[4] Frederich Leighton (1830—1896), pictor englez.
[5] Lawrence Alma Tadema (1836—1912), pictor englez.

calambururi, cită din Shakespeare şi Whittier, fu spiritual, fu elocvent, fu grav... La sfîrşitul alocuţiunii sale, *sir* Herbert îi înmînă domnului Tillotson o pungă de mătase conţinînd cincizeci şi opt de lire şi zece şilingi, suma totală a subscripţiei. Se bău cu urale şi în sănătatea bătrînului.

Domnul Tillotson se sculă cu greu în picioare.

Pielea uscată ca de reptilă a feţei sale era îmbujorată; cravata îi era mai strîmbă decît oricînd; panglica verde a Ordinului Castităţii clasa a doua alunecase în sus pe pieptul şifonat şi pătat al cămăşii.

— *My lord,* doamnelor şi domnilor, începu el cu vocea sugrumată şi apoi izbucni în plîns de-a binelea.

Era un spectacol dureros şi patetic. Un sentiment de adîncă stingherealâ îi cuprinse pe toţi cei care priveau la epava aceea tremurîndă, stînd acolo plîngînd şi bolborosind. Părea că o adiere a vîntului morţii suflase brusc prin sală, risipind aburul de vin şi fumul de tutun, stingînd rîsetele şi flacăra lumînărilor. Privirile pluteau nesigure, neştiind pe ce să se fixeze. Lordul Badgery, cu o mare prezenţă de spirit, îi oferi bătrînului un pahar cu vin. Domnul Tillotson începu să-şi vină în fire. Oaspeţii îl auziră murmurînd cîteva cuvinte disparate.

— Această mare cinste... copleşit de gentileţe... acest banchet magnific... nu sînt obişnuit... în Asia Mică... *eructavit cor meum.*

Cînd ajunse aici, lordul Badgery îl trase cu putere de o aripă a lungii cozi a fracului. Domnul Tillotson se opri, mai sorbi o înghiţitură de vin şi apoi continuă, redobîndindu-şi coerenţa şi energia :

— Viaţa artistului e grea. Munca lui nu seamănă cu munca altor oameni, care poate fi făcută mecanic pe de rost şi aproape, aş spune, în somn. Ea cere din

partea lui un consum permanent de spirit. El dăruieşte mereu tot ce are mai bun în el, şi în schimb primeşte multă bucurie, e adevărat, multă glorie, poate, dar din binefacerile materiale foarte puţin. Sînt optzeci de ani de cînd mi-am pus viaţa pentru prima oară în slujba artei ; optzeci de ani, şi aproape fiecare din anii aceştia mi-a adus o dovadă nouă şi dureroasă pentru ceea ce spuneam : viaţa de artist e o viaţă grea.

Această neaşteptată deviere spre o vorbire raţională făcu să crească senzaţia generală de stinghereală. Se ivi necesitatea de a-l lua pe bătrîn în serios, de a-l considera o fiinţă umană. Pînă atunci el nu fusese nimic mai mult decît un obiect de curiozitate, o mumie îmbrăcată într-un frac absurd, cu o panglică verde peste pieptul cămăşii. Oamenii se treziră regretînd că nu subscriseseră ceva mai mult. Cincizeci şi opt de lire şi zece şilingi nu era o sumă uriaşă. Dar din fericire pentru liniştea sufletească a adunării, domnul Tillotson se opri, sorbi din nou din vin şi începu să se arate demn de sine însuşi vorbind în mod absurd.

— Cînd mă gîndesc la viaţa acestui om mare, Benjamin Robert Haydon, unul dintre cei mai mari oameni pe care Anglia i-a dat vreodată...

Auditoriul scoase un suspin de uşurare ; totul era aşa cum trebuia să fie. Urmă o izbucnire zgomotoasă de bravo şi de aplauze. Domnul Tillotson îşi roti ochii tulburi împrejurul sălii şi zîmbi recunoscător figurilor zărite ca prin ceaţă.

— Acest om mare, Benjamin Robert Haydon, continuă el, pe care sînt mîndru să-l numesc maestrul meu şi care, spre bucuria inimii mele, trăieşte încă în amintirea şi stima dumneavoastră, acest om mare,

unul dintre cei mai mari pe care Anglia i-a dat vreodată, a dus o viață atît de jalnică, încît nu pot să mă gîndesc la ea fără să lăcrimez.

Și cu nesfîrșite repetiții și divagații, domnul Tillotson relată biografia lui B. R. Haydon, arestările pe care acesta le suferise pentru datorii, bătălia lui cu Academia, victoriile lui, eșecurile lui, disperarea, sinuciderea. Bătu ora zece și jumătate. Domnul Tillotson perora împotriva judecătorilor stupizi și plini de prejudecăți care respinseseră schițele lui Haydon pentru decorarea noului Palat al parlamentului, în favoarea unor mîzgălitori germani fără valoare.

— Acest om mare, unul dintre cei mai mari pe care Anglia i-a dat vreodată, acest mare Benjamin Robert Haydon, pe care sînt mîndru să-l numesc maestrul meu și care, spre marea mea bucurie, trăiește încă în amintirea și stima dumneavoastră — la această insultă inima lui mare s-a frînt ; era cea mai grea lovitură din toate. El, care se zbătuse toată viața pentru recunoașterea artistului de către stat, el, care adresase petiții fiecărui prim-ministru, inclusiv ducelui de Wellington [1], timp de treizeci de ani, rugîndu-i să-i folosească pe artiști la decorarea clădirilor publice, el, căruia i se datora în mod neîndoios planul decorării Palatului parlamentului... Domnul Tillotson pierdu șirul sintaxei și începu o nouă frază : Era cea mai grea lovitură din toate, era ultimul fir de pai. Viața de artist e o viață grea.

La unsprezece, domnul Tillotson vorbea despre prerafaeliți [2]. La și un sfert luase iar de la început

[1] Arthur Wellesley, duce de Wellington (1769—1852), general englez, învingătorul lui Napoleon la Waterloo, în 1815.

[2] Școala prerafaelită doctrină estetică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea care vede momentul culminant în dezvoltarea picturii în operele predecesorilor lui Raffaello Santi sau Sanzi (Rafael) (1483—1520).

toată povestea lui B. R. Haydon. La douăsprezece fără douăzeci și cinci se prăbuși pe scaun, aproape fără grai. Cea mai mare parte a oaspeților plecaseră ; puținii rămași se grăbiră să-și ia rămas bun. Lordul Badgery îl conduse pe bătrîn pînă la ușă și-l încărcă în Rolls-Royce-ul de rezervă. Banchetul Tillotson se sfîrșise ; fusese o seară plăcută, dar cam prea lungă.

Spode porni pe jos spre apartamentul său din Bloomsbury, fluierînd ușor. Lămpile electrice din Oxford Street aruncau reflexe pe suprafața lucioasă a drumului : canaluri de bronz întunecat. Cîndva avea să folosească imaginea asta într-un articol. Doamna Cayman fusese îmbrobodită cu deplin succes. „*Voi che sapete*“ [1], fluiera el, puțin cam fals, dar nu-și dădu seama.

Cînd proprietăreasa domnului Tillotson veni în dimineața următoare să-l vadă, îl găsi pe bătrîn zăcînd pe pat complet îmbrăcat. Părea foarte bolnav și foarte, foarte bătrîn ; fracul lui Boreham era într-o stare de plîns, iar panglica verde a Ordinului Castității era distrusă. Domnul Tillotson zăcea foarte liniștit, dar nu dormea. Auzind zgomotul pașilor, deschise puțin ochii și gemu slab. Proprietăreasa privi spre el amenințător.

— Dezgustător ! spuse ea ; dezgustător am spus. La vîrsta dumitale...

Domnul Tillotson gemu din nou. Cu un mare efort, el trase din buzunarul pantalonilor o pungă mare de mătase, o deschise și scoase o liră de aur.

— Viața de artist e o viață grea, doamnă Green, spuse el, întinzîndu-i moneda. Vreți să trimiteți după doctor ? Nu mă simt prea bine. Și, vai, ce-am să

[1] *Voi care cunoașteți.* (It.)

fac cu hainele astea? Ce-am să-i spun domnului care a fost atît de bun să mi le împrumute? Împrumutul pierde-ades pe sine și pe-amic. Bardul are totdeauna dreptate.

În românește de *Margareta Bărbuță*

ERIC LINKLATER

(n. 1894)

Linklater face parte din generația de umoriști englezi care s-a afirmat între cele două războaie mondiale alături de Robert Graves și Evelyn Waugh. Ca și la aceștia, umorul lui discret, dar care nu disprețuiește nici situațiile bufe, nu devine niciodată facilitate. Fie că ironizează respectabilitatea britanică dintr-un orășel de provincie, fie că povestește peripețiile unui erou zăpăcit și ghinionist, fie că descrie viața din Statele Unite, Linklater se dovedește fantezist în invenția comică și riguros în observație. În situațiile cele mai grotești, comportarea și limbajul personajelor sînt redate cu o exactitate malițioasă, care amplifică nota comică. În Juan în America, *un gangster pios, după ce și-a lichidat cîțiva adversari, ține fiicei lui o cuvîntare morală, într-un limbaj gangstero-comercial.*

Romane ca Maturitatea e totul, *sau* Magnus Merriman *se numără printre principalele lucrări ale lui Linklater, dar fără îndoială că* Juan în America *rămîne, în mod justificat, cea mai bună carte a sa. Construit după procedeele vechiului roman picaresc, care de la Defoe și Fielding pînă la Dic-*

kens a avut în Anglia atîția reprezentanți străluciți, romanul cuprinde aventurile unui urmaș al legendarului Don Juan, plecat să-și caute norocul în Statele Unite. Juan Motley trăiește viața străbătută de pasiuni sportive a tinerilor din colegiile americane, nimerește printre contrabandiștii de alcool — sîntem în epoca prohibiției —, e violonist în orchestra-fantomă a unui miliardar, e figurant la Hollywood, are o aventură cu fiica unui gangster. Se încheagă astfel una dintre cele mai spirituale peregrinări satirice, una dintre multele cîte au fost consacrate „modului de viață american".

MATURITATEA E TOTUL

(Fragment)

CAP. II

Către amurgul acelei zile, cînd intemperiile se mai potoliseră, plutonierul Pilcher, care se plimba cu o tînără prin dreptul magazinului Rumney, se opri să admire vitrina frumoasă şi exclamă invidios, cu răsuflarea tăiată de admiraţie :

— Şi cînd te gîndeşti că totul e făcut din caramel !

Observaţia lui, destinată să stîrnească interes, nu era de fapt exactă : magazinul Rumney nu fusese făcut din caramel, ci cumpărat de pe urma caramelelor. Jonathan Gander, care murise în 1904 lăsînd o avere de 84.000 lire sterline, fusese un om tare priceput în afaceri şi totodată fericitul posesor al unui mare gust pentru dulciuri ; dar un gust foarte rafinat, capabil de aprecieri şi diferenţieri foarte delicate, un gust la fel de sensibil la diferitele arome ale siropurilor şi fondantelor ca şi gura unui degustător de vinuri la fina diferenţă dintre produsele unor podgorii învecinate de pe versantul Colinei de Aur [1]. Gustul rafinat îl moştenise de la maică-sa. Aceasta, rămînînd văduvă pe vremea cînd Lammiter nu era decît un biet sat, îşi valorificase priceperea

[1] Coline din estul Franţei, în regiunea burgundă, renumite pentru vinurile produse aici.

pentru crema de zahăr ars și pentru a face în casă „bomboanele bunicuței". Umplînd bucătăria căsuței în care locuia cu mirosuri de dulciuri minunate, cîștigase destui bani ca să-și întrețină toți copiii la școală, și înainte de a muri fusese răsplătită cu bucuria de a-i vedea pe mai toți așezați pe la casele lor ca negustori cu vad. Dar Jonathan, cel mai înalt, cel mai voinic și de departe cel mai independent dintre toți puii ei, stîrnise rîsul vecinilor și-și uluise mama, refuzînd să muncească într-altă parte decît la bucătărie. Acolo, într-un noian de cofeturi de diverse sorturi mult mai puțin importante, născocise pe cel mai mulțumitor dintre toate dulciurile — carameaua Gander. Însă în firea lui artistul făcea casă bună cu omul de afaceri : de exemplu, încă de pe la începutul carierei descoperise că zahărul de orz se întărește mai repede și totodată sporește dacă-i adaugi puțină făină. Ei bine, această descoperire a avut darul de a revoluționa pur și simplu producția „bomboanelor bunicuței". Arta și perspicacitatea continuară să lucreze mînă-n mînă în tot cursul carierei sale, așa că, în decurs de patruzeci de ani, căzănelul de aramă din bucătărie se prefăcuse într-o fabrică ale cărei produse erau cunoscute în tot regatul. Caramelele Gander începură să facă și ele parte integrantă din viața copiilor englezi, în egală măsură cu basmele despre Mama-Gîscă și aventurile lui Robinson Crusoe. Jonathan continuă să le consume personal, pînă pe patul de moarte. De băut nu bea, de fumat nu fuma, întrucît considera tutunul și vinul niște dușmani de moarte ai caramelelor, și credea cu convingere că cea mai sigură cale către o sănătate robustă este consumul abundent de zahăr.

Fusese căsătorit de două ori. Prima lui nevastă îi făcuse șase copii, din care doi se grăbiseră să moară

înaintea lui. Din a doua căsătorie nu rezultase decît o fiică, Hilary Gander.

Cel de-al treilea fiu al lui, maiorul, murise burlac. O dragoste romantică pentru o tînără numită Evelyn Sotheby se terminase în mod dezastruos pentru el, în timpul asediului localităţii Ladysmith. [1] În timp ce maiorul — pe atunci doar căpitan — era izolat în acel nefericit oraş, domnişoara Sotheby se căsători cu un bărbat numit Hubble, al cărui tată era cunoscut la Lammiter sub porecla de Hubble-Bubble [2], care, prin asociaţia nu numai onomatopeică cu bolboroseala, amintea de fabrica lui de ape gazoase. Acum, realitatea este că maiorul o iubise pe bogata domnişoară Evelyn Sotheby timp de zece ani, fără să îndrăznească vreodată să-şi mărturisească dragostea. Era un om extrem de timid şi-şi găsea tare greu cuvintele, iar Evelyn era doar o copilă de şaisprezece ani cînd o văzuse el prima oară, şi-şi dăduse pe dată seama că pentru el nu mai contează nici o altă femeie de pe lume. Regimentul lui primi ordinul de a se deplasa în India, şi maiorul plecă nădăjduind că în timpul anilor de despărţire să poată găsi cuvintele potrivite pentru a o cuceri la întoarcere. Purtase cu el fotografia fetei în tot timpul campaniei de la Tirah din 1897 [3], iar cînd burii înconjurară localitatea Ladysmith, avea în buzunar altă fotografie, dat fiind că prima se decolorase de soare. Războiul burilor îi întrerupse pentru a doua oară încercarea de a o cuceri pe domnişoară. Se întorsese din India ca

[1] Oraş din Uniunea sud-africană, asediat fără succes de buri între 1899 — 1900, în perioada războiului anglo-bur.

[2] În limba engleză, *hubble-bubble* înseamnă vorbire confuză.

[3] Război dus de trupele engleze la frontiera indiană, între 1897—1898, sub conducerea generalului William Lockhart împotriva Afrizilor şi Orakzais-ilor.

un soldat încercat în luptă și oțelit de serviciul militar făcut în trecătorile din nordul țării ; timp de trei luni îi făcu o curte asiduă domnișoarei Sotheby, jucînd tontoroiul în jurul ei ; dar cu toate că o iubea din zi în zi mai mult, nu îndrăzni niciodată măcar să pomenească de dragostea sa. Aștepta ca vreo minune să-i facă inima în stare să vorbească în locul lui, prin ivirea lui Isus învăluit în flăcări, ca la Rusalii, sau în cine știe ce alt chip ; burii, însă, i-o luară înainte, rostind cuvîntul „război", și maiorul plecă iar pe cîmpul de luptă. Aflîndu-se pe vaporul ce-i ducea acolo, își jură în sinea lui că primele cuvinte pe care le va rosti întorcîndu-se la Lammiter — dacă va trăi pînă atunci — vor fi : „Evelyn, te iubesc. Vrei să ne căsătorim ?" Dar tînărul domn Hubble rămase în patrie, și cînd Ladysmith scăpă de încercuire, prima știre pe care o citi maiorul fu anunțul căsătoriei lui Evelyn.

Asta i se păru lui cea mai îngrozitoare trădare, și timp de vreo doi ani rămase pradă unui amarnic pesimism. De îndată ce războiul luă sfîrșit, își dădu demisia din armată și se duse în Uganda să vîneze lei. Acest exercițiu salutar îi refăcu moralul, și cînd auzi că amîndoi frații lui mai mari au murit în decurs de șase luni — Edward de pe urma unei pleurezii, iar Alexander într-un accident de automobil, pentru că automobilele tocmai începeau să meargă destul de repede ca să fie primejdioase — se întoarse în localitatea sa de baștină și preluă afacerile familiei. Curînd dădu dovada unei înțelegeri atît de serioase a problemelor familiei, precum și a unei capacități atît de remarcabile pentru tocmeală, încît peste un an și jumătate, cînd bătrînul Jonathan muri de diabet, cofetăria Gander își sporise vînzările cu 10 la sută, și pe piață apăruseră deja cîteva noi

mărci de şocolată, fabricate de întreprinderile Bomboanele bunicuţei.

Felul energic în care maiorul se apucă de afaceri fu fără îndoială influenţat de dorinţa — uneori aproape inconştientă — de a aduna o avere mai mare decît a familiei Hubble-Bubble. Tînărul Hubble şi cu nevastă-sa plecaseră să se instaleze la Londra, după cumpărarea unui teren pentru o nouă fabrică la Woolwich.

— Acuma-şi poate umple sticlele de limonadă cu apă din Tamisa, şi n-o să aibă nevoie să le mai aromatizeze, zise maiorul cu duşmănie, şi se hotărî să-i arate lui Hubble-Bubble, precum şi doamnei Hubble-Bubble, cum caramelele din Lammiter sînt o *chestie mult mai serioasă* decît limonada de la Londra. Comerţul cu bomboane deveni o aventură romantică, şi el urmărea obţinerea profiturilor, ca şi cum ar fi străbătut calea către virtute, ducînd o viaţă ascetică şi citind, pentru distracţie, legendele arturiene în versiunea lui Malory.[1]

Din această monopolizare unilaterală a interesului său fu salvat de marele război. Lăsîndu-şi directorul administrativ să-i îngrijească întreprinderea, el îşi oferi imediat serviciile pentru cauza naţiunii şi fu răsplătit pentru zelul său printr-o serie întreagă de însărcinări, cum nu se poate mai stupide. Fu pus să păzească uzinele de apă din diferite oraşe, să comande garnizoana dintr-un orăşel irlandez, să conducă transporturile de trupe ce traversau Canalul Mînecii ; suferi de pe urma căldurii, plictiselii şi muştelor la Salonic, iar încetarea ostilităţilor îl găsi în postul de comandant al îmbarcării trupelor la Bombay. To-

[1] *Sir* Thomas Malory, scriitor englez din secolul al XV-lea ; a tradus în limba engleză ciclul de legende despre regele Artur şi cavalerii mesei rotunde. Opera sa a fost tipărită de Caxton, în 1485.

tuşi, întoarcerea la uniformă îl umplu de entuziasm pentru serviciul militar, un entuziasm pe care nici măcar aceste complicate variaţii pe aceeaşi monotonă temă nu putură să-l distrugă, iar după război se consacră cu atîta zel treburilor Asociaţiei Armatei Teritoriale din Brackenshire, încît curînd fu ales preşedinte.

Întreprinderea de caramele mersese prost în timpul războiului, şi pe maior nu-l mai interesa. Totuşi, efectuă aşa, de formă, vreo cîteva restructurări, şi în epoca de prosperitate din primii ani ai păcii afacerea îi aduse iarăşi beneficii frumuşele. Dar în 1921, cu încuviinţarea ultimilor descendenţi ai bătrînului Jonathan Gander, vîndu întreprinderea pe suma de 120.000 de lire sterline, uriaşului trust American Candy Incorporated. Ani de zile deţinuse pachetul principal de acţiuni al societăţii particulare care stăpînea fabrica, şi acum putea să se retragă din afaceri cu o avere considerabilă. Avînd destul timp liber la dispoziţie, adăugă la pasiunea lui pentru Armata Teritorială nişte organizaţii de cercetaşi, cercetaşe, spitalul de copii din Lammiter, şi cîteva orfelinate ; venind în contact cu atît de multă lume, reuşi să-şi alunge în cea mai mare parte singurătatea sa de burlac. Într-adevăr, în ultimii ani căzuse pradă fricii de singurătate, şi firea sa, odinioară atît de romantică, se cufundă din ce în ce mai mult în sentimentalism. Era încîntat de faptul că cercetaşele şi orfanii îl porecleau Unchiul John.

Muri la vîrsta de 63 de ani, de pe urma unui atac de inimă, după ce participase la un concurs de tir dotat cu Cupa ofiţerilor din Brackenshire.

Pierduse o groază de bani cu aceste organizaţii, dar averea lui era atît de mare, încît toată lumea îşi dădea seama că nepoţii şi nepoatele lui aveau încă de împărţit o sumă substanţială. Ani de zile, distrac-

ţia principală a populaţiei din Lammiter fusese să stabilească exact această sumă, şi adeseori se hazardaseră opinii destul de exagerate. Oamenii săraci şi simpli, ca şi asociaţiile filantropice din toată ţara, îl considerau milionar. Chiar şi spiritele rafinate, care eliminau cu dispreţ asemenea zvonuri, ziceau adeseori : „Ascultă-mă pe mine, are pe puţin 150.000 de lire". Acum însă, presupunerile şi speculaţiile îşi schimbaseră înfăţişarea : cuantumul averii sale nu mai prezenta atîta interes, cît modul de distribuire a ei. Maiorului îi supravieţuia sora sa vitregă, Hilary, două nepoate şi doi nepoţi, sau chiar trei, dacă-l puneai la socoteală şi pe beţivul ăla de George, care acum trăia, neştiut de lume, pe undeva prin India sau prin Statele Unite ; opiniile oamenilor, deşi unanime în ceea ce priveşte aprecierea negativă asupra caracterului său, difereau total în ceea ce priveşte locul unde se afla.

Toată lumea era de acord că magazinul Rumney avea să-i rămînă lui Hilary, care ani şi ani de-a rîndul îi făcuse menajul maiorului ; oamenii bine informaţi se aşteptau chiar ca ea să moştenească cea mai mare parte a proprietăţii lui. Alţii însă dădeau drept cîştigător în cursa pentru moştenire pe Arthur Gander ; el pierduse mai toată averea pe care i-o lăsase taică-su, avea nevastă şi copil, prin urmare trebuia ajutat. Mulţi oameni binevoitori trăgeau nădejde că va căpăta acest ajutor. Pe de altă parte, clubul jucătoarelor de golf din comitatul Brackenshire trăia cu teama că persoana norocoasă va fi Jane Sutton ; nu trebuie să se creadă însă că ea nu s-ar fi bucurat de simpatia membrelor clubului. Majoritatea acestora ţineau foarte mult la ea. Totuşi, altruismul are şi el limitele lui, şi să vezi o femeie care şi aşa te poate bate oricînd la golf că mai şi moşteneşte 150.000 de lire e departe de a fi un lucru

care poate să facă fericită pe vreo adeptă a acestui sport. O altă şcoală de gîndire o dădea drept cîştigătoare pe Katherine Clements ; majoritatea adepţelor acestei idei erau fete bătrîne şi soţii neglijate : ele şopteau pe la colţuri : „O femeie ca asta ştie să învîrtă orice bărbat", declarîndu-şi prin această judecată foarte succintă dispreţul lor pentru bărbaţi şi totodată şi antipatia pentru Katherine. Ultimul pretendent cunoscut la averea maiorului, Stephen Sorley, era dat favorit numai de bunul său prieten Wilfrid Follison şi de credincioasa sa menajeră doamna Barrow.

Fericiţi cei a căror curiozitate era pur academică şi care puteau deci să facă speculaţii cu privire la atribuirea averii fără să tragă vreo nădejde într-un cîştig pentru ei înşişi, nefiind ameninţaţi nici măcar de teama vreunei dezamăgiri ! Starea de spirit a eventualilor moştenitori era departe de a fi plăcută. Numai Hilary era relativ calmă, dar chiar şi ea era conştientă de o senzaţie asemănătoare cu indigestia, de o anumită jenă în piept, de o tendinţă de a căsca, parcă ar fi traversat Canalul Mînecii pe vreme de furtună. Arthur, care de cîteva zile tot inventa variaţii pe tema unui profitabil titlu de noblеţe — atribuit propriei sale persoane —, fusese întristat teribil de o şoaptă a lui Jane :

— N-ai cumpărat încă mînăstirea Lammiter ?

Arthur avea în mare măsură intenţia de a o face, dacă partea lui din pradă ar fi fost suficient de substanţială, şi faptul de a fi surprins în ambiţia sa secretă era teribil de chinuitor. Pe deasupra, îl ofensa şi discutarea pe faţă a valorii pecuniare a testamentului unchiului său : el personal era gata să-l considere mai degrabă un compromis pentru împăcarea cu Dumnezeu decît un testament, un fel de arcă

a lui Noe încredințată grijii sale — el fiind cel ales din tribul levitic.

— Am prea mult respect pentru Unchiul John ca să anticipez asupra ultimei sale voințe, răspunse el bățos.

Jane fluieră și se simți foarte nenorocită. Siguranța fariseică a lui Arthur dădea de bănuit că ar ști mai multe decît voia să recunoască, așa că o cuprinse teama că pînă la urmă s-ar putea să rămînă cu buzele umflate. Visul de a înconjura globul jucînd golf, cu bețele ei, care nu dădeau niciodată greș, păli ca o flacără în prezența soarelui : își și făcuse planul unui turneu pe terenurile de golf ale lumii întregi, de la St. Andrews la Del Monte în California, și cum acest itinerariu dumnezeiesc părea că se reduce pe veci la folosirea neîncetată a prea bine cunoscutelor pajiști fără obstacole din parcul Lammiter. Arthur avea să capete gologanii, iar ea avea să rămînă și de aci înainte la fel de săracă. Mușchii ei enormi păreau paralizați și obosiți și avea gura amară.

Între timp, Katherine Clements îi mărturisea prostește lui Stephen Sorley speranțele ei.

— Unchiul John ținea foarte mult la mine, de asta nu mă îndoiesc, zise ea foarte serioasă. Și el știa cît de săraci sîntem ; chiar deunăzi a spus că pur și simplu nu înțelege cum reușesc întotdeauna să mă îmbrac atît de bine, pentru că, bineînțeles, Oliver nu are practic nimic în plus față de solda lui și costă foarte mult să locuiești într-un regiment de cavalerie, chiar dacă e un regiment indian. Eu sînt convinsă că Unchiul John trebuie să-mi fi lăsat o sumă frumușică : să zicem așa, vreo douăzeci de mii de lire ; tu nu crezi ?

— Nu, zise Stephen. M-aș mira grozav să-ți fi lăsat măcar un ban.

El se şi lăsase absorbit în adîncul unor planuri de cumpărare a unei căsuţe frumuşele în stilul primilor ani ai secolului al XVIII-lea, situată la vreo zece kilometri de acolo ; în casa aceea ar fi putut să ducă împreună cu Wilfrid o viaţă — mă rog, nu de lux, dar în orice caz civilizată şi rafinată. Ar fi putut să renunţe amîndoi la mizerabila profesie de a-i învăţa pe nişte analfabeţi cum să scrie articole pentru revistele şi ziarele de mare tiraj, la preţul de zece lire cursul : se spunea că după 20 de lecţii prin corespondenţă aceşti analfabeţi aveau să înveţe o metodă uşoară şi agreabilă de a-şi spori veniturile prin gazetărie şi prin chinurile mult mai mici ale literaturii ! Ce lucru înjositor, cumplit de înjositor ! Dar pe de altă parte, ce altceva ar fi putut face un om ca să nu moară de foame ?

Cu totul altfel s-ar fi înfăţişat viaţa lor dacă ar fi avut oarecare avere, chiar una modestă ! În căsuţa aceea stil secolul al XVIII-lea ar fi avut secretar, şofer şi un paj în livrea cu nasturi mari ; cunoştea un băiat încîntător, care ar fi fost un secretar admirabil. Pe deasupra, tînărul Herbert Ling fusese cu doi ani în urma lui la Oxford şi arăta foarte frumos la înmormîntare (afară doar de faptul că avea nasul cam roşu) şi se pricepea grozav la automobile. Aveau să ducă o viaţă monahală, dar foarte elegantă, ferită de zarva, pisălogeala şi indiscreţia femeilor — deşi bineînţeles că pe doamna Barrow avea s-o păstreze, iar Wilfrid ar fi avut ocazia, pe care o dorea atît de mult, de a face acuarele, de a crea ornamente gotice pentru acvarii, de a cînta la pian şi de a vorbi. Vai, ce conversaţii nesfîrşite, atît de plăcute şi permanent spirituale ar fi putut întreţine ei doi ! Erau zile în care el nu voia să facă nimic altceva decît să

vorbească, să-şi ţească ca un vierme de mătase o întreagă îmbrăcăminte, care să-i învăluie fiinţa în firele strălucitoare ale conversaţiei. Dar, din nefericire, realitatea îl obliga s-o asculte pe această înfiorătoare Katherine, parfumată violent cu „Adîncul nopţii", care vorbea interminabil despre acuta ei nevoie de bani şi despre bărbatul ei destul de bleg, care slujea în armată în India : făcea parte dintr-un regiment de lăncieri, sau Dumnezeu ştie ce alţi monştri preistorici.

— Era cu totul altceva dacă Oliver se putea întoarce la timp în ţară, zicea ea. Ştii, acuma e tocmai pe drum ; dacă debarcă de pe vapor la Marsilia, aşa cum zicea, se întoarce acasă peste vreo două zile. El se înţelegea foarte bine cu unchiul John, ştii, erau amîndoi militari, şi lui nu i-ar fi venit de loc greu să strecoare o vorbă, ceva despre viitor, firește, nu despre bani, doar aşa... să-i amintească faptul că ar duce-o mult mai bine dacă ar avea un venit independent. Unchiul John l-ar fi înţeles perfect, şi atunci aş fi fost şi eu scutită de toate grijile astea. Bineînţeles, nu sînt propriu-zis îngrijorată, pentru că eu ştiu că unchiul John trebuie să-mi fi lăsat ceva. Numai dacă aş şti exact cît...

Tocmai în momentul acela trecea prin faţa magazinului plutonierul Pilcher şi, oprindu-se în faţa acestuia în timp ce o ţinea strîns de talie pe tînăra aceea, se uită cu invidie, cu răsuflarea tăiată de admiraţie, la vitrină, exclamînd :

— Şi cînd te gîndeşti că totul e făcut din caramel !

Plutonierul nu apucase bine să-şi reia plimbarea, cînd pe alee intră un automobil, şi domnul Peabody, avocatul defunctului maior, coborî şi sună la uşă. Îşi ceru scuze pentru întîrziere ; *Lady* Caroline Purefoy venise pe la el ca să discute unele aranjamente în

vederea picnicului pentru care el slujea drept casier onorific, şi îi venise destul de greu, mă rog, nu să scape de ea, dar, orişicît, s-o convingă să grăbească puţin lucrurile. Domnul Peabody zîmbi; pe pielea întinsă şi netedă a obrazului său apărură cîteva riduri caracteristice zîmbetului unsuros al linguşitorilor, şi apoi dispărură ca vălurelele de pe scocul morii.

— Dar bănuiesc că sînteţi nerăbdători să aflaţi care este conţinutul testamentului, zise el.

Îi răspunse o mică simfonie de exclamaţii de protest, de încuviinţări răguşite, precum şi mărturisirea sinceră a Katherinei Clements:

— O, da, domnule Peabody!

— Dorinţa maiorului, continuă el, a fost ca dumneavoastră să aflaţi toţi o dată despre felul în care dispune de proprietatea sa, pentru ca în felul acesta — după cum s-a exprimat chiar el — să puteţi începe cu toţii de la zero. Îmi pare foarte rău că nu am izbutit să iau contact cu domnul George Gander, dar, cu excepţia lui, se află aci de faţă toate persoanele care au perspectiva de a beneficia de termenii testamentului. Bineînţeles, mă refer la restul proprietăţii, întrucît există anumite drepturi de succesiune care sînt independente de condiţia ce guvernează testarea ansamblului averii. Aceste drepturi minore de succesiune sînt următoarele.

La care domnul Peabody înşirui beneficiarii mai puţin importanţi, printre care personalul de serviciu, cîţiva prieteni, popota ofiţerilor de la fostul regiment al maiorului, Asociaţia cercetaşilor, Asociaţia cercetaşelor, Armata teritorială din Brackenshire, spitalul de copii şi cele două orfelinate. Bineînţeles, o neliniştе evidentă însoţi înşiruirea tuturor acestor drepturi de succesiune preliminare, întrucît, cu toate că nici unul dintre ele nu era prea mare, lista lor era destul de

lungă, drept care nici nu trebuie să ne mirăm că sentimentul de ușurare al celor de față se exprimă destul de sonor la auzul declarației sale :

— Acesta este totalul a ceea ce aș putea numi „Moșteniri colaterale". După cum ați putut remarca, majoritatea lor sînt doar cadouri simbolice, întrucît maiorul făcuse deja donații substanțiale acestor organizații în timpul vieții. Ultima dintre moștenirile rămase fără a fi supusă vreunei condiții este magazinul Rumney. Acesta, împreună cu terenul său, mobilierul și alte angarale, devine proprietatea domnișoarei Hilary Gander.

Urmă un murmur de felicitare.

— Vai, ce bine pentru tine, Hilary ! strigă nerăbdătoare Katherine.

— Bravo ! declară Jane pe un ton de entuziasm grosolan, de parcă ar fi asistat la o lovitură izbutită la golf.

Domnul Peabody reluă :

— Și acum ne apropiem de partea mai interesantă și — trebuie să recunosc — partea mai neașteptată a testamentului. Aș vrea să spun în primul rînd că eu personal n-am avut nici cea mai mică idee de conținutul său pînă acum patru zile. Domnul maior nu m-a consultat în această chestiune : el a conceput testamentul singur, fără să-mi ceară sfatul, l-a scris cu mîna sa proprie și l-a păstrat în posesia sa pînă la moarte. Cu toate acestea, este un testament perfect valabil, și — poate cu o singură excepție, pe care o voi menționa mai tîrziu — sensul său este clar, mai presus de orice îndoială sau interpretare.

Moștenitorii potențiali se cam îngrijorară. O asemenea introducere nu era de natură a pregăti terenul pentru o împărțire echitabilă a proprietății maiorului. Toată vorbăria asta despre claritate și condiții

ar putea fi preludiul vreunui groaznic capriciu al fanteziei, al vreunei farse, făcută pe patul de moarte. Stephen Sorley mai luă o tabletă de bismut — neliniştea îi agravase arsurile la stomac —, iar Arthur se întrebă foarte speriat dacă nu cumva urmează să li se anunţe o adevărată *judecată* romantică a virtuţii lor; spiritul lui pîlpîi de emoţie, inima începu să-i tremure la gîndul greutăţilor pe care le-ar putea ei întîmpina în căutarea averii.

— Preambulul părţii a doua a testamentului este destul de lung, zise domnul Peabody, totuşi nu cred că vi se va părea neinteresant, şi este necesar să fiţi la curent cu raţionamentul preliminar, pentru a putea aprecia logica a ceea ce mi-aş permite să numesc clauza executivă. Prin urmare, vi-l voi citi în întregime.

Domnul Peabody îşi drese glasul şi întoarse o pagină.

— Vă citesc întocmai cuvintele domnului maior, explică el. „Numele Gander este un nume vrednic de mîndrie. Nu pot pretinde pentru el prestigiul istoric al unor asemenea nume ca Howard, Sackville, Cavendish şi aşa mai departe, dar timp de sute de ani familia Gander din Brackenshire a fost alcătuită din oameni cinstiţi, devotaţi şi cu frica lui Dumnezeu, exact dintre aceia care pot fi, pe drept cuvînt, numiţi coloana vertebrală a naţiunii. La începutul secolului al XIX-lea însă, ei au apucat zile proaste, şi la moartea bunicului meu, văduva lui a rămas cam săracă. Restabilirea demnităţii şi bogăţiei familiei se datoreşte în întregime geniului şi energiei tatălui meu, defunctul Jonathan Gander. Nu numai că el ne-a refăcut averea (după cît cred, ea fusese destul de amplă în prima jumătate a secolului al XVI-lea), dar, după ce a realizat o celebritate socială mult

mai mare decît oricare alt Gander din timpurile Commonwealth-ului şi pînă la el — şi spun aceasta fără pic de snobism —, a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a asigura perpetuarea numelui său, devenind părintele a patru fii şi trei fiice. O asemenea familie, deşi nu prea numeroasă, judecată după etaloanele dinainte, ar putea totuşi să fie considerată destul de mare pentru a fi garantat supravieţuirea numelui său. Realitatea însă a fost alta.

Tatăl meu a avut şapte copii. Nici unul dintre aceşti copii nu a arătat o capacitate sau o înclinaţie similară către paternitate sau maternitate, şi dintre toţi cei opt nepoţi ai lui Jonathan Gander, numai cinci mai trăiesc încă. Aş vrea să pomenesc aci de nepotul meu John, care a murit în 1917, făcînd serviciu combatant în regimentul de cavalerie din Brackenshire.

Cu un sentiment foarte grav al propriilor mele deficienţe în această direcţie, înregistrez aci o tendinţă regretabilă a timpurilor noastre, şi anume de a evita răspunderea pe care ţi-o conferă calitatea de părinte, şi mă îngrozeşte gîndul că această practică greşită..."

— Sau lipsă de practică, remarcă Jane.

— „...această practică greşită, repetă domnul Peabody, care corespunde de fapt unei adevărate sinucideri a neamului, domneşte poate printre nepoţii şi nepoatele mele. Palmaresul lor matrimonial nu a contribuit deocamdată decît în mică măsură la risipirea temerilor mele, şi chiar cei care au avut ocazia de a deveni părinţi nu par deocamdată să-şi dea seama că principala podoabă a căsniciei este să ai o liotă de copii. Eu unul, către bătrîneţe, m-am convins din zi în zi mai mult de adevărul observaţiei făcute

de *Sir* Francis Bacon[1]: că plozii îndulcesc truda şi alină amintirea morţii. Ei sînt coroana fericirii în căsnicie. Ei sînt maturitatea fructului din Pomul Vieţii. Şi, după cum spunea Shakespeare, maturitatea e totul.

Nădăjduiesc că aceste cîteva observaţii vor explica în mod corespunzător şi vor justifica faptul că am ales un moştenitor al întregului rest al averii mele, pentru că acum se va vedea că intenţia mea, sau cel puţin speranţa mea, este de a promova fericirea tuturor celor interesaţi de a perpetua numele de Gander. Prin urmare, las moştenire acea parte a proprietăţii mele care va rămîne după acoperirea în întregime a legatelor sus-menţionate oricăreia dintre progeniturile defunctului Jonathan Gander care, în decurs de cinci ani de aci înainte, va fi devenit părintele — fie tatăl, fie mama — celui mai mare număr de copii născuţi în cadrul sfintei taine a căsătoriei, sus-menţionatul rest urmînd să se afle între timp în custodia domnului William Peabody şi a domnişoarei Hilary Gander."

După lectura acestui document uluitor, domnul Peabody se ridică de pe scaun şi, îndreptîndu-se către un perete pe care erau aşezate o serie de gravuri frumoase, se ocupă în mod ostentativ de problemele „Căsătoriei de modă nouă", aşa cum le înfăţişează Hogarth[2]. Între timp, moştenitorii prezumtivi amuţiseră, covîrşiţi. În cîteva clipe însă, tăcerea fu întreruptă, sau mai bine zis sfîşiată de nişte proteste incoerente, de o indignare care pentru un

[1] Francis Bacon (1561—1626), om de stat şi filozof englez, considerat de K. Marx „adevăratul părinte al materialismului englez şi al întregii ştiinţe experimentale moderne".

[2] William Hogarth (1697—1764), pictor, gravor şi teoretician de artă englez, unul dintre iniţiatorii realismului critic în arta plastică.

timp nu putu să-şi găsească echilibrul în cuvinte şi de o spaimă care se zbătea neputincioasă prin aer.

Hilary, care se înroşise de tot, fu prima care-şi reveni în fire.

— Cu asta, interesul meu pentru testament se încheie, anunţă ea, şi se uită, plină de bunăvoinţă, la Arthur. Tu stai foarte bine, Arthur, zise ea. Ai o fiică, ceea ce reprezintă mult mai mult decît lucrurile cu care ne putem lăuda noi, ceilalţi.

— Da, dar e bolnavă de oreion, zise Arthur nefericit. Şi pe urmă, mde, un copil nu înseamnă prea mult.

Stephen strigă pe un ton strident : -

— Bine, dar e o porcărie ! Unchiul John trebuie să fi fost într-o dispoziţie dezgustătoare ca să poată face un asemenea testament. E o barbarie, e o nebunie !

— Şi e o nedreptate cumplită, zise Katherine. Domnule Peabody ! Dumneavoastră credeţi că unchiul John era nebun, sau cel puţin într-o ureche ?

— Integritatea mintală a domnului maior Gander este mai presus de orice îndoială, răspunse domnul Peabody, fără să se întoarcă spre ei.

Cuvintele lui le parveniră purtate de un ecou rece reflectîndu-se din sticla tabloului „Căsătoria de modă nouă".

— Tu n-ai de ce să te plîngi, îi spuse Jane lui Katherine. Soţul tău e în drum spre casă ; vă puteţi apuca imediat.

— Dar nu vreau să mă apuc ! strigă Katherine. Nu pot să sufăr copiii, şi pe urmă, s-ar putea să fie o risipă inutilă. Tu ai putea să ai mult mai mulţi decît mine, fiindcă eşti şi aşa mare cît un munte.

— Ei, știi că ești bine ? ! Doar n-o să-mi stric eu partidele de golf făcînd copii, zise Jane foarte hotărîtă, și Arthur îi aruncă o privire plină de recunoștință.

— Înainte de a vă face planuri pentru viitor, zise Hilary, poate n-ar fi rău să auzim cîți bani a lăsat John. Domnul Peabody nu ne-a spus încă.

Avocatul se așeză la loc pe scaun și-și vîrî nasul în calculele pe care le făcuse. Apoi răspunse :

— Deocamdată nu vă pot spune suma exactă, răspunse el, dar am făcut o evaluare provizorie a averii, scăzînd succesiunile minore și o sumă aproximativă pentru acoperirea taxelor de moștenire ; cred că ceea ce rămîne va fi în jurul a 70.000 de lire sterline.

— Șaptezeci de mii ? scînci Katherine. O, Doamne ! N-am să știu ce să-i spun lui Oliver ! E vorba de atîția bani !

— Doar n-o să ne supunem poveștii ăsteia ! strigă Stephen. Eu unul refuz să mă las terorizat de cineva care să mă însoare cu de-a sila, și cred că dacă ne declarăm solidari cu toții și ajungem la un aranjament cinstit putem da peste cap acest testament nenorocit sau îl putem nesocoti, sau putem pur și simplu să împărțim cele șaptezeci de mii de lire între noi.

Katherine se uită la el făcînd mintal unele calcule. Dacă Stephen refuza să se căsătorească, iar Jane refuza să admită ca plozii să-i strice plăcerea jocului de golf, iar Hilary, mă rog, Hilary avea 39 de ani, atunci însemna că toată competiția se dădea între ea și Arthur : iar soția lui Arthur era o vegetariană pirpirie și cu ochelari, care adusese pe lume o fiică, acum nouă ani, dar de atunci încoace nimic. Katherine începu să adopte o părere mai fa-

vorabilă despre testament. Departe de ea gîndul ca să-şi sacrifice, de dragul lui Stephen, şansele de a cîştiga 70.000 de lire.

— Ei nu, zău ? zise ea. Şi de ce ar trebui să nesocotim dorinţele unchiului John doar pentru că aşa-ţi convine ţie ? Au fost banii unchiului John, şi el avea dreptul să facă cu ei ce voia. Dacă nu doreşti să te căsătoreşti, asta te priveşte. Dar unii dintre noi sîntem căsătoriţi, şi dacă avem copii, ceea ce este şi firesc, atunci nu văd de ce să nu profităm de pe urma lor. De fapt, Oliver ţine chiar foarte mult să aibă urmaşi, şi cu timpul nădăjduiesc că o să avem o mulţime.

Domnul Peabody, care nu dăduse nici o atenţie nici schimbului, nici schimbării de opinii, declară :

— După cum v-am avertizat, există în testament o mică incertitudine. Fără îndoială, vă amintiţi că clauza executivă sună în felul următor : „Oricăreia dintre progeniturile defunctului Jonathan Gander care, în decurs de cinci ani *de aci înainte,* va fi devenit părintele celui mai mare număr de copii" etc., etc. Dar testamentul a fost făcut acum trei ani : poartă data 1930. Probabil, intenţia maiorului a fost să lase cinci ani întregi, în care să se decidă dreptul la moştenire, sau poate chiar mai mult, pentru că, după cum vă puteţi convinge, un semn de întrebare e scris uşurel cu creionul deasupra cuvîntului „cinci". Dar aşa cum se prezintă testamentul, sensul este cinci ani din 1930, şi nu cred că putem să lăsăm presupunerile, oricît de plauzibile ar fi ele, să împiedice această interpretare. Rezultatul acestei erori nefericite, dacă este o eroare, este că în loc de cinci ani nu aveţi decît doi ani şi trei luni în care

să — ah ! să concuraţi pentru această moştenire importantă.

— Asta înseamnă că gemenii au o şansă în plus, zise Jane.

— Bunica lui Oliver după mamă a născut gemeni ! exclamă Katherine.

— Eu mă duc acasă, zise Stephen furios. Era alb la faţă, arăta rău şi isprăvise toate tabletele de bismut. Mă întorc mîine, şi dacă pînă atunci v-aţi revenit din nebunie, poate izbutim să închipuim vreun aranjament înţelept.

— Cred că ar fi mai bine să mă duc şi eu acasă, zise Arthur. Daisy trebuie să fie nerăbdătoare să audă despre toate astea, deşi mă îndoiesc că o să-i facă plăcere cînd îi voi povesti.

— Am să vin mîine s-o văd pe micuţa Ruth, zise Hilary. Sper că se simte mai bine, biata de ea.

— Oreionul e foarte molipsitor, zise Arthur cu tristeţe în glas. Sper să nu se îmbolnăvească şi Daisy. Eu personal l-am avut, bineînţeles, aşa că nu mă mai tem.

Stephen se îndreptă nervos către uşă, dar înainte de a ajunge acolo uşa fu deschisă de o slujnicuţă, care aduse o telegramă.

— Pentru doamna Clements, zise ea.

Katherine deschise plicul.

— E de la Oliver ! exclamă ea, şi citi cu glas tare mesajul : „Sosit azi Marsilia. Vin cu trenul. Poate rămîn două zile Paris. Sărutări, Oliver." Două zile la Paris ! repetă ea. O, Doamne ! Daţi-mi o bucată de hîrtie. Spuneţi poştaşului să aştepte ; trimit imediat un răspuns la telegramă. Auzi vorbă, două zile la Paris !

În româneşte de *Andrei Bantaş*

JUAN ÎN AMERICA

(Fragment)

CAP. VIII

. . . . . .

Cînd sosi, casa domnului Pumpenstempel, de obicei cufundată în întuneric, avea toate ferestrele luminate. Intrarea strălucea de lumină, iar uşa era deschisă. Juan intră, întrebîndu-se ce s-o fi întîmplat. Curînd, descoperi.

În sala de concerte îl găsi pe Nikitin stînd de vorbă cu un grup de străini. Erau vreo zece sau doisprezece, iar unul dintre ei, care vorbea mai tare decît ceilalţi şi părea să se bucure de autoritate, era un bărbat înalt şi trupeş, a cărui înfăţişare fioroasă la origine se mai muiase, din pricina grăsimii adunate după atîta trai îmbelşugat. Avea sprîncene îngrozitor de stufoase şi ochi albaştri, mînioşi, şi era cu jumătate de cap mai înalt decît Nikitin. Prin sală se mai aflau vreo treizeci sau patruzeci de oameni, pare-se oaspeţi de mai mică însemnătate, iar jumătate din orchestră stătea îngrămădită, ca o turmă de oi speriate, sus, pe scenă. Catastrofa pe care toate acestea o vesteau evident era atît de mare, încît necazurile personale ale lui Juan pieriră, iar el rămase, timp de cîteva clipe, cu ochii aţintiţi asupra străinilor şi bîntuit de sentimente asemănătoare cu cele ale lui Macbeth cînd copacii din Dunsinane încep să înainteze.

Spre mirarea lui Juan, Nikitin nu păru încurcat cînd dădu ochii cu patronul lui. La sosire, cînd îl găsise pe domnul Pumpenstempel aşteptîndu-l, îl apucase tremuriciul şi un fel de slăbiciune, de parcă şi-ar fi pierdut măruntaiele. Jumătate din cantita-

tea obișnuită de sînge îi fugi din creier, iar el privea cu fața albă spre omul pe care dintre toți locuitorii lumii dorea cel mai puțin să-l vadă. Dar domnul Pumpenstempel era atît de ocupat cu explicațiile pe care le dădea în legătură cu sosirea neașteptată, încît nici nu luă în seamă încurcătura lui Nikitin.

— Eram în vizită împreună la niște prieteni din Kingston, capitala Jamaicii, spuse el, și deodată soției mele i-a venit venit ideea să vadă Canalul Panama. Eu nu simțeam un imbold deosebit, dar fiindcă ea mi-a spus : „Ce rost are să cumperi un iaht, dacă nu-ți place să vezi lucruri noi ?"... E vorba de afurisitul ăla de iaht minunat, pe care l-am cumpărat. Trebuie să vii să-l vezi... Ei, și cum toți voiau (eram un grup întreg pe bord), am traversat canalul și am luat-o spre nord, ca să vedem și noi Costa Rica și Nicaragua. Eu am și ceva interese de afaceri prin America Centrală. Pe urmă, domnișoara Comber, pe care o vezi, a avut chef să vadă Mexico City, așa încît ne-am oprit cîteva zile la Acapulco și ne-am repezit pînă acolo. Și după aceea nu prea mai știam ce să facem, pînă cînd bătrînul Bostock — unchiul nevestei mele — a spus că în Insula Vancouver e rost de pescuit un somon grozav, așa încît nevesti-mi i s-a năzărit că vrea să pescuiască și am hotărît s-o pornim spre nord, măcar că e o distanță frumușică de la Acapulco la Vancouver. Și trecînd pe aici m-am gîndit c-ar fi drăguț să ne oprim și să mai aruncăm o privire la vechea noastră casă. A fost pur și simplu un noroc că am picat în ziua cînd aveți repetiție, și acum, că sîntem aici, cred că n-ar fi rău să ascultăm un cîntecel. Ce zici, dragă ? Doamna Pumpenstempel voia cu orice preț să asculte muzică, iar ceilalți membri ai excursiei pe iaht spuneau că e un noroc să poată asculta o orchestră atît de vestită.

— Totul e în ordine, Nikitin? întrebă domnul Pumpenstempel. Băieţii-s gata toţi pentru chestia asta?

— De îndată ce vor fi aici, voi fi gata, spuse fără vlagă Nikitin.

În timpul expunerii domnului Pumpenstempel îşi recăpătase stăpînirea de sine şi hotărîse că, dacă nu se produce o minune, trebuie să se resemneze filozofic la o înfrîngere. Norocul de pînă atunci nu putea să dureze o veşnicie, şi apoi pusese deoparte destui bani ca să stea cîtăva vreme fără lucru. „Ah, să fii bătrîn şi să stai toată ziua în fotoliu!" se gîndea el. Dar, *che sarà, sarà*[1]. Voi avea curajul unui fatalist, hotărî el, şi adăugă în grabă o rugăciune, bună pentru minuni.

— Atunci, e minunat, spuse domnul Pumpenstempel. Ce-ar fi să luăm o sticlă de şampanie, pînă cînd telefonează doamna Pumpenstempel unor vecini, ca să vină şi ei să asculte concertul? Cred că-i dovadă de egoism să ne bucurăm numai noi de muzică bună, în timp ce prin jur sînt nenumăraţi oameni nebuni după — fir-ar să fie, nu pot să-mi amintesc numele astea latine! — vreau să spun compozitorii voştri ăştia de soi.

Şampania îi făcu foarte bine lui Nikitin, şi după trei pahare era aproape sigur că se va întîmpla o minune de un fel sau altul. Între timp, cîte doi, cîte trei, sosiră şi membrii orchestrei, şi Nikitin îşi dădu toată osteneala ca să-l împiedice pe domnul Pumpenstempel de a-i privi prea de aproape. Arătau mai compromiţători ca oricînd şi, înspăimîntaţi cum erau de vizitatorii neaşteptaţi, se strînseseră într-un grup dubios, în fundul scenei. Aveau haine jerpelite, puchini la ochi, erau murdari şi cu negi pe faţă; nişte tipi greoi, fălcoşi şi burtoşi, de care Nikitin se

[1] Ce-o fi, o fi (it.)

rușina grozav. Dar Dumnezeu e mare și, printr-un miracol, putea să-i facă să cînte la fel de minunat ca prima dintre orchestre. Sosi Isadore Cohen. Pe Isadore te puteai bizui că va face tot ce-i va sta în putință. După el sosi harpistul, cel de semăna cu Irod, apoi mititelul lui cel zîmbăreț, un picolo, care s-ar fi potrivit mai bine în infirmeria unei închisori, apoi cele trei viori de-a doua, toți trei albi ca ceara, niște prăpădiți, amețiți de stupefiante. Așa urîți cum erau, îi fuseseră de folos lui Nikitin, fiindcă le plătea o nimica toată, iar după scripte, luau salarii grase. „Ei, trebuie să luăm lucrurile așa cum sînt, hotărî el, și să întîmpinăm nenorocirile ca niște bărbați." Mai dădu pe gît puțină șampanie. „Dar nu e cazul să deznădăjduim încă, se gîndea el, fiindcă se mai poate întîmpla ceva neprevăzut."

Cînd apăru Juan, Nikitin îl chemă cu un gest măreț și-l prezentă familiei Pumpenstempel.

— Domnul Juan Motley, violonistul englez. Domnul Motley e nou venit în orchestră și a fost un noroc că l-am obținut.

„Noroc că am pe cineva pe care pot să-l arăt de aproape!" vru să spună, văzînd că înfățișarea lui Juan îi impresiona plăcut pe Pumpenstempeli. Apucaseră să observe înfățișarea ciudată a celorlalți muzicanți, și Nikitin se simțea ușurat văzîndu-i acum ocupați cu Juan. Îl întrebară în ce orchestră cîntase înainte, și Juan fu la înălțime, rostind în cascadă niște nume vestite. Dar, în timp ce se lăuda cu cunoștințe ca *Sir* Henry Wood, Coates, Toscanini și Stokovski, se întreba cum naiba o să facă Nikitin ca să iasă din bucluc.

— Ei, ce-o să ascultăm? întrebă domnul Pumpenstempel. Orchestra era în păr și se adunase un număr mulțumitor de oaspeți. Ce ne dai, Nikitin?

— Orice doriți, spuse Nikitin; mie mi-e totuna.

— Sînt în formă băieții, ai? Ia, unul dintre voi, ziceți un nume. Cred că am o orchestră clasa întîi — nu prea-s băieți frumoși, dar Nikitin spune că-și cunosc meseria, așa încît voi trebuie să spuneți ce doriți.

Membrii excursiei își frămîntară mintea ca să-și amintească numele vreunei compoziții muzicale, iar oaspeții chemați din vecini dădură și ei vreo cîteva sugestii.

— Pe rînd, pe rînd! spuse binevoitor domnul Pumpenstempel. Ei, cine a vorbit primul?

Domnișoara Comber prinse ocazia din zbor. Era o femeie cu înfățișarea flămîndă, cu ochii bulbucați și dinții ieșiți în afară, și îl urmărise tot timpul cu admirație pe Juan.

— Cred c-ar trebui să ascultăm *Don Juan* de Strauss în cinstea ultimului muzicant recrutat în orchestră, spuse ea, holbîndu-se la cel pe care-l măgulea.

Juan se înclină țeapăn, și Nikitin ridică din umeri.

— Cum vreți, spuse; mi-e totuna.

— Dă-i drumul făcu domnul Pumpenstempel, voios. Atunci, începem cu *Don Juan*.

„Și tot cu el o să și sfîrșim", gîndea Juan, în timp ce se îndrepta împreună cu Nikitin spre bibliotecă.

— Ce ne facem? întrebă. Nu putem cînta chestia asta, știi doar.

— Pumpenstempel habar n-are de muzică, spuse nervos Nikitin. N-o să știe dac-o cînți sau nu.

— Dar alții or să știe.

— Poate c-o să se întîmple ceva. Poate ia foc casa sau începe un cutremur. Nu poți să știi niciodată. Pe aici sînt cutremure și poate se iscă unul în astă seară.

Nikitin refuza să mai asculte obiecții.

Biblioteca era în dezordine şi a trecut timp pînă cînd a izbutit Nikitin să găsească *Don Juan*. Bufnea şi bodogănea în timp ce căuta prin rafturi sau se uita prin grămada de partituri. În cele din urmă, găsi ceea ce căuta şi încărcîndu-l pe Juan cu un teanc îi spuse să împartă partiturile. Din nefericire, printre partiturile lui Strauss se aflau cîteva partituri pentru corn şi alte alămuri din uvertura la *Vasul fantomă* [1] ceea ce Juan nu băgă de seamă.

Orchestra luă loc cu un scîrţîit lugubru de scaune. Cei mai mulţi erau înspăimîntaţi, şi singura lor mîngîiere era gîndul că, orice s-o întîmpla, vina va fi a lui Nikitin. Cei care se pricepeau îşi acordară instrumentele, iar cei care nu se pricepeau îşi ştergeau pe furiş de pantaloni mîinile năduşite, privind uluiţi la notele muzicale ce li se puneau în faţă.

Juan şedea lîngă Isadore, printre primele viori, iar evreiaşul, cu ochii măriţi de aşteptare înfrigurată, mormăia.

— O să fie rău. O să fie rău de tot. Ai să vezi.

Alături de ei, unul sughiţa de teamă, iar flautistul, care semăna cu Filip al IV-lea, regele Spaniei, nu-şi putea stăpîni clănţănitul dinţilor. Harpistul, care semăna cu Irod, stătea, negru şi sprîncenat, netulburat de nici o emoţie, iar mititelul, înspăimîntat de locul pe care-l ocupa în rîndul întîi din dreapta al scenei, cu greu îşi stăpînea lacrimile.

Concertmaistrul, un bun muzician, sărăcit de o familie numeroasă, urmărea cu deznădejde neascunsă cum Nikitin înaintează încet spre scenă, se înclină în faţa aplauzelor politicoase şi se întoarce spre oamenii lui.

Nikitin stătea cu ochii închişi, rugîndu-se în şoaptă să vină un cutremur. Un cutremur puternic şi imediat. Dar nu veni nici un cutremur. Gemu şi îşi în-

[1] Operă de Wagner.

dreptă umerii. Dacă Dumnezeu se va abține de la minuni, el va trebui să fie fatalist și să întîmpine nenorocirea bărbătește. Se gîndi la banii depuși la bancă — patruzeci de mii de dolari în cap — și, ciocănind de două ori în pupitru, ridică brațele, într-un gest de comandă.

Nenorociții din fața lui își pregătiră instrumentele, întrebîndu-se însă dacă într-adevăr li se cerea să cînte. Cu ochi uimiți și neîncrezători, urmăreau bagheta, care se lăsa...

Vîrful coborî.

Împreună — mai bine zis doar cei care știau să cînte —, viorile atacară tema cu care se deschide *Don Juan,* iar alămurile — tipii mustăcioși, burtoși, buboși, rococo — suflară acordul violent cu care începe *Vasul fantomă.*

Nikitin se clătină, ca și cum ar fi fost împușcat, gata să cadă de unde era cocoțat. După cîteva scîrțîituri și bubuituri, care încetară, zgomotul din fața lui se stinse, în timp ce din spate se auzeau chicote de rîs, iar glasul supărat al domnului Pumpenstempel întrebă :

— Ce dracu s-a întîmplat ?

Deși zguduit, Nikitin se prefăcu a nu fi observat întreruperea și, aplecîndu-se înainte cu o expresie de necrezută ferocitate, șuieră către suflători :

— Liniște, neghiobilor !

Era prea emoționat ca să ghicească ce se întîmplase și luă tărăboiul acela misterios drept o altă lovitură a soartei.

Apoi începu din nou, și în timp ce alămurile păstrau o tăcere nedumerită, căci partiturile ce le stăteau în față pretindeau acțiune, ceilalți atacară din nou uvertura la *Don Juan.* Muzica avea un sunet sinistru, căci jumătate pierduseră măsura, iar cîțiva dintre ei, care nu știau de loc să cînte, ci imitau doar

gesturile tovarăşilor lor, mai lăsau cîteodată arcuşul să scape necontrolat pe coarde. Totuşi, cele trei teme puteau fi recunoscute.

Dar împletirea contrapunctată care urma depăşea puterea unei astfel de formaţii, şi ascultînd scîrţîitul, Nikitin îşi dădu seama că nu-l va putea înşela nici chiar pe domnul Pumpenstempel ; un cutremur nu putea face altceva decît să şteargă amintirea acestei infamii. Auzea rîsetele şi protestele ascultătorilor, dar, fiindcă nu era în stare să-şi adune curajul în aşa măsură încît să poată da ochi cu patronul său şi să recunoască înşelăciunea, dirija mai departe...

Într-o clipă, trebuiau să intre suflătorii. Asta însemna o gălăgie şi mai mare. Poate că vacarmul va ascunde golurile care sfîşiau îngrozitor contextul muzical. Nikitin se holbă la suflători şi le urlă îndemnul să se pregătească. Aştia erau neghiobii care-i mai răsturnaseră o dată căruţa. Văzîndu-l cum se strîmbă la ei, suflătorii, înspăimîntaţi de prima lor greşeală, iar acum cu desăvîrşire zăpăciţi, se uitau unul la altul, murmurînd :

— Dumnezeu ştie ce-o să iasă ! Dar la noi se uită !

Obrajii lor rumeni păliseră, iar mustăţile li se pleoştiseră, dar se uitară supuşi la partituri şi-şi linseră buzele, în semn de pregătire.

Bagheta lui Nikitin îi ameninţa, şi din nou, fanfara cu care se deschide uvertura la *Vasul fantomă* înecă toate celelalte instrumente în zăngănitul alămurilor.

Mîinile lui Nikitin căzură neputincioase. Timp de o clipă i se păru că Dumnezeu îl mîntuise trimiţîndu-i un cutremur, dar îndată îşi recunoscu înfrîngerea. Asculta sunetul îngrozitor emis de trompetistul olandezului, bătut de vînturi la cheremul valurilor, în timp ce vasul fantomă înainta în furtună şi se cutremură la gîndul destinului său. Toate celelalte

instrumentele amuțiseră, doar vajnicii suflători nu se dădeau bătuți.

Domnul Pumpenstempel sări de pe scaun și urlă :

— Opriți hărmălaia asta !

Cornii vibrară pînă tăcură, dar mititelul lui Irod, înspăimîntat de apariția feței stacojii și a ochilor albaștri ai domnului Pumpenstempel, se agăță, ca să se sprijine, de coardele harpei și scoase din ele o cascadă de sunete fără noimă, dar batjocoritoare, care-l făcură să plîngă de frică.

În timp ce plîngea, domnul Pumpenstempel se sui furios pe scenă și-i arătă lui Nikitin pumnul. Ascultătorii se opriseră din rîs ca să asculte.

— Vrei să zici că adunătura asta de mortăciuni e o orchestră ? urlă el. Ești un impostor, domnule ! Un escroc blestemat ! Un șarlatan și un bandit ! Ai s-o pățești, fiindcă ți-ai bătut joc în halul ăsta de mine și de oaspeții mei. Zău c-ai s-o pățești ! Credeai c-ai să mă faci să înghit una ca asta ? Vă bag pe toți la răcoare, pe tine cu orchestra ta cu tot pentru complot, deturnare de fonduri și înșelăciune de rînd !

Domnul Pumpenstempel lovea cu picioarele în podea ca un turbat, în timp ce ascultătorii își părăsiseră locurile și se îngrămădiseră curioși lîngă scenă, ca să-i dea ghes. Nikitin clătina trist din cap, dar vederea bărbii lui roșcate, care se mișca, îl scoase pe milionar din sărite ; cu o mînă îl apucă de barbă, iar cu cealaltă, strînsă pumn, îl izbi în nas. Nikitin schelălăi de durere și s-ar fi prăbușit dacă domnul Pumpenstempel nu l-ar fi ținut mai departe de barbă.

Dintre muzicanți, Juan fu singurul care încercă să intervină cînd văzu că milionarul se pregătește să repete lovitura. Ceilalți stăteau pe loc, tremurînd de spaimă, în timp ce Juan făcu un salt înainte și încer-

că să-l tragă pe Nikitin. Domnul Pumpenstempel îi trînti una cu dosul palmei, ceea ce-l făcu pe noul atacant să se ducă de-a berbeleacul, printre violoncele. Încă de la prima intrare a suflătorilor, Juan se căznise să-şi ascundă rîsul şi apoi se amestecase în încăierare — făcînd acest lucru atît pentru sine, cît şi pentru a-l apăra pe Nikitin — cu nepăsarea omului care se bate doar din distracţie. Căzînd într-o îngrămădeală de scaune, violoncele şi partituri muzicale, veselia lui crescu şi mai tare. Se uită în jur, căutînd un instrument potrivit ca să dea grai veseliei sale, şi descoperi în spate un contrabas. Îl apucă cu amîndouă mîinile şi făcînd vînt acestui uriaş fără greutate, îl aruncă în capul domnului Pumpenstempel. Se auzi un sunet ca o bătaie de tobă şi un pocnet ca de puşcă, în clipa cînd pîntecul contrabasului plesni, înghiţind căpăţîna milionarului. O voce înnebunită lătră în pîntecul răsunător, iar domnul Pumpenstempel se clătină într-o parte şi-n alta, peste marginea estradei, pentru a cădea în cele din urmă în braţele prietenilor săi.

Ca nişte oi înfricoşate, membrii orchestrei rupseră acum rîndurile şi părăsiră în goană scena, apucînd-o pe cele două scări laterale, lăsînd în urmă un naufragiu de foi volante şi de pupitre răsturnate. Nikitin mergea în capul vălmăşagului, pufnind, bodogănind şi dînd din coate. Ascultătorii încercară fără prea multă vlagă să-i oprească, dar muzicanţii, împinşi de unica idee a salvării, erau o forţă căreia nimic nu i se putea împotrivi. Juan, ameţit timp de o clipă de tărăboiul dezlănţuit de el însuşi, îşi reveni la timp pentru a urma vălmăşagul muzicanţilor care dădeau bir cu fugiţii.

În întunericul de afară, văzu în faţă şi în lături umbre negre, care fugeau orbeşte de mînia ce o stîrniseră. Dinăuntru se mai auzea gălăgia furioasă, do-

minată de glasul înfricoşător al domnului Pumpenstempel. Umprele se îndepărtară în galop de el. El rîdea cu hohote, aşa încît nu putea să fugă, şi curînd se trezi singur. Rîse, ţinîndu-se de burtă, rîsul acela care-l cuprinde pe un copil sau pe un sălbatic în faţa spectacolului deşănţat al unei farse neîngrădite. Noaptea era neagră, şi pe străzile mărginite de copaci nu se vedea ţipenie de om. Cerul era rotund ca o băşică cu care se joacă măscăricii. Nu exista raţiune în stele, iar seriozitatea lumii părea o popică ce se bălăbăneşte pe gheaţă. Cum o atingi, se răstoarnă. N-ai decît să arunci solemnitatea peste gard şi să vezi picioarele nebuniei, sau să iei gravitatea de călcîi, şi ai să vezi cum sare batjocura pe scenă, ca dracul dintr-o piesă veche...

„Doamne, ce lucru nesigur e seriozitatea!" se gîndea Juan, ostenindu-se să cugete serios la tot ce se întîmplase.

În româneşte de *Vera Călin*

JOHN PRIESTLEY

(n. 1894)

Figură foarte cunoscută în literatura contemporană engleză, John Boynton Priestley păstrează, în special în proza lui, cîteva dintre caracterele principale ale marilor săi înaintaşi realişti: ascuţimea şi precizia observaţiei, puterea de obiectivare, forţa satirică. Aceste însuşiri au fost sprijinite şi orientate de o poziţie politică în general progresistă, deşi nu totdeauna consecventă. De această orientare se leagă şi interesul fundamental pentru problemele vieţii contemporane. Priestley, care a desfăşurat în timpul ultimului război o multilaterală activitate cetăţenească, a scris în acea perioadă cărţi inspirate de problemele acute ale momentului. Lumină în blindaj *descrie efortul depus de industria engleză în războiul antihitlerist şi combate antisovietismul.* Trei oameni în haine noi *se ocupa de viaţa soldaţilor demobilizaţi.*

De la prima lui carte, Scurte divertismente, *apărută în 1922, Priestley e cunoscut în egală măsură ca dramaturg şi ca prozator.* Cotitura periculoasă, Vizita inspectorului, *cunoscută de spectatorii noştri sub titlul de* Inspectorul de poliţie, *şi* Scandaloasa legătură dintre domnul Kettle şi doamna Moon,

piese jucate în ultimii ani la noi se remarcă prin intensitatea conflictului și vigoarea critică. În proză, în afară de romanele menționate mai sus și de altele ca Înnoptații și Călătorie engleză, Tovarăși de drum *(1929), din care am ales paginile ce urmează, rămîne în mod justificat cel mai cunoscut roman al său.*

Construit după un vechi procedeu al romanului englez, Tovarăși de drum *narează aventurile neprevăzute ale unei trupe de cîntăreți de* music-hall. *Trei oameni foarte deosebiți pleacă în același timp din trei orașe și străbat Anglia, căutîndu-și norocul: un profesor — compozitor amator —, fiica unui colonel, un muncitor concediat. Ei se întîlnesc cu toții cu un grup de actori în restriște, constituie trupa „Tovarăși de drum" și colindă orașele de provincie. Scriitorul are astfel prilejul să ne plimbe prin locuri și împrejurări felurite, într-o amuzantă călătorie literară.*

TOVARĂȘI DE DRUM

(Fragment)

A doua zi dimineață se treziră și porniră cu noaptea-n cap.

— Ne trebuie o oră ca să ajungem acolo, îl lămuri Joby. Și eu vreau o dugheană bună

Gustarea de dimineață o luară în grabă — ceai cu pîine, șuncă fiartă — și încă înainte ca soarele să-și fi croit drum printre nori, înaintau pe șosea.

Joby aruncă o privire de expert asupra dimineții.

— Se strică vremea. Azi n-o să mai fie așa cald, o să vedeți. S-ar putea să plouă. Dacă nu azi, mîine. Pentru noi, ploaia nu-i mare chilipir. Cîteva săptămîni ploioase, și să vedeți cum mai vînd prăvălia primului cămătar. Să mai zici de marinari ! Noi sîntem ăia pe care-i interesează vremea.

Ribsden, un orășel ghemuit, asemănător cu Everwell, dar parcă mai mărișor era cu susul în jos cînd sosiră ei. Iarmarocul combinat cu tîrgul obișnuit umplea piața. Joby făcu totuși rost de o tarabă așa cum își dorise, așezată chiar în locul unde strada principală dă în piață și — băgă el îndată de seamă — drept în fața unei cîrciumi : La mîna care ajută. Nu putură lua camionul cu ei, trebui să scoată dinăuntru toate lucrurile de care aveau nevoie — tejghele, marfă — și apoi să-l gareze pe-o stradă lătu-

ralnică, la rînd cu alte maşini, căruţe, caravane. Începură să monteze împreună tejghelele şi să le decoreze cu păpuşi şi animale de cauciuc, dintre care pe cele mai multe trebuiră să le umfle. Uneori, Joby scotea un strigăt cînd descoperea cîte-o veche cunoştinţă, dar lumea n-avea timp de vorbă, cu excepţia privitorilor, a mulţimii din tîrg, alcătuită din băieţaşi pe care cele ce se petreceau îi interesau atît de mult, încît trebuia să-i alungi cu înjurături, fetiţe care săreau pe caldarîmul străzii de atîta nerăbdare, un poliţist cu mustaţa roşcată, căruia, pare-se, nu-i plăceau tîrgurile şi bîlciurile, şi un altul fără mustaţă, căruia, pare-se, îl plăceau. Domnul Oakroyd savura din plin fiecare clipă. Îl bucurau tărăboiul, ciocăniturile, strigătele, decorarea tejghelelor, spre care arunca acum o privire mîndră şi părintească, aerul tare al toamnei, primele raze ale soarelui, mutra de bătrîn aventurier şi tovărăşia atotştiutorului şi vorbăreţului Joby.

Nu se vedea pe sine ca pe un negustor de păpuşi de gumă, deşi deveni curînd meşter în umflarea şi potrivirea lor, ci toată povestea era — aşa cum îşi mărturisea adesea sieşi — „o mare înşelătorie".

Joby întregi preparativele, agăţînd cîteva afişe de stîlpii care susţineau tejghelele : „Nu-i uitaţi pe cei mici !" ţipau afişele către trecători. „Nu există concurenţă", „Iscusinţa britanică nu poate fi întrecută" — lucru probabil destul de adevărat şi care, firește, se cuvine să fie spus, măcar că mai toată marfa domnului Jackson părea să iasă din lăzi cu etichete străine. Iar la mijloc, agăţat de grindă, încununîndu-le pe toate, un afiş mai mare, de un roşu-aprins, vestea că „Joby Jackson e din nou aici. Vechea firmă." După ce făcu toate acestea şi-şi admiră nespus

de mulțumit opera, Joby avu răgaz să-și îndrepte atenția și spre vecinii săi.

Unul dintre ei tocmai cerea puțin spațiu în partea stîngă, înghesuindu-și un șevalet și o cutie. Era un bărbat înalt și trecut, îmbrăcat într-o redingotă care strălucea la soare și părea verde în umbră. Nu purta pălărie și avea o claie de păr cărunt la spate, dar nimic în frunte. Avea sprîncene atît de stufoase și de negre, încît îl scuteau de a-și mai bărbierii obrajii, fapt de care, în ultima vreme, proprietarul sprîncenelor profitase din belșug.

— 'neața, profesore! spuse Joby personajului.

— Bună dimineața, spuse Profesorele, care avea un glas răsunător și dogit. A, domnul Jackson, bună dimineața! Iarăși sîntem vecini, așa-i? Cred că te-am văzut la Doncaster.

— M-ai. Vezi ce dugheană bună am? — și Joby arată cu degetul gros spre Mîna care ajută.

— A, da. Nu băgasem de seamă. Da, s-ar putea să-ți fie de folos, domnule Jackson. Am apucat timpul cînd... Și-și întregi fraza ducînd o mînă mare și murdară la gură, ceea ce-i stîrni în adîncimi un sunet cavernos, care aducea a rîs. Apoi redeveni foarte grav. Pentru mine nu-i rost de alișveriș pe aici, domnule Jackson. Pînă una-alta, o fac și p-asta.

— La fel și noi, spuse Joby. Unde ai mai fost după Doncaster, Profesore?

— Locuri fără nume, ca să zic așa — tună Profesorele, jalnic. Tîrguri mici, afaceri proaste, cîte-o livră de brînză, un yard de muslină, rațe, găini. Singurătatea rurală, domnule Jackson. Și apoi, am apucat și un drum greșit. Dacă m-aș fi ocupat de vindecarea reumatismului sau de tonice digestive, ar fi mers bine, dar acum mă ocup cu Caracterul și Soarta,

și asta-i treabă de oraș ; fără discuție, treabă de oraș. M-am gîndit să schimb, dar n-am avut răgaz să-mi fac rost de sticle. Și în ziua de azi trebuie să ai sticle. Nu vor să înghită hapuri, și pace, domnule Jackson ! Ce să-i faci ? Vrei să ai puțină grijă de cutia asta ? Mă întorc pînă-n zece minute. Și Profesorele plecă.

— Tipul ăsta ar fi bun de difuzor, spuse domnul Oakroyd, care ascultase convorbirea cu încîntare.

— Păi asta și e, dacă vrei să știi, răspunse Joby. E om priceput Profesorele. Îl cunosc de un car de ani. Știi, e bun de gură, vorbește toate graiurile. Grozav ! Vinde orice. Fără cheltuieli. În branșa lui, numai profituri. Băiat deștept. Și p-ormă și învățat, știi, și cu asta le vine de hac. Pe dumneata și pe mine nu ne-ar crede nimeni dacă ne-am apuca de ce face el. El te face să crezi orice, îți vinde și ghetele cu care ești încălțat.

— O fi, făcu gînditor domnul Oakroyd. Dar grăsime n-a prins.

— Trage prea mult la măsea. Cu asta se ține. Adresa lui telegrafică : Sugativă. Și pe urmă, nu mai sînt timpurile care au fost, ăsta-i adevărul. Prea-i multă educație prin țară pentru d-alde el. Nu-i mai poate trage pe sfoară. Deodată, schimbă tonul atît de neașteptat, încît îl uimi pe domnul Oakroyd : Doamnelor, poftiți, alegeți. Nouă *penny*, un șiling, un șiling și șase, doi șilingi, marfă garantată, nu plesnește, nu se rupe, nu arde, nu se înecă, cel mai bun cauciuc astăzi pe piață. Alegeți ce doriți, toate-s cele mai bune!

Ai fi zis că venise primul client.

Acum, șirul de oameni care se scurgea printre tejghele era neîntrerupt, și din rînduri se ridicau glasuri obraznice. Deocamdată, mulțimea era alcătuită mai ales din femei cu coșuri ; amatorii de plăceri aveau să vină mai tîrziu, ; dar pentru cei care, ca și Joby, se îndeletniceau cu plăceri de familie, vînzarea zilei în-

cepuse. Domnul Oakroyd, care stătea în dosul tejghelei, descoperea interese noi în viață. Niciodată pînă atunci nu ajutase cuiva să vîndă ceva, și acum jocul i se părea distractiv. Oare băiețelul cu pălărie de marinar va izbuti s-o tragă pe maică-sa ca să vadă lighioanele de gumă? Oare femeia cu traistă, care pălăvrăgea fără încetare cu tovarășa ei, răsucind păpușile și animalele, fără măcar să se uite la ele, o să cumpere pînă la sfîrșit ceva, sau intrase numai ca să poată pălăvrăgi în voie? Joby de obicei știa tot, așa încît pe unii îi lăsa de capul lor, altora le făcea mărturisiri în chestiunea jucăriilor de gumă, iar pe alții îi silea de-a dreptul să cumpere. Domnul Oakroyd, care încerca să se facă util, dar nu prea găsea mare lucru de făcut, își urmărea prietenul cu admirație.

— Ai înțeles, George? spunea Joby, privind drept înainte, dar răsucindu-și gura și clipind foarte repede din ochi, o metodă de a intra în vorbă care făgăduia mărturisiri fără sfîrșit. Bagă de seamă la preț și la sporovăială. Îndată o să te rog să-mi ții locul.

După un minut sau două ar fi fost aproape cu neputință să-i auzi mesajul, pentru că vecinul din dreapta își începuse activitatea zilnică. Din prima clipă, acest negustor de linoleum, fără haină, nădușit, intră într-o adevărată furie comercială, devenind din ce în ce mai furtunos, izbind în sulurile de linoleum, în măsuța lui, izbindu-și mîna, izbind orice cu orice și ajungînd într-o asemenea stare de nebunie, încît numai văzîndu-l te înfierbîntai, numai auzindu-l te durea gîtlejul, și atunci firește că transformai cumpărarea unui sul de mușuma într-o faptă de folos obștesc.

— Să vă spun ce am de gînd să fac, oameni buni, oameni buni! urla el. Pentru saftea, nu vă vînd linoleum, vi-l dau. Iată! Și desfășura o lungime, izbind cu patimă în ea. Ăsta-i al dumitale, e modelul cel

mai bun, cu dosul de cauciuc, și măsoară patru yarzi ca nimic, fără cincisprezece șilingi nu-l capeți în nici o prăvălie din orașul ăsta sau din oricare alt oraș. Cînd ajungea aci, trăgea aer în piept ca un muribund și mai izbea o dată în sul. Cinci șilingi ! Patru șilingi și șase ! Patru șilingi ! Și știți ce-o să fac ? Trei și șase ! Cu trei și șase vi-l dau. Așa ! Aici ! Dă bucata cealaltă, Charlie ! Iar aici — și o lua de la cap, bătînd în sulul nou fără milă — aveți trei yarzi — acoperiți vestiarul, și vă ține o viață întreagă. Pun două bucăți. Șase șilingi amîndouă. Se holba la mulțime, își ștergea fruntea și-și trecea degetul de jur împrejurul gulerului zdrențuit și ud. Nu vă vînd mușama, începea din nou și glasul lui suna a convingere disperată într-o lume măcinată de îndoială și frică.

Dacă cineva ar fi îndrăznit să spună că, totuși, vinde mușama, omul s-ar fi făcut foc și pară.

În partea cealaltă, Profesorele se întorsese, își desfășurase șevaletul, și acum stătea tăcut, încruntîndu-se la băieții care așteptau să vadă dacă o se întîmple ceva distractiv.

— Vă cunoașteți destinul ? întreba șevaletul, și continua : Profesorul Miro vi-l poate spune. Care e Mesajul stelelor ? Destinul ! Puterea voinței ! Personalitatea ! Norocul unei vieți ! Nu scăpați ocazia ! ! !

Dar pînă acum, oamenii de ispravă din Ribsden, care se tîrguiau și flecăreau în lumina soarelui, nu păreau să se sinchisească de tainele întunecate ale vieții. Poate că atunci cînd se va coborî noaptea asupra lor, aducînd cu ea ceata stafiilor, va suna și ceasul Profesorelui. Între timp însă, omul încerca zadarnic să înspăimînte trei băieți, cu sprîncenele sale imense, stînd la locul lui într-o tăcere demnă și îndeletnicindu-se cu un teanc de hîrtie colorată.

Celălalt vecin al Profesorelui, un tînăr cu fața lată și ochelari, îmbrăcat foarte îngrijit și arătînd ca un

funcționar de bancă zăpăcit, era la fel de gălăgios ca și negustorul de linoleum. Nimeni nu părea să știe ce vinde omul sau măcar dacă vinde ceva. Ținea în mînă cîteva plicuri comerciale, le scutura în nasul celui de față și vorbea fără încetare de un oarecare Walters din Bristol.

— Cînd dom-nul Wal-ters din Bris-tol, urla el, ca și cum ar fi vorbit despre prietenul lui, primul-ministru — mi-a dat aceste plicuri, m-a asigurat că în fiecare se găsește o bancnotă și m-a trimis aci, să vi le vînd pur și simplu, în chip de reclamă. Domnul Walters știa, și știam și eu, că din asta nu ies bani. E doar o reclamă bună. Și dacă dom-nul Wal-ters a garantat că în fiecare din plicurile astea se află o bancnotă, mie-mi ajunge. Știam eu că dom-nul Wal-ters din Bris-tol n-o să mă trimită după cai verzi pe pereți, vă asigur, oameni buni.

Și continua să asigure oamenii și să le vîre plicurile sub nas.

Puțin timp după ora prînzului, Profesorele își părăsi locul și se apropie de Joby.

— Mă întrebam, domnule Jackson, începu el, șoptind confidențial, dacă ai vreum șiling disponibil. Numai pînă diseară, știi.

Joby făcu semn cu capul spre Mîna care ajută.

— Intrăm ?

— Da, mă gîndeam că poate...

Joby i-o tăie scurt :

— Vii cu mine, Profesore. Ei, George, poți să-mi ții puțin locul ? Nu lipsesc mult.

Domnul Oakroyd rămase singur, și înainte ca Joby să se întoarcă apucase să și vîndă un cocostîrc roșu-aprins, cu picioare de lemn, un polițist care dirijează circulația, un copil de cauciuc roz și obez, încasînd cu totul patru șilingi, din care știa că cel puțin o jumătate de coroană e cîștig net. Era o afacere bună.

Cînd se înapoie după un ceas, Joby aduse o sticlă de bere și două plăcinte cu carne.

— Nici să te miști nu-i rost acolo, îl lămuri el, așa că ți-am adus astea. Lasă lucrul și ieși de aici, aerisește-te un pic. Ei, cît ai scos?

Domnul Oakroyd dădu raportul asupra vînzării, în timp ce ataca prima dintre plăcinte:

— O pasăre, un copoi, și un plod pentru patru bîștari.

— George, tu ești un poet pe cinste, crede-mă! spuse Joby vesel. Profesorele a rămas înăuntru. Acu, pîn' la ora închiderii, nu mai dăm ochii cu el. Îi place mîna de-l ajută. Cînd l-am lăsat dăduse pe gît vreo cinci sferturi, și toate pe gratis. E în stare să facă să-i plătești și o căldare plină. Are cap Profesorele, dar n-aș vrea să fiu în pielea lui în serile care vin.

După ce sfîrși cu cele două plăcinte și cu sticla de bere, domnul Oakroyd porni să colinde bîlciul, piața și să cerceteze orașul, iar cînd se întorse ca să fumeze o țigară cu Joby era aproape ora ceaiului.

— Acu, pîn' la șase nu-i mare lucru de făcut îi spuse Joby. Poți să te odihnești un pic. Eu mă reped pîn' la rabla de camion, trag o dușcă de vin și mai schimb o vorbă cu băieții. Nu uita că maimuțele sînt doi șilingi bucata. Sînt prima-ntîi — mă costă pe mine nouă *penny*.

Negustorul de linoleum și prietenul domnului Walters aveau ficcare cîte-un auditoriu serios, dar în ceea ce privește jucăriile de gumă s-ar fi părut că intervenise o stagnare vremelnică. Foarte puțini oameni se osteneau măcar să se uite la galantar, și asta fără îndoială și fiindcă cei doi vecini erau mult mai pasionați și mai gălăgioși. Singurele întrebări la care trebui să răspundă domnul Oakroyd se refereau la Joby în persoană, și nu la marfa lui.

— Ei ! Aici stă Joby Jackson, ia zi ! Unde-i bătrînul ?

— Hoinărește, răspundea domnul Oakroyd, și cel interesat o pornea mai departe.

Asta se întîmplă de cîteva ori, așa încît domnul Oakroyd începu să adopte un aer savant față de acești tovarăși întru drumeție.

Dar fu nevoit să se oprească de la început. Șuvoiul care-l dusese atît de lin în ultimele douăzeci și patru de ore se întoarse pe neașteptate împotriva lui. Unul dintre tovarășii de meserie, care se plimba fără treabă prin mulțime, zări dugheana, se opri și căscă ochii. În timp ce-i întorcea privirile, domnul Oakroyd ajunse la concluzia că tipul nu e plăcut la vedere. După ce rămase pe loc timp de un minut sau două, omul se apropie și începu să cerceteze, cu ochii lui plini de vinișoare roșii, galantarul, afișele, păpușile de gumă și pe vînzătorul stingherit. Era un bărbat voinic, ai cărui umeri uriași erau acoperiți de un tricou de fotbal ; pe bărbia ieșită în afară avea tuleie de trei-patru zile ; omul arăta ca și cum s-ar fi trezit de curînd dintr-o beție și s-ar fi simțit foarte prost dispus. Cum stătea așa, pe față începură să i se citească semne de înțelegere. Nu era o mutră plăcută.

Pînă la urmă, tăcerea o curmă domnul Oakroyd. Nu mai putea să rabde privirea aceea sfredelitoare.

— Vrei o păpușă, drăguțule ? întrebă el, cu o notă de prietenie îndoielnică în glas.

— O păpușă ! Uriașul scuipă cu dispreț. Am eu mutră de om care vrea o caraghioasă de păpușă, ia spune ? Pe urmă, dintr-o dată, se înfurie înspăimîntător, ca un taur întărîtat. Unde-i... — și se porni să-i aplice absentului Joby o serie de epitete care-l scandalizară pe domnul Oakroyd, măcar că le cunoștea pe toate. Unde-i, n-auzi ? Și omul izbi cu pumnul lui uriaș în tejghea, de începură să țopăie

toți cocoșîrcii, mămuțele și polițiștii, apoi se aplecă înainte și-și vîrî fața în obrajii domnului Oakroyd. Ei, urlă el, nu zici nimic, nătărăule... ?

Domnul Oakroyd rămase tăcut și liniștit. Știa el că ăsta-i Jim Summers. Nu putea fi altcineva decît Jim Summers. Își amintea de tot ce auzise despre Jim Summers. Încerca să se gîndească, dar îi venea greu.

— Să vă spun ce am de gînd să fac, oameni buni, spunea vocea din dreapta. Nu vă vînd mușama.

Joby putea să se întoarcă dintr-un moment într-altul. Pînă una-alta, nu era aici, iar Jim Summers, fără îndoială, era.

— Cînd dom-nul Wal-ters din Bris-tol — turuia fără oprire glasul din stînga — a venit și mi-a dat plicurile astea...

Domnul Oakroyd îl privea pe Jim Summers în ochi.

— Nu-i aici, bolborosi el.

— Da ce, eu nu văd ? ! Te-am întrebat unde e. Doar n-ăi fi un porc-de-cîine fără glas, ai ? Poți să vorbești ? Asta-i dugheana lui, este ?

Domnul Oakroyd nu răspunse nici de data aceasta.

— Ți-aș da una care să-ți deschidă botul, spuse mîniosul Summers, arătînd și mai pocit. O să aștept un pic aici.

Acum, domnul Oakroyd își recăpătase glasul.

— N-are rost, nene, Joby Jackson nu-i aici.

— Zici că nu-i aici ! strigă celălalt, disprețuitor. Asta-i dugheana lui. Ce, crezi că nu știu ?

— O fi, bîigui domnul Oakroyd. Apoi, repezit : Vezi că i-am cumpărat-o

— De cînd ?

— De ieri, răspunse domnul Oakroyd. Am luat-o cu... așa că n-ai să dai de el aici, nene !

Domnul Summers părea încurcat. Nefiind un gînditor, îi trebui cîtva timp ca să-și rînduiască ideile.

Apoi, deodată, se scutură, izbi din nou în tejghea şi urlă :

— A fost văzut aici azi-dimineaţă. Zici c-ai cumpărat-o ? Pe dracu ! Eşti un mincinos afurisit.

— Ia vă rog, vă rog ! Mai domol, mai domol ! Ce s-a întîmplat ?

Era poliţistul cu mustaţa roşcată, cel căruia pare-se, nu-i plăceau tîrgurile şi bîlciurile. Acum avea, într-adevăr, un aer foarte aspru.

— Am venit să-ntreb de unul, mormăi Summers, şi ăsta zice că nu ştie unde e şi că dugheana asta e a lui, şi eu i-am spus că nu-i fiindcă ştiu că-i a ăluialt, asta-i tot.

— Atunci, nu văd de ce trebuie să faci atîta tărăboi, spuse poliţistul. Ori e a lui, ori nu e, ori e albă, ori e neagră, nu-i treaba dumitale.

— Îi ziceam doar că ştiu că nu-i a lui, asta-i tot.

— Bine-bine, ştiu eu ce făceai ! strigă poliţistul, supărat. Şi ţi-am spus că mie mi se pare că nu-i treaba dumitale.

— Foarte bine, se amestecă domnul Oakroyd, simţind că e timpul să spună şi el ceva.

Încercarea se dovedi nefericită. Poliţistul, care pînă acum nu-l slăbea din ochi pe Summers, îşi mută privirea neplăcută asupra domnului Oakroyd în persoană, căruia nu-i fu uşor s-o înfrunte.

— E drept că nu-i treaba lui, spuse poliţistul cu privirea aţintită, dar treaba mea este. După mine, e ceva putred aici. Ziceai că dugheana e a dumitale, şi nu a cetăţeanului de care tot vorbeşte el.

— Păi, făcu domnul Oakroyd, şovăielnic, într-un fel s-ar putea spune...

— Ce vrei să spui cu „într-un fel" ? întrebă poliţistul. Ia scoate autorizaţia.

Domnul Oakroyd se uită la poliţist cu gura căscată. Habar n-avea de autorizaţii, nici nu ştia cum

arată o autorizație, cît costă și unde se scoate. Tot ceea ce știa, cu o siguranță dureroasă, era că ar fi trebuit să aibă autorizație dacă voia ca povestea lui să fie crezută și că habar n-avea cum să explice de ce n-are.

— N-are autorizație, făcu Summers triumfător.

— Te-a întrebat cineva pe dumneata ? întrebă supărat polițistul. Pe urmă se întoarse spre domnul Oakroyd și repetă cu o stăruință înnebunitoare : Scoate autorizația.

Din fericire pentru domnul Oakroyd, metodele arbitrare ale polițistului îl supărau pe Jim Summers, care era cam nesigur din fire și nu iubea poliția. În clipa aceea l-ai fi putut asemui cu un vulcan fumegînd. Își împingea capul între ceilalți doi și repeta, foarte rar și amenințător :

— Am spus eu ! N-are autorizație.

— Și eu te întreb : cine vorbește cu dumneata ? strigă polițistul dîndu-i un ghiont. Ia dă-te puțin înapoi !

— Dar cine dracu te crezi ? strigă Summers, ridicînd un pumn uriaș. Ia mai atinge-mă o dată, porc roșcat, și te turtesc pe loc !

— O vorbă dacă mai scoți, și mergi cu mine, răspunse polițistul, făcînd un pas îndărăt.

— Ei ! Ce-i tărăboiul ăsta ?

Era Joby, însoțit de un om mic, îndesat, zîmbitor.

Cînd îl văzu pe însoțitorul lui Joby, Summers scoase un urlet.

— Muss...

Se repezi la el, dar Joby și polițistul i se așezară în drum, și în clipa următoare nu erau toți decît o amestecătură de brațe și picioare răsucite. Într-o clipă mulțimea se strînse, împingîndu-i spre tejgheaua care se clătina. Domnul Oakroyd, care rămăsese în cealaltă parte și nu se amestecase în încăierare, nu putea face

alteeva decît să încerce să sprijine tejgheaua. Căzu o ploaie de păsări şi maimuţe de cauciuc, aşa încît domnul Oakroyd începu să le strîngă pe cele rămase în cutiile din spatele tejghelei, apoi tîrîndu-se pe dedesubt, se osteni să culeagă cît mai multe din cele căzute. Se reîntoarse ca să reziste mai departe şi să se clatine o dată cu tejgheaua. Îşi luase sarcina să aibă grijă de tejghea — aşa-şi spunea, şi făcea şi el ce putea. Pentru el n-ar fi fost loc în încăierare, chiar dacă ar fi vrut să se alăture celorlalţi. Temutul Summers se afla acum în inferioritate după ce îl azvîrlise pe măruntul Tommy Muss în praf, îi învineţise ochiul lui Joby şi-l răsturnase pe poliţist. Poliţistul avusese timp să fluiere, ceea ce-l aduse pe colegul lui din celălalt capăt al pieţei : amîndoi împreună puseseră mîna pe persoana lui James Summers şi-l urniră în cele din urmă, însoţit de uralele şi huiduielile mulţimii.

Domnul Oakroyd ocoli numaidecît tejgheaua şi apăru în faţă, unde începu să culeagă resturile jucăriilor căzute, în timp ce Joby şi prietenul său gîfîiau, înjurau, îşi ştergeau faţa şi hainele.

— Ia ascultă, nu şi-a notat nici un nume ? întrebă Joby, care tot nu-şi recăpătase răsuflarea.

— Pe-al meu, cel puţin, nu, spuse domnul Oakroyd.

— Atunci, o ştergem. Ce zici, Tommy ? Dacă au nevoie de noi ca martori, nu trebuie să ne găsească. Hai, strînge calabalîcul, cît poţi mai repede ! Hai, Tommy ! Bravo, George ! Am zis : repede, că altfel nu iese nimic. Las' să-l ducă pe el la secţie, înţelegeţi ? Se întoarse ca să se uite la cei din mulţime, care mai zăboveau. Ei, strigă el, s-a terminat ! Azi nu mai e reprezentaţie, oameni buni. Eliberaţi locul, proştilor !

Negustorul de linoleum şi prietenul domnului Walter din Bristol, folosindu-se de faptul că mulţimea

se afla gata adunată lîngă ei, își urlară din nou cîntecul și-i atraseră pe toți spectatorii, în afară doar de cei mai încăpățînați.

— Mă duc după camion, auzi, spuse Joby, și-l aduc cît pot mai aproape, pînă la colțul lui Johnny Horner. Cum m-auzi claxonînd, vii cu cîtă marfă poți cără. Demontezi rafturile, George, și lași aici tot ce-i stricat rău.

Și plecă grăbit.

— Neplăcută treabă, domnule Muss! tună o voce, deasupra, în timp ce ei împachetau.

— Ia te uită, Profesorele! spuse Tommy, privind în sus. Cum merge? Noi o tulim!

— Foarte bine, foarte bine, domnule Muss! răspunse Profesorele. La fel aș fi făcut și eu, și am și făcut uneori. Afacerile astea cu poliția judiciară te încurcă. Pe urmă, dacă apari în boxă, strică la profesie. Nu că Summers n-ar merita-o, un huligan, o brută, domnule Muss — oamenii ăștia sînt o pacoste pe drumurile noastre. Nu știu să-și suporte berea, asta-i nenorocirea.

— Uite și rabla! strigă Tommy, Ei, Profesore, nu ne cunoști, s-a înțeles?

— Nu v-am văzut în viața mea, răspunse grav Profesorele. Și strecor eu o vorbă băieților. Sigur că Summers n-o să spună nume, fiindcă o să-i fiți martori dușmănoși, deși mă îndoiesc că are minte să înțeleagă asta. Am eu grijă de toate.

Curînd, sfîrșiră fiecare treabă. Domnul Oakroyd se cocoță în spate, ceilalți doi se așezară în față, și porniră hodorogind din Ribsen, cît i-a dus camionul de repede.

În românește de *Vera Călin*

ROBERT GRAVES

(n. 1895)

Există în literatura engleză contemporană un drum destul de frecventat, care se reliefează mai ales începînd cu creaţia lui Bernard Shaw, care a reprezentat în mod strălucit această orientare. In umorul american, Mark Twain l-a urmat în cîteva schiţe şi în romanul Un yankeu la curtea regelui Arthur.

E vorba de un anumit fel de tratare umoristică a istoriei, uzînd în mod intenţionat de anacronisme. Vorba, moravurile oamenilor de acum cîteva veacuri sînt înfăţişate în termenii zilelor noastre. Mai mult încă: oamenii trecutului sînt puşi să vorbească despre epoca lor cu o înţelegere, cu o conştiinţă istorică pe care n-au putut-o avea. Astfel dialoghează în Sfînta Ioana *a lui Shaw episcopul Cauchon şi contele Warwick, ca nişte reprezentanţi cu mandat istoric cert ai feudalismului sau ai catolicismului.*

Procedeul a continuat să fie folosit de cîţiva prozatori cunoscuţi. John Erskine l-a aplicat în romane amuzante şi adeseori superficiale. Cu un umor mai discret, care uneori face loc tonurilor tragice, l-a urmat şi Robert Graves, atunci cînd a reconstituit epoca primilor împăraţi romani. În

cărțile cu teme contemporane, satira lui Graves e agilă, de un comic intens, asemănător cu al lui Linklater. Timbrul Antigua, roșu, de un penny *schițează un astfel de tablou ironic al societății contemporane engleze. Dar ciclul de romane* Eu, Claudius împărat, Eu, Claudius zeu, Contele Belizariu *cultivă în special anacronismul intenționat, prin care scriitorul caută să surprindă în adîncime mentalitatea și culoarea epocii. Astfel își concepe autobiografia Claudius, înfățișat ca un filozof pașnic, care își povestește viața și își descrie epoca pe ton familiar și ironic, cu observații caracteristic moderne. În acest spirit e dusă discuția despre istorie între Titus-Livius și Pollion, pe care o reproducem aici.*

EU, CLAUDIUS ÎMPĂRAT

(Fragment)

I

Eu, Tiberius-Claudius-Drusus-Neron-Germanicus etc. (ce să vă mai pomenesc de pe acum toate titlurile mele !), poreclit pînă deunăzi de rude, prieteni și intimi „Claudius Idiotul", „Claudius ăla", „Claudius Bîlbîitul", „Clau-Claudius" sau, mai binevoitor, „Sărmanul unchi Claudius", mă pregătesc să scriu pentru posteritate ciudatele întîmplări ale vieții mele.

Încep, așadar, cu îndepărtata copilărie și voi urma povestirea pînă la acea dată fatidică a vieții mele, adică acum opt ani, cînd în vîrstă de cincizeci și unu de ani, s-a abătut asupra mea „nenorocirea aurită", din care nu m-am mai putut apoi descurca.

Lucrarea de față nu este întîia mea carte. Timp de treizeci și cinci de ani m-au pasionat cărțile, și în special studiile istorice. La Roma, am audiat pe cei mai celebri profesori. Au fost singurele mele ocupații cu adevărat serioase. Cititorii mei să nu se mire deci de iscusința stilului meu ; și să se știe că eu însumi, Claudius, scriu această carte, iar nu secretarul meu sau vreunul dintre scribii oficiali, pe care-i întrebuințează de obicei oamenii mari pentru a le „imortaliza" amintirile, nădăjduind prin asta că retorica va înlocui sărăcia subiectului, și lăudăroșia va acoperi viciile. Aici o jur pe toți zeii eu sînt și secretarul, și

propriul meu cronicar ; de altfel, ce răsplată aș putea să aștept — lăudîndu-mă — de la mine însumi ?

Țin să subliniez de asemenea că această scriere nu e singura istorie a vieții mele ieșită de sub pana mea. Am mai făcut una, în opt volume, destinată arhivelor orașului. E o poveste lungă, plictisitoare, cu care nu m-am făli niciodată și pe care am scris-o doar la cererea publică. Adevărul e că în timpul acela, acum doi ani, aveam multe alte lucruri de făcut, așa că am dictat cea mai mare parte din primele patru volume secretarului meu grec, cerîndu-i să nu schimbe nimic, decît doar cînd va fi neapărat nevoie, spre a potrivi frazele și spre a suprima contrazicerile și repetările... Dar mărturisesc că aproape întreagă a doua jumătate a operei a scris-o, după indicațiile mele, acest Polib. (I-am dat numele vestitului istoric [1], încă de pe cînd era un băiețandru sclav.) El și-a format stilul după al meu cu atîta dibăcie, încît după terminarea operei nimeni n-ar fi putut spune ce e scris de mine și ce e scris de el.

Repet, opera aceea e plicticoasă, fiindcă situația mea nu-mi îngăduia să-l critic pe împăratul August, unchiul meu de-al doilea după mamă, nici pe cea de-a treia și ultima soție a sa, Livia Augusta, care-mi era bunică. Amîndoi fuseseră zeificați oficial, iar eu devenisem slujitorul acestui cult. Cît despre cei doi nedemni urmași ai lui August, i-aș fi putut vești cu asprime, dar, din decență, m-am abținut. Ar fi fost nedrept din parte-mi s-o iert pe Livia sau chiar pe August — vinovat de a se fi lăsat influențat de femeia aceea, ce-i drept iscusită, dar atît de perfidă — și să spun adevărul despre ceilalți doi, a căror memorie nu era apărată de religie.

[1] Polibiu (aprox. 205—125 î.e.n.), istoriograf elin.

Am înşirat deci, sumar, doar faptele brute, care nu dau loc la discuţii. De pildă, Cutare s-au însurat cu Cutare fiică a Cutăruia, ale cărui demnităţi le-am amintit, dar n-am spus nimic despre motivele politice ale căsătoriei, nici despre tocmeala din culise între cele două familii. Sau Cutare a murit subit, după ce mîncase nişte smochine din Africa. Dar nu pomeneam nimic de otravă sau despre cei cărora „întîmplarea" asta le-a fost de folos,... decît doar atunci cînd faptul a fost confirmat de hotărîrea unui tribunal penal.

Aşadar, n-am minţit niciodată, dar nici n-am spus adevărul, aşa cum înţeleg să-l spun acum, în toată goliciunea lui.

. . . . . .

IX

Se numea Pollion şi am să povestesc exact cum l-am cunoscut la o săptămînă după logodna mea cu Urgulanilla. Lucram la biblioteca lui Apollon, cînd îl văzui intrînd pe Titus-Livius [1], întovărăşit de un bătrînel sprinten, în togă de senator.

— Cred — spunea Titus-Livius — că ar fi mai bine să renunţăm, dacă nu cumva... A ! iată-l pe Sulpicius ! Dacă există cineva care să ştie asta, atunci el trebuie să fie. Bună ziua, Sulpicius. Vrei să ne faci un serviciu, lui Asinius Pollion şi mie ? Vrem să consultăm o carte : un comentariu asupra tacticii militare a lui Polib, scris de un grec cu numele de Polemocles. Îmi amintesc că am văzut-o aici, odinioară, dar cataloagele nu pomenesc de ea, şi bibliotecarii nu sînt buni la nimic.

Sulpicius îşi frecă o vreme barba, apoi spuse :

[1] Titus Livius (59—19 î.e.n.), istoriograf roman.

— Greşeşti. Autorul se numeşte în realitate Polemocrate, şi, cu tot numele său, nu e grec, ci evreu. Ţin minte că acum cincisprezece ani am văzut cartea asta în rîndul de sus, al patrulea după fereastră, în fund. Pe etichetă scria doar : *„Disertaţii asupra tacticii"*. Aşteaptă, ţi-o voi căuta. Nu cred să i se fi schimbat locul.

În clipa aceea, Titus-Livius mă zări.

— Cum îţi merge, prietene ? Îl cunoşti pe faimosul Asinius Pollion ?

I-am salutat.

— Ce citeşti, băiete ? mă întrebă Pollion. Sînt sigur că nişte prostii, după felul în care te ascunzi. Tinerii din zilele noastre nu citesc decît prostii.

Se întoarse către Titus-Livius.

— Mă prind pe zece piese de aur că e vorba de vreo *Artă a iubirii* sau de vreo pastorală din Arcadia.

— Primesc prinsoarea —, zise Titus-Livius. Claudius nu e un băiat ca ceilalţi. Ei bine, Claudius, cine a cîştigat ?

Gîngăvind, îi spusei lui Pollion :

— Sînt fericit să pot spune că aţi pierdut.

Pollion încruntă sprîncenele.

— Cum asta ? Eşti fericit că am pierdut ? Aşa se vorbeşte unui bătrîn ca mine şi mai ales unui senator?

— Am spus-o cu tot respectul. Sînt fericit că aţi pierdut, pentru că n-aş vrea să fie numită cartea aceasta „prostie". Este chiar a dumneavoastră : *Istoria războaielor civile*, o carte foarte frumoasă de mi-e îngăduit să-mi spun părerea.

Figura lui Pollion se lumină. Zîmbi, îşi scoase punga şi împinse cu sila piesele de aur spre Titus-Livius. Acesta, cu care părea că se află într-un fel de război prietenesc — înţelegeţi ce vreau să spun —, le tot refuza pe un ton pe jumătate serios, pe jumătate glumeţ.

— Scumpul meu Pollion, mi-e cu neputință să iau banii ăștia. Aveai dreptate : tinerii de astăzi citesc numai prostii. Nici o vorbă, te rog : recunosc că am pierdut. Iată cele zece piese de aur ; ți le plătesc cu plăcere.

Pollion mi se adresă mie :

— Ascultă-mă, nu știu cine ești, dar îmi pari un om cu bun-simț. Ai citit operele prietenului meu Titus-Livius ? Te întreb, nu sînt ele în orice caz mai superficiale decît ale mele ?

Eu zîmbii.

— Sînt, în orice caz, mai ușor de citit.

— Mai ușor ? Cum asta ?

— Da, căci el îi pune pe vechii romani să vorbească și să se poarte ca oamenii de astăzi.

Pollion era încîntat.

— Aici a nimerit-o bine, Titus-Livius ! Tu împrumuți romanilor de acum șapte secole idei și cuvîntări ridicol de moderne. E ușor de citit, fie, dar nu e istorie.

Înainte de a povesti mai departe, trebuie să vorbesc pe scurt despre bătrînul Pollion. Era cel mai înzestrat om al epocii, fără să-l excептăm nici pe August. Avea aproape optzeci de ani, mintea pe deplin limpede și era mai viguros decît mulți oameni de șaizeci de ani. Trecuse Rubiconul cu Iuliu Cezar, luptase cu el împotriva lui Pompei, servise apoi sub bunicul meu, Marc Antoniu, înaintea rupturii sale cu August. Fusese consul și guvernator al Spaniei și Lombardiei și i se decernase un triumf după o victorie în Balcani. Fusese protectorul poeților Virgiliu și Horațiu și prieten personal cu Cicero, pînă în ziua cînd acesta îl scîrbise. Era de asemenea și orator distins, autor de tragedii. Dar strălucea mai ales în istorie, căci dragostea lui pentru adevărul absolut, care atingea pedantismul, se împăca greu cu convențiile celorlalte genuri literare. Cu prada adunată în cam-

pania sa din Balcani, fondase o bibliotecă publică, cea dintîi la Roma. Acum mai există alte două : cea în care ne găseam, și alta, ce purta numele bunicii mele Octavia, dar a lui Pollion era cea mai bine organizată din toate trei.

Sulpicius găsise cartea, și după ce-i mulțumiră, Pollion și Titus-Livius își reluară discuția.

— Nenorocirea lui Pollion, zise Tit-Livius, este că scriind istoria se crede obligat să suprime orice sentiment înalt sau poetic : își pune personajele să se miște în modul cel mai șters, și cînd le face să vorbească le refuză orice talent oratoric.

— Da, spuse Pollion, poezia e poezie, elocvența elocvență, și istoria istorie. Nu trebuie amestecate.

— Nu, zău ? spuse Titus-Livius. Eu socotesc că se poate. Altminteri, n-ar trebui să aleg un subiect epic, sub pretext că aparține poeziei, nici să pun în gura generalilor mei, în ajun de bătălie, proclamații frumoase, sub pretext că aceasta încalcă domeniul oratoriei.

— Chiar așa. Istoria este un raport exact a ceea ce s-a întîmplat, a ceea ce au făcut și au spus oamenii, a modului în care au trăit și au murit. Un subiect epic nu face decît să falsifice raportul. Proclamațiile generalilor tăi sînt admirabile, dar sună grozav de fals. Nu numai că nu există nici cea mai mică dovadă pentru vreuna dintre ele, dar sînt și nepotrivite. Eu am auzit mai multe proclamații din ajun de bătălie decît oricare altul. Ei bine ! Cezar și Antoniu, deși oratori excelenți pentru adunările publice, erau prea buni soldați ca să-și încerce elocvența asupra oamenilor lor. Le vorbeau de la om la om : nu le țineau discursuri. Ce cuvîntare ne-a ținut Cezar înaintea luptei

de la Pharsala[1]? Ne-a vorbit oare de soţiile şi de copiii noştri, de templele sacre ale Romei, de gloria ultimelor campanii? Pe bunul Dumnezeu, nu! S-a căţărat pe un trunchi de pin, cu o ridiche uriaşă într-o mînă şi cu un colţ de pîine soldăţească în cealaltă, şi între două înghiţituri glumea cu noi. Şi nu glume subţiri; spunea, pur şi simplu, lucrurilor pe nume, fără să clipească. Spunea că viaţa lui Pompei era castă faţă de propria lui viaţă. Tot ce făcea cu ridichea ar fi făcut să rîdă şi un bou. Îmi amintesc de o anecdotă pipărată despre felul în care îşi cîştigase Pompei porecla de „Cel mare" — oh! ridichea aia — şi alta mai fără perdea, despre felul în care el însuşi îşi pierduse părul la bazarul din Alexandria. Dacă n-ar fi tînărul ăsta aici, ţi le-aş povesti pe amîndouă — de altfel, sînt convins că nici nu le-ai pricepe, căci n-ai fost educat în lagărul lui Cezar. Nici un cuvînt despre lupta ce se pregătea, decît doar la sfîrşit: „Sărmanul Pompei! Ce sorţi de izbîndă are el împotriva lui Iuliu Cezar şi a oamenilor lui?"

— N-ai scris asta în istoria ta, spuse Titus-Livius.

— Nu în ediţiile publice, răspunse Pollion. Nu sînt un imbecil. Dacă vrei să-ţi împrumut suplimentul secret, pe care tocmai l-am sfîrşit, o vei găsi acolo. Dar poate că nu te vei osteni să mi-l ceri. Ascultă sfîrşitul povestirii: după cum ştii, Cezar era un actor de mîna întîi. Îl imita pe Pompei, ţinîndu-şi cuvîntarea supremă înainte de a se arunca în sabie — iarăşi ridichea pe jumătate mîncată. În numele lui Pompei, insulta Zeii nemuritori, care îngăduie viciului să învingă virtutea. Oamenii se tăvăleau de rîs. În cele din urmă, urlă: „Şi e adevărat, chiar dacă o spune Pompei! N-o să tăgăduiţi voi, desfrînaţilor!"

[1] Pharsala, oraş din nord-estul Greciei, în Tesalia, scenă a înfrîngerii lui Pompei de către Caesar în anul 48 î.e.n.

A azvîrlit apoi în ei cu bucata de ridiche. Ce hohot de rîs! Nu s-au mai văzut soldați ca ai lui Cezar. Îți amintești ce cîntau la triumful său, după întoarcerea din Galia?

Îl aducem pe destrăbălatul chel:
Romani, închideți-vă soțiile!

— Dragul meu Pollion, spuse Titus Livius, noi nu discutăm moravurile lui Cezar, ci doar modul cel mai bun de a scrie istoria.

— Ai dreptate. Tînărul și inteligentul nostru prieten aci de față critica doar metoda ta, sub pretextul respectuos de a-ți lăuda ușurința. Mai ai, băiete, și alte acuzații de adus împotriva nobilului Titus-Livius?

— Nu mă face să roșesc, nobile Pollion! spusei. Admir mult opera lui Titus-Livius.

— Adevărul, băiete! N-ai observat la el niciodată inexactități istorice? Pari un om care citește mult.

— Aș dori mai bine să nu mă încumet...

— Haide-haide! Trebuie să fie ceva la mijloc.

— Mărturisesc — spusei — că un punct mă nedumerește. E istoria lui Porsenna[1]. După Titus-Livius, Lars Porsenna nu a cucerit Roma; a fost împiedicat întîi de purtarea eroică a lui Horațiu pe pod, apoi înspăimîntat de îndrăzneala surprinzătoare a lui Scevola; Titus-Livius povestește că Scevola, prins cînd încerca să-l omoare pe Porsenna, și-a băgat mîna în flacăra altarului și a jurat că trei sute de romani

[1] Rege etrusc, din secolul al VI-lea î.e.n., care a încercat să restabilească puterea tarquinilor (vezi nota 2, p. 345), alungați din Roma. Legenda spune că el a fost oprit de eroismul lui Horatius Cocles și apoi, înfricoșat de tentativa lui Mucius Scevola, care pătrunsese în tabăra sa pentru a-l ucide, a ridicat asediul asupra Romei. Se pare că în realitate el a păstrat o parte a teritoriului ocupat.

făcuseră jurămînt, ca și el, să făptuiască acest omor. După care Porsenna a încheiat pace. Dar i-am văzut mormîntul la Clusium ; friza reprezintă romani înjunghiați ieșind pe porțile orașului. Se vede un preot etrusc tăind cu niște foarfeci mari barba senatorilor. Și chiar Dionysios din Halicarnas [1], deși binevoitor cu noi, povestește că Senatul i-a votat lui Porsenna un tron de fildeș, un sceptru, o coroană de aur și o togă triumfală — ceea ce arată limpede că i s-au adus onoruri regești. Se prea poate deci ca, în pofida faptelor lui Horatius și Scevola, Porsenna să fi cucerit într-adevăr Roma. Și Arnus, preotul de la Capua (se zice că el e ultimul om în stare să citească inscripții etrusce), mi-a spus vara trecută că din surse etrusce se știe că omul care i-a alungat pe Tarquini [2] din Roma n-a fost Brutus, ci Porsenna, și că Brutus și Collatinus, primii doi consuli ai Romei, n-au fost decît perceptorii municipali ai lui Porsenna.

Titus-Livius se supără.

— Mă uimești, Claudius. Ai atît de puțin respect pentru tradiția romană, încît te încrezi în minciunile născocite de dușmanii noștri dintotdeauna pentru a ne micșora gloria ?

— Întreb numai — spusei umil — ce s-a întîmplat atunci cu adevărat.

— Haide, Titus-Livius, răspunde tînărului. Ce s-a întîmplat ?

— Altă dată — răspunse Titus-Livius — să nu ne îndepărtăm de subiectul nostru care tratează în general despre cel mai bun mijloc de a scrie istoria. Prietene Claudius, tu ai ambiții de felul acesta. Pe care

[1] Halicarnassus (azi Bodrum), veche cetate din Asia Mică.

[2] Tarquinii, familie domnitoare din Roma antică, alungați din Roma din cauza greșelilor lui Textus Tarquinius.

dintre noi, bătrînii ăştia venerabili, l-ai alege de model ?

— Îl încurcaţi pe bietul băiat cu gelozia voastră, interveni Sulpicius. Ce vreţi să vă răspundă ?

— Adevărul nu va jigni pe nici unul dintre noi, replică Pollion.

Îi privii pe amîndoi.

— Cred că-l voi alege pe Pollion. Neputînd nădăjdui să ating eleganţa şi inspiraţia literară a lui Titus-Livius, îmi voi da toată osteneala să imit exactitatea şi grija lui Pollion.

Titus-Livius bombăni şi se pregăti să plece. Dar Pollion, care-şi ascundea cu greu bucuria, îl împiedică.

— Haide, Titus-Livius, nu te supăra pe mine pentru un mic discipol, cînd tu ai regimente în întreaga lume. Băiete, ai auzit vreodată povestindu-se istoria bătrînului din Cadix ? Nu, nu e o anecdotă porcoasă — de fapt, e mai curînd tristă. Bătrînul din Cadix a venit pe jos la Roma. Ce voia el să vadă ? Nici templele, nici teatrele, nici statuile, nici mulţimea, nici prăvăliile, nici Senatul, ci un om. Pe care om ? Pe acela care se vede pe monede ? Nu, pe unul mai mare. Voia să-l vadă pe prietenul nostru Titus-Livius, ale cărui opere se pare că le cunoştea pe de rost. Îl văzu, îl salută şi se întoarse îndată la Cadix, unde muri curînd : dezamăgirea şi drumul lung întreceau tot ce putea el răbda.

— Oricum, spuse Titus-Livius, cititorii mei sînt adevăraţi cititori. Ştii tu, băiete, cum şi-a stabilit Pollion reputaţia ? E bogat, are o casă mare şi frumoasă şi un bucătar desăvîrşit. El invită un număr de persoane care se interesează de literatură şi le serveşte o masă fără cusur, după care pune mîna încet pe ultimul volum al *Istoriei* sale. „Prieteni, le spune el umil, iată aici cîteva pasaje de care nu sînt tocmai sigur. Am

lucrat mult la ele, dar le lipseşte cizelarea finală, şi sper că voi le-o veţi da. Cu îngăduinţa voastră..." Şi începe să citească. Nimeni nu ascultă : toţi au burta plină. Se gîndesc : Bucătarul ăsta e un geniu. Chefalii cu sos acru, sturzii umpluţi, mistreţul cu trufe... N-am mai mîncat atît de bine de la... de la ultima audiţie a lui Pollion, mi se pare. Ah ! Iată-l din nou pe sclavul cu vin... Vinul ăsta de Cipru ! ... Pollion are dreptate : face mai mult decît toate vinurile greceşti din piaţă." În timpul acesta, vocea plăcută a lui Pollion îngînă blînd, ca cea a unui preot la un sacrificiu într-o seară de vară. Din cînd în cînd, el întreabă umil : Ei bine ? Ce spuneţi ? Şi toată lumea, gîndindu-se din nou la prepeliţe sau poate la dulciuri : „Admirabil, admirabil, Pollion !" Cîteodată se opreşte. „Să vedem, ce cuvînt se potriveşte aici ? Trebuie să spun că la întoarcerea lor, trimişii au «convins» tribul să se revolte, sau că l-au «aţîţat» la revoltă ? Sau că raporturile lor au «influenţat tribul în sensul revoltei»." De fapt eu cred că ei au redat fără părtinire tot ce văzuseră. Un murmur se ridică de pe paturi : «Influenţat», Pollion. Pune «influenţat»." „Mulţumesc, prieteni, răspunde el ; sînteţi prea buni. Sclavule, adu pene şi cuţitul de ascuţit ! Dacă îmi îngăduiţi, voi corecta asta pe loc." Apoi publică volumul şi trimite fiecărui oaspete cîte-un exemplar gratuit. La baia publică, pălăvrăgind cu prietenii, aceştia spun : „Ai citit cartea asta ? Minunată... Cel mai mare istoric al epocii." Şi nu pregetă totuşi să ceară sfatul oamenilor de gust asupra amănuntelor de stil. „Cuvîntul ăsta, «influenţat», eu l-am găsit..."

— E adevărat, spuse Pollion, bucătarul meu este prea bun. Data viitoare îl voi împrumuta pe al tău. Împreună cu cîteva duzini de sticle din aşa-zisul tău Falern ; voi fi astfel sigur că găsesc critici sinceri.

Sulpicius făcu un gest rugător.

— Vă rog, prieteni, discuția devine personală!

Titus-Livius voia să plece. Dar Pollion, zîmbind către prietenul său, spuse tare:

— Titus-Livius e un om de treabă. Păcat că are boala asta... E numită boala din Padova.

La aceste cuvinte, Titus-Livius se opri scurt.

— Ce-i cu Padova? Nu voi îngădui să se vorbească rău de ea.

Pollion îmi explică:

— E locul unde s-a născut, știi doar: undeva în provinciile din nord. Există acolo un izvor frumos și cald, înzestrat cu însușiri extraordinare. Pe un padovan îl poți recunoaște întotdeauna. Fie că se scaldă în apa izvorului, fie că o beau — și am auzit că ei fac ambele lucruri în același timp — padovanii sînt în stare să creadă tot ce vor și să-i facă și pe alții s-o creadă. Astfel și-a dobîndit orașul o mare reputație comercială; păturile și covoarele lor nu valorează mai mult ca altele, dimpotrivă, oile lor sînt galbene, și lîna — grosolană. Dar ei le văd albe și moi ca puful de gînsac, ba au reușit să convingă și restul lumii de asta.

Luai și eu parte la glumă.

— Oi galbene! Ce raritate! Cum ajung oare așa?

— Desigur că bînd apa izvorului, care conține sulf. Toți locuitorii din Padova sînt galbeni. Privește-l pe Titus-Livius.

Acesta se apropie încet de noi.

— Gluma e glumă, Pollion, și știu s-o înțeleg. Dar problema istoriei e serioasă. M-am înșelat poate, care istoric n-a făcut-o vreodată? Cel puțin n-am mințit cu știință, de asta nu mă poți învinui. Adopt bucuros toate episoadele legendare ce se referă la subiectul meu — căci chiar dacă nu sînt adevărate în amănunte, cu siguranță că sînt adevărate ca spirit. Cînd găsesc două versiuni ale aceluiași episod, aleg pe aceea care

se apropie mai mult de subiectul meu. Nu voi merge să scotocesc cimitirele etrusce ca să descopăr a treia versiune, care le-ar contrazice poate pe amîndouă. La ce bun ?

— Pentru a servi cauza adevărului, spuse blînd Pollion. Asta nu înseamnă nimic ?

— Şi dacă servind cauza adevărului ajungem să-i prezentăm pe strămoşii noştri ca pe nişte laşi, mincinoşi şi trădători ?

— Îl las să răspundă pe băiatul ăsta care-şi începe viaţa. Haide, tinere, răspunde !

Eu vorbii cu sfială :

— La începutul istoriei sale, Titus-Livius deplînge ticăloşia modernă şi făgăduieşte să arate că îmbogăţirea Romei se datoreşte decăderii virtuţilor antice. Declară că primele capitole îi vor fi cele mai plăcute la scris, pentru că în acest timp va putea uita de perversitatea timpurilor moderne. Dar uitînd de perversitatea modernă, n-a uitat el uneori şi de cea veche ?

— Ei ? întrebă Titus-Livius, clipind din ochi.

— Ei bine, bîlbîii eu, există oare o deosebire atît de mare între perversitatea celor vechi şi a noastră ? Este poate o deosebire numai de grad şi prilej.

— Văd — spuse Pollion — că padovanul nu te-a făcut să vezi în alb oile lui galbene.

Mă simţeam foarte stînjenit.

— Îmi place să-l citesc pe Titus-Livius mai mult decît pe oricare altul, repetai.

— Da, da, zise Pollion ; tocmai asta zicea bătrînul din Cadix. Dar şi tu eşti acum cam dezamăgit, aşa-i ? Porsenna, Scevola, Brutus şi ceilalţi îţi rămîn în gît.

— Nu e vorba de o decepţie. Nu m-am gîndit înainte, dar acuma văd că există două moduri de a scrie istoria : să arăţi oamenilor adevărul, sau să-i îndemni la virtute. Tu şi cu Titus-Livius reprezentaţi aceste

moduri deosebite. Dar poate că ele nu sînt chiar de neîmpăcat.

— Băiete, eşti un orator ! spuse Pollion încîntat.

Sulpicius stătea într-un picior, ţinîndu-şi-l pe celălalt în mînă, şi-şi făcea noduri din barbă, cum avea obiceiul cînd era nerăbdător sau nervos.

— Da, zise el în încheiere, lui Titus-Livius nu-i vor lipsi niciodată cititorii. Lumii îi place să fie „îndemnată la virtutea antică" de un scriitor fermecător, mai ales cînd el are în acelaşi timp grija să te asigure că civilizaţia modernă face de acum înainte cu neputinţă această virtute. Dar simpli povestitori de adevăr, „groparii care îmbălsămează cadavrul istoriei", ca să citez epigrama lui Catul [1] asupra nobilului Pollion, cei care nu povestesc mai mult decît s-a întîmplat într-adevăr, au nevoie, ca să-şi reţină auditorii, de un bucătar bun şi de o pivniţă plină cu vin de Cipru.

De astădată, Titus-Livius se înfurie.

— Pollion, spuse el, toate astea nu înseamnă nimic. Tînărul Claudius a fost socotit totdeauna de familie şi de prieteni un imbecil desăvîrşit ; numai eu nu crezusem pînă astăzi. Poţi să-ţi păstrezi discipolul, iar Sulpicius să-l perfecţioneze ; în tot oraşul nu există un mai bun profesor de stupiditate.

Apoi, la despărţire ne dădu o ultimă lovitură, ca parţii, spunînd : *„Et apud Apollinem istius Pollionis Polliuctorem diutissime polleat"* — adică, deşi în greceşte se pierde jocul de cuvinte : „Şi să trăiască întru mulţi ani la altarul acelui Apollo funebru al lui Pollio !" — apoi plecă pufnind.

Pollion strigă vesel în urma lui :

— *Quod certe pollicitur Pollio, pollucibiliter pollebit puer* (Pollio ţi-o făgăduieşte ; iar băiatul va înflori strașnic).

[1] *Caius Valerius Catullus (84—54 î.e.n.)*, poet roman.

Cînd rămaserăm singuri — Sulpicius plecase să caute o carte — Pollion mă întrebă :

— Cine eşti, băiete ? Te numeşti Claudius, nu-i aşa? Se vede că faci parte dintr-o familie bună, dar nu te cunosc.

— Sînt Tiberius-Claudius-Drusus-Nero-Germanicus.

— Doamne sfinte ! Dar Titus-Livius are dreptate : treci drept un idiot.

— Da. Familiei mele îi e ruşine cu mine, pentru că sînt bîlbîit, şchiop şi adesea bolnav. Aşa că ies rar în lume.

— Dar de aci pînă să te socotească idiot !... Eşti unul dintre cei mai inteligenţi tineri pe care i-am întîlnit de ani de zile.

— Eşti prea bun.

— Nicidecum, pe zei ! Şi ce bine l-ai încurcat pe Titus-Livius în privinţa lui Lars Porsenna ! Titus-Livius n-are conştiinţă, ăsta-i adevărul. L-am prins adesea. Într-o zi l-am întrebat dacă şi lui îi vine tot atît de greu ca şi mie să descopere în învălmăşeala arhivelor publice tableta de aramă de care are nevoie. „Ah, nicidecum", mi-a răspuns. Închipuie-ţi că nici n-a pus vreodată piciorul acolo ca să verifice măcar un singur fapt. Dar spune-mi, pentru ce citeai istoria mea ?

— Citeam despre asediul Perusiei [1]. Bunicul meu — ştii, primul soţ al Liviei — se afla acolo. Strîng materialul pentru a scrie viaţa tatălui meu : profesorul meu Atenodor mi-a indicat cartea ta, spunîndu-mi că este o operă cinstită. Fostul meu profesor, Marcus-Porcius Cato [2], îmi spusese că e un şir de minciuni, şi tocmai acest lucru mă îndemna să-l cred pe Atenodor.

[1] Oraş din Italia peninsulară ; în antichitate, unul dintre principalele oraşe ale etruscilor, cucerit de romani în 309—295 î.e.n.

[2] Marcus Porcius Cato cel tînăr (95—46 î.e.n.), filozof şi patriot roman.

— Da, cartea mea nu poate să-i placă lui Cato. Catonii luptau de cealaltă parte, și eu am contribuit la gonirea bunicului său din Sicilia. Dar mi se pare că tu ești primul istoric tînăr pe care l-am întîlnit vreodată. Istoria e o distracție de moșneag. Cînd vei începe să cîștigi bătălii ca tatăl și bunicul tău ?

— Poate cînd voi fi bătrîn.

El începu să rîdă.

— Nu văd de ce un istoric versat în studiul tacticii n-ar putea fi un comandant de neînvins, cu condiția să aibă îndrăzneală și oaste bună...

— Și ofițeri buni de stat-major, întrerupsei eu, gîndindu-mă la Celon.

— Și ofițeri buni, desigur, chiar dacă n-au purtat niciodată în viață sabia și scutul.

Îndrăznii atunci să-l întreb de ce fusese poreclit „ultimul-roman". Asta păru a-i face plăcere. Răspunse :

— August mi-a dat titlul ăsta cînd m-a invitat să mă unesc cu el pentru a lupta împotriva bunicului tău Antoniu. L-am întrebat drept cine mă ia — Antoniu fusese unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. „Asinius Pollion, îmi spuse, cred că ești într-adevăr ultimul roman. Ucigașul ăsta de Cassius nu merită un asemenea titlu !" „Dacă sînt, răspunsei, a cui e vina ? Și a cui va fi vina dacă, după ce-l vei fi zdrobit pe Antoniu, nimeni altul decît mine nu va îndrăzni să mai ridice capul în prezența ta sau să vorbească neîntrebat în fața ta ?" „Nu va fi vina mea. Asinius, spuse el pe un ton de scuză. Nu eu am declarat războiul, ci Antoniu. Îndată ce-l voi învinge, fără îndoială că voi restabili Republica". „Dacă nobila Livia nu va spune veto", i-am răspuns.

Apoi, bătrînul mă luă de umeri.

— În privința asta, Claudius, îți voi spune ceva. Sînt foarte bătrîn și, deși par încă verde, mă apropii

de sfîrşit. Pînă în trei zile voi muri, o ştiu. În apropierea morţii devii ciudat de lucid. Ascultă-mă. Doreşti să ai o viaţă lungă şi bogată în onoruri la sfîrşitul ei ?

— Da.

— Ei bine ! Exagerează-ţi şchiopătatul, bîlbîie-te înadins, prefă-te des bolnav, lasă-ţi gîndul să rătăcească, dă din cap şi frînge-ţi mîinile cu orice prilej public sau semipublic. Dacă ai vedea ceea ce văd eu, ai înţelege că e singurul sorţ de salvare şi poate chiar de glorie.

Răspunsei :

— Istoria lui Brutus, a primului Brutus, pe care o redă Titus-Livius, e poate inexactă, dar e adevărată. Şi el s-a prefăcut idiot, ca să poată restabili mai bine libertăţile poporului.

— Ce spui ? Libertăţile poporului ? Crezi în ele ? Gîndeam că tînăra generaţie a uitat şi de numele lor.

— Tatăl şi bunicul meu credeau în ele...

— Da, întrerupse Pollion deodată, şi din cauza asta au murit.

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că pentru asta au fost otrăviţi.

— Otrăviţi ?! De cine ?

— Sst ! Nu ţipa, băiete. Nu-ţi voi spune nici un nume. Dar îţi voi dovedi că nu repet numai pălăvrăgeli lipsite de temei. Scrii viaţa tatălui tău, nu-i aşa ?

— Da.

— Ei bine ! Vei vedea că n-ai să fii lăsat să treci cu povestirea de un anumit punct. Şi persoana care te va opri...

Sulpicius se întorcea tîrîndu-şi picioarele ; astfel că pînă la plecare nu ne mai spuserăm nimic interesant. Cînd mă despărţii de Pollion, el mă luă la o parte şi murmură :

— Adio, tinere Cladius ! Nu face nebunii cu privire la libertăţile poporului. Nu e încă momentul. Înainte de a se îmbunătăţi, lucrurile trebuie întîi să se înrăutăţească.

Spuse apoi mai tare :

— Încă ceva. Dacă după moartea mea vei descoperi vreo greşeală însemnată în cărţile mele, îţi permit — îţi voi da şi autorizaţia oficială — să faci corectări în supliment. Ţine-le la zi ; o carte îmbătrînită nu mai e bună decît să înveleşti cu ea peştele.

— Mă voi simţi foarte onorat, răspunsei.

Peste trei zile, Pollion muri. Îmi lăsă prin testament colecţia lui de istorii latine din primele secole. Totuşi, colecţiile nu mi s-au dat ; unchiul meu Tiberiu pretinse că îi erau destinate lui şi că asemănarea numelor noastre era cauza erorii. Cît despre autorizaţia oficială de a-i corecta cărţile, ea fu luată de toţi drept o glumă. Îmi ţinui totuşi făgăduiala făcută lui Pollion, cam după douăzeci de ani. Îl tratase foarte aspru pe Cicero — un om vanitos, nehotărît, fricos. Cu toate că eram de părerea lui, am găsit de cuviinţă să atrag atenţia că Cicero nu era totuşi un trădător, după cum spunea Pollion, în baza unor anumite scrisori. Recunoscusem în aceste scrisori plastografia lui Clodius Pulcher, care-l urmărea pe Cicero pentru că depusese ca martor împotriva lui, atunci cînd fusese acuzat a fi luat parte — deghizat în muzicantă — la sacrificiile aduse Bunei Zeiţe [1]. Clodius Pulcher era şi el unul dintre Claudienii cei răi.

În româneşte de *Silvian Iosifescu*

---

[1] *Bona Dea*, în mitologia antică zeiţă a fertilităţii cîmpurilor şi a castităţii femeii ; cultul ei era încredinţat femeilor.

EVELYN WAUGH

(n. 1903)

Cu mai puțină strălucire, în scrisul și chiar într-unele detalii din biografia lui Evelyn Waugh există puncte comune cu Aldous Huxley. Ca și romancierul mai în vîrstă cu un deceniu, Evelyn Waugh face parte dintr-o familie cu tradiții culturale. E fiul unui critic literar și fratele unui romancier destul de cunoscut. Ca și lui Huxley, mediul acesta i-a înlesnit o afirmare timpurie. După un prim volum — biografia poetului prerafaelit Dante Gabriel Rossetti — și-a publicat, în 1928, la douăzeci și cinci de ani, primul roman, Decădere și prăbușire, *care i-a adus o bruscă notorietate. Și în scrisul lui Waugh domină inteligența ironică. Gîndirea foarte mobilă se închide și la el într-un spațiu limitat de individualism și scepticism. Deși trece — pe cînd era destul de tînăr, în 1930 — la catolicism, iluzoria soluție nu pare să fi pătruns adînc în optica artistului. Blazarea, nu lipsită pe alocuri de o urmă de poză, rămîne trăsătura principală a scrisului său.*

Puterea de observație critică și verva sa ironică sînt însă remarcabile. Puține pagini de proză scrise între cele două războaie fixează cu atîta calm acea „dolce vita“ *în care vegeta lumea saloanelor en-*

gleze. Sentimentul de inutilitate și de irosire plutește ca o condamnare peste personajele unor cărți cu titluri semnificative: Un pumn de țărînă, Trupuri hîde ; Adorata *e un pamflet la adresa amestecului de gust romanțios, reclamă și* business *din viața americană. Observația ironică dă preț și volumelor de călătorie.*

În romanul Arborați mai multe steaguri *sînt înfățișate culisele Angliei din primii ani ai ultimului război mondial; viața cotidiană a acestei lumi foarte restrînse, micile ei egoisme, fantezia destructivă, mergînd pînă la escrocherie, a lui Basil Seal, personaj care revine în mai multe cărți, sînt notate cu aceeași ironie dezabuzată.*

SCRISORI DE LA O DOMNIŞOARĂ CARE ÎŞI PETRECE VIAŢA AGREABIL

S.S.[1] *Gloria Greciei*

Scumpa mea,

Ştii c-am spus c-am să-ţi scriu şi ţi-aş fi scris, numai că vai ce mare rea am avut aşa că n-am putut.

Acum lucrurile s-au mai aranjat aşa că am să-ţi povestesc. După cum ştii, croaziera a început la Monte-Carlo şi cînd ne-am dus cu toţii cu tata la gara Victoria[2] *am aflat că biletele nu includ şi călătoria pînă la Monte-Carlo, aşa că vai ce furios era tata şi a zis că nu mai merge de loc şi mama a zis că bineînţeles trebuie să mergem şi noi am spus la fel numai că tata schimbase toţi banii în lire italiene sau franci din cauză că străinii sînt aşa de necinstiţi şi păstrase numai un şiling pentru hamal la Dover, fiind om calculat, aşa că a trebuit să-i schimbe din nou şi asta l-a întors pe dos tot drumul pînă la Monte-Carlo şi nu ne-a luat, mie şi lui Bertie cabine de dormit şi nici el n-a dormit de loc în cuşeta lui de supărat ce era. Vai ce Trist.*

Pe urmă toate s-au mai aranjat, căci cambuzierul[3] *i-a zis „Domnule Colonel" şi i-a plăcut cabina, aşa că l-a*

[1] Vas cu aburi, pachebot.

[2] Gară din Londra de unde pleacă trenurile spre Continent.

[3] Ofiţer de marină comercială cu atribuţii administrative.

luat pe Bertie la cazino şi a pierdut iar Bertie a cîştigat şi cred că Bertie s-a cam afumat — că a făcut un zgomot cînd s-a dus la culcare! — el e în cabina alăturată — parcă i s-ar fi făcut rău, deşi vasul nu plecase încă de la ţărm. Bertie şi-a luat cîteva cărţi despre arta barocului, avînd în vedere că e la Oxford.

Acu, în prima zi marea a fost agitată şi după ce m-am sculat m-am simţit cam prost în baie şi săpunul nu făcea clăbuc din cauza apei sărate, ştii tu, şi m-am dus la micul dejun şi aveau o listă de mîncare lungă, chiar şi friptură cu ceapă, şi era acolo un tînăr nostim care a zis că noi sîntem singurii care am coborît şi nu pot să stau şi eu la masa dumneavoastră şi totul mergea foarte bine şi el a luat friptură cu ceapă, dar degeaba, fiindcă a trebuit să mă întorc în cabină să mă culc tocmai cînd el spunea că ce admiră mai mult la o fată e felul cum suportă marea. Vai ce trist.

Secretul e să nu faci baie şi să te mişti încet. În ziua următoare am fost la Neapole şi am văzut cîteva biserici de-ale lui Bertie şi pe urmă chestia aia care a sărit în aer la un cutremur şi un biet cîine ucis după care au făcut un mulaj. Vai ce trist. Tata şi Bertie au văzut nişte picturi pe care noi n-am avut voie să le vedem, dar Bill mi le-a desenat după aceea, iar domnişoara P. a încercat să le vadă şi ea.

Nu ţi-am vorbit de Bill şi de domnişoara P., nu-i aşa? Să vezi, Bill e cam bătrîn, dar arată bine şi nu cred că-i chiar foarte bătrîn, adică nu tocmai, şi a avut o viaţă foarte deziluzionantă din cauza soţiei lui despre care zice că n-am să spun nici o vorbă rea, dar ea l-a lăsat cu buza umflată şi a şters-o cu un străin că de asta urăşte el străinii. Pe domnişoara P. o cheamă domnişoara Phillips şi e o scîrbă, poartă o beretă de marinar şi e cam damă, şi felul în care se dă la ofiţerul secund o priveşte personal, dar e limpede pentru oricine, oricît de prost o fi, că el n-o poate suferi, dar asta face parte din regu-

lamentul marinarilor ca să se pretindă că le place de pasageri. Cine mai e pe vas? O mulțime de babalîci.

Tata iese la plimbare cu una pe care o cheamă lady Muriel, sau așa ceva, și care a cunoscut pe unchiul Ned. Și mai e o pereche în călătorie de nuntă, foarte jenantă. Și un pastor și un tînăr din ăia, știi tu, cu un aparat de fotografiat și haine albe, și o mulțime de familii din nordul industrial. Bertie îți trimite și el mult drag. Te pup etc.

Mama a cumpărat un șal și un animal făcut din lavă.

Carte poștală ilustrată

Asta e o vedere din Taormina[1]*. Mama a cumpărat aici un șal, f.f. nostim e că domnișoara P. a rămas mofluză că se împrietenise numai cu ofițerul secund și el n-a avut voie să coboare la țărm așa că atunci cînd ne-am urcat în mașini ea a trebuit să meargă cu o familie din nordul industrial.*

S.S. Gloria Grecieĭ

Scumpa mea,

Sper că ai primit c.p. din Sicilia. Morala din ea era să nu te împrietenești cu marinari deși eu m-am împrietenit cu cambuzierul care e altfel decît ceilalți fiindcă duce o viață foarte cinică, cu un gramofon în cabină și cu cîte cocteiluri dorește și cu papară cîteodată și eu l-am întrebat plătești pentru toate băuturile astea și mi-a spus că nu, e-n regulă.

Avem acum de petrecut trei zile în plină mare și pastorul a spus că e un lucru bun care ne face să ne împrietenim cu toții dar pe mine nu m-a împrietenit cu domnișoara P., care nu-l lasă în pace pe bietul Bill și are grijă să nu mai rămînă de căruță cînd merge la țărm. Cambuzierul spune că totdeauna e cîte cineva ca ea pe

[1] Veche localitate în Sicilia, astăzi centru turistic.

bord, de fapt el spune asta despre toată lumea afară de mine care zice el pe bună dreptate că sînt altfel, vai ce cuviincios.

Aici sînt tot felul de jocuri de bord şi distracţiile se ţin lanţ. În ziua înaintea sosirii la Haifa va fi un bal costumat. Tata e foarte îndemînatic la jocurile astea de bord mai ales la unul de-i zice talere, şi mănîncă mai mult decît la Londra, dar pot spune că e-n regulă. Trebuie să închiriezi costume pentru bal de la bărbier, adică vreau să zic noi nu tu. Domnişoara P. şi-a adus unul cu ea. Eu am născocit ceva f.f. nostim, de fapt cambuzierul mi-a dat ideea să îmbrac costumul unui marinar. L-am încercat pe al lui şi îmi vine de minune. Biata domnişoară P.

Bertie e teribil de antipatizat, nu vrea să joace nici un joc şi fiind afumat şi noaptea trecută a încercat să coboare pe un tub de ventilaţie şi ofiţerul secund l-a tras afară şi babalicii de la masa căpitanului se uită chiorîş la el. Cuvînt nou ăsta. E literar ? Nu ?

Cred că junele ăla suspect scrie o carte, are un stilou verde şi cerneală verde, dar n-am putut vedea ce este.

Te pup. Se pricepe să scrie o să zici despre mine şi să ştii că aşa e.

Carte poştală ilustrată

Asta e o poză a Ţării Sfinte şi a vestitei mări a Galileii. Totul e f. oriental cu cămile. Am să-ţi spun o mulţime despre bal. Se întîmplă nişte chestii, am să-ţi scriu curînd. Tata a plecat pe o zi cu Lady *M. şi s-a întors spunînd încîntătoare femeie. Cunoaşte lumea.*

S.S. Gloria Greciei

Scumpo,

Acu despre Bal, trebuia să apărem la dineu costumaţi şi toţi băteau din palme cînd coboram treptele. Eu am întîrziat cam mult fiindcă nu mă puteam hotărî dacă să

pun pălărie și pînă la urmă am pus-o și arătam o bomboană. La mine au fost aplauze cam slabe și cînd m-am uitat împrejur am văzut vreo douăzeci de fete și cîteva femei măritate îmbrăcate la fel ca mine așa că iată ce cinic se dovedește a fi cambuzierul, Bertie arăta foarte tîmpit ca apaș. Mama și tata erau drăguți. Domnișoara P. avea un costum de balet de la baletul rus, ceea ce era cu totul nepotrivit, așa că am băut șampanie la masă și ne-am veselit și s-au aruncat serpentine și eu am aruncat-o pe a mea fără să o desfășor și am pocnit-o pe domnișoara P. pe nas. Ha! Ha! Și cum vream să fiu foarte prietenoasă cu toți i-am spus băiatului care ne servea nu-i așa că-i nostim și el a spus că da pentru cei ce nu trebuie să cureță după asta. Vai ce Trist.

Bineînțeles Bertie era făcut și a mers cam departe mai ales în ceea ce i-a spus lui lady *M. și pe urmă a stat în întuneric în cabina cambuzierului cinic și a plîns așa că Bill și cu mine l-am găsit acolo și Bill i-a mai dat să bea și ce crezi, a dispărut cu domnișoara P. și nu i-am mai văzut pe nici unul. Asta arată la ce degradare te poate duce Diavolul Băutură, adică pe el, nu pe tine.*

Pe urmă pe cine crezi c-am întîlnit pe tînărul care a mîncat friptură cu ceapă în prima dimineață și îl cheamă Robert și a spus am încercat să vă reîntîlnesc în tot timpul călătoriei. Dar eu i-am făcut ceva fițe, vai ce Cuviincios.

Biata mama a fost luată în primire de Bill care i-a povestit toate despre soția lui și cum l-a înșelat cu străinul așa că mîine ajungem la Port-Said d.v.[1] *— asta e pe latinește, și în caz că nu știi, înseamnă cu voia Domnului — și vom merge cu toții în susul nilului și la Cairo pentru o săptămînă. Am să-ți trimit o ilustrată cu Sfinxul.*

Te pup.

---

[1] *Deo volente* (lat.)

Carte poştală ilustrată

Ăsta e Sfinxul. Vai ce Trist.

Carte poştală ilustrată

Ăsta e templul cuiva. Scumpeteo nu mai pot răbda să nu-ţi spun că m-am logodit cu Arthur. Arthur e cel despre care credeam că e din ăia. Bertie e de părere că arta egipteană e f. neartistică.

Carte poştală ilustrată

Ăsta e f. faimosul Mormînt al lui Tutankamon. Bertie spune că e vulgar şi s-a logodit cu domnişoara P. aşa că n-ar trebui să spună tocmai el asta şi eu îi zic acum Mabel. V.ce T.[1] *Bill nu vorbeşte cu Bertie, Robert nu vorbeşte cu mine, tata şi* lady *M. pare că s-au certat; am văzut un om cu un şarpe într-o traistă şi un băieţel care mi-a ghicit viitorul care este f.f. prosper. Mama a cumpărat un şal.*

Carte poştală ilustrată

Am văzut azi Moscheea asta. Robert s-a logodit cu o altă fată pe care o cheamă nu ştiu cum şi e o nespălată.

S.S. Gloria Grecici

Scumpo,

Aşadar ne-am întors cu toţii din Egipt foarte agitaţi şi cambuzierul cel cinic a întrebat ce mai e nou şi eu am spus vrei noutăţi, află că eu sînt logodită cu Arthur, Bertie cu domnişoara P. şi acum o cheamă Mabel, ceea ce e mai greu de suportat decît orice i-am spus şi Robert cu o nespălată şi tata s-a certat cu lady *M. şi Bill s-a*

[1] Prescurtare de la „Vai ce trist". (În original: G. how S.: *goodness how sad.).*

certat cu Bertie şi nespălata lui Robert a fost scîrboasă cu mine şi Arthur a fost foarte drăguţ dar cambuzierul cinic n-a fost de loc surprins fiindcă zice el pasagerii întotdeauna se logodesc şi se ceartă la fiecare excursie în Egipt, în timpul croazierei şi eu i-am spus că, mulţumesc, n-am obiceiul să mă logodesc una-două şi el a spus că probabil nici n-am obiceiul de a călători în Egipt aşa că n-am să mai vorbesc cu el şi nici Arthur.

Mult drag.

S.S. Gloria Greciei

Dulceaţo,

Sîntem la Alger, nu prea la răsărit dar de fapt plin de broaşte. Aşa că s-a terminat cu Arthur, am avut dreptate despre el la început iar acum sînt logodită cu Robert care e mult mai bine în toate mai ales cu deosebire în raport cu Arthur, în privinţa a ceea ce am spus la început şi vezi că primele impresii sînt totdeauna juste. Aşa-i ? Nu ? M-am plimbat toată ziua cu Robert în Grădina botanică şi Vai ce Cuviincios a fost.

Bertie s-a afumat şi s-a certat cu Mabel — Domnişoara P. din nou — aşa că asta-i în regulă şi nespălata lui Robert a stat toată ziua pe bord cu ofiţerul secund. Mama a cumpărat un şal. Bill şi-a povestit decepţia lui Lady *M. şi ea i-a spus lui Robert care a zis că o ştim cu toţii atunci* Lady *M. a spus că asta dovedeşte foarte puţină reticenţă din partea lui Bill şi că nu are nici un respect pentru el şi că nici nu condamnă pe soţia lui ori pe străin.*

Mult drag.

Carte poştală ilustrată

Am uitat ce ţi-am spus în ultima mea scrisoare dar dacă am pomenit de un nespălat numit Robert poţi să consideri că nici nu i-am pronunţat numele.

Ăsta e tot Alger și tata a mîncat niște stridii dubioase dar e-n regulă.

Bertie s-a dus la o casă plină de dame cînd era afumat și n-are nici o reticență despre asta cum ar zice lady *M.*

Carte poștală ilustrată

Iată că m-am întors și am cîntat olg long syne[1] *parcă așa se scrie și l-am sărutat pe Arthur dar nu mai vorbesc cu Robert și el a plîns nu Robert vreau să zic Arthur și apoi Bertie a cerut scuze celor mai multe persoane pe care le-a insultat dar d-ra P. a trecut pe lîngă el prefăcîndu-se că nu-l aude. Vai ce scîrbă.*

În românește de *Liliana Pamfil-Popovici*

[1] Numele unui vechi cîntec scoțian, pe versuri de Robert Burns : ortografia corectă : *Auld Long Syne* — În vremurile de demult.

CUPRINS

Pag.

S. Butler
Erewhon (Fragmente) 7

O. Wilde
Stafia familiei Canterville 19

Bernard Shaw
Serenada 63

J. K. Jerome
Trei într-o barcă (Fragmente) 75
Îndatoririle unui ziarist 100

W. W. Jacobs
O trăsnaie ciudată 109

R. Kipling
Puiul de elefant 127

H. G. Wells
Omul care putea face minuni 139
(Un pantum în proză)

Saki
Metoda Schartz-Metterklume 167

Uşa deschisă 174
Căutarea 179

G. K. Chesterton
Strania vizită a vicarului 189

W. S. Maugham
Prînzul 215

F. C. Wodehouse
Zîmbetul care cucereşte 225

A. Huxley
Banchetul Tillotson 253

E. Linklater
Maturitatea e totul (Fragment) . . . 287
Juan în America (Fragment) 307

J. Priestley
Tovarăşi de drum (Fragment) 321

R. Graves
Eu, Claudius împărat (Fragment) . . . 337

Evelyn Waugh
Scrisori de la o domnişoară care îşi petrece viaţa agreabil 357

Redactor responsabil : BIANCA SCHACHTER
Tehnoredactor : ION TUDOR

Dat la cules 06.07.1965. Bun de tipar 01.12.1965. Apărut 1965. Tiraj 40.160 ex. Broşate 37.080 ex. Legate 1/1 3.080 ex. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700 × 920/32. Coli ed. 15,67. Coli tipar 11,5. A. nr. 7387/1965. C.Z. pentru bibliotecile mari 82. C.Z. pentru bibliotecile mici 82—(08) = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 50.569
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica
Socialistă România